

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת נח תשפ"ז

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

בוררות. פרק שלשים – הלוקח בהמה דרך צג עמוד א – מתוך מהורות – אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י

אלא לרבי אליעזר – דאמר: שאני אומר, מי חשבינן להו כטהורין לגמרי וקאמר: איבולו נקודים או ילושו. מה פנע – לא חשבינן להו חולין גמורין, לרבנן – כיון דבטלה, לרבי אליעזר – והאיל ואית ליה "שאני אומר" נזירה שפא יביא בו – וזו חשבינן להו טהורין לגמרי, איכא למיחש כי הוה ליה קב שאר חולין טמאין – מייתי לה, ומערב לה בקב ועוד ממין זה, וקסבר: איטבילה לקב

קב ברובא דהאי קב ועוד. וכיון דאיכא בהאי קב ועוד שאר חוץ מומא טמא מן התרומה טמאה שנפלו שם ובטלינן – עכשיו מוצא טמא ראשון את טמא שני, וניער מתורת טהרה ומצטרף עם זה, והוה להו פלגא ופלגא לא מבטל. אלמא, טומאה שבטלה חזרה וניעורה מתורת טהרה אמר ליה אם מומאה עוורת את טומאה טהרה יעור את הטומאה – בתמיה, כלומר, יעור שבערה, שטהרים – ותיק יעורו מים שבעיר לטמא איתיביה – לרבי ירמיה. אמר כשר – של פרה אדומה. אמר מקלה – אפר דעלמא. לשפא – את הנוגע בה, דכתיבי: "והנוגע במי הדרה יטמא" (במדב' יט.) ואי אמרת טומאה – המתבטלת ברוב לא בטלה לגמרי, אלא במאן דאיתיה דהי, דאי משכחת טמאה אחריתי מצטרפת בה, דמי דהאי פארי במגע לא טמא, דכיון דרובו טהור אמרינן באפר מקלה נגע שהוא הרוב. אבל במשא מיהא ליטמא. דהא מכל מקום הטומאה נשא וחסית, וקיימא לן דמי חטאת ואפר חטאת מומא במשא בפרק קמא דיומא (יד,א) גבילה בשחוטה – חתיכת גבילה שנתערבה בשתי חתיכות שחוטות – בטלה גבילה ברוב במשא, דמין בטאניו מינו טמא – מין בטאניו מינו הוא. דאי אפשר לשחוטה שתיעשה גבילה – ומאן דרגיש "שאני אפשר לגבילה שתיעשה שחוטה" – שבעתא היא, דהא אפשר לגבילה שחזרה לה תורת שחוטה, שלא תטמא כלום, כגון כי מסרחא לה – פירחה טומאה מיהא, דאמרינן לקמן: הראיה לגר קרייה "גבילה", והכי פירש במנחות בפרק "הקדמין רבד" (כג,א).

טומאה שבטלה כמאן דאיתא דמאי, דאי משכחת טומאה אחריתי חזרה וניעורה והכי נמי, נזי דבמוגע לא מטמא דלא אולין אתר חתיכת גבילה בשתים דשחוטה. אינה מטמאה לא כמגע ולא כבשטא – ואוקימנא לעיל: משום ביטול ברוב נגעו בה, ואי טומאה המתבטלת ברוב כמאן דאיתא דמי – תטמא במשא ומומא חמורה – דהיינו משא. עד לגר – עד שהיא ראויה לאכילת גר תושב. אבל אם סרחא ואינה ראויה לגר – תו לא מטמאה במשא.

אבל

חבירו ויבטלנו, ודייק מניה: שנוע מנה איסורין מבטלין זה את זה, משמע דבדחיר פשיטא לכלי לעבד דמבטל את האיסור, והכי נמי אם ניעמה חבילה והשחוטה, אף על דבמשא, אפילו היה אוכל כבדי אביטל פריס, אף על גב דמה נפשי דאזל כות גבילה כלא אביטל פריס. וזכי נמי פריי פרוילן (צטג,ב) וליבטל ברובא ומשני: בריה שאני. משמע דאיסור מתבטל ברוב בכל מקום כי לא היה בריה, או "את שדרכי" ריכל שדרכי". ובסוף ביצה (לחא,ג) גבי ליבטל מים ומלח לגבי עיסה, מייתי עילה. נתערב קב חזיתין של חבירו בקבים שלו, נזיז לרביי: יודעה לא בטל, לרבנן מביטל בטילו ויש לומר: ולענין אכילה כל משוה ומשוה שכתבנו בבית הבליעה – קמא טמא בטל ברוב היחיד. ודמי למגע, שנגעו וזוהר עור טהור. ואף על גב דמסתבר שטומאת משא גופיה ליאת אלא מדרבנן, דהא נתבטל ברוב, מכל מקום עד דאזיז דמגע לענין משא – לא גזיר לענין איסור, דלא דמי, משמע דפרישת. הניחא לבר פרא בה – תימה אמאי לא פריך מהחיד דרבי שמעון דלעיל, דנימוק הוולד עד שלא יאצי: מוטעם ביטול ברוב הוא, דכרמפרי פריי יוחנן דאיתא בפרק "המפילת" (גנד כז,א), ולעיל נמי קאמר דאמרו דבר אחד, משמע דטעמא דרבי שמעון כטעמא דרבי אליעזר בן יעקב. וממחיד הוה מצי לאקשויי אפילו לבר פרא, דגבי טומאת מות לא שייך טעמא דריאה לגר, ומדאינה מטמאה באהל – אלימא טומאה כמאן דליחא ויש לומר: דהוה מצי לדחויי כרשי לקש דפליי אדריי: יוחנן בפרק "המפילת" (שם עמוד ב.) דמפריש טעמא בלבו צורה, דהא ינפל שבעתא אף עליו לא תורת שבו עצמות, דלא תולין כמו פדרישתי בנדה. אי נמי, מטעמא דמת שלם יש כאן דמטמינן שפיר. לפיכך לרבי יוחנן כשנטל כל שוה ממנו בדם הלילה – טהור, דתו ליכא חזא מות שלם. וריש לקש מטהר ליה מטעם בליבול אורח. ועוד יש לומר: דהוה מצי לשינוי הדיח דהוה כמאן דאיתא כי מתאחיל וחזר ומאחיל, מומאה חמורה עד לגר – הא דאיצטרך לעיל רבי יוחנן טעמא משום ביטול ברוב – לפי סברתו, דאית ליה אחת זו ועל כלכל, אבל לבר פרא – בלא טעמא דביטול ברוב. מומאה קלה עד לכלכל – בטומאה קלה פשיטא ליה לכולהו דעד לכלכל, כדתן טהרות (פרק ח משנה ו) כי למיחדר לאוכלי אדם טמא עד שספסל מלאכול לכלכל ובקונטרס פירש, שטומאה חמורה – משא, וטומאה קלה – היינו מגע, והא דאין חזרת דם מטמא במגע – דאמרינן: בדם הלילה נגע, שהוא אב, והשאת לפירוש, ואין נמי לבר פרא הא דאמר רבי יוחנן לעיל: משום ביטול ברוב נגעו בה. וזו אראה, דכל טומאת גבילה, בין מגע בין משא, קורא טומאה חמורה. והוא עד לגר, דהא דריש טעמא בסתרי: כשאניה

בבורות, פרק שלשים – הלוקח בהמה דף כג עמוד ב – מותוך ישראל – אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י תוספות

כשאניה ראייה לגר אינה קרייה נבילה, והאי טעמא שייך ביה למגע בין למשא. וטומאה קלה היא טומאת אוכלין, למנות בו ראשון ושני. ומצינו לשון טומאה חמורה וקלה (בבבא) עד וזה בהביתות (בא.א) ובגדה בפרק "בא סימן" (ג.ב) גבי גחל שפלה לגת. **אחת** זו ואחת זו עד לבלב לא פרש טעמא דרבי יוחנן. "ובשר בשדה טריפה לא

תאכלו לכלב תשליכון אותו", דהדיא אכילה (לכלב) ולא אכלבו קרימא. אלא יש לפרש, מדכתיב (מלכים ב ט) "זאת איובל ואיבול הכלבים חקלו וירעלו" – אלאמא אכילת כלבים שמה אכילה, ומינה מוכח בפרק שני דהביח (ל.א.א) דחשב על מנת שיאכלוהו הכלבים למחר – רבי פיגול, ואיך למעוטי סרוחה מעיקרא דרבי יוחנן – ותימיה: דמתוך סוגיא דפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (סו.ב) משמע לרבי יוחנן דסרוחה מעיקרא לא צריכא רבא למעוטי, דבהדיא דקאמר רבי יוחנן: טעון ומשח, ואמר רב כהנא: מדברי בלול למדנו טעון טעם לפגם מותר, דמוקי לה התם כרבי שמעון, ומפרש טעמא דרבי שמעון מהאי קרא דראיה לגר. וקאמר, ואידך, כלומר, מאן דאסר טעם לפגם – הווא למעוטי סרוחה מעיקרא. ואידך, כלומר, רבי שמעון – סרוחה מעיקרא לא צריך קרא ויש לומר: דלענין איסור אכילה דאי לא צריכא קרא, מעיקרא עפרא הווא. אבל לענין סרוחה דאיזנא אמרינן דמפיקא דאק על דלא חזיא לאכילה, מדי דבלב אשרץ ושכבת ורע וחיבה.

תנן – התם – במסכת משכין (פרקו משנה ג), רבי אליעזר אומר: ציר טהור, פירש בקונטרס: כגון שחשקיו במים, ודחין עמו, דבציצ של עם הארץ מירי הכא, כדמובח בשענתא, ורשאי דוק משנה. ואי אפשר לומר שיהא טהור כולו טומאה הווא. ודא פירש, ולא ר' קבולי טומאה הווא. אימר לעיל דבעי השקה. (ועד מהתנא "ציר טהור", ולא נתא "ציר" (טורא) [סתם] שטח בהשקה).

שנבל (לומר) וסתם שטח אומר – כדמפרש: נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בצירן, וכי נפל ביה כל שהוא – מצא מים את מים, ורבו מים על – רבא וטמא. ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה ונערה – מוקי ליה שנבל ביה לאחר דהשתה. ורעו מהתנא "ציר טהור", כן פירש בקונטרס. ורעו דפירש מים של עם הארץ ולא פירש מים טמאים – משום דמתניתין קתני מים סתם. ואם תאמר: ולמאן דמוקי לה שנבל ב מים של עם הארץ – פשיטא דטמא, כמו מחלתן, ודעי השקה. דמאזיה טעם בעי השקה מתחלתן אי רובא ציר – לא אמר לה על דמועטי מים בטלי לחו ברובא, ובלא השקה נמי טהורא אלא חיששין דלמא רובא מיא. ומאי טעמא, פגמי חלה, בפלי ביה לאחר השקה מים טמאים כל שהוא – הרי מים טמאים הללו

חזורים ומטמאין אותן מים הטהורים ואי לאשמעינן היא גופה. דציר של עם הארץ בעי השקה – בפיירש הוה ליה למיתני: הלוקח ציר מעם הארץ – משקין במים וטהורו ויש לומר: דלא דמי סופו לתחלוהו, דסלקא דעתך. מתחלתו נעשה הציר כמים טמאים – לא יצא מחוקת טומאה על ידי שנתלה לומר שהמים הם מעט. אבל הכא השקה, דמה נפשך טהור – היא אמרינא דשנבל לו טמאים כל שהוא. משום שחשא דשמוא מים רוב לא נוציאו מחוקת. והשתא, למאן דמוקי את "כל שהוא" – מים טמאים הווא. ודייק מינה רב כהנא: זאת אומרת נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים ביניהן, כלומר, פעמים שמערבין בו מחצה מים – לא למימרא שאם היה בו רוב לא היה טמא כשנפלו בו מים כל שהוא. דכמו כן היה טמא, דברישתיה. אלא למימרא. שאם מתחלתן לא היה רצילן לערב כי אם בעושין, אם לא, וזה מהטעם מים כל שהוא, דהא אמרי רבא ציר הוא, **אלא** אצריב אלעזר בן עקיב – ואם תאמר: הא מיפלג פליגי רבנן דרבי שמעון דשילאי דלעילי ואין לומר דלמלא רב סבר כרש לקיש, דמפרש טעמא בפרק "המפלה" (נדה כ.ב): משום דתנבלכלה צורתה. דכל שכן דקשה טפי, דאי טעמא דבלבול צורה – אלמא לרבי שמעון לא טעל ברובו שני לומר: דלמלא רבי שמעון סבר כהנא דאמר טומאה חמורה עד לגר. ולדריידיה לא בריבין לשטמא דביטול ברוב, וכמו שפירשתי לעיל, דכל טומא נבלי קרי טומאה חמורה. אפילו טומאה מגע. אי נמי, לא חשיב פלוגתא, כיון דלא נחלקו עליו בהדיא באתר דבר עצמו.

משנת רבי אליעזר בן עקיב קב וקני – אל על פי שיש מקומות שפוסק הלכה כרבי אליעזר בן עקיב, כדאשכחן בריש "זרע" עד ונכר" (עירובין ס.ב), ורב גופיה באתר דבר העל

אבל טומאה קלה של מגע מטמא עד שתפסל מאכילת כלב – שפיר, דזו אינה ראייה לגר, לחכי לא מטמאה במשא. ובמוגע נמי לא דאמרינן: בדם הלידה נגע שהוא הרוב. הא חזיא לכלב – ותסתמא במשא! קשיא לרבי ירמיה. הסריחה מעיקרא – כגון שנשתברו אבריה מחיים וחייתה. אף לא דאחיי לכלב – לא מטמאה במשא, דהא מעולם חזיא לגר, ונחתא לא טומאת משא – וזו לא סליק מינה עד שתפסל ממלכו. ואי קשיא: לעיל נמי, אמאי מוקמינן לה בקשיא הא הוה ליה לתרוצי: דלכבי לא מטמא דך חזרת רבי במשא – דמעיקרא סרוחה היא, ואפילו דם יוחנן מודה בהו תריץ: לאו סרוחה מעיקרא היא, דהא חזיא לגר אגב אימיה. כל זמן שהיתה בבטן, והכי מוקי לקמן. ציר טהור – כגון שחשקיו במים, שנפל לתוכו מים כל שהוא – טמא. כדמפרש: נחשדו עמי הארץ לערב מחצה מים בצירם, וכי נפל ביה כל שהוא – מצא מים את מינו, ורבו מים על הציר, וטמאים. ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חזרה ונערה, מוקי ליה שנבלו בו לאחר השקה מי עם הארץ כל שהוא. – קרוב למחצה. **טומאת משקין** דרגנן – בפרק פסחים (סו.א), **משנה** אין חוששין שמא נבל של אחת

היה – שיהא הבא אחריו כבור ספק, דינמא: דך בהמה לא לילדה מעולם, אלא שאהבו זו את בן חבריתה, ואי שמעו דיש לה חלב – אתא איכא מיעוטא דחולבות אף על גב שאנין יולדות. וזו דאי לא אמרינן, אלא ודאי בנה הוא, ופטורה מן הכבורה. **מכבירות** – בחזרות, שלא ילדו אלא עכשיו, אין חוששין שמא נבל של זו בא לו אצל זו – דליחשו לכוחו בספק בבורות. אלא דאי אותם הכורכים צאל המכבירות הוו בכורות ודאיין, ואותן הכורכים אחר שאנין מכבירות – בוודאי הוו פשוטין ודאיין, **גמרא** קב וקני – לא איצטריך לרב אלבאשמועין, קב וקני – מעט, שלא תחבר אלבאשמועין מועטין, ומה שאמר – נקי הווא, שחלכלה במחמה, דרבי יוסי בן מהלשול ושער כלבו בעל מום – חלכלתא ניהו במתניתין, ומפרש לקמן, לאו פלוגתא היא – לא חשיבא פלוגתא, וכיון דבמתניתין – לא פליגי עליה – חלכלתא בוחיתה, חלכה

קב וקני אלא אדרבן שמעון בן גמליאל – מפלג פליגי בכרייתא! אלא אדרבי יוסי בן מהלשול – הא אמר רב חדא ויזנא, דאמר רב: חלכלתא ברבי יוסי בן מהלשול! אלא אשער בעל מום – מיפלג פליגי עקביא בן מהללאל ורבנן – לעולם אדרבן שמעון בן גמליאל, והא קא משמע לן: דכרייתא לא פלוגתא היא. וכיון דאמר רב: חלכלתא בכבירה פירקין בר מפלוגתא, חלכה

בְּכֹרֶת, פֶּרֶק שְׁלִישִׁי – הַלֹּחֶק בְּהִמָּה דָּף כָּד עֲמֹד – מִתּוֹךְ מְהֵרָה "אֶבֶן יִשְׂרָאֵל" (שְׁטִינְזֶנְזֶלְץ) רִישׁ

חֲלֶבֶת כִּי יוֹסִי בֶן הַמְּשֻׁלֵּם לָמַח לִי הָא מִןחֹךְ שִׁמְעַת מִינָה דִּלְחֶלֶתא כּוּחִיהָ, דִּהָא לֹא מִלִּיגָא רִבְנָן עֲלֵיהּ אִי אִמְרַה חֲלֶבֶת בְּכוּלִּיהָ פִּירְקִין – וְלֹא אִמְרַה קִלְמֵן "חֲלֶבֶת כִּרְבִּי יוֹסִי, הוּא אֲמִינָא: "חֲלֶבֶת בְּכוּלִּיהָ פִּירְקִין" – אֲדַרְבֵּי יוֹסִי קָאִי, וּמֵאִי בְּכוּלִּיהָ פִּירְקִין – דְּנִשְׁמַע עֲטָב – מִשּׁוּם דְּרִבִּי יוֹסִי תִּרְתִּי מִלִּי אִמְרַה בְּמִתְנִיתִךְ; עֲרֵשָׁה מְקוֹם לְקוֹפִיךְ, וְכֵן תוֹלֵשׁ אֶת הַשְּׁעָר לִרְאוּת אֶת מְקוֹם הַמּוֹם, אֲבָל אֲדַרְבֵּן שִׁמְעוּן לֹא אִמְרַה רַב, דְּהוּא אִמְרַה "בְּרַמְפִּלּוּגְנָא", וְאֲדַרְבֵּן שִׁמְעוּן מִשּׁוּם אִיכָּא פִּלּוּגְנָא בְּרַמְפִּתָּא, וְפִּלּוּגְנָא הָאִי, לְחִבֵּי אֲשִׁמּוּעִין חֲלֶבֶת כִּרְבִּי יוֹסִי בְּהִדְיָא, לְגַלְיָא וּלְמִמְרָא אֲדַרְבֵּן שִׁמְעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָאִי הָאִי "חֲלֶבֶתא בְּכוּלִּיהָ פִּירְקִין", וְפִּלּוּגְנָא בְּרִדְיִיתָא לֹא פִּלּוּגְנָא, מִרְחֻמָּתָא – וְלוֹמְדָתָא בֶּן חֲבִירְתָּהּ, וּמִצָּא זְכָרִים – שְׁנוּלִדִים עֲבָשִׁי תַלְמִין וְכֹרִכִין וְיוֹנֵקִין חֻקּוֹתָא שִׁנְפִּטְרוּ כִּבְר בֶּן הַבְּכוּרָה, וְנִקְבּוֹת הַנּוֹלִדוֹת עֲבָשִׁי מִצָּא תַלְמִיּוֹת בְּמִבְכִּירוֹת, דְּרִשְׁתָּא אִין כָּאן לִכְחֹךְ כְּלוּם, דְּבוֹכִירִים אִין שׁוּם כִּבְרוּ – שְׁהִי בְנִי חֻקּוֹתָא דֵּן, וְנִקְבּוֹת תַּלְמִיּוֹת בְּמִבְכִּירוֹת – אִין דֵּן בְּכוּרוֹת נִהְגַּת בְּהֵן, אִין חוּשְׁשִׁין לְחֻמְרֵי לִפְסֵקִין בִּסְפֵּק בִּרְחֻמָּתָא, וְלוֹמְדָתָא: שְׁמָא בְנָה שְׁל זׇ בָּא לֹא אֲצֵל זׇ, וְזְכָרִים בְּנִי הַמְּבִכִּירוֹת, שְׁאִינָה מִרְחֻמָּתָא – וּלְדָתָא בְּהִמָּה אַחֲרֵת, אֵלָּא אִם בֶּן יוֹלִדָתָא – אִם הִיֵּה לֹא בְּנָה מִתַּחְלָה, לְהֵא דְרֵאִי אִין נִמְנֵי לֹא הָאִי וּלְדָתָא דִּידָה – פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה, דִּהָא הוּא בְּנֵי אֲחֵירָנָה, וּמִיּוֹה דְּהִכָּא דִּידָתָה – חִישְׁשִׁין לִרְחֻמָּא, מִשְׁרַחֲמַת לֹא בְּהִמָּה אַחֲרִיתָא, לְמֵאִי נִפְקָא מִינָה – אִין עֲלֵעִין בְּכוּרָה מִמֶּה נִפְשָׁךְ פְּטוּרָה, דֵּאִי הָאִי לֹא דִידָה, הָא הוּא לֹא אַחֲרִינָא לְמִינִיךְ עֲלִיהָ – דִּהָאִי שְׂכוּרָךְ אַחֲרִיה, מִשּׁוּם "אוֹתוּ וְאֵת בְּנֵי, לֹא לֵקִי – אִין דְּרִלְמָא לֹא דִידָה הוּא, אִין חִישְׁשִׁין בִּי" – אֲלֵמָא בּוֹדָאִי דִּילָה מְחֻזָּק לִיהָ, דִּלָּא מִרְחֻמָּא בְּנָה שְׁל אַחֲרֵת, אִין חִתָּה – אִין חִישְׁשִׁין שְׁמָא בְּנָה שְׁל אַחֲרֵת מִן הַבְּכוּרָה, דִּהָא חִישְׁשִׁין לִרְחֻמָּא, וְלֹד אַחֵר מִעִיקָרָא, הִלְכִּי עֲלֵעִין בְּכוּרָה דְרֵאִי פְטוּרָה, אֲבָל אֲעִין אֲוֹתָא וְאֵת בְּנֵי – סְפִיקָא הוּא, דְּלֵמָּא רְחוּמֵי רְחִים – הוּאִיל דְּהוּאִיל בְּכֹרֶת הִי וּלְדוֹת, אֲלֵא דְרֵאִי, אֲפִילוּ יוֹלִדָתָא – וְאִינָה חֲלֶבֶת אֲלֵא שְׁלָהּ מוֹשְׁנָה בְּמִקּוֹם דִּידָה כִּי, חֲדִירָה בְּחֻקּוֹתָא זְכָן – כְּלוּמַר, דְּקִתְנִי סִיפָא: (נֹכַךְ) וְכֵן הִי רַבֵּן שִׁמְעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל אִמְרַה: הַבְּנִים בִּי, מֵאִי לֹא מִדִּסְפָּא דְקִתְנִי "וְכֹךְ כִּי, דְּכָל דִּהָא וְהוּא תַּחְלִי בֵּה – דִּידָה הוּא, דִּהָא אֲמַרְתָּ: בְּמִקּוֹם דִּהָא אִין שְׂבָקִי דִּידָה מִרְחֻמָּא דִּלְאֵא דִידָה, רִישָׁא נִמְי דְקִתְנִי: הֲדִיר בְּחֻקּוֹתָא – בּוֹדָאִי דִידָה מְחֻזָּקִין לֵה, וְלֵעֵקֶן "אוֹתוּ וְאֵת בְּנֵי" נִמְי לֵקִי הָא כְּדִרְאִיתָא –

סְפִיקָא – דִּהָאִי רִישָׁא – סְפִיקָא, וּמֵאִי זְכָן – הוּאִיל לֹא מוֹמֵה, וּמוֹשְׁנָה לִפְטוּרָא – לֵהָא דִמֵּה, דְכִי הִכִּי דִסְפָּא פְטוּרוֹת דְרֵאִי, דִּהָא דִרְאִי נִקְבּוֹת תַּלְמִיּוֹת בְּמִבְכִּירוֹת, דִּלְכָּא שִׁמְעוּן דִּרְסָאִי קִמָּה מִרְחֻמָּתָא דִּלְאֵא דִידָה, רִישָׁא נִמְי פְטוּרוֹת מִן הַבְּכוּרוֹת דְרֵאִי, דֵּאִי נִמְי לֹא דִידָה הוּא – יֵאֵר יוֹלִדָתָא אַחֲרֵינָא, וְאִינָה מִרְחֻמָּתָא שְׁלָהּ בִּי, וְלֵעֵלֵם לְעֵקֶן "אוֹתוּ וְאֵת בְּנֵי, סְפִיקָא, שְׂכוּרָא אַחֲרֵינָה וּמִנִּיתִךְ, מְשֻׁרָה מִן הַבְּכוּרָה – וְהוּא אַחֲרִינָא לֹא הִי כִּבְרוּ, כִּרְבִּין שִׁמְעוּן – לֹא מִרְחֻמָּא לִידָה דִידָה, וְהָאִי חֲוִיר בּוֹפִיָה לֹא קִדּוּשָׁה, דְּנִדְמָהּ הוּא, וְאִסּוּר בְּאִכְלִיָה כִּרְבָּנָן – דְּחִישְׁשִׁין לִרְחֻמֵּי, דֵּאִי כִרְבָּן שִׁמְעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הוּא טִמְאָה הִירָצָא מִן הַטְּהוֹרָה, וּמוֹתֵר בְּאִכְלִיָה, כְּדִאֲמִרִין בְּפִירְקִין קִמָּה (בְּכוּרוֹת הַבָּי), עַד יְבֵא וִירוּתָא זְכָן לֵכֶם – עַד שִׂבְא אֲלִירוּתָא וִירוּתָא אִם מוֹתֵר אִם אִסּוּר, מֵאִי יְבֵא וִירוּתָא – כִּיֵּן דְּכִרְבָּנָן סִכְרֵא לִיהָ, דְּחִישְׁשִׁין שִׁמְעוּן לִיהָ, וְהָאִי חֲוִיר בּוֹפִיָה שִׁיגִיד לֹא אִין חֵטָא הוּא אִם לֹא, וְהוּאִיל אִין שִׁיךְ לִמְמַר אִלָּא כְּדִרְבַּן הַלְחָתָה עַד יוֹשֻׁעַ חֲדִיר – אִם בְּנָה הוּא אִם לֹא, וְכִי תִימָא מְסַפֵּקָא אִין בִּי" – וְהִכִּי קִאֲמַר: עַד שִׂבְא אֲלִירוּתָא אִין הַלְחָתָה כִּרְבָּן שִׁמְעוּן מוֹתֵר, אֲבָלִיָה, אִין כִּרְבָּנָן אִסּוּר, וְאִסּוּר בְּאִכְלִיָה מְסַפֵּקָא שִׁיבָא לֵהָ חֲלֶבֶת כִּרְבִּין שִׁמְעוּן – דְּפִטּוּרָה מִן הַבְּכוּרָה, דְרֵאִי אִין נִמְי לֹא דִידָה הוּא, אִין לֹא דְהוּא לֵה וְלֹד – לֹא הוּא מִרְחֻמָּתָא לִיהָ, וּמִיּוֹה מְסַפֵּקָא לֵה אִין סְכַר רַבֵּן שִׁמְעוּן בִּי" – הִדְיִינו "עַד יְבֵא וִירוּתָא זְכָן" – וְיַעֲמִידֵנו עַל טַעְמָה שֶׁל שִׁמְעוּן בֶּן גַּמְלִיאֵל, אֲבָלִיָה, דְּלֵעֵקֶן בְּכוּרָה מִיפְטֵר, מִשּׁוּם דֵּאִי דִידָה – שְׁפִיר, וְאִם לֹא דִידָה – לֹא דִידָה אַחֲרֵינָא, וְאֲבָלִיָה אִסּוּר, דִּאֲכָא לִמְמַר: לֹא אַחֲרִינָה הוּא לֵה, וּמִיּוֹה, וּרְחֻמָּתֵיהָ לֵהָ, אִין אִינָה מִרְחֻמָּתָא – וּמוֹתֵר בְּאִכְלִיָה, דּוּדָאִי דִידָה הוּא, (דִּרְאִי) לֵאשְׁמַעֲנִין מִלָּה – וְלֵחֻלֵּק עֲלֵיהָ מִשּׁוּם "אוֹתוּ וְאֵת בְּנֵי, לֹא לֵקִי: וְלֵמָּא, לֹאֵל חֲלֶבֶת כִּרְבִּין בִּרְחֵל – פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה, מִמֶּה נִפְשָׁךְ; אִין הָאִי לֹאֵל דִּהָא – אַחֲרִינָה הוּא לֵה, וּמִיּוֹה, וּרְחֻמָּתֵיהָ הָאִי, מִשּׁוּם אוֹתוּ בְנֵי לֹא לֵקִי עַד יְבֵא וִירוּתָא לֵנו טַעְמָה שֶׁל רַבֵּן שִׁמְעוּן: הוּא אֲמִינָא אֲפִילוּ אִם תִּימְצִי לִימֵר – יוֹלִדָתָא מִרְחֻמָּתָא, אֲבָל חֲוִיר מוֹתֵר בְּאִכְלִיָה, דִּלְאֵא דְמִינָה לֹא מִרְחֻמָּא, וְהָא דְרֵאִי בְנָה הוּא, אַחֲרֵי

הַשׁוּחַט את הַבְּכוֹר עֹשֶׂה מִקּוֹם בִּקּוּפִי — בַּגִּמְרָא אִמְרִינן: חֲנִי "לְקוּפִי", כְּלוּמָּה לַעֲדוֹר קוּפִי. שְׂמַעֲמֵךְ דִּרְדֵּךְ לִשְׁחוּט בִּקּוּפִי. מִלָּא חֲתִינִי סִבְכִּין. וְחִימָה בַּפְסָחִים פֶּרֶךְ "אֵלֹה דְּבִרִּים" (ע.א), לֹא מִשְׁמַע כֵּן, גְּבִי סִכִּין שְׁנַמְרָא בִּארְבַּעַה עֶשֶׂר — שׁוּחַט בַּהּ מִיד, וְהַקּוּפִי — שׁוּחַט וְנִטְבֵּיל. מִשּׁוּם דִּתְנִי חוּי לִפְסַח לִשְׁחוּט, וְהַטְבִּילוּהוּ מִשְׁלוּשָׁה עֶשֶׂר, אֲבָל קוּפִי לֹא חוּי לִפְסַח, דִּישׁ בּוּ מִשּׁוּם שְׂבִיחַת עֲצֻמּוֹ וְנִרְהֵא לִפְרֵשׁ: דַּקְסָן הֵבֵא קוּפִי ¹ מִשּׁוּם דְּבַעִי עֵשִׂיתָ מִקּוֹם טַפִּי מִשְׁכֵּן, וְהִרְבִּיעַ ² עֵשִׂיתָ מִקּוֹם גְּדוֹל. לֹא מְבוּ שִׁפְרִישׁ הַקֹּרֶנְטִס דַּעֲשִׂיתָ מִקּוֹם הוּא מִשּׁוּם חֲלָדָה. דָּאֵם כֵּן — סִכִּין ³ וְהוּא לִיִּה מִלְּמַח שֶׁכָּא, דִּאיֵבֵא לְמִיחַשׁ שֶׁפִּי ⁴ (חֲלָדָה, וְעוֹד, דְּבִרְעִיא הִיא בִּפְרָשׁ שֶׁפִּי חֲדוּלִין לְעוֹלָה). תַּחַת צִמְרֵם מִסְבּוֹר, מִזְהוּ לֹא אִיפְשִׁיטָא ⁵ אֵלֹא דֶּרֶךְ לַעֲשׂוֹת מִקּוֹם לְקוּפִינִי בְּדִי שִׁירָא נַח ⁶ יוֹתֵר לַחֲתוּן וּלְשַׁחֲטוֹ. לִפִּי שְׂאֵין קוּפִינִי נַח ⁷ לַחֲתוּן בְּלֹא עֵשִׂיתָ מִקּוֹם. וּמִשְׁעָה הוּא נְמִי נֶקֶט ⁸ בְּכוֹר לְאִתְסוּן קוּדִישׁ — לִפִּי שִׁהְדִּישְׁתָּ שְׁחָטִין בְּעוֹדָה, שֶׁ שֵׁם סִכְיִין מְזַמְמִינִי, וְאֵין ⁹ צָרִיכִים עֵשִׂיתָ מִקּוֹם. וְעוֹד יֵשׁ לִמּוֹר: דַּקְסָן בְּכוֹר ¹⁰ — לִפִּי שְׁנֵהָ מִבְּנֵן הוּא. וְגַם דֶּרֶךְ לְהִיחֵי צִמְרָה ¹¹ גְּדוֹל, מִתּוֹךְ שְׂמַעֲמֵךְ אוֹתוֹ עַד שִׁפּוֹל בּוּ מוֹם. כִּי ¹² הֵיאָא חֲתָנִן בִּפְרָח "כֹּל פְּסוּלֵי הַבְּרוּקְדִּישׁ" (בְּכוֹרוֹת ל.א.), מַעֲשֶׂה בּוֹכֵר שֶׁל רַחֲלִים וְזֶקֶן ¹³ וְשַׁעֲרוֹ מִדְּרֹלֶל. וְרִצִּין דְּלִיחָת מִקּוֹם טַפִּי ¹⁴ מִטְּלֵאִים. וְעוֹד, מִשּׁוּם דִּלְאוּ דְּרֹלֵא טַחֲנִי — ¹⁵ בְּכוֹר בְּחִיב. ¹⁶

והיינו טעמא דשרי דהוה ליה דבר שאן
מתכוין - ותולש דמתנייתן - לאו
בתולש ומתכוין קאמרו, אלא עשה מקום, אם
תולש - נתלש. אבל אי טעמא משום דתולש
לא היינו גזו - יכול ליהוי תולש במבחנין,
כך נראה לפרש הסוגיא. ויש לתמונה: מה שייך
לשאלו זה על יום טוב? אי במבחנין - פשיטא
לדא דאסור, ואי בשאן מתכוין - פשיטא לדו
שרי ומיהו, דא גופה קמביעיא להו: שאן
מתכוין מזו ביום טוב, אם מותר או אסור.

וקשאי, בדלאו יום טוב הייז יכולין לשאלוי: הא דקתני מתניתין "וחולש את השער" – רישיה, משום תולש דייני גוהו ונראה לפרש: דייני אקאמור (תמצי לומר) חולש אל דייני גוהו דקתני מתניתין – כשאין מתחבו ונא פסיק רישיה אקאמור, ולעזב חולש אל מצו למביעי דקתני חולש אל דייני גוהו, ולכאן איסורא דאורייתא – הוא דשיר דבר שאין מתחבם אל הלוא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא, חולש דייני גוהו, וכי היכי דשיר בבכור מ' ופריך מהא דאמר רב: הלכה כרבי יהודה, דבר שאין מתחבין אסור, ומשני, תולש אל דייני גוהו אל תולש אל דייני גוהו, אם כן "וחולש" דקתני במיתניתו דייני מתחבין – היכי ש' המשולש, ורבי יוסי ב' המשולש אל סבר כרב – הייז דרבי שיר בבכור, דאין מתחבין, גוהו, דשיר אין מתחבין בכל מקום, כדאשכחן גבי פרה, הוא (ולא) דקאמור רב: הלכה כרבי אסור, לקמן במכילתין אל ב' בכור שאחוז דס' (ולגבי), ומתניתין ד'כלאים' (פרק ט' משנה ו'–א) אל דייני גוהו – אל אשכחן דפליגי, ועוד, כדפרישית לעיל, דלא קרי פלוגתא דייני גוהו ראשית גוהו (ק'לוא), דאיכא למאן דמכריב – כלאמא מקרי "גו" כאנן", והוא חולש אל דייני גוהו – היכי ש' המשולש דבר שאינו מתחבין מותר, ומשני: שאני פרה דקדשי בדק הבית היא, ויפ' איכא איסורא דרבנן שמע מינה שרצה לדרבן, דאין היכי דשיר אין מתחבין דרבנן – ולעקר דבר מנגידול כללאר די, דאין לדרבן דאורייתא בשום מקום, אבל בפרה א' בדק חוקן רבנן – כעין דאורייתא חוקן ולגמרי שער קדש דבר הבית כקדשי שמוכו, צריך ושרי, פירוש: דמיפיק פקיד, או לפתח הוא צריך, ואסור: אם תמצי לומר לדם הוא יהודה דבר שאין מתחבין במקלקל, דאק על גב דאיכא אסורא דרבנן במקלקל לחודה, ה' דחגיגה (י"א), גב' חופר גומא אין צריך אלא לעפרה, ובפרש "יום טוב" (ביצה כ"ג.) אסור ו' מגזל המקום שאין צמודה, א"א ימי, גבי גירסה אלא לפרש: שזנו מתקן, מביעה גומא מ' יוכן תולש את השער לראות את המום", ודבין' לכתחלה או דיעבר, דנזקין דלכא' שיתולש מתחבין אקאמור, אלא באותן שהתרת משום שחיטה – נתיח נמי לתולש בלראות ומתישבת כל הסוגיא, ואם נפרש אלא חולש אל דייני גוהו שרי אלא חולש במתחבין

אמור הלכה כרבי יוסי בן המושלם איפשוט לכו — ואם תאמרו: מזה היה מקפיד בך? כלאחר יד, כדלקמן! ויש לומר: דאם לא היה הלכה כמותו, אלא היה אסרינן בכתבו ברור — כמו כן לא יחירו בעושר דבר מגידו

1 **אחרי כריכי** — אדם גדול חשוב בדורו; חיביו ליה טלה. **דלא כמלה פליגי** —
 2 קמיעיני ליה לכבורה אליבא דרבנן. ואליבא דר"ש שפיטא דפטורה דאפי' מדינה
 3 לא הוה מרחמא אלא אם כן ילדה, וכל שכן דלא מינה. ולענין אבילה מבטיע
 4 ליה ואפילו לרבן שמעון, וכל שכן לרבנן. **דלא מינה לא** — מרחמא. או דאי
 5 דידה היא, ופטורה מן הכבורה. **או דלא**
 6 **דאחר רחל, מהו מאי**
 7 **ורה, וקמיעיני ליה אי**
 8 **יאל אי הלכתא פרבן** —
 9 **עאי ליה לכבורה ואלילא**
 10 **רבן שמעון בן גמליאל;**
 11 **מין מרחמא, כי מרחמא**
 12 **ואו דלאמ דלא מינה נמי**
 13 **לרבן שמעון בן גמליאל,**
 14 **מרחמא - רבינה, דלא**
 15 **מינה נמי מרחמא תיקו.**
 16 **יקם אומר: השוחט את**
 17 **ז מין ומין ומין ותולש את**
 18 **מקומה. וכן תולש את**
 19 **גמרא אמר רב: הלכה**
 20 **מיניה מרב הניא: פנגד**
 21 **ויסין בן המשושין - משום**
 22 **; וביים טוב אסור, דהוה**
 23 **דלמא: בעלמא סבר רבי**
 24 **גזוז, ויהינו טעמא דשרי**
 25 **ויין, וביים טוב דבר שאין**
 26 **יש, וישתה ליה דמיא**

בְּכֵן הַמְּשֻׁלָּם, אִפְשׁוּת לָבוֹ. אַתּוּ שְׂיִלּוּהָ, אִמְרָ לְהוּ, הָכִי אִמְרָ
הַמְּשֻׁלָּם. אַתּוּ לְקַמְיָה דְּרַב הוּנָא, אִמְרָ לְהוּ: כְּנַגְדוֹ יוֹם טוֹב
מוֹתֵר

קאמור, משום דחולש לאו היינו גזוז. וא שמא בשאין מתחבין קאמור, וגם שלא דאז כפסיק
ל מקום מדרבנן אסור במתבין לאז בפקסי רישא, גזירה תולש אטו גזוז, ולעולם "חורלש"
בפסטה מתבניתין, אלא לא לעצין מלקות. וקמביעיא לה: כנגזו ביום טוב מהזו דחולש
בגל ביום טוב, דאיכא איסורא דאורייתא עוקר דבר מגידולו – לא שרינן בשאין קאמור.
אין מתבין – שרי גמי ביום טוב. וכן מוכח בסמוך, דקאמר רב: כנגזו ביום טוב מותר.
גזוז, וביום טוב היינו טעמא דשרי – דהוה ליה לשרי דבר מגידולו בלאורי ד. ואם חמיצ
כנגזו ביום טוב מתבין משמע דלאורי ד: וילאריך קאמור דאמרינן, דר סבר בריהו יוסי
תולש לאז היינו גזוז. אבל בריהו יוסי בן המשולם מתייר אפילו היינו אומרים דחולש היינו
בן המשולם לעיל, משמע דלא היינו פלוגתא. וכמה תנאי אשכחן דסבירי דבר שאין מתבין
ביצה (כ.ב.) בבירייתא גירידיה שרי לומר: דלמא טעמא דפקסי רב בחותיה, משום דחולש
לוקו על אותו דבר עצמו. וכן צריך לומר, דלא בשותף פקסי רב יוסי ורבנן בחולין לעצין
גזוז, אם לא חלקו בין חולש לשותף, ואם האמור: לקמן במיתאי ריאה משה, דסבר רבי
הא אמר רבי אלעזר קדשי בדק הבית אסורין בגזיה ועברוהו ומשני: מדרבנן. ופריך: והא
ימי בראייתא! ויש לומר דהויא מדרבנן אל דמו כלל חולש לאז היינו גזוז,
בגזיה גמורה. דאף על גב דמאורייתא אין איסור קדשי הבית בגזיה ועברוהו דלאורי,
לדברי מרסק פקא מדכותות (ה.ב.), דאביעאי לה: מדזו לבטל בתחלה בשבת? דלם דוא
ין ופתחא ממילא קא חוי, הלכה כרבי יודנה דמקלקל הוא אצל פתח. אלמא שרי רבי
הא אמר רבי יהודה באין מתבין בגזירה, ואף על גב דמקלקל הוא. כדמוכח בסוף פרק קמא
דסוד קידור, משום דרבין שאין מתבין חוי במקלקל בהוצאת דם. יש לחלק בין במקום
חור. וכן קידור – נתינת הבזמה בהוצאת הדם, מדי דהוה אדם חסיד. והוא הדין גם
הא קאמור. ומשמע מדתינן "יזכך דרישאי גמי לכתחלה קאמור כמו בסוף" – לאו לכתחלה
דם המזם. וא דיעבך, כלומר, דאי גמי עשה – לא יזינו ממקומן. כן נראה מזה שפירשתי,
לומר דלקמן דשרי כנגזו ביום טוב משום דהוה ליה עוקר דבר מגידולו בלאורי ד.

בכל ענין כנגדו ביום טוב מותר, או משום דבר שאין מתכוין, או משום עוקר דבר מגידולו על גב דתולש לא לא היינו גוז. שהחמירו חכמים, ולא התירו משום צורך תיקון שחיטת יאצאר די משום צורך תיקון שחיטת יום טוב.

בתולש פליגי, כדמוכח בסוף פירקין (כ"א), דשרי (רבי עקיבא) ועקבאי מכלל כי אסרי רבנן - מדרבנן, ואפילו בעולה תמימה לא מיתסרא הניחא אלא מדרבנן, כדמוכח למקן גבי תולש שם בעולה תמימה, והא דפריך: תולש מי איכא למאן דשרי - היינו מדרבנן, כדפישינן צור בקונטרס, משום דרשע הוא, ועוד קשה: בהחוח דחולין למע לא קרא דם פסולי המוקדשין דשרי בתנאה? והלא אף בקדשים דם מותר בהנאה משעשעית מצותה, והתם דליכא מצוה למע לא אסור? ועוד, מאי קאמר (והוא) ואסרי בנייהו ובעבדתי? והא לאחר שחיטה מותר לגזוז ולעבור, דמוביחה ואילך חבל מותר, והתם בדם שחיטה איידי? חללינן נמי לא אסרינן מדרבתי "בשר" (אלא) מוציא ולא לאחר שחיטה, כמא למאן דדרשי לעיל בפרק שני (ט"ב), אין לך בהם היתר אכילה אלא משעת זביחה ואילך, ועוד, דשרי לכולי עולמא, מדבעי למילף היתר חלב בפרק קמא (בבברות ג') דמאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין, ולא קאמר דאיצטריך משום ההוא דלאחר שחיטה וזיזה, מציעו למימר דאיצטריך קרא (דשפכנו כמים) משום דם שחיטה קודם שחיטת רוב, אבל מכלל מוקם קשה מהא דשמעתין? ואומר רבי: דסלקא דעתך למיסר במי (חלב ודוו בשר) ו"בשר" ולא חלב, והוא הדין "בשר" ולא דם, ולא דמי לגיזה, דשמוע קדמא מ"תובח" נפקא, דמשמע: "תובח" ולא תגוז, אבל כאן "ואכלת בשר" כתיב (דברים יב), משמע: בשר תאכל ולא חלב ודם, ולאסור אפילו בהנאה, אף על פי שבהדירה אינה שפירא שבת על חלב כמו חלב, דשרי באכילה אלא חלב דלא מייחית התם "בשר" ולא חלב, אלא "תובח" ולא גיזה - ריש מילתא נקט, ועוד, ניהא ליה לאתויי איסור גיזה אפילו לענין מלכות כמו מתחילת קדש שפלה, דהתם הניזון והלוקח סופג ארבעים ובבברות ט"ב), וכיון שהחמירה בו תורה כל כך, הוה אמינא לירוש קראי להומרא: "בשר" ולא דם, ואי לאו "כמים", וכו' מוכח בפרק קמא (בבברות ד') דהתם דרשנינן "בשר" ולא חלב - לא שיהא חלוב, דבעי למיזק מינה היתר חלב, מדגלי רחמנא גבי פסולי המוקדשין "בשר" ולא חלב - הא דחולין שרי, שמע מינה דלאסור החלב שנחלב אתא קרא.

התולש צמר מכבד חם - בבבסקא דשמעתין מפרש דלאו דוקא תולש, הדוא הדין תתלש, ואי נקט תולש אלא משום סיפא, דקתיב גבי תולש שרוב רבוחא דעקבאי בכור קבר' שגממא, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תיבדק כל השדה פוקלה. ורבי אסי, מאי טעמא לא אמר דברי חייא בר אבא - אמר לך: בשלמא גבי טומאה - אימר: בא עזרב ונטלה, ואמר דברי חייא בר אבא - אלא חקא - בעל מום להיכא אזיל - ואידך: אימר מום עזרב הוה ואיתסי. ורבי חייא בר אבא מאי טעמא לא אמר דברי אסי - אמר לך: בשלמא שדה - דרקה למיקבר בה, פי היכי דקבר בה האי - קבר אינש אחרינא. אלא קדשים - פיון דבדקו לן וקיימי, דרבייהו למיפל בהו מומא - ואידך: אנב דמנעמי אהרדי שכיב בהו מומא, מיתבי: התולש צמר מכבד חם, אף על פי שגולד בו מום ושחטו - אסור. טעמא דתם, הא

וחכמים אוסרין - דאי שרית צמר הנושרת מדיחם - אתי לשהוי לבכור כדי שתשיר צמר כל שעה, ואתי ביה ליד תקלה שיגוזו ועיבור בו, ופסולי המוקדשין אסריי בגיזה ועבודה, כדאמרין בפרקא דלעיל (ו, ב): "תובח" - ולא גיזה. לא בזה אסריי עקבאי - מפרש בגמרא מאי קאמר. ואחר כך ב' דלא נשתח. והמזולל - שנתלש מן העור, אבל מסובך הוא עם שאר הצמר ואינו נופל. **את שניראה עב** הגיזה - כשישחטנו ויגזנו לאחר שחיטה, יהא צמר הנושרת שוה עד שאר הגיזה, ואינו נראה כשפירא דימנה - מותר בשאר הגיזה. וישאני נראה עב הגיזה - שישא חרץ יותר מדאי, ויכיר לכל שמובדל הוא מן הגיזה - כמי ששרר לגמרי קודם שחיטה. וסתמא - כרבנן, דפליגי עליה דעקבאי. **נמרא מכלל דאסר** - בתמימה. השתא בנמא, דאיתו צמר המחובר בו אסור, דבעי קבורה, והאכ דנשרו ומונח בחלון שרי שחטו - דצמר המחובר בו שרי, מביעאי דמונח בחלון נמי שרי אליבא דעקבאי. **אלא** - להכי קאמר: לא בזה היתיר עקבאי - משום "וחכמים אוסרין", כשחטו מומחה - לבכור, קודם נשירת הצמר. דרבנן סברי: גיזה אי שרית ליה לצמר בהנאה - דלמא אתי לשהוייה, כדי שתהא הצמר ננושרת דימנא בין כך ובין כך אתי ליד גיזה ועבודה. הלכך, אף על גב דהתירו מומחה - אסור. ועקבאי סברי: כיון דהתירו מומחה - חו לא משחי ליה, דברי אבא אסור - דהוה ליה כחם, ובתם שחטא מומח, כדאמרין לעיל, דאי אמרת שרי צמר - אתי לשהוייה, שלא יקריבנו. ונח לו בכך, בשבן כך ובין כך יפול בו מום ומפקע לו מקדושת מזבח. ועוד, דכיון דהיך היתיר מומחה קודם נשירה - אכתי לא הוה ביה שום צד היתר. **אוסרין בכל שתוא** - אם נעטרב אחד מןן באלף תמימים - כולן אסורין למזבח. **מכלל דתנא קמא כבר** לא, בתמימה. כיון דמכריזי, כמי ספקאי איכא בנייה בכור בעל מום - שבושה מחיים והגיזה בחלון. **יבוקר** - אם מום קשה הוא - ישיטנו, והיא אסור. **ורבי יהודה** - שחטו כליא תקנה בשחיטה. אלמא, לרבנן אליבא דרבי יוסי, דשרי בשחטו - ליכא היתיר בין היתיר מומחה קודם לכן לבין כל היתיר מומחה קודם לכן, דהא חתני עדיין יבוקר, ומדרבנן בשחטו אין חילוק - לעקביא נמי במת אי חילוק בין היתיר ללא היתיר, דהא עקבאי לא מפליגי בין מת לחשוט! - דרב נחמן, לחלוקת - דתנא קמא ורבי יוסי, בבבלי מומין דיון גממא שנתערבו באחרים, וכשבדק ולא מצאו לבעל מום. לעולם הוא בחוקת טומאה - אם לא נמצא הקבר שנתבשר שדה, אף על פי שבדק כל השדה - בטומאתו הוא, והאכ נמי, כיון דלא נמצא הבעל מום - כולן אסורין, ותנא קמא - כרבי מאיר, ורבי יוסי סבר: יבוקר ודי לו, אפילו לא נמצא, כחכמים. **חופר** - בודק עד שמגיע לסלע. דודאי מאותו סלע ולמעלה לא

נעשה קבר, שקשה הוא. או לבתולה - עד שימצא קרקע קשה שלא עברה. **בשבדק ופצא** - הבעל מום. ותנא קמא דאסר לכולהו, חיש שמא זה שנמצא בעל מום אחר הוא. וכל האחרים צריכין בדיקה. ורבי יוסי סבר: **יבוקר** - בבקור סגי מרישא, וכיון דמצא חך ליכא ספק, תנא קמא - כרבן שמעון, ורבי יוסי - כרבי, **בשלמא נמא** - אמרי רבנן, בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה דיו, משום דאי נמי לא מבטל לה - איכא למימר עזרב או עכבר נטלה, אבל הכא - אפילו רבנן אוסרין, דגבי מום להיכא או לא גזנא לא הוה שרי רבי יוסי. **ואידך** - רבי חייא בר אבא - שחטו מומח, אלא אסור. **טעמא דתם**, הא

בְּכֹרֶת, פֶּרֶק שְׁלִישִׁי – כְּבוֹדָה בְּהִמָּה דִּף כֵּן עֵמוּד א – מִתּוֹן מְהוּרָה “אֶבֶן יִשְׂרָאֵל” (שְׁטִינְזוֹנֶזֶל) קֶצֶט
רִשִׁי
הָא בְּעַל מוֹם שִׁיר – וְרַבִּי יוֹסֵי הוּא, דְּאִמְרוּ: בִּשְׁחָטוּ שְׂרָר רִבְנָן, אִי נִמְי, עֲקִיבָא הִיא.
אָף עַל גַּב דְּלֵא הִתִּיר, וְקִשְׁיָא לִרְשִׁי לְקִשְׁי, תָּם קָרִי לִיה – וְנֹאִי “אָף עַל פִּי שְׁנוֹלֵד
בּוֹ מוֹם” – אָף עַל פִּי שְׁנוֹלֵד אַחֲרָן כֵּן לְחֶבֶם, וְאִמְרוּ: מוֹם קִבְעוּ, לִיפֹא – הָא דְרִישׁ
לְקִשְׁ תַּנְיָא הִיא, אֶסּוּר – בְּרַחֲמֵי אֲפִילוּ עֲקִיבָא מוֹדָה, דְּאֵתוּ לְשִׁחְוִיָּה וְלֹאֲפִקוּעִי
מִקְדוּשֵׁת מוֹבָה, וְעוֹד, שְׁדִיר עֲדִין אִין בּוֹ שׁוֹם
הִיתֵי, אָף עַל גַּב דְּנֶקֶט “תּוֹלֵשׁ” – הוּא הִדִּין
לְנַחֲלֵשׁ, כְּדִמְפָּרֵשׁ בְּסִיפָא שְׂמַעְתָּא, אֶסּוּר כּוּחַ
– שְׂמַת הִתִּיר עֲקִיבָא, אֶסּוּר לִשְׂחַלֵּל בִּשְׁחַטְתָּא, אֶסּוּר רַבִּי
יוֹסֵי מוֹדָה אֲבָא שְׂשֻׁמוּ חֲלֵפְתָא – שְׁהוּא מִן
הַחֲכָמִים וְהַחֲלוּקִים עַל עֲקִיבָא, וְמוֹדָה הוּא כּוּחַ
שִׁשְׁטוֹ שְׁהוּא מוֹתֵר, אֲבָל בִּיחּוּד אֲמִירו
חֲכָמִים – שְׂמַת וְדִבְרוּר אֲמִירו: יִנְיָחוּ
בְּחֻלּוֹן לְשַׁעַר בְּכוֹר בְּעַל מוֹם שְׁנֶשֶׁר, שְׂמָא יֵשׁ
תִּקּוּה – שְׂמָא יִהְיֶה מוֹתֵר לִדְנוּתָה, וְנִפְרִישׁ:
וְנִמָּה תִּקּוּה יֵשׁ – שְׂאֵם שְׁחָטוּ דְּבָרִי הִכַּל
מוֹתֵר אֶסּוּר, אֲבָל – אֲנִימָה, דְּבִרְיוּ עֵיבְרִין בִּפְרֻק
“בְּכַל מַעֲרִבִין” (לְחָא) בְּסוּפֹה, בִּיחּוּד –
בְּבִירוֹ, וְחִיבְרִי בְּמִסְכַּת יוֹמָא (נִדְא), וְדִיעוּ
בִּיחּוּד שְׂשֻׁמוּ אֲרֻן נִגְנוּ, רַבִּי יוֹסֵי חֵינְי תִנָּא
קָמָא – דְּקִאֲמוּ: הַחֲלוּשׁ רִישׁ לְקִשׁ מִבְּכוֹר חֵם
וְשִׁחְטוּ אֶסּוּר, הָא בְּעַל מוֹם וְשִׁחְטוּ – מוֹתֵר
לְדָבְרִי הִכַּל, וְבִמַּת פְּלִיגִי בְּמוֹדָה דְּרַבִּי יוֹסֵי,
וְלֹתָנָא קָמָא נִמָּה בִּמַּת פְּלִיגִי, תִנָּא קָמָא סִכֵּר
וְאִי הִתִּירוּ מוֹתֵר אִין אִי לֹא – דְּבַעַל
כְּרַחֲצִי הִכִּי תִרְצָה, וְכִדְתִּרְצָת רִישׁ לְקִשׁ
לְעִיל, כִּי אֲחֻבְיָהּ מוֹרִישָׁא דְּמִילְתִּיהּ דִּתְנָא
קָמָא דִּקְתָּנִי: הַחֲלוּשׁ צִמֵּר מִבְּכוֹר חֵם – הָא
בְּעַל מוֹם שִׁיר, וְתִרְצָה רִישׁ לְקִשׁ אֲבָמֵר: לֹא
הִיכָא דְלֵא הִתִּיר מוֹמָחָה – “תָּם” קָרִי לִיה,
אֲלֵמָא, הִכִּי שְׂמָא מִלְתִּיהּ: הַחֲלוּשׁ צִמֵּר
מִבְּכוֹר חֵם, דְּהִינְי בְּעַל מוֹם שְׁלֵא הִתִּירו
בִּשְׁחַטְתָּא, אֶסּוּר לְדָבְרִי הִכַּל, אֵלָּא בְּכוֹר חֵם
מוֹם, דְּהִינְי הִתִּירו מוֹמָחָה, שְׁתֵּלֵשׁ מִמֶּנּוּ כוּ,
וְרַבִּי יוֹסֵי סִכֵּר: אָף עַל גַּב דְּלֵא הִתִּירו מוֹמָחָה
נִמִּי, כְּשִׁנְשֵׁר שְׂרָר רִבְנָן, מִמָּאִי מִדְּקִאֲמֵר יֵשׁ
“תִּקּוּה”, דְּמִשְׁמַעַ: יֵשׁ תִּקּוּה וְחִיבְרִי מוֹמָחָה
וְשִׁחְטוּ – מְלַל דְּאֲכִיתִי לֹא הִתִּירו מוֹמָחָה
כְּשִׁנְשֵׁר, פְּלִיגִי בְּמַת וְהוּא הִינְי לְשִׁחְטוּ –
מִדְּלֵא אֲשַׁחֲבֵן בְּמִילְתִּיהּ דִּתְנָא מִמִּי נִדְמָא:
שְׁחָטוּ דְּבָרִי הִכַּל מוֹתֵר, הִלֵּכַר כְּרַבִּי יוֹהֲרֵת –
דְּבִשְׁחָטוּ פְּלִיגִי, וְלֹא בְּמַת – כִּי נִרְאָה בִּין לֹא
רִקָּא – מִישִׁיר שִׁיר, דְּהָא אֲפִילוּ מוֹנָח בְּחֻלּוֹן
קָמָר רַבִּי יוֹסֵי דִאֲפִילוּ רִבְנָן שְׂרָר בִּשְׁחָטוּ, אִי
דָּבָר אִידִי וְאִידִי מִסֵּר אֶסּוּר – דְּאִתּוּ
שְׂמַחֲרוּבּוֹ – שְׁעוֹן עֲקִיבָא לְדָבְרִי הִכַּל,
וְהַחֲלוּשׁ מִמֶּנּוּ – רִבְנָן אִסְרִי לִיה אֲפִילוּ מוֹנָח
בְּחֻלּוֹן, אֲלֵא פְּלִיגִי רַבִּי יוֹהֲרֵת הִיא –
דְּאֲבָא בִּשְׁחָטוּ שְׂרָרִי, אִידִי וְאִידִי – כִּי נִרְאָה
בִּין לֹא רִקָּא, וְשִׁמְעַ מִינָהּ בִּשְׁחָטוּ פְּלִיגִי –
מִדְּלֵא מַצִּית מוֹקֵמַת לִיה בְּנוֹנָא אַחֲרִיתִי,
וְיִסְתַּמֵּס לָן כְּרַבִּי יוֹהֲרֵת – שְׁעוֹ מִינָהּ
הִלְכָּתָא כּוּחוֹתִיהּ, הַחֲלוּשׁ צִמֵּר מַעֲוִלָה תְּמִימָה
– מַחֲסִים, לְרִבְנָן מוֹנָח לֹאֹר שְׁחִיטָה תַּעֲלֵא
מוֹם לֹא תִיבְעִי לָךְ, דְּוֹדִיא לְרִבְנָן אֶסּוּר, דְּאִי
שְׂרִית לִיה – אֲתִי לְשִׁחְוִיָּה, וְאֲתִי לִיִּי גִיזָה
וְעוֹבְדָה, מִי אִיכָא מָאן דְּשִׁיר – אֲלִיכָא דְּרִבְנָן
הָא וְהוּא שְׂרָר הוּא

דִּיעִיק
אֲלַעזֹר: פִּרְשׁוּ לִפְנֵי זִיקָה מוֹעֵלֵל בְּחֹן עַד זִיקָה כוּ, “תּוֹלֵשׁ” מִי אִיכָא מָאן דְּשִׁיר – פִּירֵשׁ בְּקוֹנְטֵרִס: אֲלִיכָא דְּרִבְנָן, הָא וְהוּא רִשְׁעֵי הוּא מִשְׁמַע לְעֲקִיבָא אֲפִשֵׁר דְּמוֹתֵר, אָף עַל פִּי
שְׂהֻמָּתָה הוּא דְּלַעֲקִיבָא נִמִּי אֶסּוּר בְּתָם, כְּדִמְכּוֹחַ בְּרִיחָא דְּהַחֲלוּשׁ צִמֵּר מִבְּכוֹר חֵם, מְכַל מִקּוֹם פִּירֵשׁ כֵּן בְּקוֹנְטֵרִס, שְׂאֲפִילוּ לֹא שְׂמִיעָא לִיה בְּרִיחָא – דְּבִר פִּשְׁטוּ הוּא דְּמִידָא לְרִבְנָן
דְּתֵּלֵשׁ אֶסּוּר.
הִרְרִין עֵלֶךְ הַלּוּקָה בְּהִמָּה

דִּיעִיק
בְּדַקָה

בדקה שלשים יום - כי הך פלוגתא איכא לענין טיפול אבדה (בבא מציעא כח.א).
מלאכתך ודמיע לא אתחר כן תעשה לשורך - רהיני תמישים ימים מיום הבאת העומר בפסח. שגמר זמן כישול התבואה עד העצרת. שמביאין שתי הלחם להחיר חדש במקדש. ואם תאמר: האי ביום תמישים הוא. ולא הוי כעין "כבור בניך" ו"צאנך תתן לי" דלאחר שלשים ו**כי** תימא מיתה לא תלמוד לומר וכו' - לאו דקא. דלא חשיב לה בפרק "אלו הן הגשרפין" (סנהדרין כ.ב.א) בחדי אלו שבמיתה. אלא קרוב הוא ולעון מיתה.

דלמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב בר - בכמה מקומות אמרינן: תרומה, ויחזור ויתרמו. ולא גזרינן: הנהיב ביה שחרורמה ראשונה לכהן - מידע ידע דשניה דרבנן. ואפילו נתן הראשונה כבר לכהן קודם שיאמר לו חכם לחזור ולתרום, מכל מקום מדאין הכהן מחזיר לו את הראשונה - מידע ידע דשניה דרבנן היא. אבל כאן סבור הוא שנתן לכהן בתורת שכר סיועו, ומעכבא כהן. ובכמה מקומות

עם הגזירה. ויריש לקיש מאי טעמא לא אמר קרב נתן בר אשעיא אמר רבי אילעא, קסבר ריש לקיש: לפי שאי אפשר לנזיה בלא נימון המדולדלות.

הדרן עלך הלוקח בהמה

עד כמה ישראל חייבין ליטפל בפקדו בדקה - שלשים יום, ובגסה - חמשים יום. רבי יוסי אומר: בדקה - שלשה חדשים. אמר לו הכהן בתוך הזמן: "תנהו לי" - הרי זה לא יתננו לו. ואם בעל מום הוא, ואמר לו: "תנהו לי שאוכלנו" - מותר. ובשעת המקדש, אם היה תמים, אמר לו: "תן ואקרבנו" - מותר. הבכור יאכל שנה בשנה, בין תם בין בעל מום, שצאמר: "לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה". נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש. לאחר שנים עשר חדש - אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום. **גמרא** מנהיגו מילי אמר רב קהנא, דאמר קרא: "בכור בגיזו תתן לי" - "בן תעשה לצאנך". **מלאכתך** ודמעך לא תאחר" - "בן תעשה לשורך". - איהו אגא! - מסתברא: דמקדם למקדם, דמאחר - לדמאחר. - אדרבה: דמקדיף ליה - לדסקיף ליה! אלא אמר רבא: אמר קרא: "תעשה" - הוסיף לך הפתוב עשייה אחרת בשורך. - ואימא: שיתני! - לא מסךך הפתוב אלא לחבמים. תניא גמי הכי: "בכור בגיזו תתן לי" - "בן תעשה לצאנך". וכול אף לשורך תלמוד לומר "תעשה" - הוסיף לך הפתוב עשייה אחרת בשורך. לא מסךך הפתוב אלא לחבמים, מכהן אמרו: עד כמה ישראל חייבין להטפל בפקדו בהמה דקה - שלשים יום, בגסה - חמשים יום. רבי יוסי אומר: בדקה - שלשה חדשים, מפני שטפולה כרובה. תנא: מפני ששיתיה דקות. "אם אמר לו הכהן בתוך הזמן: 'תנהו לי' - הרי זה לא יתן לי". מאי טעמא אמר רב ששת: מפני שגזרתי ככהן המסייע בבית הגרנות. תנו רבנן: בההנים והלויים והעניים, המסייעים בבית הרועים ובבית הגרנות ובבית המטבחים - אין נותנין להם תרומה ומעשר בשךך, ואם עושין פן חילול. ועליהן הפתוב אומר: "שחתם ברית חלוי", ואומר: "ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו". - מאי "ואומר" - וכי תימא: מיתה לא - תא שמע: "ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו". ובקשו חבמים לקנוסן ולהיות מופרשין עליהן תרומה משלם. ומפני מה לא קנוסום - דלמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. ובבבלי יש בהן מובט

בבית הגרנות לדוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות. אבל אם היה בעל מום. ואמר: "תן לי שאוכלנו", והוא חזוי ליה - לא הוי ככהן המסייע. בבית הרועים אבהנים קאי, כדי ליתן להם הכבורות. בבית הגרנות - אבולוהו קאי. כהנים - מפני תרומות. ולויים - משום מעשר ראשון. ועניים - משום מעשר עני. בבית המטבחים - אבהנים קאי, משום זרוע לחיים וקביה. לקנוסן - את הבעלי בתים. מן הפטור על החיוב - דשמא יהו להם שני סאין אחד של טבל גמור, ואחד הופרש ממנה לכהן המסייע. ואי אמרת ליה דהורא ולפרוש מינה משום קנסא - סבר בעל הבית: טבל גמור הוא. ומפרשי ממנה עלה דאידך, ואידי פטורה

מדאורייתא. אלא קנסא הוא.

דעיקר לאו לכפרה הוא דאחי - דאינו מביאה על חטא. כיון דמכפרא אעשה - דעולה מכפרת על עשה, כדאמרין במסכת יומא (ל.א): על עולה מתוודה עון שבהה ופאה. והאנן נשר תנן - אלמא בנשר שרי עקביא, ולא בתלושין עיקרו הפוך כלפי ראשו - שכפול באמצעותו, ושני ראשין נראין בחורן. שאני מתמעך - שאינו שוה עם הגזיה, אלא נראה עולה למעלה. מאי טעמא לא אמר כרב נתן - לא הוי ככהן המסייע. קרינא ביהו לפי שאי אפשר לשום ניזח בלא נימון המדולדלות - שנותלת למעלה. ואי כי האי גזוזא מיתסר - אין לך גזוז מותרת. רבי נתן טפי מחמיר, להכי לא בעי: מאי טעמא לא אמר כרשי לקיש.

הדרן עלך הלוקח בהמה

משנה עד כמה. ליטפל בכבור - בזמן הזה, קודם שיתנו לכהן, שמוחזר לעבבו אצלו בעל כרחו ולפרנסו. לא יתן לו - בגמרא מפרש. אם היה בעל מום - ואומר לו הכהן בתוך הזמן: תנהו לי שאוכלנו - מותר. בין תם - בזמן שבית המקדש קיים. בין בעל מום - בזמן הזה. **גמרא** מלאכתך ודמעך וגו' - וסמיך ליה: "וכן תעשה לשורך לצאנך" וגו', ודרשינן הכי: "כבור בניך תתן לי" - וכן לצאנך. דכי הכי דבכור בניך מנותו לאחר שלשים, דכתיבי (במדבר יח): "ופדויו מבן חדש תפדה" - אף בכור צאן לאחר שלשים. "מלאכתך ודמעך", רהיני תמישים - כן לשורך. דכי הכי דבכורים לאחר חמשים שוריי בפסח הבואה ומתבשלת, ואין מביאין בכורים עד שביאיו שתי הלחם בעצרת. כדאמרין בפרק "רבי שמעאל" (מנחות סח.ב). דמקדם לדמקדם - "מלאכתך ודמעך" קרינא בפסוק ראשון, ולכך דרשינן להו א"שורך" הקודם בפסוק שני. ודמאחר - "כבור בניך" דמאחר בפסוק ראשון - דרשינן ליה א"צאנך" דמאחר בפסוק שני. דסמיך ליה לדמקדם - "ופדויו מבן חדש" סמיך אל "שורך". - דעשייה אחרת - דומיא דהך "כבור בניך" בעינן. לא מסךך הפתוב אלא לחבמים - והואיל וכל גילה חן שיעור עשייה שטוסקי. ודאי לחבמים מסךך שיפרשו לך הטעם, ואחריהם תלך. שיפולה = שרתחה. ששיתיה דקות - ואינה יכולה לאכול עשב, ואם לא תהא עם האדם - תמות. ושהא ככהן המסייע בבית הגרנות - לפי שבזמן הזה אין בכור ראוי לכלום עד שיפול בו מום. וכיון דעל ישראל רמיא ליטפל בו תמישים יום, ואמר ליה הכהן בתוך הזמן: "תנהו לי" ואזונינו, ואף על פי שחל אהנה" - דרומה כמי ששוכרו ומצילו מן הטורה, ובלבד שיתנו לו ולא לכהן אחר. ודומה לכהן שמסייע בבית הגרנות. והואיל וחזוי ליה - לא הוי ככהן המסייע. בבית הרועים אבהנים קאי, כדי ליתן להם הכבורות. בבית הגרנות - אבולוהו קאי. כהנים - מפני תרומות. ולויים - משום מעשר ראשון. ועניים - משום מעשר עני. בבית המטבחים - אבהנים קאי, משום זרוע לחיים וקביה. לקנוסן - את הבעלי בתים. מן הפטור על החיוב - דשמא יהו להם שני סאין אחד של טבל גמור, ואחד הופרש ממנה לכהן המסייע. ואי אמרת ליה דהורא ולפרוש מינה משום קנסא - סבר בעל הבית: טבל גמור הוא. ומפרשי ממנה עלה דאידך, ואידי פטורה

בְּבוֹרֹת, פֶּרֶק רִבְעִי – עַד כְּמוֹהָ דָּךְ בְּעוֹד – מִתּוֹךְ מַהֲרֹרֶת “אָבֶן יִשְׂרָאֵל” (שְׁטֵינִיזֶץ) תוספות

שׁוֹבֵת הַנָּאָה – דָּבָר מוֹעֵט. וְאֵם הִיא כֹּהֵן נוֹתֵן סֹלֶעַ כִּדִּי שִׁתְנֹגוֹ לִכְהֵן אַחֵר קִרְבּוֹ – אִסּוּר, כִּיֹּן וְלִדְרִידָה חֻזָּא הִי – נִרְאָה כְּכֹהֵן הַמְּסִיעֶה. הִכִּי גִרְסִינִי: וְתַנּוּ מַאי טַעְמָא לֹא אִמְרַת מִתְנֹת כְּהוֹנֵה – וְלֹא גֵרַס “וְתַנּוּ קָמָא”. בְּכוּלָּן יֵשׁ בְּהֵן טוֹבֵת הַבָּהָה, וּמִפְּרִשׁ כְּכֹן שְׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָהּ מִכְּרִי. מַאי טַעְמָא לֹא אִמְרַת נָמִי: אוֹ טַבֵּחַ שְׁהִפְרִישׁ מִתְנֹתָיו, וְרוּעָה שְׁהִי לֹ

בְּבוֹרֹת אִמְרַ לֶךְ תְּרוּמָה – הֵינִי טַעְמָא 1
דְּשִׁרְיֵא טוֹבֵת הַנָּאָה דִּידֵה – קִדְּוֶשֶׁת הַגּוֹף 2
הִיא. דְּכוּלִּי עֲלֵמָא יִשְׁתֵּי דְלֹא נִפְקָא לְחוּלֵי, 3
וְלֹא אֵתִי הֵיא כֹּהֵן דִּיהֵב אֲבִי אִמּוֹ הַסֹּלֶעַ 4
בְּגִינִיהָ לְמִטְעִי וְלִמְנַהֵג בָּהּ עֵינֵן חוּלִי, 5
וְלִמְיַמֵּר: אִיתְחַלָּא לֵה בְּהָאִי סֹלֶעַ דִּיהֵב לִיה 6
אֲבִי אִמּוֹ. אֲבָל הֵינִי שְׁתַּנֵּת כְּכֹהֵן קִדְּוֶשֶׁת 7
דְּמִיִּם נִינְהוּ – דָּאֵם רִצָּה כֹּהֵן לִמְכוּר בִּשְׂרִי 8
כְּכֹהֵן חוֹרֵעַ וְלִחְדִּים וְקוֹבֵה, מוֹרְכֵן יִשְׂרָאֵל, 9
וְתוֹ לֵב עֵי לֵב יִשְׂרָאֵל לִמְכַלְכְּלוֹ בְּצִלִּי 10
וּבְחֹרְדִּל כִּי הִיכִי דַעֲבִיד כֹּהֵן, מִיֵּלֵךְ לִתִּי 11
הֵיא כֹּהֵן לְמִטְעִי בְּהוֹן, וְסָבֵר: כִּיֹּן דְּבָנִי קִנִּין 12
נִינְהוּ. תִּתְחַלֵּל קִדְּוֶשְׁתִּיהוּ אֲמַרְבַּעָה חוּי – 13
דִּיהֵב אֲבִי אִמּוֹ, דִּהֵינִי אֲרַבְעָה זוּזִי, וְאֵתִי 14
כְּכֹהֵן כְּכֹן מִנְהָ דְחוּלֵי, וְלִיֵּךְ אֵיכֻלֵּם 15
בְּצִלִּי וּבְחֹרְדִּל כִּדְנִים הַמְּפוֹרֶשׁ בְּפֶרֶק “חֹרֵעַ” 16
וְהַלְחִים וְהִקְבִּיד” (חוּלִין קִלְבָּב). וּמִשּׁוֹם הִכִּי 17
לֵב נִינְהוּ. וְהֵיא דִּנְטָק “וּבְכוּלָּן” – הִכִּי 18
קָמָר: וּבְכוּלָּן, תְּרוּמֹתֵיהֶם מְשֻׁמְרוֹת, – שִׁי 19
בְּכֹן טוֹבֵת הַנָּאָה. תְּרוּמַת חוּצָה לֶאֱרֶץ – 20
דְּרַבְנָן הִיא, וְיֻכַּל לִיתַנֵּם לִכְהֵן הַמְּסִיעֶי. 21
לְמַעֲשֵׂה – כְּכֹן, בְּשִׁילָה בְּרוֹב – לֹאֲכֹלָה 22
לוֹ, וְאֵל בְּעֵינֵן יִצְחָק וְרֵמָא. וְלֹאֲרֵשׁ שְׁעִירָה 23
בְּרוֹב חוּלִין – עֵיֹל דֵּלֵב לֹאֲכֹל זוֹ, אוֹ כֹּהֵן בִּימִי 24
טוֹמְאָה לֹאֲרֵשׁ שְׁשִׁיטְלָה. רַבָּה – כֹּהֵן הִיָּה, 25
דְּמַדְבִּית עַל קֶאֱתִי וְרֹאשׁ הַשֹּׁנֶה תִּתָּא. 26
הַמָּאָה תְּרוּמָה – חוּצָה לֶאֱרֶץ, הַטַּבֵּל 27
וְיֹשִׁיר כִּדִּי תְּרוּמָה, וְחִפְרִישָׁנָה בִּאֲחֻרְהָ. 28
שׁוֹמְאָה יוֹצֵאת מִגּוֹפּוֹ – כְּכֹן זֶה וְהֵב וְנִדָּה 29
בְּעֵל קִרִּי. יֹצֵאת לִטְמֵא מִת שְׁרִיטָה. בְּגִינִיעָה 30
לִית לֵן בָּהּ – וְאֵף עַל עַל כְּכֹהֵן טַעְמָא. לֹא 31
אִיכְפֹל כִּי, דִּאֲדִינוּ מוֹחֵד עֲלִיהָ לְשׁוֹמְרָה שְׁלֹא 32
טִימְאָנָה. הִילֵכֶךְ – דְּבַגְנִיעָה אִינוּ מוֹחֵד, 33
נִדָּה קוֹצֵה לֵה חֵלָה וְאֲכִיל לֵה. כְּכֹן קֶסֶן – 34
לֵה גִדּוֹל, מִפְּנֵי שְׁטוּמָאֲרָה יֹצֵאת עֲלִיהָ 35
מִגּוֹפּוֹ. וְאֵם טַבֵּל לִקְרִי הִיא הוּא כְּכֹסֶן, לִישְׁנָא אֲחִירִינָא: לִחְבִּי נָקַט כְּכֹן קֶסֶן – שְׁלֹא 36
רָאָה קִיר וְלֹא יִצְאָה טוֹמְאָה מִגּוֹפּוֹ. וּבִשְׁאֲלֹתוֹ דְּרַב אֲתֵיאִי מִפְּרִשׁ הִכִּי. בְּרִישׁ מִסָּא 37
– פּוֹרְגִין”. דְּכִמְהָ דְּאִידִיחְדוּרֵיהּ מוֹחֵדָא מְלִיגֵנָה בָּהּ, מֵאֲחֵר שְׁקִירָא לֵה שֵׁם. 38
כְּכֹן גִּדּוֹל – כְּכֹן שְׁתַּנֵּת לְכָל מִצְוָה. [לֶאֱמַנִי – נָקִיבִים]. מַחֵ שְׁשִׁיבּוֹל וְאֲכִיל 39
תְּרוּמַת חוּצָה לֶאֱרֶץ – בִּלְאָה הַעֲרֵב שִׁמֶשׁ. 40

מִקְמוֹת צִירִי לְחַלֵּק בְּדִרְבֵּיִם. כִּי הִיחִיא דְּפִסְחִים בְּרִישׁ “מִקּוֹם שְׁנִתְּנָה” (נֹא,א) גְּבִי הַנְּחוּ 1
דְּמִפְּרִשׁוֹ חֵלְתָא מֵאֲרֹאֹה. דְּאִמְרִינֵן דֵּאִי רֹבֵא לֹאֹ אוֹרוֹ אֲכִיל – נִיכִילָהּ זֹר בִּאֲנִפִּיחֵיהּ, דְּלִמָּא 2
אֲתוֹ לִאֲפִרְשִׁי מִן הַפְּטוֹר עַל הַחֻיב. וּבְפִרְקִי קָמָא דִּימָא (יֹא,א) גְּבִי סוֹכֵת חֹתֵךְ בְּהוֹן חֻיבֵת 3
[וּבְעִירָבֹן] וּבְמִזְבֵּחַ וּבְמַעֲשֵׂר, דְּקָאֲמַר הֵתֵם דְּמִדְּאִירִיָּתָא קָאֲמַר. דֵּאִי מִדְּרָבָן – לֵאמָּא אֲרַת 4
לִאֲפִרְשִׁי מִן הַפְּטוֹר עַל הַחֻיב. וּבְדִמָּאִי הַלּוּקָח 5
מִן גִּי, לִמָּנָן אֲדַמְרֵי יֵשׁ קֶסֶן – חֻיבֵי חֲכָמִים, 6
וְלֹא חֶשֶׁן לִכֶּךְ. וְאֲתִי לִמְנַהֵג בָּהּ מִנְהָ דְחוּלִין 7
– [וּבְעֵינֵן (וְחִבִּים כְּכֹן), דְּשִׁמְעוּהָ וְלִגְדֹלָהּ דְּרוּךְ 8
שְׁהַמְלִכִים אוֹכְלִין בְּצִלִּי וּבְחֹרְדִּל. וּבְכָל מִתְנֹת 9
כְּכֹיִם “לְמַעֲשֵׂה”, אֲפִילוּ בְּרוּעוֹ וּבְלִחְדִּים וּבְקִבְבָּהּ, 10
דְּכַדְמַשְׁמַע הַבָּא. וְגְבִי תְּרוּמָה לֵאמָּא לְמַצִּינוּ שִׁירִצִּי 11
בְּשׁוֹם אֲכִילָהּ בְּגִדְלוֹהּ. דְּשִׁמְעוּ לֵה שִׁירִי גִדְלוֹהּ 12
אֲלֵא בְּבִשְׂרִי. תְּרוּמַת חוּצָה לֶאֱרֶץ בְּטַלָּה 13
בְּרוֹב – לְחִתִּירָה לִכְוֵן מִטָּא קָאֲמַר, כְּדָקָאֲמַר 14
רַבָּה מְבַטֵּל לֵה בְּרוֹב (אֲפִילוּ) בִּימִי שׁוּמָתָא. 15
וְלֵא מִפְּנֵי שְׁפִירָה הַקּוֹטְנִסֵּר, דְּלִמְכַלְכְּלוֹ חֵלָה, וְלֵא 16
בְּעִיא אַחֵד וּמֹאֵה. דְּבַחֲדִיא מוֹכֵחַ בְּמִנְחֹת 17
בְּפֶרֶק “רִבִּי שְׁטַענָאֵל” (סוֹא), דִּאֲסוּדוֹת לוֹה, 18
גְּבִי חֵלָה גִי בִּאֲרֵן וְתוֹרְמוֹתוֹ בְּחוּצָה לֶאֱרֶץ 19
– מוֹדִיעֵן מִפְּנֵי שְׁחָזֵף פְּטוֹר, חֵלְתָא נִאֲכַלָּה 20
לוֹרִים, וְתוֹרְמוֹתוֹ אִינֵה מְדַמְעָה. דִּיִּיקִי הֵתֵם 21
הֵיא דִּישְׂרָאֵל – מְדַמְעָה. שְׁמַעַת דִּאֲנֵה עֲלֵהָ 22
לֹאֲכֹל לוֹרִים אֲבֵל בִּאֲחֹד וְגִי. 23
רַבָּה מְבַטֵּל לֵה בְּרוֹב כִּי – “רַבָּה” – מִפְּרִשֵׁה 24
כְּכֹן. דְּאִמְרִינֵן: רַבָּה מְדַבִּית עַלִּי קֶאֱתִי. 25
אֲבָל רַבָּא לֹא הִיא כְּכֹן, כְּדִמְבֹרֵם בְּפֶרֶק “חֹרֵעַ” 26
[חוּלִין קִלְבָּב]. וְאֲכִיל לִיָּה רַבָּא לְשִׁמְעִיהָ; זְכִי לֵךְ 27
מִתְנֹת כִּי – דְּאֲכִיל וְחֹלֵךְ קֶרֶן – מִפְּרִשֵׁה 28
מִשְׁמַע דְּלֵא בְּעִי מוֹקָף. מִיָּדוּ הִיִּיתִי יוֹכֵל לְפִרְשֵׁי, 29
שְׁבִאֲחֻרְהָ לֹאֲרֵשׁ שִׁפְרִישׁ תְּרוּמָהּ שִׁאֲרֵי 30
מִקְרִי שִׁתִּיקֵי בָּהּ מוֹקָף. אֲבָל בְּקוֹטְנִסֵּר פִּירִשׁ 31
דֹּאֲכֹל וְחוּלֵי, וְשִׁירִי בָּהּ תְּרוּמָהּ. וְאֲכִיל 32
בִּאֲחֻרְהָ. הִילֵכֶךְ נִדָּה קוֹצֵה לֵה חֵלָה וְאֲכִיל 33
כְּכֹן כְּכֹן קֶסֶן – יֵשׁ קֶצֶת יוֹצֵאת: אֲמַנִי נָקַט 34
כְּכֹן קֶסֶן; וְאֲכִיל גִּדּוֹל לֵה לֹאֲכֹלָה אַחֵר 35
שְׁשִׁיבּוֹל חֵלָה מִקְרִי. וְאֵל מִשּׁוֹם טוֹרֵחַ בְּטַלָּה 36
– וְהֵלֵא גִי בִּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל טוֹבֵלִין לְתוֹרְמָה. 37
וְגַם בְּבָבֶל הִיא טוֹבֵלִים לְתוֹרְמַת חוּצָה לֶאֱרֶץ, 38
כְּכַדְמַשְׁמַע לַעֲלִי, דְּלֵא אֲכִיל לֵה רַבָּה בְּרוֹב אֲלֵא 39
בִּימִי שׁוּמָתָא, וְבִרִישׁ “בְּנוֹת כּוֹחִים” (דִּבְל כֶּכָּא). 40
שְׁהַטְבִּילוֹהּ קוֹדֵם לֵאמָּה לִסּוֹכָה שִׁמֵּן שֶׁל תְּרוּמָתוֹ וְנִרְאָה לְרִבְעִי יִצְחָק מִתּוֹךְ כָּךְ, דֶּאֱךְ 41
לְחַלֵּה זֶה שִׁיעוּר. וְלִפִּי שְׂדֵרֵי מוֹעֵט הָאֵל נִוְחָנָה לִכְוֵן קֶסֶן. וְחִבִּי מִשְׁמַע לִישְׁנָא ד’שְׁקִילָהּ 42
בְּרִישׁ מִסָּא, שְׁדֹרֵב מוֹעֵט הוּא. וְאֵף עַל גַּם דְּלֵא מוֹכִיר לֵה אֲלֵא גְבִי שִׁרְיָה, מְכַל 43
מִקְסֵם מִשְׁמַע דִּהִיאֵה נָמִי דְּתוֹנָתָה לִקְטֵן בָּהּ מוֹעֵט. וְגַם אֲתוֹת שְׁחָזֵף הָעוֹצֵר לְחֹדֶיב 44
“בִּרִישׁ סוֹסָא” לֵאמָּא שֶׁנִּי מְשַׁלְּחָהּ בְּחִנּוּר. אֲבָל תְּרוּמָה שְׁלֹשׁ שְׁחָזֵף מִן הַתּוֹבָאוֹת – לֵא 45
וְהִתָּה רֹאיהָ כֹל כֶּךָ לִעֲתֹן לִכְוֵן קֶסֶן, אֲפִילוּ לֹא הִיא לֵה שִׁיעוּר, שְׁקֶסֶן הִיא מֵאֲבָרָה, 46
מִסָּא וְשִׁדִּי לֵה בְּחִנּוּרָא – פִּירִשׁ בְּקוֹטְנִסֵּר: דְּכִמְהָ דְּאִפְרִשֵׁי לֵאֲדִיחְדוּרֵיהּ מְלִיגֵנָה בָּהּ מֵאֲחֹד 47
שְׁקִירָא עֲלֵיה שֵׁם, וְלִגְמַרְשֵׁי שִׁרִי לִינֵעָ אֲלֵא נָקַט “רִישׁ מִסָּא” לֵיפִי שְׁדֵרִךְ חֹתֵךְ בָּהּ וְעֵצִים, כְּכֹן שְׁפִירִשׁ בְּקוֹטְנִסֵּר 48
“מִסָּא” – פּוֹרְגִיאִי לַעֲלִי, וְיֻכַּל לְחִבִּים יִפְרִישֵׁה דֵּאִי הַחֵלָה בְּחִנּוּר הָאֵל הַפֶּה, כְּדִמְבֹרֵם בְּתַנְיִתִּי (כִּלְבָּא) וְגַם דִּבְתִּירֹתֵי דְרַבִּי יוֹנָאי 49
דְּקָאֲמַר לֵה שִׁיבְבָתָה: אִיִּיתִי מִסָּא, דְּקָא חֲרַבָּא רִיפְתָּא. וְקָאֲמִרִין הֵתֵם: אָף הִיא לְחִבִּיא מִרְדָּא נִבְנָסָה. אֲבָל מֵתֹאֲרָא יוֹכֵל לְחִיַּת פּוֹרְגִין, – כְּכֹן שְׁפִירִשׁ הַקּוֹטְנִסֵּר בְּפֶרֶק קָמָא דְּחִיגִינָה 50
(דִּבְל) גְּבִי [וְרִימִין] מְגִדְלָא דִּרְדִּיקִי שְׁקִלְתִּיהָ מֵתֹאֲרָא וְקָא מְחִדָּרָא תְּנוּרָא – שְׁחִיתָהּ אֲחוּחַת הָאֵדֵן שֶׁל תְּנוּרָה שְׁקוּרִין [פּוֹרְגִין] וּמִבְכֵּרַת אֵל הַחֲנוּךְ. וְלִפִּי שִׁישׁ בְּרִישׁ שֶׁאֵין מִתְחַיִּבִין 51
בְּחֵלָה עַד לִאֲחֵר אֲפִיקֵה, כְּכֹן שׁוֹפְטִין וְדוֹבִשְׁכֵּן בְּפֶרֶק “כֹּל שְׁעֵה” (פִּסְחוֹם לוֹא), וּבִדְאֲמַר: טַחֲנָה לִשְׁה וְאִפְאֵה וְהִפְרִישׁ מִנְהָ חֵלָה – נָקַט שְׁקִיל לֵה בְּרִישׁ מִסָּא, דְּכַשְׁבָּא לִדְרוֹתָהּ 52
שׁוֹרֵפָה מֵאֲחֵרֵי יֹאֵשׁ בִּרְאֵשׁ מִתְרָאֵר מִעֲצֵמָה. פֶּסֶן וְהוּר מִפְּרִשָׁא חֵלָה אֲחִירִית – מִשְׁמַע שֶׁל אֲחִירִי לְהִפְרִישׁ חֵלָה שֶׁנִּיא אֲלֵא הִכָּב לִיכָבִית כֹּהֵן בָּהּ, וְלֵא כְּבִנְהוּ מִקְמוֹת 53
דְּקֶתִי בְּמִסְכַּת חֵלָה (פֶּרֶק דִּ מִשְׁנָה ח) שְׁלַעֲלֵם מִפְּרִישֵׁן שְׁתֵּי חֵלּוֹת. אַחַת לֹאֲרֵ וְאֲחַת לִכְוֵן. דִּאֲתוֹן מִקְמוֹת קִרְבּוֹן לֶאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמִתְחַיִּיא חֵלָה דִּידֵהוּ כִּחְלַת הָאֲרֶץ טַמְאָה, 54
וְטַעֲנָה שִׁרְיָה. גִּדּוֹר עֲלִיהָ שְׁלֵא לֹאֲכֹלָה אֲפִילוּ כֹהֵן טוֹרֵחַ גִּמּוֹר מִחֻמָּה שְׁהִיא טַמְאָה. וְלִכֶּךָ מִפְּרִישָׁא לְשַׁעֲלֵם שֶׁל אֵר, וְחֵלָה שֶׁנִּיא שְׁלֵא תִשְׁתַּחֲבֹת תּוֹרַת חֵלָה, כְּדִמְבַרְשֵׁי נָמִי 55
הַבָּא, אֲבָל כָּךְ – בְּבִבְבֵּל, שׁוֹר רְחוֹק מֵאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְכֹן מִתְחַיִּיא חֵלָה דִּידֵהוּ כִּחְלַת הָאֲרֶץ טַמְאָה. וְלִכֶּךָ הִתְרִידָהּ אֵל לִכְוֵן 56
טַמֵּא כִּיֹּן לֵאמָּא יִצְחָק מִגּוֹפּוֹ, וְגַם הִתְרִידָהּ לְבַטֵּל בְּרוֹב. וְלִכְוֵן אֲכִיל כֹּהֵן גִּדּוֹל אֲפִילוּ – דְּלֵא מְפִילָהּ הַכָּב כִּלְלָה. דָּאֵף עַל גַּם בְּחֵלְתָהּ שְׁנֵי דִחְתֵּם נָחֵם (שֵׁם); וְאִסּוּרָה לִכְוֵן 57
לְוִבוֹת וּלְנִדּוֹת וּלְוִלּוּדוֹת – וְאֵין לְלַמּוֹד דִּהּא דְּהַכָּא לְאִסּוּרָה לְזוֹבִים וְלִזְבוֹת, שְׁהִיא בְּבִבְל רְחוֹק מֵאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְגַם אִינֵה טַעֲנָה לְחַפְרִישׁ אֲלֵא הִכָּב לְדִילָכָא כְּכֹן, מִמִּקְמוֹת 58
הַקְּרוֹבִים, הַקְּבוּעִים לְחַפְרִישׁ שְׁתֵּי חֵלּוֹת לַעֲלֵם. וְיֵשׁ פִּירוּשִׁים שְׁנוּנִים בָּהֶם, “דְּרוּךְ חֵלָה אֲחִירִיתִי דְּהַכָּא – אֵין קוֹרֵא עֲלִיהָ שֵׁם חֵלָה. דְּלֵית לִיה תּוֹרַת חֵלָה”. וּמִסְתַּבֵּרָא דִּאֲנֵה 59
מִדְּמַתָּא

לדקה ומחצה לגסס - ואף על פי שפירש בקונטרס: משום דהוי מנחן המוטל בספק, שמת יתירו חכם על מום, ושמת לא יתירו - לא משום דהיתוי כסומבוס, אלא תקנת חכמים בעלמא דהא. ואף על גב דאיידי בכל מום, אפילו ידוע שיתירו מומחה על ידו - מכל מקום חשיב ליה ספק קצת. דשמת לא מזיק ליה מומחה. וגם לא פליג בן מום. ואי הוה מיידי דף רביעא בדוקן שבעין דוקא - הוה נחת טפי, דהכי נמי קיימא לן רביעא דוקא - כדפירשית, ודלית לה נקבר אלא בדוקן שבעין. ועוד שי לפרש: דהיינו טעמא ומשלם מחצה - שיעירו חכמים דאיתו שטח יתיר כל זמן שעומד בספק, שעדיין לא הותר. והתורבה מום אשכחון שרואה אתה במחצה של חולין, כדאמרין בפרק "אף על פי" (מכותב נחא): כל מקום שהחבר תרומה - נתון כל פלים בחולין. ומיזה, לא דמי ממש לתרומה, דאסדרה לזרים ואסדרה בטומאה. אבל בכור - מומין שרי לגמרי כצבי וכאל.

משום גזירת מגדלי בחמה דקה - פירוש: שהתמיידי עליהם יחכים שלא לגדלם כי אם בחורשין חוץ ליישוב. ויש בה טורח גדול, ואינו שוה אלא רביע. דהיינו מחצה פחות מן הגסה. וגם בקונטרס פירש כן - מפני טורח גזרו לה. אבל לא דקדק רש"י בשן גזירה. ד"א תדן כו' - בפרק קמא דסנהדרין (הא) פריך מינה לרבי אבהו שאמר: שנים שדנו אין דנינן דין. ותימה: ממה ליה דמיידי ביהדי? אי משום דקתני אבל לא תדן דייק חוץ גזירה. ד"א ברש"י "אלו טריפות" (חולין מדב). קתני דן את הדין, ולא מיידי ביהדי. דקתני: וכולן רשאין לקיחא ויש לומר: דקתני דייקא דמיידי. דעדים. אבל ממתניין כו' - דאית מיידי כולה דייקא. דקתני ספס: ואם היה מומחה לבית דין כו' / ומעשה ברבי טרפון כו'. ורש"י נמי מ' שאינו מומחה וראת את הכבור. ליטא תנן סתמא כרבי מאיר כו' - תימה! דלא דייק חכמי מרשאי. דמי שאינו מומחה וראת את הכבור ונשחט על פי הרי זה קארי ושלם מבייתו. דהדיא מה נפשי כרבי מאיר איתאי. דראן דין גזירה. דלא מתוקמא בגשא ונתן ביד - דהא "דנשחט על פני קנה. וביהול קמא" (בבא קמא קא). לא משבח התיב משבח דאית רבי מאיר דניא דגמרי, אלא מבייתא מדמית דמיידי. וזהו ליה לאיתוי מדיק. וביהול תבירא" (שם קי"ג). גבי הווא דאיתוי אתוי. דסבר למיחייבה ממתניין דין את הדין, וקדחי - אמאי לא חייבה מהך? חרי

ה'לכות חמורין, טרפון! אמר לו רבי עקיבא: רבי טרפון, אתה מומחה לבית דין - וכל המומחה לבית דין פטור מלשלם. **גמרא** ותיפוג ליה דמטע דברב משנה, וטענה דברב משנה - חזרו! - **חידא ועוד קאמרי**: **גמרא** דמטע דברב משנה חזרו, ועוד, אי נמי בשקיל הדעת מעיתה - מומחה לבית דין אתה, וכל המומחה לבית דין פטור מלשלם. **משנה** הנוטל שער לחיות רואה את הכבורות על פיו, אלא אם כן היה מומחה

משכחת נשא ונתן ביד - שנטל הוא המעות ממנו בידו ופרעו לבעל דין. אלא ויכח את החייב היכי דמי - בעל כרחך לא משכחת לה דעביד מיידי, אלא "פטור אתה" קאמר ליה שיהי לו משכון - למלוה, וזה פטר את הלוה. ונטל את המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה. דאנעו בהו שרין - וביארו טהרות לפניו לישאל עליהן, ואמר: "טמאות חן", ששרין אחד ונגעו בהן כדי שלא יאמר עוד ספק בהן. ועמיד דברוי. **שעירבן עם פירותיו**, - שהביא טהרות לפניו לישאל עליהן, ואמר: "טהרות", ונטל חן ועצמו ושעירבן עם פירותיו של גושל. לומר חזק חכם מומחה. **טמאות חן**, - טימאות את השאר שנענעו בהן. **משנה** אחר שלח - ורם שלה. והאביכל רבי **חורפון** לכלבים - ששלח לו עליהם אם טריפה היא, והאביכל לכלבים. **שלא תלך** - מפני שפרות וחזירות שלחן מעולין מאד, ומוכרין אותן ביוקר, ורוצין שלא ילדו במלכות אחרת, כדי שיהיו צריכין להם. וחוזבין את שלה. ואינה נתת - לדיכר לאו טריפה היא. **ולבית המורד** טרפון - הפסדת חמור, שתשלמנו לכהן לפניה. **גמרא** ותיפוג ליה - דאי נמי לאו מומחה הוא - פטור, דטועה דברב משנה הוא. דתנן ב"אלו טריפות" (חולין נד,א). ניטלה האם - כשיטה. וטעה בהו משנה - חזר בדבורה, בסנהדרין (לג,א). וקנין דאי קיימא פרה הוה מצי למיהדר ביה ולמישרייה, ואישבחנה דמה שאמר לא כלום הוא זה. וזהו שהאביכל לכלבים - איתיה הווא דאפסיד אפשיטתא? **נמי בשקיל הועת קתני**, - דאמילא הוה קיימא - לא מצי למיהדר ביה ולמישרייה, ואישבחנה דאסורו איסור, ואתה הפסדתו - אפילו הכי פטור אתה מלשלם, דמומחה אתה. שיקול הדעת - מפרש בפרק קמא דסנהדרין (ו,א). כגון חרי גנאי או חרי אמוראי דפליגי, ולא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר, וסוגיא דעלמא כחז מניניה. ואילי האי ועבר באידך, מה שעשה עשו ומשלם מבייתו. **משנה** אי שוחטין - דלמא משום אגרא קשרי ליה. **אלא אם כן היה מומחה**

מתניין נמי דיקא - בדמומין שבגוף פליגי, אבל בדוקן לא פליגי. **הואיל ונשחט שלא על פי מומחה** - דלא משבח ביה רבי מאיר שרי ריעותא. **הואיל קנסו דשחטו שלא על פי מומחה**, ואי בדוקן שבעין - הוה ליה למתני: רבי מאיר אסור דהואיל ומשחטין, אלא דאי ליכא ריעותא. דבמומי הגוף פליגי, וקנסא קנים, גזירה משום דוקן. דברבולו מישטנו - כל דוקן שבעין משחטין, או דלמא בדוקן שפיהו איכא דמשתני ואיכא דלא משחטין. ומיזה למוכח שבגוף גורנין אטו חנך דוקן משחטין. **למאי נפקא מינה** - הוה אפילו איכא דלא משחטין, הוה אלא קים לן דהי משחטין ודאי לא משחטין - כולוהו אסירי אם נשחטו כלא מומחה! **לאבחושי חזירי** - אם שחטו כלא מומחה, והשחט חזינא ליה קרע, וקיימי סודי דלא נשתנה ומראה לו היה לו חומים. שקרי גינהו - ואסור לדברי הכל. סמכנין עלייהו - ושרי, לרבי יהודה דלא קנים. **סתמא ברבי מאיר** - דאמר לעיל: אחד זה ואחד זה אסור. דקתני: וקבר, ואף על גב דהשתא מתחזי קבות. **דלמא בדוקן שבעין** - אמר וקבר, דלדברי הכל משחטין. כשחוט משלם - לכהן, נתן דברב דמי משום כבור בחמה דקה, ולכבור בחמה גסם חצי דמי. משום הכי משלם מחצה - דממון המוטל בספק הוא. דאיכא למימר: אפסדיה כולה, דאי לא הוה אפסדיה, דלמלא לא הוה מומא, ונפול חזירי, כפי היה מיידי ליה קמי מומחה גמור ושרי ליה הוה אכיל ליה, והשחט בעי קבורה. ואיכא למימר דלאו מיידי אפסדיה, דלמלא לא הוה מומא, ונפול חזירי, כפי היה מיידי ליה קמי מומחה גמור לא הוה שרי ליה, ושמת לא הוה מפלי בהו כלעולם גסם קבוע עד שימות. **מאי טעמא** - רביע לדקה ומחצה לגסה. נכה הפסידה מרובה - לפיכך תשלומין מרובין. **לפום פסדא** - לישלם - לזה חצי דמי ופסדא, ולזה דמי המעטין. משום נזירת מגדלי בחמה דקה נגעו בה - משום טורח מגדלי בחמה דקה. שיש בה טורח גדול וגדלה, וזה שחטתה הכבור - הצילו לכהן טהרות גדול. דשמת אם אדרהו לאחז - לא היה מתיר לו, והיה לו עוד טיפול מרובה עד שיפול בה מום. להכי נגעו בו דלא משלם אלא רביע. לישנא אחרינא: מפני גזירת מגדלי בחמה דקה, שעוברין על דברי חכמים, כדנתן בבא קמא (שם,ב). אין מגדלין בחמה דקה בארץ ישראל - קנסוהו חכמים דלא לישקל אלא רביעא. ולא מפי המורה. **משנה ואם היה מומחה לבית דין פטור** - דלא מצי מימר ליה: אמאי דיינת ליה, והואיל דלא בקי ביני **גמרא** **רבי מאיר** דאן **דינא דרמי** - בבבא קמא פפרק "ההולל עצים" (קא). מחצית הכרם שנפרצה - אומר לה: "גזרו", נתיאש הימנה ולא גזרה - הרי זה קדש וחייב אחריותו. גרמי - דגרם לאסור הבוטאן לה בחיורי. **בשלמא חייב את חזאי**

בְּכֹרֶת. פֶּרֶק רִבְעִי – עַד כִּמּוֹה דִּךְ כִּט עֲמֹד א – מִתּוֹךְ מְהֻרָּת – אָבִן יִשְׂרָאֵל – (שְׁטִינוֹלֶזֶל) תּוֹסֵפוֹת רִשִׁי

כִּי אֵל – הָדָר בִּיבְנָה, דְּחִסִּיד הוּא וְלֹא נִחְשָׁד בִּכְךָ. כִּין אִמֵּר לָהֶם מִוֹם קִבּוּי – וְהִידָּה הוּא רִגִּיל לִשְׁטוֹל כֵּל שְׂכָרֹו. **גִּמְרָא מַאי טַעְמָא** – לְדַקָּה אֲרִיבְנָה אִיסִּירוֹת לָהֶם שֶׁשֶׁה נִסְחַשׁ מִיִּשְׂרָאֵל – הַלְשִׁכִּילוֹ לֵארוֹן, לְכַפּוֹתָו, וְלִרְאוֹת מוֹמֹו. אֵלֵא כִּי אִמֵּר לָהֶם מִוֹם עֹבֵר הוּא, אִמֵּר שְׁקוּל אֲנָרָא הָא לֹא מְהִינֵי לִיה מִידָּה, דְּמִיסָר קֶאֱסֵר לִיהוּ דָּאֵם כִּין – דְּלֹא שְׁקוּל אֲנָרָא. אִתִּי לְמִיחֻשְׁדִּיהָ כִּי אִמֵּר בַּעַל מוֹם

תְּרִי יוֹמֵנִי לֹא תִקְנוּ לִיה רִבְנָה – דְּכִי הוּא אִמֵּר מִוֹם הוּא – הוּוֹה שְׁקוּל אֲנִירָה, וְכִי מִיִּיתִי לִיה לְקַמֵּיהָ כִּמּוֹה יוֹמֵנִין לֹא שְׁקוּל מִיִּידָּה. הִלְכִין לִיכָא חֻשְׁדָּא. **מִשְׁנָה** לְהוֹתוֹת – מִי טַחָתָא. לְקִדָּשׁ – לַעֲרֵב פֶּקֶדָּה טַחָתָא בְּמִיס חִיסָא אֵל בְּרִי. **אִמֵּר מַקְלָה** – כִּשְׂאֵר אִמֵּר בַּעַלְמָא. כֵּל אִפֵּר קִרְיָי "אִפֵּר מַקְלָה". אֲבָל אִם אִתּוֹר וְרֹאֵה בְּכֹרֶתָו, אִו הִדִּין אִו הַעֲר, אִו הַמּוֹדֵר וְהַמְקֻדֵּשׁ, כִּתְּךָ, וְזוֹה הַמּוֹלִיכִי עֲמוֹ מִבְּעִירָוּ בְּמִקּוֹם טוֹמָאֵה, שְׁאִין דִּךְךָ אֲחֵרִי. **מִטְמָאָהוּ מִתְּרוּמָתוֹ** – וּמִפְסִידוֹ, שְׂצִירָךְ לְקִנּוֹת חוֹלִין וְלֹאֲבָלוֹ. דְּמִי חוֹלִין יִקְרִים מִדְּמִי תְּרוּמָה, שְׁחָלוּלִין אִיבָל, לְתְּרוּמָה אִיבָה רִאוּנָה אֵל כִּלְבָּהִינִס. **מִכְּבִּילֹו** – הַמּוֹלִיכִי, וּמִשְׁקוֹ וְטָכֹו. וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרֹו כְּפֻעֵל – וּבִגְמִירָא מִפְּרֵשׁ מֵאִי הִיא, שְׁלֵפִי מַה שְׁהוּא מִפְּסִידָה נִתּוֹן. לֹא **גִּמְרָא מִנָּה יִמִּי** – דִּאִין נוֹטִילִין שְׂכָר לִי הִרְבָּה לְתַלְמוּדוֹ תוֹרָה שְׁלִמָּה. **אִמֵּת** – תּוֹרָה. הִי זֶו מְקוּדֶשֶׁת – אִלְמָא יִכּוֹל לִיתֵן שְׂכָר. דִּאי לֹא, בְּמֵאִי מְקֻדֵּשׁ לִיה **אָף עַל פִּי** שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל – וְאִפְּלוֹי זֶה שְׁחָרָא דְּכִתְּנִיָּה רִגְלִין בְּהוּאָה וּבִקְדוּשָׁה שְׂכָר הַבָּאֵת הָאִפֵּר – שִׁלְךְ מִמְּקוֹם רְחוֹק לִירוּשָׁלַיִם לְהִבְיָא הָאִפֵּר. וְשִׁכְרִי מִלִּי הַמִּיס – מִצִּי לְמִשְׁכֵּל, דִּאֵר נִיבְרֵיהָ שְׁקוּל, וְלֹא הִכְשֵׁר הַמְצוּה. **כָּאן** שְׂכָר הוּאָה יִקְדִּישׁ – שְׁהִיא הִיא הַכְשֵׁר מְצוּה – לֹא שְׁקוּל. **בְּמִי** **הָאִתָּא** – דְּמִשְׁמַע מִלִּי הַמִּיס. וּבִאִפֵּר – אִיבָא לֹאֲקוּמָא בְּהִבְאֵת אִפֵּר. **דִּיכִי אוּלִי** – דִּאי עֲקֵרֵא לִיכְפֵּשׁ לֹא יִטְעִין "קִרְיָא כִּכָּא" **בְּבִית הַפֶּרֶס** – דִּאינִי מוֹחֵד מִלִּילָךְ בִּי. **כִּירֵב** יְהוּדָה מִנְפַח אִיס בִּית הַפֶּרֶס וְהוּלִךְ – דְּעַצֵּם שְׂכֻרָּה טַמְטָא בְּמִגְעָה וּבְמִשְׁאָה, וְלֹא בִּאֵהָ. לֹא מִנְפַח לִי" – מִדְּרָאִי קִמְחָה וְלֹא נִגַּע בִּיה. וּמִיָּה, בְּתִרְמוּהָ לֹא מִצִּי אֲבִיל, דִּאֲמִירִין בְּהוּדָנָה בְּפֶרֶק "דְּמוֹר קִבְדָּשׁ" (כְּהָב), בְּחִינָה לַעֲוֵשׁ פֶּסַח וְאִין בּוֹדִיק לֹאֲבִילִי תְּרוּמָה. וְהוּאָה "בּוֹדִיקִי" מִפְּרֵשׁ

הַתֵּם, דְּבִקְרָא בִּירְקָה דִּבִּית הַפֶּרֶס אֲקָמֵר. [מִכָּאן שִׁיךְ לַעֲמֹד ב'] **בִּית הַפֶּרֶס שְׁנִידֵשׁ** – שְׁשִׁידוֹה בִּי אִדָּם בְּרִגְלִיָּהִם – שְׁחוֹרָה, אִשָּׁי אִפְשֵׁר לַעֲצֵם כְּשֻׁעוּרָה שְׁלֵאִל יִדָּה נִידֵשׁ בְּרִגְלָה. וְבִית הַפֶּרֶס אִין בִּי שוֹם סֶפֶק אִלָּא מִשּׁוֹם עַצֵּם כְּשֻׁעוּרָה. דְּבִית הַפֶּרֶס הִינִי שְׂדֵה שְׁנִידֵשׁ שֶׁל קִרְיָא. **אִין נִמֵּי מִטְמָאָה** – טַמְטָא לֹאֵהִי כִתְּךָ, כִּנְגֹון בִּכְלוּת וְשִׁרְצִיס שְׁאִינוּ מוֹחֵדֵר עֲלֵיהִין מִלְּגִינָה.

כְּפֻעֵל

כִּי, וְמוֹעִיל נִיפֹחַ חֲדָא דְּבֵר. אֲבָל בִּירְקָה שֶׁל מִשְׁנָה לֹא מְהֻרָּתָא אֲבָל לַעֲוֵשׁ פֶּסַח. וְזוֹה פֶּרֶשׁ אִי דְּשִׁמְעִיתָא לְפִירִישׁ דְּרִיבֵּר הֵם. וְ"דִּי טַמְטָאוֹהּ מִתְּרוּמָתוֹ" הִינִי שְׁחָלוּלִי חֲדָא נִיפֹחָה. וְהִכִּי אוּלִי: מִשְׁנֵהוּ בְּבִית הַפֶּרֶס דְּרִבְנָן, דִּאֲמֵר בִּי יְהוּדָה כִּי, מְקֻדֵּשׁ יְהוּדָה אֲבָל מִיָּיִה, דְּמוֹרִי אִידִיסוֹר בִּית הַפֶּרֶס לֹא דִאֲרִיבְתִּיהָ אִין מִדְּרַבְנָן. מִשְׁנָה לְכָל דְּבֵר מִינְפַח. כִּין פִּירֵשׁ יִדִּי" (יִכּוֹן) פֶּרֶק קִרְיָא בִּי דְּכִתְּנִיָּה (כְּהָב) בְּכִי אֵל אֲנַמְנִין לְחֵדִיעַ בְּגִדְלָן מוֹה שְׂרָאָה בְּקִטְּנֹון, וְלִפִּי זֶה חִיטְרֵי כִלָּא נִיפּוֹחַ בֵּל מְצוּת. כִּמּוֹ לְחֵדִיעַ. וְשְׁקִיאִי, דְּלֹא מִשְׁמַעֵת חִיטְרֵי בְּפֶרֶק "מִי שְׁחִיזְאִיאוֹהִי" (עִירּוּבִין מֵאָה), מִדְּקִנָּה לְלַמּוֹד תּוֹרָה. וְלִישָׁא אַשֶׁה, וְלִדְחוֹן וְלַעֲרֵב בִּין הַגִּיסִים מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּמִצִּיל מִידָּם, מִשְׁמַעֵת: דְּקֹאֵה זֶה, שְׁחֹן מְצוּתָה, כְּדִמְשַׁמַּע בְּמִגְלִילָה (כְּוָא), דִּאֲמִירִין: לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְלִישָׁא אַשֶׁה שְׁאִנִּי, דִּאֲמֵר: גִּידוֹל תְּלֻמוֹד תּוֹרָה כִּי, לִישָׁא אַשֶׁה – לֹא לְתוֹרָה וְרִאֵה כִי, אִם מִשּׁוֹם כְּבוֹד הַבְּרִית, כִּדְאִמֵּר בְּפֶרֶק "מִי שְׁמַעֵת" (בְּכִרּוֹת ט"ב). וְיֵשׁ לִמּוֹר: וְלַעֲלוֹסֵי הוּא דְּחִין לְכָל הַמְצוּת, וְאִין דִּקְנֵס לְלַמּוֹד תּוֹרָה, – מִשּׁוֹם דְּפִלְגִי הַתֵּם דִּיכִיב מְרַצָּא מִמִּי לְלַמּוֹד, וְלִישָׁא אַשֶׁה נָקֵט – אָף עַל פִּי שֶׁנִּצְרָא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁתְּלֹאֲתוֹת דְּבֵר חֲאִיתִי מִשְׁנָה לִישָׁא בְּבִית הַפֶּרֶס לְכָל הַמְצוּת. בְּכִי לֹאֵהִי לִקְרֹאת מַלְכִּיס. מִפְּרֵשִׁיס מִדְּרָאִי מִי חִילּוֹק בִּין תּוֹרַתִּישׁ פֶּסַח לְשִׁאֵר מִיָּה, לְעִנְיָן שֶׁל דְּחֹלֵךְ וְטוֹהֵר עַל יְדִי נִיפֹחָה, וְלִישָׁא מְצוּת חֲדָא וְלִישָׁא מְצוּת חֲדָא לְמִידָּה לִמּוֹר דְּלִכְלֵב דְּבֵר בְּעִינֵין נִיפּוֹת, וּמִכָּל מְקוֹם (שְׂמָא) (טַמָּא) וְלֹא דְּכֵר חִיץ מִפְּסַח. וְדֵבֵר תִּימָה הוּא בְּהוּדָא דְּבִרְכּוֹת שְׁמוֹתֵר לִילָךְ עִם הָאֵבֶל דְּרִךְ בִּית הַפֶּרֶס לְכַבּוֹד הָאֵבֶל – מִה כְּבוֹד שְׁחוֹלֵךְ וּמִנְפַח אֲחִירִי, וְצִירָךְ הָאֵבֶל לְהַתְּנוּתִי בִּי סִפְטִיעָה: שְׁמַח דְּלִמּוֹר הָאֵבֶל מִשְׁמַח לְתוֹתֵי: לֹא שִׁאֵר הַמְצוּת בִּלְ שִׁאֵר הַמְצוּת בִּלְ שִׁאֵר הַמְצוּת. וְאִין מִיָּה שְׂרִי, הוּאָה דְּכִיבֵל מְעִירָב, – אִין מְעִירָב בִּלְ חֲדָשׁ – מִיָּירִי עַל יְדִי נִיפּוֹת, וְאִין מְעִירָב לֹא לִיבִית מְצוּת – מִיָּירִי אֲחִירִי בִּישְׁתִּי לִישָׁא בְּבִית הַפֶּרֶס. וְאִין מְעִירָב: אִין מְעִירָב פֶּסַח לֹא לְעִימִידִי בְּמִקּוֹם בְּרִיָּה, לֹאֲבִילִי תְּרוּמָה מִיָּהִיבִיהָ בְּרִיָּהִם מִתְּרוּמָתָהּ מִיָּהִיבִיהָ. מִשְׁמַעֵת אֵל מוֹנֵן בִּלְ חֲדָא בְּרִיָּהִם לֹא חִסִּיקוֹס לֹא חִסִּיקוֹס, מִיָּהִיבִיהָ דְּבֵר יְהוּדָה דְּקִיאִי אֲמוֹנֵתִינִין, דִּאי לֹא גְרִיסִין מֵאִי "בּוֹדִיקִי" – לֹא הִידָּה לֹא חִלְפִיסָךְ בְּמִילְתִּיהָ דְּרֵב יְהוּדָה, וְרֹאֵה לִרְבִי, דְּגִרְסִיסִין "מֵאִי בּוֹדִיקִי", וּבִירְקָה הַמְּפֹרֶשֶׁת לֹאֲחֵר שְׁעֵר – לְכָל דְּבֵר, אֲבָל

תְּרִי יוֹמֵנִי לֹא תִקְנוּ לִיה רִבְנָה – וְאִם תֹּאמְרוּ, אֲבִיתִי אֲמִירִי. הִיא תֵם הוּא, וְהִיא דְּשִׁירִי לִיה – לִפִּי שְׁאִינוּ רִצְנָה לְטִרְחוֹ עֲנַם אֲחִרְתוֹ וְיֵשׁ לִמּוֹר: שְׁלֹא חִיבִידוֹ חֲכָמִיס לִרְאוֹת עֲנַם אֲחִרָה, אִלָּא דָאֵם רֹאֲחוֹ – דִּאִין יִכּוֹל לִישְׁטוֹל עֲלֵי שְׂכָר, וְעוֹד, דְּבוּחַ לֹא יִשְׁחַדוֹה לַעֲלוֹסֵי, שְׁתִּירִי אִתָּא הִיסוֹר כִּי לְחֻצֵּל מְטוֹרָה לֹא עֲנִידָה.

הַנּוּטָל שְׂכָרֹו לְדוֹן דִּינִי בְּטָלִיס – וְהָא דְּחִנָּה: מִכְּבוֹרֵי הַדִּין שְׁנַעֲטֵל שְׂכָר לְדוֹן אִלָּא בִּאֲגוֹר הַמְּדוּמָה שְׂרִי.

מָה אִנִּי בְּחִנָּה כִי – וְאִם תֹּאמְרוּ: "יִשְׁחַד לֹא תִקְחִי" דְּכִתְּבָה דְּחִנָּמָא (שְׁמוֹת כג) לֵמַר לִי וְלֹאֹו פִּירְכָא הִיא, דְּתִרִי מִלִּי יִבְנֵה, כְּדִמְכּוֹחַ בְּרִישׁ פֶּרֶק בְּתֵרָא דְּאֲבִיתוֹ (קְהָא). דְּבִרְתוֹת אֲנָרָא – הִינִי שְׂכָר טִרְחוֹ, וּבִתְרוּתָה שוּחַד – הִינִי לְהַשְׁתַּלְתֵּל לְדוֹתֵי יִפֵּה וְלַחֲפֹרֶץ כְּבוֹתִיָּה: כִּדְאִמֵּר הַתֵּם: אִפִּילוֹ לִכּוֹחַ אִתָּא חֲזוֹכִאי וְלִחֲבִית אִתָּא חֲחִיבִי. וְאִין לְתַלְמוֹה עַל דִּינִי נְהוּדָה שְׁבִירְדִּישְׁלִיסֵי שְׁחִי נוֹטִילִין שְׂכָרֹן מִתְּרוּמַת הַלְשָׁבָה, דְּבִלְאוֹ טַעְמָא דִּאֲגוֹר טַחָלָה דְּמוֹכָה שְׂרִי הַתֵּם. כִּיִּין דְּכָל עֲסָקִם הִידָּה עַל זֶה, וְלֹא זֶה עֲסָקִם בְּשׁוֹם מִלְכָּה, שְׁעַל כִּרְסֵם חֲצִיבִין לְחַתְּרַסִין, וְזוֹה שְׂכָר שְׁחוֹנָקִין בְּעִשְׂי לְלַמּוֹד תּוֹרָה שְׂבִכֵר, אִם אִין לֹא בְּמָה לְחַתְּרַסִין – שְׂרִי, וְאִפִּילוֹ יֵשׁ לוֹ, אִם הוּא שְׂכָר טַחָלָה דְּמוֹכָה, שְׁמַעֵנִי לֹא עֲסָקוֹי וּמִשְׁאֵה וּמִתֵּן שְׁלֹו – מִסְתַּבְּרָא, דְּחִישְׁבִי מוֹכַח יִדִּי מְקֻרָּת דְּהוּדֵי וְגִמְרָא וְשְׁקוּל וְזוּא, וְעוֹד, בְּקִטְּנִיס שְׂרִי מִטַּעֲנֵם שִׁימּוֹר וְשִׁכֵר פִּיסּוֹק טַעֲמִיס, כְּדִמְכּוֹחַ פֶּרֶק "אִין בִּין הַמּוֹדֵר" (גִּנְדִּירִי לֹא).

הַמְקֻדֵּשׁ בְּמִי טַחָתָא וְאִפֵּר טַחָתָא הִרִי זֶו – מְקוּדֶשֶׁת אָף עַל פִּי שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל – פִּירֹושׁ הַקְּטוּסִיס דְּחֹקִי, שְׁפִירֵשׁ דְּנִקֵּט "אָף עַל פִּי שְׁהוּא יִשְׂרָאֵל" – דְּבִרְכֵנִיס גִּילְסִיס בְּהוּאָה וּבִקְדִישׁוֹ, וְאוֹמֵר רִבְנִי: וְעִירְיָהִיבִי גִילְסִיס מִשּׁוֹם רִישָׁא, דְּקִתְּנִי בִירִשָׁא פֶּרֶק שְׁנִי דִּקְדִישִׁין (נְהָא), מְקֻדֵּשׁ בְּתִרְמוּהָ מִשְׁבִּירָה וּבְמִנְפַחָתָה בְּמִי טַחָתָא וְאִפֵּר טַחָתָא כִי, **אוּלִי** לְבִית הַפֶּרֶס דְּרִבְנָן דִּאֲמֵר בִּי יְהוּדָה כִי – מִשְׁמַעֵת בִּי יְדִי נִיפּוֹחַ שֶׁלִּי לִילָךְ הָאֵבֶל, אֲבָל מִכָּל מְקוֹם טַמָּא הוּא, כְּדִתְּנִי: מִטְמָאָהוּ מִתְּרוּמָתוֹ. וְקִישִׁאי מִכָּאן לִפִּירֹושׁ דְּרִבֵּנִי תֵם, דְּמִפְרֵשׁ דְּנִיפֹחַ מְעוּעִיל לְכָל דְּבֵר, מִפְּרֵשִׁיס קִישִׁאי לֹא אִדָּא מִפְּרֵשִׁיס בְּפִסְחִיס בְּפֶרֶק "הַכִּסּוֹף" (צִבְאָה), בִּית הַפֶּרֶס לֹא הַעֲמִידוֹ בְּרִידָהִם בְּמִקּוֹם כִּרֵּת, כִּדְחִנָּה בְּמִסְכָּה אִהֲלוֹת (פֶּרֶק יז חֲמִישֵׁה דָה) וְשׁוֹן שְׁבוּדִיקִין לַעֲוֵשׁ פֶּסַח וְאִין בּוֹדִיקִין לֹאֲבִילִי תְּרוּמָה. מֵאִי "בּוֹדִיקִי" אֲמֵר רִבִּי יְהוּדָה דְּכִי יְהוּדָה דְּכִי יְהוּדָה, וְהַשְׁתָּא, מֵאִי אֲקָמֵר "מֵאִי בּוֹדִיקִי" וְהִלָּא הַבְּרִיקָה מִפְּרֹשֶׁתִּישׁ אִם מִבְּשֻׁנָּה. דְּקִתְּנִי סִפְיָא: וְלִגְדִי – בִּית שְׂמֵאִי אֲמוֹרִיסִי בּוֹדִיקִין, וְבִית הֵלֵל אֲמוֹרִיסִי: אִין בּוֹדִיקִין, כִּיבֵצַא אִין בּוֹדִיקִי: מִכִּבֵּא אִתָּא הַעֲפֵר וְהוּא יִכּוֹל לְחִסִּיקוֹ, וְעוֹתֵן לִחוֹךְ פֶּסַח שְׁעִנְבִירָה דְּכִי, מִשְׁמַעֵת אִם עֲנִידָה שְׁכֻרָּה – מִטְמָאָהוּ: וְזוֹה עוֹד, מִשְׁמַעֵת דּוֹק אֲרִיבְנֵיהָ מִמִּי מְהִינֵי נִיפּוֹת, וְהִיא אִפִּילוֹ לִשְׂאֵר מִלִּי גִמִּי מְהִינֵי, כִּדְאִמֵּר בְּפֶרֶק "כִּכֵּל מְעִירָב" (עִירּוּבִין ל"ב), לְכִתְּכָן בְּבִית הַקְּבִירָתוֹ, דִּאֲמֵר בִּי יְהוּדָה כִי, וְאוֹמֵר רִבֵּנִי תֵם. דְּלֹא גְרִיס "מֵאִי בּוֹדִיקִי", אִלָּא גְרִיס: "אֲמֵר רִבִּי יְהוּדָה" דִּאֲמֵר רִבִּי יְהוּדָה כִי, מְקֻדֵּשׁ יְהוּדָה אֲבָל לַעֲוֵשׁ פֶּסַח. וְזוֹה פֶּרֶשׁ אִי דְּשִׁמְעִיתָא לְפִירִישׁ דְּרִיבֵּר הֵם. וְ"דִּי טַמְטָאוֹהּ מִתְּרוּמָתוֹ" הִינִי שְׁחָלוּלִי חֲדָא נִיפֹחָה. וְהִכִּי אוּלִי: מִשְׁנֵהוּ בְּבִית הַפֶּרֶס דְּרִבְנָן, דִּאֲמֵר בִּי יְהוּדָה כִי, מְקֻדֵּשׁ יְהוּדָה אֲבָל מִיָּיִה, דְּמוֹרִי אִידִיסוֹר בִּית הַפֶּרֶס לֹא דִאֲרִיבְתִּיהָ אִין מִדְּרַבְנָן. מִשְׁנָה לְכָל דְּבֵר מִינְפַח. כִּין פִּירֵשׁ יִדִּי" (יִכּוֹן) פֶּרֶק קִרְיָא בִּי דְּכִתְּנִיָּה (כְּהָב) בְּכִי אֵל אֲנַמְנִין לְחֵדִיעַ בְּגִדְלָן מוֹה שְׂרָאָה בְּקִטְּנֹון, וְלִפִּי זֶה חִיטְרֵי כִלָּא נִיפּוֹחַ בֵּל מְצוּת. כִּמּוֹ לְחֵדִיעַ. וְשְׁקִיאִי, דְּלֹא מִשְׁמַעֵת חִיטְרֵי בְּפֶרֶק "מִי שְׁחִיזְאִיאוֹהִי" (עִירּוּבִין מֵאָה), מִדְּקִנָּה לְלַמּוֹד תּוֹרָה. וְלִישָׁא אַשֶׁה, וְלִדְחוֹן וְלַעֲרֵב בִּין הַגִּיסִיס מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּמִצִּיל מִידָּם, מִשְׁמַעֵת: דְּקֹאֵה זֶה, שְׁחֹן מְצוּתָה, כְּדִמְשַׁמַּע בְּמִגְלִילָה (כְּוָא), דִּאֲמִירִין: לְלַמּוֹד תּוֹרָה וְלִישָׁא אַשֶׁה שְׁאִנִּי, דִּאֲמֵר: גִּידוֹל תְּלֻמוֹד תּוֹרָה כִי, לִישָׁא אַשֶׁה – לֹא לְתוֹרָה וְרִאֵה כִי, אִם מִשּׁוֹם כְּבוֹד הַבְּרִית, כִּדְאִמֵּר בְּפֶרֶק "מִי שְׁמַעֵת" (בְּכִרּוֹת ט"ב). וְיֵשׁ לִמּוֹר: וְלַעֲלוֹסֵי הוּא דְּחִין לְכָל הַמְצוּת, וְאִין דִּקְנֵס לְלַמּוֹד תּוֹרָה, – מִשּׁוֹם דְּפִלְגִי הַתֵּם דִּיכִיב מְרַצָּא מִמִּי לְלַמּוֹד, וְלִישָׁא אַשֶׁה נָקֵט – אָף עַל פִּי שֶׁנִּצְרָא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁתְּלֹאֲתוֹת דְּבֵר חֲאִיתִי מִשְׁנָה לִישָׁא בְּבִית הַפֶּרֶס לְכָל הַמְצוּת. בְּכִי לֹאֵהִי לִקְרֹאת מַלְכִּיס. מִפְּרֵשִׁיס מִדְּרָאִי מִי חִילּוֹק בִּין תּוֹרַתִּישׁ פֶּסַח לְשִׁאֵר מִיָּה, לְעִנְיָן שֶׁל דְּחֹלֵךְ וְטוֹהֵר עַל יְדִי נִיפֹחָה, וְלִישָׁא מְצוּת חֲדָא וְלִישָׁא מְצוּת חֲדָא לְמִידָּה לִמּוֹר דְּלִכְלֵב דְּבֵר בְּעִינֵין נִיפּוֹת, וּמִכָּל מְקוֹם (שְׂמָא) (טַמָּא) וְלֹא דְּכֵר חִיץ מִפְּסַח. וְדֵבֵר תִּימָה הוּא בְּהוּדָא דְּבִרְכּוֹת שְׁמוֹתֵר לִילָךְ עִם הָאֵבֶל דְּרִךְ בִּית הַפֶּרֶס לְכַבּוֹד הָאֵבֶל – מִה כְּבוֹד שְׁחוֹלֵךְ וּמִנְפַח אֲחִירִי, וְצִירָךְ הָאֵבֶל לְהַתְּנוּתִי בִּי סִפְ

אבל לשון "בודקין" משמע לכתחלה, כדי לעבור ולעשות פסח, ולהביע בעי: "מאי בודקין" — דמה היא אותה בדיקה, והשתא יש שלשה ענינים בבית הפרס: לעשי פסח לבולי עלמא, ולגורר לבית שטאי — נמנפ וטחור, וללמוד תורה, ולישא אשה, ולדון, ולערער, ולכבוד הבבית — שרי לטמא בלא ניהור. ולשאנ מצות, כגון עזרת דהכא — שרי על ידי ניהור, וטמא. וכן בעירוב, אומר: אין מערבין אל לדרב מצה — שרי לטימא על ידי ניהור (וטמא). ואי מערבין אין לדרב הרשות, יש ללמוד משם דעל ידי ניהור שרי אפילו לא מצוה אלא מדבריהם, וטמא. אי נמי, מערבין לדרב הרשות — אינא לאוקומי המשנה כשעירב לדרב מצוה. שריגות אלא לערב לדרב מצוה, כדקתני בריש "כיצד משתתני" (עירובין פבא), וכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה, וקאמר תהם אדוראח ומילתא קתני, והא דבעי בתחגה (כבא), הבודק לפסחו שרי שאכל בתרומתו — אבדיק דרב יהודה קאי, ולא אמתניתין, ולפירוש רבינו תם — איפכא. ועוד היינו וכוילן לפרש, דכל הבדיקת לעשי פסח, אלא בדריקת המשנה — לאחד גופי, ושרי יהודה בן להשמעיה מאי בודקין — כדי לעבור. ופירוש כמה: אמר רב יהודה מאי בודקין, כהניא דבריש "אלו מצאות" (בבא מציעא כא, א); ובמה: אמר רב יוחנן: קא ברביע צמיא, וברק "אלה תפוח" (בבא בתרא כבא), ובמה: אמר רב ייבא חמיה דאשיאן: כמלא חלקן.

ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר בית הפרס שנידש טחור — בפרק בתרא דחגיגה (כא, ג): גרס: רב חייא ברבי אמי משמיה דעילא.

כפועל בטל של אותה מלאכה — פירש

בקהנא: מאותה מלאכה ובטל מינה. דאם היה נוקב מרגליות, שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה, ואם אומרים לו: טול כך וכך ובטל היה נוקב מרגליות, אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט, שחרי נוחה ואין בה טורח. ואם מלאכה שחרי היא, כגון נגר, ואם אומרים לו: אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים, טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה בטל במלאכה קלה — נוח לו להבטל לטעום זוז, עד כאן לשון הקונטרס. ולא היה לו לפרש שיתול שבר בטל

מאותה מלאכה לעסוק במלאכה קלה כזו, דאם כן היה נוטל (ושכרו לדון ולהעיד לחות ולקדש, אלא היה לו לפרש — שנוחין לו שבר טעלה מאותה מלאכה ובטל לגמרי, ואינו עושה בשום מלאכה. וכענין דאם צריך לקדש בסוף "אלו מצאות" (בבא מציעא לא, ג) היה הבטל אבדיר. דתנן היה בטל מסלע — לא יאמר לה לו סלע, אלא נוטל לו שכרו כפועל בשום מלאכה. וכענין דאם פירש בקונטרס כענין שפירש כאן, ואם אפשר לומר, כן, דאם כן היה הבטל אבדיר, דתנן היה בטל מסלע — לא יאמר לה לו סלע, אלא נוטל לו שכרו כפועל בשום מלאכה. ורבינו רחמנא טעינה ולא בעי פריקה. ובריש "ובתים" (אבות 10, א) אמרינן: שומרי אבירה כשומר חנם. דמאי הנאה אית להו? אלא צריך נמי שם לפרש שיתול ובטל למרי, ורבינו הנאל פירש שם: כמו שבשאר ימות השנה אין נותנין בתפירה נגד אלא חצי סלע, והוא עתה בשעת הרגל ותופר נגד בטלע — ואין אומרים לו: קבל שכר כמה שתנא למלאכה זו שאתה נוקב עליה סלע, ואלא! כאותו שכר שאתה יהית נוטל כמותה בשאר ימות השנה, בלא יהית נוטל עליה אלא חצי פנפי השבת אבדיר. ופירושיה מוהר, דאין הלשון משמעו, אלא וכן כאן שום הכירא לטול בשעת הרגל כשאר ימות השנה. וכן כהלכתא בלא טעמא. ועוד תנא בריש "השוכר את האומנים" (בבא מציעא ע"ב), השוכר את הופעליה ודמעתי לא על הבית בו, אבל הלכו בשרא וכו' אמאי סלקא דעתך לרע? וכו' פועליה בטל שדה שהיא ליה, נותנין לו חם שרכים משמיהם, אבל אינו דומה הבא טעון לחבא ריקם עשה מלאכה ליושב ובטל. וקאמר התם, תני תנא קמיה דרב: נותן שכרו משלם. אמר ליה: חביבי אמה, אי הואי התם הוה ידיבנא ליה כפועל בטל. אלמא קרי ליה פועל בטל, ומשמע לגמרי: כמו שפירש, ולא כמו שפירש ורש"י: ורבינו הנאל כלל. ומידו קשיא מהא דתנן בפרק "איתור שני" (שם סחא, א) אין משיבין חנוני למצותי שבר, אלא אם כן נותן לו שכרו כפועל בטל. ומפרש בגמרא: כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. וצרכאי, דאי אשמעינן רישא חנוני — משום דלית ליה טרחה, אבל סברא דאית ליה טרחה. אמיר: לא גזי ליה כפועל בטל. ואמאי סלקא דעתך לרע? וכו' פועליה בטל שדה שהיא ליה, נותנין לו חם שרכים משמיהם, אבל אינו דומה הבא דבבירייתא פליגי התם: כמה הוא שכרו? בין מרובה בין מועט, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אפילו לא טבל עמו אלא בציר כזו. רבי שמעון אומר: נותן לו שכרו משלם. והשתא, ממתניתין דרב שמעון, שדור שכרו משלם. ובתוספתא משמע דמתניתין כרבי מאיר. דקתני: חכירי בחות למחצית שבר — נותן לו שכרו כפועל בטל. דברי רבי אבא. ועוד תני סיפא, רבי שמעון אומר: נותן לו שכרו עושה מלאכה ליושב ובטל, יושב בחמא ליושב בטל. ולפירוש הקונטרס דפירושיה דרבא, מצינא קשיא, אבל לפי מה שפירשתי, כדפועל בטל היינו בישוב בטל לגמרי — נתיא, ולא קשה מידא דא קדמאר צריאי. רבין מרובה בין מועט" דקדמאר רבי מאיר — היינו בין היה עוסק במלאכה מרובה, בין היה עוסק במלאכה מועטה. ורבי שמעון אומר: נותן לו שכרו משלם — שאומרים כמה היה רוצה לטול ולבטל ממלאכה בכדיה שהיה עוסק בה, ויעסוק במלאכה כזו. והיינו ספי מרדכי מאיר, וירושלם ובעל "תוספתא" — לאו בטל לגמרי, אלא מאותה מלאכה החמורה. ורבינו הנאל פירש שם: כפועל בטל — כגון אדם בטל שאינו מוצא מי ישכירנו, והולך ובטל, והיה משתכר בקל. ולא יתן לו כמו שפועלים הולכים עכשיו, שהם ביקור דרבה משכירין. כגון השכר נשכר עכשיו בשתי סלעים, ובאותה עשה היה בטל — לא יתן נוסף אלא סלע.

וְרַב יְהוּדָה בַּר אֲמִי מְשַׁמֵּי דְרַב יְהוּדָה אָמַר: בֵּית הַפֶּרֶס שֶׁנִּידֵשׁ - כְּהוֹר. אִי נִמְי: בְּשָׂאָר טוֹמָאוֹת, דְּלֹא מוֹהֵר עֲלֵיהוּ. "אִם הָיָה זָקֵן מְרִיכֵיב עַל הַחֲמוֹר".

הָנָא: כְּפוּעַל בְּטָל. אָמַר אֲבִי: כְּפוּעַל בְּטָל שֶׁל אוֹתָהּ מְלָאכָה. מִשְׁנֵה הַחֲשׂוֹד עַל הַכְּבוֹרוֹת - אֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ בִּשְׂר צְבָאִים, וְלֹא עוֹרוֹת שָׁאִינִן עֲבוּדִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִגְבָּה. וְאֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ צִמְר מְלוּבֵן וְצוּאִי, אֲבָל לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ טוֹי וּבְגָדִים. גְּמָרָא "בְּשָׂר צְבָאִים". דְּמִיחָלָה בְּעִנְיָנָה. "וְלֹא עוֹרוֹת שָׁאִינִן עֲבוּדִים", הָא עֲבוּדִים וְכִנְיָנָה, אִם אֵיתָא דְּכִבְרוּ תֵּה - לֹא תֵּה טֶרַח בֵּית, סָבַר: אִי שְׁמַעֵי בֵּית רַבְנָה, מִפְּסָדוֹ לִי מִינָא. "וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִגְבָּה". מָאִי מְשַׁמָּא מִידַע יְדִיעַ, וְתָנָא קָמָא: אִם כֵּן, זָכַר נָמִי - חִיָּיק לְכוֹרִיתִיה, וְאָמַר: עֲקָבְרִים אֲכָלוּ! - וְאִידִךְ: בִּי עֲקָבְרִים מִידַע יְדִיעַ. "וְאֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ צִמְר מְלוּבֵן וְצוּאִי". הַשְׁתָּא צִמְר מְלוּבֵן לֹא וְכִנְיָנָה - צוּאִי מִיבְעִיָּא אֲלֵא חֲדָא קִתְּנִי: צִמְר מְלוּבֵן מִצּוֹאֹתָ. "אֲבָל לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ טוֹי וּבְגָדִים". הַשְׁתָּא טוֹי וְכִנְיָנָה, בְּגָדִים מִיבְעִיָּא - מָאִי בְּגָדִים - נִמְכְּרִי. מִשְׁנֵה הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁכִיבִית - אֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ פִּשְׁתָּן, וְאִפִּילוֹ סָרָק, אֲבָל לֹאקְחִין מֵהֶם טוֹי וְאֵרִי. גְּמָרָא הַשְׁתָּא טוֹי וְכִנְיָנָה, אֵרִי מִיבְעִיָּא - מָאִי אֵרִי - תִּיבִי. מִשְׁנֵה הַחֲשׂוֹד לְהוֹת מוֹכֵר תְּרוּמָה לְשׁוֹם חוּלִין - אֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ אִפִּילוֹ מִים וְמֵלַח, דְּרַבִּי רַבִּי יְהוּדָה; רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: קֵל שִׁישׁ בּוֹ זִיקַת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת אֵין לֹאקְחִין מִמֶּנּוּ. גְּמָרָא לְאִתּוּי מָאִי לְאִתּוּי קְרִיבֵי דְגֵזִים, דְּמַעֲרִבִי בְּהוּ שְׁמֵן זֵית. הֵהוּא טַבְחָא דְרֵהוּ הַחֲשׂוֹד לְזִבְנִי

חרבא

כפועל בטל של אותה מלאכה — דבטל הימנה. דאם היה נוקב מרגליות, שעבודתה נוחה לעשות, ושכרו מרובה, אם אומר לו: טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה — אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט, שחרי נוחה ואין בה טורח. ואי מלאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו: אתה נוטל עכשיו שלשה זוזים, טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה, ועשה מלאכה קלה זו — נוח לו להבטל ולטול זוז. והכא נמי — כי ההוא אגרא יחייב ליה, שחרי במטלו ממצאותה, וכוכליה אגרא לא יחייב ליה, שחרי אינו עוסק במלאכה קשה אצל. **משנה** החשוד על הכביר — כגון החשוד להטיל מום בבכור. **בשר צבאים** — שארדם הוא. מיהלף בשכר עגול. ויזמין דמבין עגל בכור תם, ואומר שבשר צבי הוא. **גמרא** שמעי רבנן — דכבור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי. ומקפיד על טרחו, ואינו מעבדין. של נקבה — דאין לרשות בבכורה. **מידע ידע** — בין עור זכר לעור נקבה. חייק — חותך לכוירתיה, ועושה ענין נקבות. וכי משליליה: מה חתוך זה שבמקום נקבות ואומר: עבדתי אבולא, **צואי** — צמר שאינו מלובן מצואתו. **השתא מלובן** — דאיכא למימר: לא מפסדי טידיחה ולא מלביב לה, דסבר: שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי, אפילו הכי, בין שריחא וזוטא היא — לא קפיד עליה ולא ובנינן, צואי מיבעיא **אבל** לוקחין ממנו **טוי ובגדים** — דאי ממכור — לא הוה טרח להו, דקמפסדי אטידיחה. **בגדים מיבעיא** — נא משעת שנטו אטידיחא להו **נמפי** = פילטר"ש, ואינו נטו מעולם, ולהכי איצטרך לאשמעינן. **משנה** החשוד על השביעית (לזרוע, אי לא לעשות טרחה בספחים, סרק = בחוש ומתוקן כסדרה משמיהם. **גמרא** **ארי** **מיבעיא** — הא לא לכלל טווי קודם לכן, ומדהיא שעתא אישרחא **תיב** = שרשות שקורין **משנה** ר"ש, ועושין אותן מפשתן עד שלש נטות. **מבשרא מים ומלח** — משום קנס. זיקת תרומה — כל דבר שנוחין ממנו תרומה. **גמרא** **שמעריבין ביה שמן** **זית** — וכיון דאית בהו זיקת תרומה — לא ובנינן מיניה.

חרבא

[דף א' ע"א]

פרק ראשון

הלכה א' מתני' כיצד העדים נעשים זוממין? "מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה" – אין אומרים: "ייעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו". אלא: לוקה ארבעים. "מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות" – אין אומרים: "יגלה זה תחתיו". אלא, לוקה ארבעים. "מעידין אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה" – וכלא בין היום בין למחר סופו ליתן לה כתובתה. אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו, שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה, יירשנה בעלה.

גמרא אמר רבי יוסי בן חנינה: הכל היה בפלל (שמות כ, יג) לא תענה ברעך עד שקר, יצא (דברים יט, יט) ועשיתם לו כפאשר זמם לעשות לאחיו, את שאת יכול לקיים בו ועשיתם לו כפאשר זמם וגו' – את מקיים בו לא תענה, ואת שאין את יכול לקיים בו ועשיתם לו כפאשר זמם לעשות לאחיו – אין את מקיים בו לא תענה ברעך. דבר אחר, ועשיתם לו, לא לזרעו, רבי יהושע בן לוי אמר: ועשיתם לו, שני דברים מסורין לבית דין, את תופש אחד מהן. יצא דבר שהוא מסור לשמים. פתיב, ולא יחלל זרעו בעמיו. אין לי אלא זרע שהוא מתחלל.

[דף א' ע"ב]

היא עצמה מזיין? ודין הוא, מה אם הזרע שלא עבר עבירה – הרי הוא מתחלל, היא שעברה עבירה – אינו דין שתתחלל! הוא עצמו יוכיח, שעבר עבירה ואינו מתחלל! לא אם אמרתם באיש שאינו מתחלל בכל מקום, תאמר באשה שהיא מתחללת בכל מקום, הואיל והיא מתחללת בכל מקום דין הוא שתתחלל. ואם נפשך לומר! לא יחול ולא יחלל. אף מי שהיה פשוט, ונתחלל. בר פדייה אומר: המוחלל – לא נתחלל, היאך זה מתחלל!

עדים שזדממו, רבי יוחנן אמר: שקר שקר. עדים שזדממו וחזרו ונשתקרו, רבי יוחנן אמר: שקר שקר.

רבי לעזר אומר: רשע רשע, נאמר רשע במחוייבי מיתות, ונאמר רשע במחוייבי מכות, מה רשע שנאמר במחוייבי מיתות – אין ממון אצל מיתה, אף רשע שנאמר במחוייבי מכות – אין ממון אצל מכות.

בר פדייה אומר: (דברים יט, ה) הוא ינום, לא זוממין.

ואין משלמין כל הכתובה, אבל משלמין הן מוכת הנזנית כתובה. ביצד? אומר, כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו, שמא תמות בחיי בעלה וירשנה בעלה, או שמא ימות בעלה בחייה וירש חלה את כתובתה, לפי כך הוא משלם.

הלכה ב' מתני' "מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלה וזו על מנת ליתנם מיפן ועד שלשים יום" והוא אומר מיפן ועד עשר שנים. אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלה וזו בידיו, בין ליתנם מיפן ועד שלשים יום, בין ליתנם מיפן ועד עשר שנים.

"מעידים אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו מאתים וזו", ונמצאו זוממים – לוקין ומשלמין, שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: כל המשלם – אינו לוקה.

"מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים", ונמצאו זוממין – לוקים שמונים, משום לא תענה ברעך עד שקר, ומשום ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אינן לוקין אלא ארבעים.

משלשים במומן, ואין משלשים במכות. ביצד? העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים וזו, ונמצאו זוממין – משלשין בנייהן. העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין – כל אחד ואחד לוקה ארבעים.

גמרא רב בא בר ממל, רב עמרם, רב מתנה בשם רב: המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו – שביעית משמטתו.

[דף ב' ע"א]

והא תנינן: השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה. ומר רבי לעזר: רבי יהודה היא. וראוי הוא לתובעו בראש השנה? ביי דמר רבי בא בשם רבי זעירא. מפיון שאינו ראוי לתובעו, כמי שאינו ראוי

להאמינו. וכיון שאינו ראוי להאמינו, כמי שאינו ראוי ליתן לו מעות. וכאן הואיל והוא ראוי ליתן לו מעות ולא נתן – נעשית הראשונה מלכה.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רב: המלכה את חבירו על מנת שלא תשמיטניו שמיטה – אין השביעית משמטתו. והא דתנינן: בין נותנן מיכן ועד שלשים יום, בין נותנן מיכן ועד עשר שנים. ויש עשר שנים בלא שמיטה? רבי הונא אמר: איתפלגון רב נחמן ורב ששת, חד אמר: במלכה על הפשוט. והרבה אמר: בכותב לו פרזובול.

תני: שלשים יום לא איתי. מהו שלשים יום לא איתי? שמואל אמר: המלכה את חבירו סתם – אינו רשאי לתובעו עד שלשים יום. עאל רבי יהודה ומר טעמא. קרבה שנת השבע שנת השמטה. לא היא שנת השבע היא שנת השמיטה? ומה תלמוד לומר קרבה שנת השבע שנת השמטה!

[דף ב' ע"ב]

שלא תאמר: כל שלשים יום אין רשאי לתובעו, לאחר שלשים יום – בהשמט כספים הוא, לא יגבנו! לפום בן צריך מימר קרבה שנת השבע שנת השמטה.

ולא בן אמר רבי בא בר ממל, רב עמרם, רב מתנה בשם רב: המלכה את חבירו על מנת שלא לתובעו – השביעית משמטתו. אשכח תני רבי ישמעאל. קרבה שנת השבע שנת השמטה. לא היא שנת השבע היא שנת השמיטה? ומה תלמוד לומר קרבה שנת השבע שנת השמטה? שלא תאמר: כל שש שנים – פרמו לפניו, שדהו לפניו, ולאחר שש שנים – בהשמט כספים הוא, לא יגבנו? לפום בן צריך מימר: קרבה שנת השבע שנת השמטה.

הלכה ג' מתני' אין העדים נעשים זוממים עד שיוזמו את עצמן. כיצד? אמרו: "מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש". אמרו להן: "היאך אתם מעידים? שהרי הנהרג תוה או ההורג היה עמו אוהו היום במקום פלוני!" – אין אלו זוממין. אבל אמרו להן: "היאך אתם מעידין? שהרי אתם הייתם עמו אוהו היום במקום פלוני!" – הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם.

באו אחרים והזימום, באו אחרים והזימום, אפילו מאה – פולס ייהרגו. רבי יהודה אומר: איסטיסים היא זו, אינה נהרגת אלא בת הראשונה בלבד.

גמרא רבי בא בר ממל: והוא שנהרג, אבל אם לא נהרג – לא. תדא היא דתנינן: אינה נהרגת אלא בת הראשונה בלבד.

רבי בון בר חייא בעא קומי רבי זעירא:

[דף ג' ע"א]

היו עומדין ומעידין עליו שהרג את הנפש בלוד. באו אחרים ואמרו להן: "היאך אתם מעידין? שהרי אתם הייתם עמנו בחמשה בחדש בקיסרי!" ובאו אחרים ואמרו להן: "היאך אתם מעידים? שהרי אתם הייתם עמנו בחמשה בחדש בצפורי!" החורג – אינו נהרג, שפא עדים זוממין הן. והעדים – אינן נהרגין, שפא אמת אמרו.

הלכה ד' מתני' אין העדים הזוממים נהרגין עד שייגמר הדין. שהרי הצדוקים אומרים: עד שייחרג, שנאמר נפש תחת נפש. אמרו להן חכמים והלא כבר נאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, והרי אחיו חיים! אם בן למה נאמר נפש תחת נפש? יכול משקיבלו עדותן ויהרגו, תלמוד לומר נפש תחת נפש, הא אינן נהרגין עד שייגמר הדין.

גמרא אמר רבי זעירא: הדין אמרת: עד זומם אינו נפסל בבית דין, אלא מעצמו הוא נפסל! פתר לה בהתיריה.

ותני בן: אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בשתי ביתי עדיות ובשתי התריות, אבל בעדות אחת ובתתיריה אחת, כל עדות שבטלה מקצתה – בטלה כולה. מהו כל עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה? היו עומדין ומעידין עליו בעשרה בנים שנזב את השור באחד בנים, וטבח ומכר בחמשה בנים, והוזמו באחד עשר בנים, כל עדות שהעידו מב' (מעשרה) בנים עד חמשה עשר בנים למפרע – הרי אלו פסולין.

אמר רבי בא בר ממל: תיפתר במעידין עליו בכרד אחד, ולית שמע מינה כלום.

ותני בן: היו הן ראשונים והן האחרונים, הוזמו בראשונה – אין בכך כלום. בשנייה – הרי אלו עדות אחת. בשלישית – הרי אלו

[דף ג' ע"ב]

בשתי עדיות. והיכי אמר במעידין עליו בכרד אחד, לית שמע מינה כלום? לא אתיאי אלא על ידי עדיות סגין.

אמר רבי זעירא: הדין אמרת: עד זומם – אינו נפסל בבית דין אלא מעצמו הוא נפסל.

הלכה ה' מתני' על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת. אם מתקיימת העדות בשנים, למה פרט הכתוב שלשה? אלא להקיש שלשה לשנים. מה שלשה מזמין את השנים, אף השנים יזמו השלשה. ומציין אפילו מאה? תלמוד לומר, עדים.

רבי שמעון אומר: מה שנים אינן נהרגין עד שיהו שניהם זוממין, אף שלשה אינן נהרגין עד שיהו שלשתן זוממין. ומציין אפילו מאה? תלמוד לומר עדים.

רבי עקיבא אומר: לא בא השלישי אלא להקמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו! אם כך ענש הכתוב לזימפל לעוברי עבירה, בעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה ושלם שכר לזימפל לעושי מצוה בעושי מצוה. מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול – עדותן בטילה, אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול – עדותן בטילה. מציין אפילו מאה? תלמוד לומר: עדים.

אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? בדיני נפשות. אבל בדיני ממונות – תתקיים העדות בשאר.

רבי אומר: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות, בזמן שהתרו בהן, אבל בזמן שלא התרו בהן, מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש?

גמרא יאמר דיני ממונות ואל יאמר דיני נפשות? שאילו נאמר דיני ממונות ולא נאמר דיני נפשות, הייתי אומר: דיני ממונות תקלים – שלשה מזממין את השנים, ושנים אין מזממין את השלשה. מציין אפילו מאה? תלמוד לומר: עדים. או אילו נאמר דיני נפשות ולא נאמר דיני ממונות, הייתי אומר דיני נפשות תחמורין – שנים מזממין את השלשה, שלשה אינן מזממין את השנים, מציין אפילו הן מאה? תלמוד לומר: עדים.

הלכה ו' מתני' היו שנים רואין אותו מחלון זה, ושנים רואין אותו מחלון זה, ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין את אילו – הרי אילו עדות אחת. ואם לאו – הרי אלו שתי עדות. לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת – היא והן נהרגין, והשניה – פטורה.

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

[דף ד' ע"א]

חיישין לזון? אמר רבי יעקב בר דסי: ואית נבולין סגין מאן אילין חמיין חבריהון נפקין מיקטלא ולא אמרין כלום.

כתב כל נכסיו לשני בני אדם באחת, היו העדים פשרין לזה ופסולין לזה, רבי הילא אמר: איתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. חד אמר: מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה, וחרנה אמר: פשרין לזה ופסולין לזה. רבי מנא לא מפרש,

[דף ד' ע"ב]

רבי אבון מפרש, רבי יוחנן אמר: מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה. רבי שמעון בן לקיש אמר: פשרין לזה פסולין לזה. אמר רבי לעזר: מתניתא מסייעא לרבי יוחנן. מה השנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול – עדותן בטילה, אף השלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול – עדותן בטילה. מניין אפילו מאה? תלמוד לומר עדים. רבי יעקב בר אחא אמר: איתפלגון רבי חנינה חברין דרבנין ורבנין. חד אמר: יאות אמר רבי לעזר. וחרנה אמר: לא אמר רבי לעזר יאות. מאן דאמר: יאות אמר רבי לעזר, נעשית בעידות אחת ובתתרייה אחת, וכל עדות שבטלה מקצתה

גמרא אמר רבי ירמיה: חמי הין תנינן הכא, היו שנים רואין אותו מחלוץ זה, ושנים רואין אותו מחלוץ זה, ואחד מתרה בו באמצע, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו – הרי אלו עדות אחת, ואם לאו – הרי אלו שתי עדות. הא אם היו שלשה שלשה – לא בדא.

אמר רבי יוסי: תנינן שלשה שלשה, לא בדא. תנינן הכא מה דלא תנינן בכל סנהדרין, הוא וכן – נהרגין. והשנייה – פטורה.

הלכה ז'

מתני' רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: לעולם אינו נהרג עד שיהיו שני עידיו מתרין בו, שנאמר על פי שנים עדים. דבר אחר, על פי שנים עדים, שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן.

גמרא תני רבי הושעיה: הפסוק הזה אמור בשתי ביתי עדים. פי יקום עד חכם באיש, עד זומם שהוא עונה באיש, לענות בו לא בעידותו. עדים זוממין, מהו שיהו צריכין לקבל התרייה? רבי יצחק בר טבליי בשם רבי לעזר: עדים זוממין – אינן צריכין לקבל התרייה. אמר רבי אבהו: לא

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

שִׁיחָא דִּן אֶת שְׁבִטוֹ, דְּכָתִיב שְׁפָטִים
וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ אֲשֶׁר הִ'
אֶלְחִיהָ נִתַּן לָהּ לְשִׁבְטֶיהָ.

תָּנִי רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:
מְחַוִּיבֵי מִיתוֹת שֶׁבְּרַחוּ מִן הָאֶרֶץ
לְחוּצָה לָאֶרֶץ – מִמִּיתִין אוֹתָן מִיד.
בְּרַחוּ מְחוּצָה לָאֶרֶץ לָאֶרֶץ – אִין
מִמִּיתִין אוֹתָן מִיד, אֵלָּא דְנִין
בְּתַחִילָה.

הָדָרן עֲלֵה פֶּרֶק פִּיצֵד הָעֵדִים

[דף ח' ע"א]

פֶּרֶק שֵׁנִי

הִלְכָּה א' מִתְנִי אֵילוֹ הֵן חֲגוּלִין?
הַחֹרֵג נָפֶשׁ בְּשִׁנְגָּתָה. הֵיךְ מְעַגֵּל
בְּמַעְגָּלָה וְנִפְלָה עָלָיו וְהִרְגָּתוֹ. הֵיךְ
מִשְׁלֵשׁ בְּחִבִּית וְנִפְלָה עָלָיו וְהִרְגָּתוֹ.
הֵיךְ יוֹרֵד בְּסוּלָם וְנִפְל עָלָיו וְהִרְגוּ –
הָרִי זֶה גּוּלָה. אָבֵל אִם הָיָה מוֹשֵׁךְ
בְּמַעְגָּלָה וְנִפְלָה עָלָיו וְהִרְגָּתוֹ. הֵיךְ
דוֹלָה בְּחִבִּית וְנִפְסַק הַחֶבֶל וְנִפְלָה עָלָיו
וְהִרְגָּתוֹ. הֵיךְ עוֹלָה בְּסוּלָם וְנִפְל עָלָיו
וְהִרְגוּ – הָרִי זֶה אֵינוֹ גּוּלָה. זֶה חֶבֶל:
כָּל שֶׁבִּדְרָה יִרְדָּתוֹ – גּוּלָה. וְשֶׁלֹּא כְּדָרָה
יִרְדָּתוֹ – אֵינוֹ גּוּלָה.

בְּמִלָּה בּוּלָה. מֵאֵן דָּאָמַר: לֹא אָמַר
רַבִּי לְעֹזֵר יְאוּת, נַעֲשִׂית בְּשִׁתִּי בִּיתִי
עֲדִים, בְּשִׁירִין לָזֶה וּפְסוּלִין לָזֶה.

הִלְכָּה ח'

מִתְנִי מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ וּבִרְחָה, וּבֹא
לִפְנֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין – אִין סוֹתְרִין
אֶת דִּינוֹ. כָּל מָקוֹם שֶׁיַּעֲמִדּוּ שְׁנַיִם
וַיֹּאמְרוּ מַעֲיִדִין אֲנִי כְּאִישׁ פְּלוֹנִי
שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי,
וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עָדִיו – הָרִי זֶה יִיתְרַג.
סְנֵהֲדָרִין נוֹהֲגֵת בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה
לָאֶרֶץ. סְנֵהֲדָרִין הַחֹרֶגֶת אֶחָד
בְּשָׁבוֹעַ – נִקְרָאת חֲבֻלָּנִית. רַבִּי
לְעֹזֵר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמַר: אֶחָד
לְשִׁבְעִים שָׁנָה. רַבִּי טְרַפּוֹן וְרַבִּי
עֲקִיבָה אוֹמְרִים: אֵילוֹ הָיִינוּ בְּסְנֵהֲדָרִין
לֹא נִהְרַג בָּהּ אָדָם מֵעוֹלָם. רַבִּן
שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אַף הֵן
מִרְבִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים בְּיִשְׂרָאֵל.

גְּמָרָא סְנֵהֲדָרִין נוֹהֲגֵת בְּאֶרֶץ
וּבְחוּצָה לָאֶרֶץ, דְּכָתִיב: וַחֲיוֹ אֵלֶּה
לָכֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל
מוֹשְׁבֵיכֶם. וּכְמָה תִּלְמִיד לֹאֹמַר:
שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָהּ בְּכָל שְׁעָרֶיהָ?
בְּעָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל! אֵלָּא, שְׁבַעֲרֵי
יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיבִין דִּינָיִם בְּכָל עִיר
וְעִיר, וּבְחוּצָה לָאֶרֶץ מוֹשִׁיבִין אוֹתָן
פְּלָכִים פְּלָכִים. תָּנִי, רַבִּי דוֹסֶתַאי בִּי
רַבִּי יִנְאִי אוֹמַר, מִצְוָה לְכָל שְׁבִט

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

ונשל ח' אלהיה את הגוים האל מפניה
וגו'. מה נשילה שנאמר לחלן – מכה,
אף כאן – מכה.

[דף ח' ע"ב]

חלכה ג' מתני' זרק את האבן
לרשות הרבים והרג – הרי זה גולה.
רבי אליעזר בן יעקב אומר: אם
משיצאת האבן מידו, והוציא חלה את
ראשו וקיבלה – הרי זה פטור.

גמרא תני רבי ליעזר בן יעקב:
ומצא – שיהא מצוי לו בשעה שהוא
הורגו. ויש לו רשות לזרוק את האבן
לרשות הרבים! אומר רבי יוסי בי רבי
בון: תיפטר שהיה כותלו גוהא.

מתני' זרק את האבן לחצירו והרג,
אם יש רשות לניזק ליכנס לשם – גולה.
ואם לאו – אינו גולה, שנאמר ואשר
יבא את רעהו ביער, מה היער רשות
לניזק ולמוזיק ליכנס לשם, יצא חצר
בעל הבית, שאין רשות לניזק ולמוזיק
ליכנס לשם.

אבא שאול אומר: מה חטבת העצים
– רשות, יצא האב המכה את בנו,

גמרא רבי יהודה פוטר עד שיפיל את
כל החבל. רבי שמעון פוטר עד שיתיר
את כל המחלצון. מאי דמר רבי יהודה
בפסיקת החבל, הוא מה דמר רבי
שמעון בשמיטת המחלצון.

רבי ירמיה בעא קומי רבי אבהו: היה
מעגל במעגילה בדרך חליכתה,
והוציא חלה את ראשו והטיחה לו?
אמר ליה: היא עלייה היא ירידה.

רבי ירמיה בעא קומי רבי אבהו: היה
מעגל במעגילה בדרך חליכתה,
והושיט התינוק את ידו ורצצה? אומר
ליה: אטרהת בה, היא עלייה היא
ירידה.

חלכה ב' מתני' נשטט הכרזל מקתו
והרג, רבי אומר: אינו גולה. וחכמים
אומרים: גולה. מן העין המתפקע, רבי
אומר: גולה. וחכמים אומרים: אינו
גולה.

גמרא מה טעמיה דרבי? נאמר כאן:
נשילה, ונאמר לחלן: פי ושל זיתה.
מה נשילה שנאמר לחלן – נשירה, אף
כאן – נשירה. מה טעמון דרבנן?
נאמר כאן נשילה, ונאמר לחלן .)

ירוּשְׁלָמִי מַסֶּכֶת מִבּוֹת – סִנְהֶדְרִין

תַּנִּי רַבִּי חֲנִינָא (הָיָא): פֻּטּוּר. וְלֹא פְּלִיגִין, מַה דְּמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן חֲנִינָה – בְּשָׂרָא אֹתָנָה. וּמַה דְּתַנִּי רַבִּי הָיָא – בְּשָׂלָא רָאוּ אֹתָנָה. אִם בְּשָׂלָא רָאוּ אֹתָנָה, בִּיּוֹן שְׂאֵמֶר לֹא: הִיכָנָם – חֵיִיב! תַּנִּי רַבִּי הָיָא: פֻּטּוּר, בִּיּוֹן שְׂאֵמֶר לֹא: הִיכָנָם – צָרִיד לְשַׁמּוֹר אֶת עֲצָמוֹ.

וְאִית דְּבַעֵי מִימַר: בִּיּוֹן שְׂאֵמֶר לֹא: "הִיכָנָם" – נַעֲשִׂית בְּחֶצֶר שׁוֹתֵפִין.

רַבִּי חֵיִיב בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַשׁוֹתֵפִין קוֹנִין זֶה מִזֶּה בְּחֶצֶר. וּמִמְחִין זֶה עַל יְדֵי זֶה בְּחֶצֶר. וְחֵיִיבִין זֶה בְּנִיזְקֵי זֶה.

וְלֹא בֶּן אָמֵר רַב: מְמַלָּא כָּל רְשׁוֹת הָרַבִּים. וְזוֹ אֵינָה מְמַלָּא אֶת כָּל רְשׁוֹת הָרַבִּים! מִבִּיּוֹן שְׂדֵרְכָן לְחֵלְדָּ בְּחֶצֶר – כְּמִי שֶׁהוּא מְמַלָּא אֶת כָּל הַחֶצֶר.

[דף ו' ע"א]

הִלְכָּה ה' מִתַּנִּי הָאֵב – גּוֹלָה עַל יְדֵי בְּנוֹ, וְהֵבֶן – עַל יְדֵי הָאֵב. הַכָּל גּוֹלִים עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל גּוֹלִים עַל יְדֵיהֶם, חוּץ מִעַל יְדֵי גֵר תּוֹשֵׁב. וְגֵר תּוֹשֵׁב – עַל יְדֵי גֵר תּוֹשֵׁב.

וְהָרַב הָרֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וְשָׁלַיִח בֵּית דִּין.

גְּמָרָא אָמֵר רַבִּי יְנָאי: טִבַּח שְׁחֻא מְקַצֵּב, וְהִכָּה, בֵּין מְלַמְעֵלָה בֵּין מְלַמְטָה – גּוֹלָה. וְאֵתִיָּא כְּפִי דְּמַר רַבִּי הוֹנָא, טִבַּח שְׁחֻא מְקַצֵּב, וְהִכָּה לְפָנָיו לְמַטָּן – גּוֹלָה. לְמַעֲלָן – אֵינוֹ גּוֹלָה. לְאַחֲרָיו, לְמַעֲלָן – גּוֹלָה, לְמַטָּן – אֵינוֹ גּוֹלָה.

אָמֵר רַבִּי יִצְחָק: כָּל מִילָה וּמִילָה לְדַעֲתִיהָ. יֹשֵׁב עַל גְּבִי מִיטָה בַּיּוֹם, וְאִין דֶּרֶךְ הַתִּינּוֹק לִינָתָן עַל גְּבִי הַמִּיטָה בַּיּוֹם – גּוֹלָה. בְּלִילָה, וְדֶרֶךְ הַתִּינּוֹק הַנָּתוֹן עַל גְּבִי מִיטָה בְּלִילָה – אֵינוֹ גּוֹלָה.

יֹשֵׁב לֹא עַל גְּבִי עָרִיסָה בַּיּוֹם, וְדֶרֶךְ הַתִּינּוֹק לִינָתָן עַל גְּבִי עָרִיסָה בַּיּוֹם – אֵינוֹ גּוֹלָה. בְּלִילָה, וְאִין דֶּרֶךְ הַתִּינּוֹק לִינָתָן עַל גְּבִי עָרִיסָה בְּלִילָה – גּוֹלָה.

אָמֵר רַבִּי יוֹסִי בַּר חֲנִינָה: הִיָּה עוֹמֵד וּמִבְּקֵשׁ גְּעִים בְּחִצְרוֹ, וְנִכְנָם הַפּוֹעֵל לִישׁוּל שְׂכָרוֹ, נִתְּנָה הַבִּקְעָתָא עָלָיו וְהִזְיָקָתָא – חֵיִיב. וְאִם מֵת – אֵינוֹ גּוֹלָה, שְׂאֵינוֹ פִּיעֵר.

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

הפומא – אינו גולת. דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: גולת. השווא – אינו גולת. רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: השווא נהרג, מפני שהוא כמועד.

רבי שמעון אומר: יש שווא גולת, ויש שווא שאינו גולת. כל שהוא יכול לומר, לדעת הרג – אינו גולת. ושלל לדעת הרג – הרי זה גולת.

גמרא אומר רבי זעירא: תנא רבי שילא בר בינח: כלפי שגאמר (במדבר לה, יט): **גאל הדם הוא ימית את הרצח**, הרי מי שהכה את בנו – אין בנו השני נעשה גואל הדם להמית את אביו. אבל אם שהכה את אחיו – אחיו השני נעשה גואל הדם להמית את אחיו.

תני רבי לעזר בן יעקב: כלפי שגאמר: **גאל הדם הוא ימית את הרצח**, הרי מי שהכה את בנו – בנו השני נעשה גואל הדם להמית את אביו. אבל אם שהכה אחיו – אין אחיו השני נעשה גואל הדם להמית את אחיו.

ומניין אפילו אומר שאינו יכול להקבילו? תלמוד לומר (שם): **בפגעו בו הוא ימתנו**.

הלכה ו' מתני' לאיכא גולין? לערי מקלט, לשלש שבועב תירדן ולשלש שבארץ כנען, שגאמר (במדבר לה, יד): **את שלש הערים תתנו מעבר לירדן וגו' עד שלא נבחרו שלש שבארץ ישראל**, לא היו שלש שבועב תירדן

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

בְּהֵנִים מִסְפָּקוֹת לָהֶן מִחַיִּיה וְכִסּוֹת, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יִתְפַּלְלוּ עַל בְּנֵיהֶם שְׂיָמוּתוֹ.

נִגְמָר דִּינוֹ, וּמֵת בְּהֵן גָּדוֹל – חָרִי זֶה
אֵינוֹ גּוֹלָה. אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמָר דִּינוֹ מֵת
בְּהֵן גָּדוֹל, וּמֵינוֹ אַחֵר תַּחֲתָיו, וְלֹאֲחֵר
מֵיבֵן נִגְמָר דִּינוֹ – חוֹזֵר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל
שָׁנִי. נִגְמָר דִּינוֹ בְּלֹא כְּהֵן גָּדוֹל, תְּהוֹרֵג
בְּהֵן גָּדוֹל, וְכֵהֵן גָּדוֹל שֶׁהֵרֵג – אֵינוֹ יוֹצֵא
מִשָּׁם לְעוֹלָם.

וְאֵינוֹ יוֹצֵא לֹא לְעֵדוֹת מִצּוּה, וְלֹא
לְעֵדוֹת מָמוֹן, וְלֹא לְעֵדוֹת נַפְשׁוֹת,
וְאִפִּילוּ יִשְׂרָאֵל צָרִיכִין לוֹ. וְאִפִּילוּ שֶׁר
צָבֵא יִשְׂרָאֵל כְּיוֹאֵב בֶּן צְרוּיָה – אֵינוֹ
יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר (דְּבָרִים יט, ד):
שָׁמָּה – שָׁם תִּהְיֶה דִּירָתוֹ, וְשָׁם תִּהְיֶה
מִיתָתוֹ, וְשָׁם תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ.

כְּשֶׁם שֶׁהָעִיר קוֹלֶטֶת, כֵּךְ תִּחְוָמָה קוֹלֶט.
רוֹצֵחַ שֶׁיֹּצֵא חוּץ לַתְּחוּם וּמִצָּאָה גּוֹאֵל
הָדָם – רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי אוֹמֵר: מִצּוּה
בְּיַד גּוֹאֵל הָדָם, וְרִשּׁוֹת בְּיַד כָּל אָדָם.
רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: רִשּׁוֹת בְּיַד גּוֹאֵל
הָדָם, וְכָל אָדָם אֵין חֲיִיבִין עָלָיו.

אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וְנוֹפֵה
נוֹטֵה חוּץ לַתְּחוּם. אוֹ עוֹמֵד חוּץ לַתְּחוּם

קוֹלֶטֶת. שֶׁנֶּאֱמָר (שם שם, יג): שֵׁשׁ עָרֵי
מִקְלָט תַּחֲתֵינָהּ – עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשָׁתָן
קוֹלֶטֶת בְּאַחַת.

וּמִכּוֹנְנוֹת לָהֶם דְּרָכִים מוֹזֵל לָזוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר
(דְּבָרִים יט, ג): תִּכְּתֹן לָךְ חֲדָרָךְ וְשִׁלְשָׁתָהּ
אֶת גְּבוּל אֶרֶצְךָ. וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי
תַלְמִידֵי חֻכְמַיִם, שָׂמוֹא וְהֶרְגֵנוּ בְּדָרָךְ.
וַיִּדְּבְרוּ אֵילָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵף הוּא
מְדַבֵּר עַל יְדֵי עֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר (שם שם, ד):
זֶה דְּבַר הָרִצָּח.

רַבִּי יוֹסִי בִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּתַחֲלִילָה,

[דף ו' ע"ב]

אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מְזִיד – מְקַדִּימִין לְעָרִי
מִקְלָט, וּבֵית דִּין שׁוֹלְחִין וּמְבִיאִין אוֹתוֹ
מִשָּׁם. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִיָּתֵהּ – תִּרְגְּמוּהוּ,
וְשֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב מִיָּתֵהּ – פְּטֹרוּהוּ.
וְשֶׁנִּתְחַיֵּב גָּלוֹת – מַחְזִירִין אוֹתוֹ
לְמִקְוָמוֹ. שֶׁנֶּאֱמָר (במדבר לה, כה): וְחָשִׁיבוּ
אֹתוֹ הַעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ.

אֶחָד מְשׁוּחַ בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד
הַמְרוּבָּה כְּבָגְדִים, וְאֶחָד שֶׁעָבַר
מִמְּשִׁיחוֹתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף
מְשׁוּחַ מִלְּחָמָה. לְפִיכָךְ אֵימֹתֵיהֶן שֶׁל

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

(עד שלא) ואף על פי שהפרישו שכם
בהר אפרים, לא היתה קולטת.
הפרישו קרית יערים תחתיה, עד
שכיבשו את שכם. (עד שלא) ואף על
פי שהפרישו קדש בגליל, לא היתה
קולטת. הפרישו נמלה תחתיה, עד
שכיבשו את קדש.

ושלשת – שיהו משולשות, כדי שתהא
מחברון ליהודה – כמחברון לשכם,
ומחברון לשכם – כמשכם לקדש. נפלה
אחת מהן – בונין אותה מאותו
השכט. ומניין אף בשאר כל השכטים?
תלמוד לומר: **שש**, שיהו מכוונות
וקולטות בראשונות.

הערים הללו – אין בונין אותם לא
ברכים גדולים ולא געירות קטנות,
אלא בינונית. אין בונין אותה אלא על
השוק. אם אין שם שוק – עושין לשם
שוק. אין בונין אותם אלא על המים.
אם אין שם מים – מביאין לשם מים.
נתמעטו דיוריהן – מביאין אחרים
תחתיהן. אם אין שם אוכלוסין –
מביאין לשם בתינים לויים וישראלים.

ונזפה נוטה בתוך התנחום – הפל הולך
אחר הנזף.

הרג באותו העיר – גולה משכונה
לשכונה. ובן לוי – גולה מעיר לעיר.
רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי
העיר לכבדו, יאמר להם: "רוצח אני".
אמרו לו: "אף על פי כן" – יקבל מהן,
שנאמר (שם): **וזה דבר הרצח**.

גמרא שלש געירות הפריש משה
בעבר תירדן. ומשבאו לארץ –
הפרישו עוד שלש. אילו ואילו לא היו
קולטות עד שכיבשו וחילקו. בין
שכיבשו וחילקו – נתחייבה הארץ
בשמיטין וביוכלות, והיו אילו ואילו
קולטות.

שלש ערים שהפרישו בארץ ישראל –
היו מכוונות כנגד שלש ערים שהפריש
משה בעבר תירדן, בשתי שורות של
פרם.

את חברון ביהודה – כנגד בצר
במדבר. ואת שכם בהר אפרים – כנגד
ראמות בגלעד. את קדש בגליל – כנגד
גולן בפשן.

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

ואיפֿשָׁר? יוֹאב דִּכְתִּיב בִּיהַ (שמואל ב כג,
ח): **תַּחֲבַמְנִי רֹאשׁ הַשְּׁלֹשִׁי**, הִיָּה מוֹעֵה
בְּדָבָר זֶה? אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָא:
לִסְנֵהֲדָרִין בֵּרַח, בַּהֲדָא דִּתְנִי: הֲרוּגִי
בֵּית דִּין – נִכְסִיהֶן לַיִּירֶשִׁין, הֲרוּגִי
מַלְכוּת – נִכְסִיהֶן לַמַּלְכוּת. אָמַר יוֹאב:
מוֹטָב שְׂאִי־הֲרַג בְּבֵית דִּין וַיִּירֶשׁוּנִי בְּנִי,
וְאַל יַהֲרֹגֵנִי הַמֶּלֶךְ וַיִּירֶשְׁנִי. כִּד שְׁמַע
שְׁלֹמֹה בֶן, אָמַר: לְמוֹנוֹ אֲנִי צָרִיד?
מִיד, וְהִסִּירֶתָ דְּמֵי חֲנָם (מלכים-א ב, לא)
– אֵין מוֹמוֹנוֹ חֲנָם.

וַיִּשְׁלַח בֶּיֶד בְּנֵיהוּ וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיִּמָּתֶחַ
וַיִּקְבֹּר בְּבֵיתוֹ **בַּמִּדְבָּר** (שם). וְכִי
מִדְּבָר הִיָּה בֵּיתוֹ? אֵלָּא לְלַמֶּדֶה, שְׁבִינוֹ
שְׁמַת יוֹאב שֶׁר צָבָא יִשְׂרָאֵל – נַעֲשֹׂו
יִשְׂרָאֵל כַּמִּדְּבָר. אֵין תִּימָר: שְׁהִיָּה בּוֹזֵז
וּבּוֹנָה לָהֶן דִּימוֹסִיּוֹת וּמִרְחָצָאוֹת –
שָׁבַח. וְאֵין תִּימָר: שְׁהִיָּה בּוֹזֵז וּמִאֲכִיל
חֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם – שָׁבַח שְׁבָחִים.
וּמִנִּין שְׁהִיָּתָה סְנֵהֲדָרִין גְּדוֹלָה אֲצֵל
הַמִּזְבֵּחַ? וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלַת עַל
מִזְבְּחִי. וּמָה כְּתִיב תַּמּוֹן? וְאַלְהָ
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם.

אֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָן לֹא בֵּית הַבֵּד, וְלֹא
בֵּית הַבְּצִירָה; דְּבָרֵי רַבִּי נִחְמִיָּה.
וְחֲכָמִים מִתִּירִין.

אֵין מַפְשִׁילִין בְּתוֹכָן חֲבָלִים, וְאֵין עוֹשִׂין
בְּתוֹכָן כְּלֵי זְכוּכִית, בְּשִׁבְלִי לְהַרְגִּיל אֶת
הַרְגֵּל לָשֵׁם.

רַבִּי יוֹחָנָן שְׁלַח לְרַבְּנִין דִּתַּמּוֹן: תִּרְתִּין
מִיִּלִּין אֶתוֹן אֲמָרִין בְּשֵׁם רַב, וְלִית אֵינּוֹן
בֶּן! אֶתוֹן אֲמָרִין בְּשֵׁם רַב: יִפֹּת תוֹאֵר

[דף ז' ע"א]

לֹא הִתִּירוּ בֵּה אֵלָּא בְּעִילָה רֵאשׁוֹנָה
בְּלֶבֶד. וְאֲנִי אוֹמֵר: וְלֹא בְּעִילָה רֵאשׁוֹנָה
וְלֹא בְּעִילָה אַחֲרוֹנָה – אֵלָּא לְאַחַר כָּל
הַמַּעֲשִׂים, וְאַחַר כֵּן תִּבּוֹא אֵלֶיהָ
וּבְעִלְתָּהּ – אַחַר כָּל הַמַּעֲשִׂים.

וְאֶתוֹן אֲמָרִין בְּשֵׁם רַב: סְבוּר הִיָּה
יוֹאב, שְׁקָרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ קוֹלָטָת. וְלֹא גָּזוּ
קוֹלָט, וְלֹא שֵׁל שִׁילוֹ קוֹלָט. וְאֲנִי אוֹמֵר:
לֹא מִזְבֵּחַ קוֹלָט, וְלֹא גָּזוּ קוֹלָט, וְלֹא שֵׁל
שִׁילוֹ קוֹלָט, וְלֹא שֵׁל בֵּית הָעוֹלָמִים
קוֹלָט, אֵין לָהּ קוֹלָט אֵלָּא שֵׁשׁ עָרֵי
מִקְלָט בְּלֶבֶד.

ירוּשְׁלָמִי מִסֵּכֶת מִבּוֹת – סִנְהֶדְרִין

– תִּהְיֶה עֵת רִצּוֹן, דְּכַתִּיב: וְאֲנִי תַפְלִיתִי
לָךְ ה' עֵת רִצּוֹן.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:
בְּכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר דִּיבּוֹר –

[דף ז' ע"ב]

חִידוּשׁ מִקְרָא שָׁם. וְהַכְּתִיב: וַיִּדְבֹּר
אֱלֹהִים וכו'! גִּרְסָה.

מִהוּ וַיֵּשֶׁב עִמָּם? רַבֵּנן דְּמִיָּסְרִין בְּשֵׁם
רַבִּי שִׁילָה: שָׂאֵם הָיָה תַלְמִיד חָכָם –
עוֹשִׂים לוֹ בֵּית וועד.

שְׁלֹשׁ עָרִים הִפְרִישׁ מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן.
מִשְׁבָּאוֹ לְאָרֶץ – הִפְרִישׁוּ עוֹד שְׁלֹשׁ.
וּלְעֵתִיד לְבוֹא – מִפְּרִישִׁין עוֹד שְׁלֹשׁ,
שֶׁנֶּאֱמַר: שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ – הָרִי
תִּשְׁעַ. אֲבָא שָׂאוֹל אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ
שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ – הָרִי תִשְׁעַ. וְעוֹד, הָרִי
שְׁנַיִם עָשָׂר. רַבִּי נְהוֹרָאִי אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ
שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ – הָרִי תִשְׁעַ, וְעוֹד הָרִי
שְׁנַיִם עָשָׂר. עַל הַשְּׁלֹשׁ – הָרִי ט"ו.

כְּתִיב: שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט תַּחֲיִינָה לָכֶם –
שִׁיהוּ שְׁשֶׁתֶּן קוֹלָטוֹת בָּאֶחָת. וְתִימַר
אֲכֹן?

תִּנִּי, רַבִּי לִיעֲזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: מִקְלָט
מִקְלָט כְּתִיב בְּפֶרֶשֶׁת דִּרְכִים, כְּדִי
שִׁיְהֶא הָרוֹצֵחַ רוֹאֶה אֶת הַכְּתוּב וְהוֹלֵךְ.
אָמַר רַבִּי אֲבוּן: כְּמִין יָד הִיָּתָה מִרְאֶה
לָהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ.

אָמַר רַבִּי פִּינְחָס: טוֹב וַיֵּשֶׁר. לָמָּה הוּא
טוֹב? שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל! וְלָמָּה הוּא יִשְׂרָאֵל?
שֶׁהוּא טוֹב! עַל כֵּן יוֹרֶה חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ
– שְׁמוּרָה דֶּרֶךְ תְּשׁוּבָה.

שְׁאֵלוּ לַחֲכָמָה: חוּטָא, מִהוּ עוֹנֵשׁוֹ?
אָמְרוּ לָהֶם: חֲטָאִים תִּרְדֹּף רַעָה. שְׁאֵלוּ
לְנִבְיָאָה: חוּטָא מִהוּ עוֹנֵשׁוֹ? אָמְרָה
לָהֶן: הַנֶּפֶשׁ הַחַטָּאת הִיא תִּמּוּת.
שְׁאֵלוּ לְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא: חוּטָא מִהוּ
עוֹנֵשׁוֹ? אָמַר לָהֶן: יַעֲשׂוּ תְשׁוּבָה
וַיִּתְכַּפֵּר לוֹ. הֵינְנוּ דְּכַתִּיב: עַל כֵּן יוֹרֶה
חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ – יוֹרֶה לַחֲטָאִים דֶּרֶךְ
לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.

כְּתִיב: בַּצָּפוֹר לָנוֹר בְּדָרוֹר לְעוֹף, כֵּן
מָלְלַת חֲנָם לֹא תִבָּא. וְתִימַר אֲכֹן!
תִּיפְתָּר: שֶׁהָיָה עֵת וְעוֹנָה, כִּי דָמַר רַבִּי
יוֹסִי כֵּן חִלְּפְתָּא: עֵתִים הֵן לַתְּפִילָּה.
אָמַר דּוֹד לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רַבּוֹן
הָעוֹלָמִים, בְּשַׁעֲהַ שְׁאֲנִי מִתְּפַלֵּל לְפָנֶיךָ

ירושלמי מסכת מכות – סנהדרין

לעולם, שנאמר שמה – שם תהא דירתו וכו'.

הלכה ז' מתני' ומעלות היו שָׁכר ללויים; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: לא היו מעלים להן שָׁכר. וחזר לשַׁרְרָה שהיה בה; דברי רבי מאיר. ורבי יהודה אומר: לא היה חזר לשַׁרְרָה שהיה בה.

גמרא תני: רבי יודה אומר: למחלוקת ניתנו. רבי אומר: לבית דירה ניתנו, ותייא דרבי יוסי – כרבי מאיר (יודה), ודרבי יודה (מאיר) –

[דף ח' ע"א]

כדעתיה. ותנינן: מעלים היו שָׁכר ללויים; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: לא היו מעלות שָׁכר ללויים. רבא בשם רב יודה, רבי זעירא בשם מר עוקבא: אין מקדרינ, אלא בחבל של חמשים אמה. רבי זירא בשם רב חסדא אומר: אין מקדרינ לא בערי חלויים ולא במקום עגלה ערופה.

ותייא במאן דאמר: אלק אמה – מגרש, ואלפים – תחום שבת. ברם,

ותייא כיי דמר רבי שמואל בשם רבי אחא: חמשה דברים חסר מקדש אחרון ממקדש ראשון, דכתיב (חגי א, ח): עלו החר והבאתם עין וגו'. עד ואבבדה. ואבבד כתיב, חסר ה"א, אילו חמשה דברים שהחסר מקדש אחרון ממקדש ראשון, ואילו הן: אש, ארון, אורים ותומים, שמן המשחה, ורוח הקודש.

אמר אביי: תלמיד חכם צריך לפרסם את עצמו. היך? בר נש דחכם חדא מיכלה [מסכת], ואזיל לאתר, ואינון מייקרין ליה כד הוא חכם תרינ מיכלה – צריך לומר לון: חדא מיכלא אנא חכים.

רב הונא אומר: אומר בשפה רפה, ותימין פשוטה לקבל. מה טעמא דרבי יודה [יוסי]? כי יחם לרבא. אמר רבי אבהו: וחזר במיתתו של שלישי. אמר רבי אבהו: צרכו לדבר – שולחין ומביאין אותו משם. אמר רבי יוסי: מתניתא לא אמרה כן, אלא אפילו ישראל צריכין לו, אפילו שר צבא כיואב כן צרויה – אין יוצא משם

מסכת קרבנות פרק תשיעי

א. אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע, אלא הֶדֶם והֶנְסָכִים. הֶדֶם כְּדַבְרֵי רבן גמליאל זורקו על גבי האִישִׁים, נִסְכִּים נוֹתְנוּ לַסִּפִּלִּים. הַפֶּסֶח והַחֲטָאת שֶׁשָּׁחַטָן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹן וְעָלוּ לַגִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ - הָרִי אֵלּוּ לֹא יֵרְדוּ. כָּל הַזִּבְחִים שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ וּנְמָצָאוּ פְסוּלִין - הָרִי אֵלּוּ לֹא יֵרְדוּ. הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקֶּרְנִים וְהַטְּלָפִים שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ וּנְמָצָאוּ פְסוּלִין - הָרִי אֵלּוּ לֹא יֵרְדוּ.

ב. אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי מִזְבֵּחַ - יֵרְדוּ, שְׂאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקֹּדֶשׁ אֶלֶּא אֵת הָרְאוֹי לוֹ. הָרוֹבֵעַ, וְהַנֶּרְבֵּעַ, הַמִּקְצֵה, וְהַנֶּעֱבֵד, וְהַאֲתָנָן, וְהַמַּחִיר, וְהַכִּלְאִים, וְהַטְּרֵפָה, וְיוֹצֵא דֶפֶן, שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי מִזְבֵּחַ - יֵרְדוּ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ פְסוּלִין בְּקֹדֶשׁ. זֶה הַכֹּלֹל: שֶׁהָיָה פְסוּלוֹ בְּקֹדֶשׁ - הַקֹּדֶשׁ מִקְבְּלוֹ, לֹא הָיָה פְסוּלוֹ בְּקֹדֶשׁ - אִין הַקֹּדֶשׁ מִקְבְּלוֹ, חוּץ מִבְּעַל מוֹם, שְׂרָבִי שֶׁמַּעֲוֹן אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי עֲקִיבָה: בְּעַל מוֹם בְּעוֹף - כָּשֶׁר. רַבִּי חֲנִינָא סֵגֵן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: דוּחָה הָיָה אָבָא אֵת בְּעָלִי מוֹמִין מִלְקָרֵב, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: הֲלֵן וְהַיּוֹצֵא וְהַטָּמָא שֶׁעָלוּ לֹא יֵרְדוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֲלֵן כָּשֶׁר בְּשִׁלְמִים, וְהַיּוֹצֵא כָּשֶׁר בְּבִמָּה, וְהַטָּמָא כָּשֶׁר בַּצְּבוֹר.

ג. הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה, מִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשּׁוֹחַ, וּמִנְחַת נִסְכִּים שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי מִזְבֵּחַ וּנְמָצָאוּ פְסוּלִים - הָרִי אֵלּוּ לֹא יֵרְדוּ. אֲבָל קִטְרֹת שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ - תֵּרֹד, שְׂאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקֹּדֶשׁ אֶלֶּא אֵת הָרְאוֹי לוֹ, עוֹלָה שֶׁעָלְתָה לַגִּבִּי מִזְבֵּחַ וּנְמָצָאת פְסוּלָה - יִקְטִירֶנָּה עַל יַד הָעֹזֶה. אֲבָרִין שֶׁלָּנוּ בְּעֹזֶה - מַעֲלִין אוֹתוֹ כָּל הַלֵּילָה. שֶׁעַל גִּבִּי הַכֶּכֶשׁ, שֶׁבְּרָאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ - מַעֲלִין אוֹתָם לְעוֹלָם. כָּשֶׁם שֶׁאֵם עָלוּ לֹא יֵרְדוּ - כֵּן אִם יֵרְדוּ לֹא יַעֲלוּ, וְאִם עָלוּ - יֵרְדוּ. הַקֶּמֶץ שֶׁנִּתְּנוּ עַל גִּבִּי הָאִישִׁים - שְׂרִירָו מִתְרִין.

ד. אֲמֹרִין שֶׁנִּתְּנוּ עַל גִּבִּי הָאִישִׁים - הַבֶּשֶׂר מִתֵּר. הַפְּגוֹל וְהַנוֹתֵר וְהַטָּמָא שֶׁנִּתְּנוּ עַל גִּבִּי הָאִישִׁים - חִיבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוֹם פְּגוֹל וְנוֹתֵר וְטָמָא, עוֹלָה שֶׁחֻטָּה שֶׁעָלְתָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁעָלְתָה חִיָּה וּשְׁחָטָה - הָרִי מִפְּשִׁיט וּמִנְחָתָהּ וּמוֹרִיד אֵת הֶדֶם וְזוֹרְקוֹ לַמָּטָה, מוֹרִיד אֵת הַקֶּרְבִּים וּמִדִּיחָן בַּמִּים, וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן וּמוֹרִיד אֵת הָעוֹר לַכֹּהֲנִים, וְחוֹזֵר וּמַקְטִיר אֵת הַכֹּל.

ה. זִבְחִים שֶׁחֻטִּין שֶׁעָלוּ לַגִּבִּי מִזְבֵּחַ - הָרִי זֶה מִפְּשִׁיט וּמִנְחָתָהּ וּמוֹרִיד אֵת הֶדֶם וְזוֹרְקוֹ לַמָּטָה, מוֹרִיד אֵת הַקֶּרְבִּים וּמִדִּיחָן בַּמִּים, וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן, וּמוֹרִיד אֵת הָעוֹר וְאֵת הַבֶּשֶׂר לְבַעֲלִים, חוֹזֵר וּמַקְטִיר אֵת הַשָּׂאֵר. הָעָלוּ חַיִּים - מוֹרִידִין וְשׁוֹחֲטִין לַמָּטָה, אִין לֶךְ שֶׁמַּקְדִּישׁ בַּמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֶלֶּא אֵת הָרְאוֹי לוֹ.

ו. כָּלִי הַלַּח מִקֹּדֶשִׁין אֵת הַלַּח, וּמִדַּת הַיֵּבֶשׁ מִקֹּדֶשֶׁת אֵת הַיֵּבֶשׁ, אִין כָּלִי הַלַּח מִקֹּדֶשִׁין אֵת הַיֵּבֶשׁ, וְלֹא מִדַּת הַיֵּבֶשׁ מִקֹּדֶשֶׁת אֵת הַלַּח, אִין מִקֹּדֶשֶׁת אֶלֶּא בַּמְלוּאָן. אִין מִקֹּדֶשֶׁת אֶלֶּא מִתּוֹכָן, אִין מִקֹּדֶשׁ אֶלֶּא בַּפְּנִים. נִקְּבוּ, נִפְגְּמוּ, נִסְדָּקוּ, אִם עוֹשִׂין מַעֲזִין מִלֵּאכְתָּן שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין כְּשֶׁהָיוּ שְׁלָמִים - מִקֹּדֶשִׁין, וְאִם לֹא - אִין מִקֹּדֶשִׁין.

מסכת קרבנות פרק עשירי

א. כָּל הַתְּדִיר מִחִבְרוֹ - הוּא קֹדֶם אֵת חִבְרוֹ, וְכָל הַמִּקְדָּשׁ מִחִבְרוֹ - הוּא קֹדֶם אֵת חִבְרוֹ. פֶּר מִשִּׁיחַ וּפֶר הָעֵדָה עוֹמְדִין - פֶּר מִשִּׁיחַ קֹדֶם לְפֶר הָעֵדָה בְּכָל מַעֲשִׂי, הוּאִיל וּמִשִּׁיחַ מְכַפֵּר וְעֵדָה מִתְכַּפֶּרֶת מוֹטֵב שֶׁיִּקְדָּם מְכַפֵּר לְמִתְכַּפֵּר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא טו, טז): "וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל". פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת קֹדֶם לְשַׁעֲרֵי הָעֵדָה, וּשְׁעִירֵי הָעֵדָה קוֹדְמִין לְשַׁעֲרֵי שֶׁל נָשִׂיא, וּשְׁעִיר שֶׁל נָשִׂיא קֹדֶם לְשַׁעֲרֵי שֶׁל יָחִיד, וּשְׁעִירָה שֶׁל יָחִיד קוֹדְמַת לְכַבֶּשֶׂה שֶׁל יָחִיד. תּוֹדָה קוֹדְמַת לְאִיל נָזִיר מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹדָה טְעוּנָה אֲרֻבָּעָה מִיָּנִי לַחֵם, וְאִיל נָזִיר טְעוּן שְׁנֵי מִיָּנִי לַחֵם. מַעֲשֵׂר קֹדֶם אֵת הָעוֹפּוֹת. אָמַר רַבִּי

- מפני שממעט את אכילתו ומקום אכילתו וזמן אכילתו. אבל חטאת ואשם מתבשלין זה עם זה. תודה ואיל נזיר מתבשלין זה עם זה. הבכור ומורס משלמים מתבשלים זה עם זה, מפני שכלן שוות.

ה. אחד חטאות החיצונות ואחד חטאות הפנימיות לכבוס, שנאמר (ויקרא ו, יח): "תורת החטאת" - תורה אחת לכל החטאות. חטאת העוף - אין דמה טעון כבוס. חטאת פסולה - אין דמה טעון כבוס. היתה לה שעת הכשר ונפסלה - דמה טעון כבוס; דברי רבי יעקב. רבי שמעון אומר: אף על פי שהיתה שעת הכשר ונפסלה - אין דמה טעון כבוס. נתן על הקרן ועל הכבש ועל היסוד - אין זקוק לו. נתן מידו כשהוא מזה על גבי הקיתון - גוררו והוא טהור. נתן על העור עד שלא הפשט - אין טעון כבוס. משהפשט - טעון כבוס; דברי רבי יהודה. רבי אלעזר אומר: אף משהפשט - אין טעון כבוס, אלא מקום הדם, ודבר הראוי לקבל טמאה וראוי לכבוס. היכן מכבסו? בפנים. יצא לחוץ - נכנס ומכבסו בפנים.

ו. רבי שמעון אומר: קדשים קלים - אין טעונים מריקה ושטיפה אבל טעונין הדחה משום נותן טעם. כבשים פסולין - אין טעונין מריקה ושטיפה. רבי יעקב אומר: היה להן שעת הכשר ונפסלו - טעונין מריקה ושטיפה. רבי שמעון אומר: אף על פי שהיתה להן שעת הכשר ופסולין - אין טעונין מריקה ושטיפה אלא הדחה. כלי חרש אין טעונין אלא שבירה. היכן שוכרו? בפנים. יצא לחוץ - נכנס ושוכרו בפנים. רבי טרפון אומר: בשל בו מתחלת הרגל - מבשל בו כל הרגל. אחר הרגל - טעון מריקה ושטיפה. אמר רבי נתן: לא היה רבי טרפון אומר אלא בקדשים קלים בלבד. היכן מורקן ושוטפן? בפנים. יצא לחוץ - מכניסין מורקן ושוטפן בפנים. נטמאו בחוץ - מטהרין ומכניסין, מורקן ושוטפן בפנים. כיצד מריקתו ושטיפתו?

שמעון: והלא מעשר קדשים קלים ועופות קדשי קדשים קדמו קדשים קלים לקדשי קדשים, אמור מעתה: יש במעשר אמורי קדשי קדשים מה שאין כן בעופות.

ב. חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקרבה. אף בהפרשה לא יאמר: 'זה לעולתי וזה לחטאתי', אלא אומר: 'זה לחטאתי וזה לעולתי'. חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה. מנחת האיש קודמת למנחת האשה, מנחת חטים קודמת למנחת שעורין, מנחה קודמת לזין והיין קודמת לשמן, שמן קדם למלח ומלח קודמת לעצים ועצים קודמין לכל דבר.

ג. פרים קודמין לאילים ואילים קודמין לכבשים. אימתי? בזמן שבאו כאחד, אבל הבא ראשון - קרב ראשון. הבא אחרון - קרב אחרון. לחם הפנים קדם לשתי הלחם, כשהוא מחלק בעצרת אומר: 'הילך מזה הילך חמץ, הילך מזה הילך חמץ'. אבא שאול אומר: שתי הלחם קודמות ללחם הפנים. כשהוא מחלקן בעצרת אומר: 'הילך מזה, הילך מזה, הילך חמץ, הילך מזה', מפני ששתי הלחם חביבות. שקודמין זה את זה בהקרבה - כך קודמין זה את זה באכילה. קדשי קדשים קודמין לקדשים קלים. הנאכלין ליום אחד קודמין לנאכלין לשני ימים. שלמים של אמש קודמין לחטאת ואשם של יום. רבי שמעון אומר: חטאת ואשם של יום קודמין לשל אמש.

ד. וכלן רשאים כהנים לשנות באכילתן. מנחות ללותתן ולהוציא שמנן, ולתת לתוכן תבלי חלין ותבלי תרומה; דברי רבי שמעון. רבי מאיר אומר: תבלי חלין ולא תבלי תרומה, שלא יביאו לידי פסול ולידי מעוט אכילה. זין כיוצא בו. אין מבשלין חטאת ואשם עם מורס מתודה, ואיל נזיר עם הבכור עם המורס משל שלמים - מפני שממעט את אכילתו וזמן אכילתו. ולא שלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום

חוץ לירושלים, ולצפונה של ירושלים חוץ לשלש מחנות, ולא היו שורפין אותן שלמין, אלא מנתחין אותן על ידי עורן בנתחי עולות.

ד. אין הכהנים חולקין בשר כנגד בשר, ועופות כנגד עופות, בשר כנגד עופות, עופות כנגד מנחות, מנחות כנגד מנחות, שנגמר (ויקרא י, ט): "וכל מנחה בלולה בשמן ותרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו". האיש חולק אף על פי בעל מום, אין הקטן חולק אף על פי תמים. קטן, מאימתי בשר לחלק בקדשי מקדש? משביא שתי שערות, אבל אין מקריבין אותו לעבודה, עד שנתמלא זקנו. רבי אומר: אומר אני, עד שיהא בן עשרים שנה ומעלה – "לנצח על מלאכת בית ה'" (עורא ג, ח). עולה – בלה לגבוה ועורה לכהנים. קדשי קדשים הדים ואמוריו – למזבח ובשר ועור לכהנים. קדשים קלים הדים ואמורים למזבח, ועור ובשר לבעלים. זה הכלל: כל שיש לו בבשר – יש לו בעורות, חוץ מן העולה שפרש בה הכתוב (ויקרא י, ח): "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", שחטה חוץ לזמנה, חוץ למקומה, הואיל ולא זכה מזבח בבשרה – לא יזכו הכהנים בעורה. עולת הקדש – אין עורה לכהנים; דברי רבי יהודה. ויחכמים אומרים: עורה לכהנים. רבי יוסי בן רבי יהודה מוסיף אף של גרים ושל נשים ועבדים, שנגמר (שם): "עולת איש" – פרט לאלו. אמרו לו: והלא כבר נאמר "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", אם 'כהן' למה נאמר 'עולת איש'? אלא עולה שעלתה לאיש – עורה לכהנים, ושלא עלתה לאיש – אין עורה לכהנים.

ה. שחטו ולא הפשיטו, ולא הספיק לזרק את הדם עד שנטמא הדם – הדם זרק, ועור ובשר אסורין. ואם זרק הדם – עור ובשר מתירים. שחטו ולא הפשיטו, ולא הספיק לזרק את הדם עד שנטמא הזבח – העור אסור. שחטו והפשיטו ונטמא העור ואחר

במקום אכילתו – מריקתו ושטיפתו. עד זמן אכילתו מריקתו ושטיפתו. בשל בו קדשי קדשים – מרק ושטף לקדשי קדשים. קדשים קלים – מרק ושטף לקדשים קלים. קדשי קדשים וקדשים קלים – מרק ושטף לחמור שבהן. שטף ולא מרק, מרק ולא שטף – יאכל כחמור שבהן.

ז. חמר בהזאה שאין במריקה ושטיפה, ובמריקה ושטיפה שאין בהזאה. שהזאה נוהגת בחטאות הפנימיות ונוהגת לפני זריקת דמים, מה שאין כן במריקה ושטיפה. חמר במריקה ושטיפה, שהמריקה ושטיפה נוהגים בקדשי קדשים ובקדשים קלים, ואם נתבשל במקצת כלי – כלו טעון מריקה ושטיפה, מה שאין כן בהזאה.

מסכת קרבנות פרק אחד עשר

א. אין אונן רשאי להביא זבחים כל שבועה, אחד זבחים שהן ראויין לבא נדבה, ואחד זבחים שאין ראויין לבא נדבה, אפלו יין ואפלו עצים ואפלו לבונה, שנגמר (ויקרא ג, א): "שלמים". רבי שמעון אומר: שלמים שהכל שלום בהן, מהן למזבח, ומהן לכהנים, ומהן לבעלים. זבחי תודה הרי זה תודה בכל מקום, שנגמר (תהלים ג, כג): "זבחת תודה יכבדני ושם דרך אראנו" רגו'.

ב. כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: כל אותו היום. רבי שמעון אומר: גומר את העבודה שבידו ובא לו, אבל כהן הדייט שעמד ומקריב ומת לו מת – מניח את העבודה שבידו ויוצא. לפיכך, אם זרק את הדם או שהקטיר קטרת, כל עבודה שעבד – הרי אלו פסולות.

ג. כל חטאות שדמן נכנס לפנים – אין לכהנים בהן כלום, אלא הדם ואמורין למזבח, ועור ובשר יצאו לבית השרפה. היכן שורפין אותן? בבית הדשן הגדול

אפילו לאחר זריקת דמים - יפשיט העור עם הבשר.

ז. בראשונה היו מכניסין עורות קדשים ללשכת בית הפרה, והיו מחלקין אותן בערבין לכל בית אב שבאותו היום, והיו גדולי כהונה באים ונוטלין אותם בזרוע, התקינו שיהיו מחלקין אותן בערבי שבתות לכל משמר ומשמר, ועדין היו גדולי כהונה באין ונוטלין אותן בזרוע, עמדו הבעלים והקדישום לשמים. אבא שאול אומר: קורות של שקמה היו ביריחו, ובעלי אגרוף נוטלין אותן, עמדו והקדישום, אמרו: לא הקדישו בעלים לשמים אלא קורות שקמה בלבד.

ח. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים, בזמן שנשרפין כמצותן נשרפין בבית הדשן ומטמאין בגדים. ואם אין נשרפין כמצותן - נשרפין בבית הבירה ואין מטמאין בגדים. רבי יוסי הגלילי אומר: בבית הדשן הגדול היו נשרפין, אפלו בתבן אפלו בקש ואפלו בגבבא, ואפלו לא הציית את האש אלא ברבה - הרי אלו כשרין.

מסכת קרבנות פ"ק שנים עשר

א. רבי אומר: הפרש בין השוחט בפנים למעלה בחוץ ובין השוחט בחוץ למעלה בחוץ, שהשוחט בפנים למעלה בחוץ - היתה לו שעת הכשר, והשוחט בחוץ למעלה בחוץ - לא היתה לו שעת הכשר. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: הפרש בין השוחט בפנים ומעלה בחוץ לשוחט בחוץ ומעלה בחוץ, שהשוחט בפנים ומעלה בחוץ - הקדש מקבלו, השוחט בחוץ ומעלה בחוץ - אין הקדש מקבלו. אי אפשר לשוחט אחר שוחט, אבל יש מעלה אחר מעלה. שחטו שנים - פטורים. העלו שנים - חייבין. העלה וחזר והעלה - חייב על כל העלאה והעלאה; דברי רבי שמעון. רבי יוסי אומר: אין חייב אלא אחת, ואין חייב אלא עד שיבנה את המזבח ויסדר

כך זרק את הדם - העור מתר; דברי רבי. רבי שמעון אומר: העור אסור. שחטו ולא הפשיטו, זרק את הדם ואחר כך נטמא הזבח - העור אסור. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: יפשיט העור עם הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואחר כך נטמא הזבח - הכל מודים שהעור מתר. שחטו ולא הפשיטו, ולא הספיק לזרק את הדם עד שיצא הדם, או ששחטו והפשיטו ולא הספיק לזרק את הדם עד שיצא הדם - לא זרק, עור ובשר אסורין. ואף על פי שנזרק הדם - עור ובשר אסורין.

ו. שחטו ולא הפשיטו, ולא הספיק לזרק את הדם עד שיצא הזבח - העור אסור. שחטו והפשיטו ויצא הזבח ואחר כך זרק את הדם - העור מתר; דברי רבי. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: העור אסור. שחטו ולא הפשיטו וזרק את הדם ואחר כך יצא הזבח - העור אסור; דברי רבי. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: יפשיט העור עם הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואחר כך יצא הזבח - הכל מודין שהעור מתר. שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרק את הדם עד שיצא הדם, או ששחטו והפשיטו ולא הספיק לזרק את הדם עד שלן הדם - הדם זרק, עור ובשר אסורין. ואף על פי שנזרק הדם - עור ובשר אסורין. שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרק את הדם עד שלן הזבח - העור אסור. שחטו ולא הפשיטו וזרק הדם ולן הזבח - העור אסור; דברי רבי. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: יפשיט העור עם הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואחר כך לן הזבח - הכל מודים שהעור מתר. רבי אומר: הדם מרצה על העור בפני עצמו, כשהוא עם הבשר, נולד בו פסול בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים - הרי הוא כיוצא בו. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אין הדם מרצה על העור בפני עצמו, כשהוא עם הבשר נזרק עליו הדם - הרצה שעה אחת, לפיכך, אם נולד לו פסול

שְׁרִי מְצוּה, תְּחִלַּת עֲבוּדָה הֵן. חֲטָאת הַעוֹף
הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק, וְהַקְרִיבָהּ בַּחוּץ - חֵיבִין
עָלֶיהָ אֲשֶׁם תִּלּוּי. אֲשֶׁם תִּלּוּי הַבָּא עַל
הַסֶּפֶק, הַקְרִיבוּ בַּחוּץ - חֵיבִין עָלָיו חֲטָאת.

ה. עוֹלָה שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּכֹס אֶחָד, נִתֵּן בַּפְּנִים
וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּחוּץ, וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּפְּנִים - חֵיב,
שֶׁכֵּלּוּ רָאוּי לְבֹא בַּפְּנִים. קָבַל דָּמָה בְּשְׁנֵי
כֹסוֹת, נִתֵּן שְׁנֵיהֶם בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁנֵיהֶן
בַּחוּץ - חֵיב. אֶחָד בַּפְּנִים וְאֶחָד בַּחוּץ -
פְּטוּר. אֶחָד בַּחוּץ וְאֶחָד בַּפְּנִים - כֹּפֵר
הַפְּנִימִי וְחֵיב עַל מֵה שֶׁבַּחוּץ, לְמֵה הַדִּבֵּר
דּוּמָה? לְמַפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֲבָדָה, וְהַפְּרִישׁ
אֲחֶרֶת תַּחֲתֶיהָ, וְאַחֲרֵי כֵךְ נִמְצְאת הִרְאֵשׁוּנָה.
שֶׁחֲט שְׁתִּיחֵן בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁתִּיחֵן בַּחוּץ
- חֵיב. אֶחָת בַּפְּנִים וְאֶחָת בַּחוּץ, אֶחָת
בַּחוּץ וְאֶחָת בַּפְּנִים - כֹּפֵר בַּפְּנִים, וְחֵיב עַל
מֵה שֶׁבַּחוּץ. שֶׁחֲטָן וְהָרִי דָּמָן מִנְחִין
בְּכֹסוֹת, נִתֵּן שְׁנֵיהֶם בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁנֵיהֶן
בַּחוּץ - חֵיב. אֶחָד בַּפְּנִים וְאֶחָד בַּחוּץ -
פְּטוּר. אֶחָד בַּחוּץ וְאֶחָד בַּפְּנִים - כֹּפֵר
הַפְּנִימִי וְחֵיב.

ו. וְלֹד חֲטָאת, וְתִמְוֶרֶת חֲטָאת, וְחֲטָאת
שְׁמִתוֹ בְּעִלְיָה, לְהַקְרִיבָן בַּחוּץ - פְּטוּר.
שֶׁכִּפְרוּ הַבְּעָלִים, וְשֶׁעֲבָרָה שְׁנֵתָה, שְׁאֲבָדָה,
וְנִמְצְאת עַד שֶׁלֹּא כִּפְרוּ הַבְּעָלִים - חֵיב.
מִשְׁכִּפְרוּ הַבְּעָלִים - פְּטוּר. פְּרִים הַנִּשְׂרָפִים,
וְשִׁעִירֵי הַנִּשְׂרָפִין שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ - פְּטוּר.
אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ - חֵיב עַל
הִרְאֵשׁוֹן וּפְטוּר עַל הַשְּׁנִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: הַשְּׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה. עוֹלָה וּמִחְסֵר זֶמֶן
בְּגוֹפָה - פְּטוּר. וּבְבָעָלִים - חֵיב. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בְּגוֹפָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה. חֲטָאת
וּמִחְסֵר זֶמֶן, בֵּין בְּגוֹפָה וּבֵין בְּבָעָלִים -
פְּטוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי זֶה בְּלֹא
תַעֲשֶׂה. הַקּוֹמֵץ וְהַמִּקְבֵּל דָּמוֹ בַּחוּץ -
פְּטוּר. זֶה הַפֶּלֶל: כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם עֲבוּדָה
וְרָאוּי לִקְרֹב בַּפְּנִים - חֵיבִין עָלָיו בַּחוּץ, וְכֹל
שֶׁאִינוֹ מִשֵּׁם עֲבוּדָה וְאִין רָאוּי לִקְרֹב
בַּפְּנִים - אִין חֵיבִין עָלָיו בַּחוּץ. רַבִּי אֱלֵעָזָר
בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם

הַמַּעֲרָכָה; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: אֲפִילוּ הַעֲלָה עַל הַסֶּלַע אוֹ עַל הָאֶבֶן
- חֵיב.

ב. עוֹלָה, וְעוֹלַת הָעוֹף, וְחֻלְבִּים, הַקֶּמֶץ
וְהַלְבוּנָה מִנְחַת כֹּהֲנִים וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשִּׁיחַ,
וּמִנְחַת נִסְכִּים שֶׁהַקְרִיב מֵאֶחָת מֵהֶן כֹּזֵית
בַּחוּץ - חֵיב. רַבִּי אֱלֵעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב
אֶת כָּלוּ; מוֹדָה רַבִּי אֱלֵעָזָר, שֶׁאִם הַקְרִיב
בַּפְּנִים וְשִׁיר מֵהֶן כֹּזֵית וְהַקְרִיבוּ בַּחוּץ
שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁכֵּן רָאוּי לִקְרֹב לַפְּנִים. הַקֶּמֶץ
וְהַלְבוּנָה שֶׁהַקְרִיב אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ - חֵיב,
וְרַבִּי אֱלֵעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֶת הַשְּׁנִי.
מוֹדָה רַבִּי אֱלֵעָזָר, שֶׁאִם הַקְרִיב אֶת אֶחָד
בַּפְּנִים וְשִׁיר אֶת חֲבֵרוֹ בַּחוּץ שֶׁהוּא חֵיב,
שֶׁכֵּן רָאוּי לְהִזּוֹת לַפְּנִים.

ג. שְׁנֵי בִזְיָכִי לְבוֹנָה שֶׁהַקְרִיב אֶת אֶחָד מֵהֶן
בַּחוּץ - חֵיב. רַבִּי אֱלֵעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב
אֶת הַשְּׁנִי. מוֹדָה רַבִּי אֱלֵעָזָר שֶׁאִם הַקְרִיב
אֶת אֶחָד מֵהֶן בַּפְּנִים וְשִׁיר אֶת חֲבֵרוֹ,
וְהַקְרִיבוּ בַּחוּץ - שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁכֵּן רָאוּי
לִקְרֹב לַפְּנִים. מוֹדָה רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּקֶמֶץ
מִנְחַת חוּטָא וּלְבוֹנָה נִדְבָה שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ
- שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁכֵּן רָאוּי לִקְרֹב לַפְּנִים.

ד. הַמִּנְסֵף שְׁלֹשֶׁת לֹגִין יֵין בַּחוּץ - חֵיב.
רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁלֹּא
קָדְשׁוּ בְכָלִי - פְּטוּר, מִשְׁקָדְשׁוֹ בְכָלִי - חֵיב.
הַמִּנְסֵף שְׁלֹשֶׁת לֹגִין מִיַּם בְּחָג בַּחוּץ - חֵיב.
בְּשֶׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה - פְּטוּר. רַבִּי אֱלֵעָזָר
אוֹמֵר: אֵף בְּחָג, אִם נִתְמַלֵּא לְשֵׁם חָג -
חֵיב, אִם לֹא - פְּטוּר. עוֹלָה, עוֹלַת הָעוֹף,
וְחֻלְבִּים, הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה, מִנְחַת כֹּהֲנִים,
וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשִּׁיחַ, וּמִנְחַת נִסְכִּים שֶׁהַקְרִיב
אֶחָת מֵהֶן בְּחֻצֵי זֵית - פְּטוּר, וְהַמִּנְסֵף פָּחוֹת
מִשְׁלֹשֶׁת לֹגִין מִיַּם, פָּחוֹת מִשְׁלֹשֶׁת לֹגִין
יֵין בַּחוּץ - פְּטוּר. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: שְׁרִי
הֵדֵם - חֵיבִין עָלֶיהֶן בַּחוּץ. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב:
וְהֵלֵא שְׁרִי מְצוּה הֵן! הֵיכָן חֵיבִין עַל שְׁרִי
מְצוּה? אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה: הַקָּטָן חֻלְבִּים
יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן שְׁרִי מְצוּה וְחֵיבִין עָלֶיהֶן
בַּחוּץ. אָמַר לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב: אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן

המשכן - היו הבמות אסורות, ואין כשרה אלא בכהנים. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים בכל מחנות ישראל. הנותן על גבי מזבח בשעת פרוקה או בשעת שגלה הרוח את היריעה - לא עשה כלום. בשעת מסעות קדשים - נפסלים, וטמאים פורשים כל אחד ואחד חוץ למחיצתו.

ג. באו לגלגל - התרו הבמות. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים. קדשים קלים בכל מקום. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. באו לשילה - נאסרו הבמות. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. באו לנוב וגבעון - התרו הבמות. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים בכל מקום. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. ימי אהל מועד שבמדבר: ארבעים חסר אחת. ושבגלגל: ארבע עשרה שנה. ושבשילה: שלש מאות ושבעים חסר אחת. ושבנוב וגבעון: חמשים ושבוע. בבית עולמים: ארבע מאות ועשר לבנינו הראשון, ארבע מאות ועשרים לבנינו האחרון.

ד. ארבע כללות הורה רבי שמעון בקדשים: כל שהקדישן בשעת אסור - המעלה אותו בחוץ חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, וחייב בהפרת. כל שהקדישו בשעת הטר ושחיתתו בשעת אסור - המעלה אותו בחוץ חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, ופטור בהפרת. כל שהקדישו בשעת אסור ושחיתתו בשעת הטר - חייב בעשה, ופטור בלא תעשה, ופטור בהפרת. כל שהקדישו בשעת הטר ושחיתתו בשעת הטר - פטור בעשה, ופטור בלא תעשה, ופטור בהפרת. וקדשים שהקדישו בבמה גדולה - יקרבו בבמה קטנה. איזה הוא שהקדישו בשעת אסור ושחיתתו בשעת אסור? קדשים

עבודה, וראוי לקרב בפנים, עשה הטר כיוצא בו בפנים - חייב, חוץ מן השוחט.

ז. כהן שעבד טמא, טבול יום, ומחסר בגדים, ומחסר כפורים, ושלל רחוי ידים ורגלים - אין חייב אלא אחת. זר שעבד, טמא, טבול יום, ומחסר בגדים, ומחסר כפורים, ושלל רחוי ידים ורגלים - אין חייב אלא אחת.

ח. ואלו הן שבמיתה: האוכל טבל, וזר שאכל תרומה, וכהן טמא שאכל תרומה טהורה, וזר, וטבול יום, מחסר בגדים ומחסר כפורים, ושלל רחוי ידים ורגלים, ופרועי ראש ושתווי יין ששמשו - כלן במיתה. אבל ערל, ואונן, ויושב - הרי אלו באזהרה. בעל מום - במיתה; דברי רבי. וחכמים אומרים: ב'לא תעשה'. הויד במעילה; רבי אומר: במיתה. וחכמים אומרים: ב'לא תעשה'. אלו חייבין עליהן מיתה: זרק את הדם לפנים, ולפני לפנים, המוצה בעוף, מקטיר על גבי מזבח, והמנסף שלשת לוגין מים ושלשת לוגין יין בחוץ - הרי אלו חייבין מיתה. אבל הקומץ, והמקבל, והמהלך, קבל הטר, קבל הפסול, קבל בשמאלו, קבל בכלי חול, נתן את הנתנין למטה למעלה, ואת הנתנין למעלה למטה, את הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או ששחטן חוץ לזמנו, וחוץ למקומן, הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן - הרי אלו בלא תעשה.

מסכת קרבנות פרק שלשה עשר

א. עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מתורות, מה הן מקריבין? בהמה חיה ועוף גדולים וקטנים זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין טהורין, אבל לא טמאין. הכל קרב עולה וטעונה הפשט ונתוח העובדי כוכבים בזמן הזה - מתרים לעשות כן.

ב. עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מתורות, ועבודה בבכורות. משהוקם

ושלמים בלבד. רבי יהודה אומר: אף הצבור לא היו מקריבין באהל מועד שבמדבר, אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן מן התורה בלבד.

ו. וכן היה רבי שמעון אומר: השוחט את הפסח על היחיד, והעלהו בחוץ, בשעת אסור הבמה - אסור. בשעת התר הבמה - מותר. שנאמר (דברים טז, ה): "לא תוכל לזבח את הפסח". יכול אף בשאר ימות השנה? תלמוד לומר (שם): "באחד שעריך" - בשעה שישירא מתכנסין במקום אחד, הוי אומר בשעת הרגל.

ז. אלו דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה, קרן וכבש ויסוד בבמה גדולה, אין קרן וכבש ויסוד בבמה קטנה, כיור וכנו בבמה גדולה אין כיור וכנו בבמה קטנה. חזה ושוק לפניהם בבמה גדולה, חזה ושוק לפעלים בבמה קטנה. עור עולה לפניהם בבמה גדולה עור עולה לפעלים בבמה קטנה, חוץ למקומו בבמה גדולה אין חוץ למקומו בבמה קטנה.

ח. אלו דברים ששנה במה גדולה לבמה קטנה: שחיטה בבמה גדולה שחיטה בבמה קטנה, הפשט ונתוח בבמה גדולה הפשט ונתוח בבמה קטנה, דם מתיר מכשיר ומפגל בבמה גדולה דם מכשיר בבמה קטנה. מום פוסל בבמה גדולה מום פוסל בבמה קטנה. חוץ לזמנו בבמה גדולה חוץ לזמנו בבמה קטנה. אי זו היא במה גדולה בשעת התר הבמה? אהל מועד נטוי בדרך אין הארון נתון שם, אי זו היא במה קטנה בשעת התר הבמה? עושה אדם במה על פתח חצרו, ועל פתח גנתו, מקריב עליה הוא ובנו בתו ועבדו ושפחתו.

ט. אי זו היא מנוחה? זו שילה. ונחלה? זו ירושלים. שנאמר (דברים יב, ט): "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה". ואומר (ירמיה יב, ט): "העיט צבוע נחלתי לי". ואומר (שם ח): "היתה לי נחלתי כארזה ביער"; דברי רבי יהודה. רבי שמעון

שהקדישו במשכן - יקרבו במשכן. בשילה בבית עולמים - יקרבו בבית עולמים. לפיכך, המעלה אותו בחוץ - חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, וחיוב בהפרת. איזהו שהקדישו בשעת התר ושחיטתו בשעת אסור? קדשים שהקדישו קדם שהוקם המשכן והוקם המשכן - יקרבו במשכן. בגלגל, ובאו לשילה - יקרבו בשילה. בנוב ובגבעון ובאו לבית העולמים - יקרבו בבית עולמים. לפיכך, המעלה אותו בחוץ - חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, ופסור בהפרת. איזהו שהקדישו בשעת אסור ושחיטתו בשעת התר? קדשים שהקדישו במשכן, באו לגלגל - יקרבו בגלגל. בשילה ובאו לנוב וגבעון - יקרבו בנוב וגבעון. לפיכך, המעלה אותן בחוץ - חייב בעשה, ופסור בלא תעשה, ופסור בהפרת. איזה היא שהקדישו בשעת התר ושחיטתו בשעת התר? קדשים שהקדישו בגלגל - יקרבו בגלגל. בנוב ובגבעון - יקרבו בנוב ובגבעון, לפיכך המעלה אותן בחוץ - פסור, ופסור בלא תעשה, ופסור בהפרת.

ה. הכל כשרין לקרב בבמה אף הגרים, אף הנשים, אף העבדים. כל שנדר ונדב - קרב בבמת יחיד. כל שאין נדר ונדב - אין קרב בבמת יחיד; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין קרב בבמת יחיד אלא עולה ושלמים בלבד. במת יחיד - אין טעון נסכים; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: טעונה נסכים. רבי יהודה אומר: כל שהצבור ויחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר - מקריבין באהל מועד שבגלגל. אין בין אהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל, אלא במדבר אין בו התר הבמה, ושבגלגל יש בו התר הבמה. במתו שבראש גגו - אין יחיד מקריב עליה, אלא עולה ושלמים בלבד. וחכמים אומרים: כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר - מקריבין באהל מועד שבגלגל, כאן וכאן אין היחיד מקריב עליה, אלא עולה

ה. טמא מת, וטבול יום, ומחסר כפורים, אין הציץ מרצה על טמאת הגוף, על מה הציץ מרצה? על טמאת הדם ועל הקמיצה ועל הנסכים.

ו. מחסר בגדים כהן גדול משמש בשמונה כלים. וההדיוט בארבעה. ואם שמש כהן גדול בארבעה והדיוט בשמונה ועבד - עבודתו פסולה. עבד עבודת זהב בבגדי לבן, ועבודת לבן בבגדי זהב ועבד - עבודתו פסולה. היו מרשלין ומסלקין, או שהיו משחקין ועבד - עבודתו כשרה. לבש שתי כתנות, ושתי מכנסים, ושני אבנטים, או שהיו מקורעין, או שחסר אחד מהם, או שנתן רטיה על גבי בשרו תחת בגדיו, ועבד - עבודתו פסולה.

ז. 'שלא רחוצ' ידים ורגלים' ביצד? מקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים, קדש ידיו ורגליו בכלי שרת בחוץ, או מקלי חול בפנים, או שטבל במי מערה ועבד - עבודתו פסולה. ביצד הוא מקדש? נותן יד ימינו על גבי רגל ימינו, שמאלו על גבי רגל שמאלו, משפשף ומרחיץ, משפשף ומרחיץ. רבי יהודה אומר: אפלו שתי ידים זו על גבי זו - מקדש. אמרו לו: אי אפשר לכן. כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שטבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבודה לעבודה, ובין בגדים לבגדים, ועבד - עבודתו כשרה. אבל כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם. וכן כהן גדול שטבל ולא קדש ידיו ורגליו מן הבקר, ועבד - עבודתו פסולה. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט ששמשו שחרית, ולא רחצו ידיהם ורגליהם - הרי אלו חייבים מיתה, שנאמר (שמות ל, כ): "בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו". היה עומד ומקריב כל הלילה לאורה - טעון קדוש ידים ורגלים. רבי אומר: אין הלילה פוסלת בקדוש ידים ורגלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אפלו הוא עוסק בעבודה שלשה ימים - אין הלילה פוסלת בקדוש ידים ורגלים.

אומר: "נחלה" - זו שילה. "מנוחה" - זו ירושלים, שנאמר (תהלים קלב, יג): "כי בחר ה' בציון וגו' זאת מנוחת יעדי עד פה אשב כי אויתיה".

מסכת מנחות פ"ק ראשון

א. רבי שמעון אומר: כל המנחות שנקמצו שלא לשמן - כשרות, ועלו לבעלים לשם חובה, שאין המנחות דומות לזבחים. מחבת לשום מרחשת - מעשיה מודיעים עליה לשום מחבת. מרחשת לשום כלולה - מעשיה מודיעין עליה, לשום מרחשת. אבל זבחים אין כאן, אלא מעשה אחד לכלן ושחיטה אחת לכלן.

ב. חמר בשחיטה שאין בקמיצה, ובקמיצה שאין בשחיטה, שהשחיטה קבוע לה צפון וקבוע לה מקום בצנאר. ונוהגת בכל הקרבים ואוסרת חלין בפנים וקדשים בחוץ, וחביבין עליה בחוץ, מה שאין כן בקמיצה. חמר בקמיצה, שהקמיצה טעון כהן וכלי שרת, מה שאין כן בשחיטה. קמיצה בכלי ושחיטה אפלו בקרומית של קנה.

ג. חמר בשחיטה שאין במליקה, ובמליקה שאין בשחיטה, שהשחיטה דוחה את השבת ואת הטמאה, ונוהגת בצבור כחידה, וטעונה כלי, וטעונה צפון, מה שאין כן במליקה. חמר במליקה, שהמליקה טעונה כהן כשר, מה שאין כן בשחיטה.

ד. חמר בקמיצה שאין במליקה, ובמליקה שאין בקמיצה, שהקמיצה דוחה את השבת ודוחה את הטמאה. ונוהגת בצבור כחידה, וטעונה כלי, מה שאין כן במליקה. חמר במליקה, שהמליקה קבוע לה מקום בצנאר, ונוהגת בכל הקרבים, מה שאין כן בקמיצה. רבי אלעזר אומר: אפלו רגלו אחת על גבי הרצפה ורגלו אחת על גבי לבנה, ורגלו אחת על גבי רצפה ורגלו אחת על גבי כלים, אם ינטל הכלי ויוכל לעמד בפני עצמו - כשר. ואם לאו - פסול.

שנאמר (ויקרא ו, טו): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל".

מסכת מנחות פרק שני

א. הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ, או כזית משיריה בחוץ, להקטיר קמצה בחוץ, או כזית מקמצה בחוץ, להקטיר לבונתה בחוץ, או כזית מלבונתה בחוץ – פסול ואין בו כרת. לאכול שיריה למחר, או כזית משיריה למחר, להקטיר קמצה למחר, או כזית מקמצה למחר, להקטיר לבונתה, או כזית מלבונתה למחר – פגול וחיבין עליו כרת. כל המנחות שקמץן שלא לשמן, הוליד והקטיר חוץ לזמנו, הוליד והקטיר שלא לשמן – פגול וחיבין עליו כרת, ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. כיצד קרב המתיר כמצותו? קמץ בשתיקה, ונתן בפלי, והוליד חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בפלי והוליד והקטיר בשתיקה, או שקמץ ונתן בפלי והוליד והקטיר בשתיקה – זהו שקרב המתיר כמצותו.

ב. כיצד לא קרב המתיר כמצותו? קמץ חוץ לזמנו ונתן בפלי, והוליד והקטיר חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בפלי, והוליד והקטיר חוץ למקומו, או שקמץ ונתן בפלי, והוליד והקטיר חוץ למקומו, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול, ואין בו כרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום – פגול, וחיבין עליו כרת. קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול, ואין בו כרת.

ג. כיצד קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן? קמץ חוץ למקומו, ונתן בפלי והוליד והקטיר חוץ לזמנו. מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמץן שלא לשמן – פסול, ואין בו כרת, מפני שלא קרב המתיר כמצותו.

ד. הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ, להקטיר קמצה למחר, לאכול שיריה

ח. ישוב על גבי הרצפה – פסול, שנאמר (דברים יח, ה): "לעמד". עמד על גבי לבנה – פסול, שנאמר (שם שם, ז): "ככל אחיו הלוי".

ט. קמץ בשמאל – פסול. בן בתירא אומר: יחזיר ויחזור ויקמץ בימין. אמר רבי אלעזר בן רבי שמעון: כך היה רבי יהודה בן בתירא אומר בכל הפסולין. רבי יוסי בן יאסין ורבי יהודה נחתום אומר: במה דברים אמורים? בזמן שלא קדש קמץ בפלי, אבל אם קדש קמץ זה בפלי – הכל מודים שלא יחזור. רבי אומר: בין כך ובין כך – יחזור, שאין הפלי מקדש קמץ בפלי, אבל אם קדש קמץ זה בפלי – הכל מודים שלא יחזור. רבי אומר: בין כך ובין כך – יחזור, שאין הפלי מקדש קמץ שלא נקמץ מבריתו.

י. כיצד סדר מנחות? היה מביאן מתוך ביתו בפלי כסף ובכלי זהב – נותנה בתוך כלי שרת ומקדשה בתוך כלי שרת, ונותן שמנה ולבונתה עליה. נכנס ומגישה בקרן מזרחית דרומית, לדרומה של קרן – מניחה במזבח ודיו, ומסלק את לבונתה מצד אחד, וקומץ ממקום השמן, ונותנו בתוך כלי שרת, ומקדשו בתוך כלי שרת, ומלקט את הלבונה, ונותנה על גבו, ומעלה אותו על גבי המזבח, ומולחו ונותן על גבי המזבח. האשים והשירים נתנין לכהנים, רשאיין כהנים לתן בשירי מנחות יין שמן ודבש, ואסורין לחמץ. כיצד הוא עושה? פושט אצבעותיו על פסת ידו. וכפיתים ממשק ממעלה למטה. רבה שמנה וחסר שמנה, רבה סולתה וחסר סולתה – פסולה. רבה לבונתה – כשרה. מעט לבונתה, אפלו שני קרטין – כשרה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: הקמץ והלבונה שחסר אפלו כל שהוא – פסולה. קמץ שלא ממקום השמן, ושלא ממקום הלבונה, או שלא נתן עליה לבונה, אפלו כל שהוא – פסולה. אחד מנחת ישראל ואחד מנחת כהנים, אלא שמנחת כהנים כלה כליל לאשים,

למחר, להקטיר קמצה בחוץ, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול, ואין בו כרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום – חייבין עליו כרת. הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול, ואין בו כרת. כל המנחות שקמץ חוץ לזמנו, או שקבלו פסולין את הקמץ וקטרוהו בשתיקה, אפלו חוץ לזמנו – פסול ואין בו כרת.

ה. הקומץ את המנחה לאכל שיריה כזית היום וכזית למחר. להקטיר מקמצה כזית בחוץ וכזית בפנים – פסול ואין בו כרת. לאכל משיריה כזית היום וכזית למחר, להקטיר מקמצה כזית היום וכזית למחר – פגול וחיבין עליו כרת. הקומץ את המנחה, לאכל משיריה כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים, ולהקטיר מקמצה כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים – כשר! וכן למחר כשר.

ו. הקמץ את המנחה, לאכל משיריה כזית בחוץ, וכזית בפנים, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול, ואין בו כרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום – פגול וחיבין עליו כרת. הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן – פסול ואין בו כרת. הקומץ את המנחה, לאכול משיריה כחצי זית בחוץ, ולהקטיר מקמצה כחצי זית למחר, ולהקטיר מקמצה כחצי זית למחר, לאכול משיריה כחצי זית בחוץ, ולהקטיר מקמצה כחצי זית למחר – כשר, שאין קמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה. אבל קמיצה וקמיצה, הקטרה והקטרה – מצטרפין זה עם זה. כיצד קומץ את המנחה לאכול משיריה כזית בחוץ וכזית למחר, להקטיר מקמצה כזית בחוץ וכזית למחר? – פסול ואין בו כרת, מפני שקמיצה וקמיצה, הקטרה והקטרה – מצטרפין זה עם זה. הקומץ את המנחה לאכול משיריה כחצי זית למחר,

ובשעת הקטרה חשב עוד להקטיר מקמצה כחצי זית למחר – פגול וחיבין עליו כרת, מפני שקמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה לפגל. הקומץ את המנחה להקטיר מקמצה כחצי זית למחר, שאין פחות מכזית מפגל ופוסל בכל מקום. הקומץ את המנחה לאכול קמצה ולהקטיר שיריה, לאכול דבר שאין דרכו לאכול, ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר – כשר. ורבי יהודה פוסל. להניח קמצה ושיריה למחר, או להוציאן לחוץ – כשר ורבי יהודה פוסל. רבי אלעזר אומר: רבי אלעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר. אמר לו רבי יהודה: ומה אם הניח את הקומץ למחר – אינו פוסל. וחקמים אומרים: זה וזה כשר! אין לך שהוא פסול אלא מחשבת קמיצה והקטרה בלבד.

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו אתהא-להים התהלך-נח:
אליו תולדת נח נח גבר ופאי שלים הנה בדרוהי בדחלתא דיי הליך נח:

אלה תולדת נח נח איש צדיק – הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר: "זכר צדיק לברכה". דבר אחר: למדה שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. בדרתיו – יש מרבונתו דורשים אותו לשבח: כל שכן אלו הנה בדור צדיקים הנה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו הנה צדיק, ואלו הנה בדורו של אברהם לא הנה נחשב כלום. **אתהא-להים התהלך נח** – ובאברהם הוא אומר: "אשר התהלכתי לפניו". נח הנה צריך סעד לתוכו, אבל אברהם הנה מתחזק ומהלך בצדקו מאליהו. **התהלך** – לשון עבר. וזהו שמושה של למ"ד בלשון כבד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: "קום התהלך" להבא, "התהלך נח" לשעבר. "התפלל בעד עבדיך" להבא, "ובא והתפלל אל הבית הזה" לשון עבר אלא שהניחו שבראשו הופכו להבא.

ונילד נח שלשה בנים את-שם את-חם ואת-יפת:
ואיליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת:

ותשתת הארץ לפני הא-להים ותמלא הארץ חמס:
ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין:

ותשחת – לשון ערנה ועבודה זרה, כמו: "פן תשחיתון" "כי השחית כל בשר...". **ותמלא הארץ חמס** – גזל.

וירא א-להים את-הארץ והנה נשחתה כיי-השחית כל-בשר את-דרך על-הארץ:
וחזא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בסרא אנש אורחיה על ארעא:

כי השחית כל בשר – אפלו בהמה סיה ועוף נזקקו לשאינו מינו.

ויאמר א-להים לנח קץ כל-בשר בא לפני כיי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את-הארץ:
ואמר יי לנח קצא דכל בסרא עאל לקדמי ארי אתמליאת ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישא והאנא מתבילהון עם ארעא:

קץ כל בשר – כל מקום שאמה מוצא זנות ועבודה זרה, אנדרולמוסא באה לעולם והורגת טובים ורעים. **כי מלאה הארץ חמס** – לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. **את הארץ** – כמו "מן הארץ". ודומה לו: "קצאתי את העיר", מן העיר; "חלה את רגליו", מן רגליו. דבר אחר: "את הארץ" – עם הארץ, שאף שלשה טפחים של עמק המחרישה נמוחו ונטשטשו.

עשה לה תבת עצי-גפר קנים תעשה את-התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר:
עביד לה תיבתא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבתא ותחפי יתה מגיו ומכרא בכופרא:

עשה לה תבת – הרבה רוח והצללה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו: מה זאת לה? והוא אומר להם: עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם! **אולי ישובו**. **עצי גפר** – קד שמו. ולמה ממין זה? על שם גפרית, שנגזר עליהם למחות בו. **קנים** – מדורים מדורים לכל בהמה וסיה. **בכפר** – "נפת" בלשון ארמי, ומצינו בתלמוד "כפרא". בתיבתו של משה, על ידי שהיו המים תשים, דנה בחומר מבפנים ונפת מבחוץ. ועוד: כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של נפת. אבל כאן מפני חוזק המים נפתה מבית ומחוץ.

וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה:
ודין דתעביד יתה תלת מאה אמיין אורכא דתיבתא חמשיין אמיין פותיה ותלתין אמיין רומה:

צחר | תעשה לתבה ואל-אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים תעשה:
גיהור תעביד לתיבתא ולאמתא תשכללנה מלעילא ותרעה דתיבתא בסטרה תשוי מדורין ארעאין תגניין ותליתאין תעבדנה:

צחר – יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה המאירה להם. **ואל אמה תכלנה מלמעלה** – פסויה משפע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיזובו המים למטה מפאן ומכאן. **בצדה תשים** – שלא יפלו הגשמים בה. **תחתים שנים ושלשים** – שלש עליות זו על זו: עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל.

ואני הנני מביא את-המבול מים על-הארץ לשחת כל-בשר אשר-בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר-בארץ יגוע:
ואנא האנא מיתי ית טופנא מיא על ארעא לתכלא כל בסרא דביה רוחא דחיי מתחות שמיא כל דבארעא ימות:

וְאֵנִי הִנְנִי מְבִיא – הִנְנִי מוֹכֵן לְהִסָּכִים עִם אוֹתָם שְׁזָרְזוּנִי וְאָמְרוּ לִפְנֵי כָּכָר: "מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ". מְבוּל – שְׂבִלָה אֶת הַכֹּל, שְׂבִלְכֵל אֶת הַכֹּל, שְׂהוֹבִיל אֶת הַכֹּל מִן הַגְּבוּלָה לְנִמּוּד. וְזֶהוּ לְשׁוֹן אוֹיֻנְקְלוּס שֶׁתַּרְגָּם "טוֹכְנָא": שֶׁהַצִּיף אֶת הַכֹּל וְהִבִּיאָהּ לְכָכֵל שֶׁהִיא עֲמוּקָה. לָכֵךְ נִקְרָאת "שְׁנַעַר", שְׁנַעְעָרוּ שָׁם כָּל מַתִּי מְבוּל.

וְהִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבָאתִי אֶל-הַתִּבְיָה אִתָּהּ וּבִגְיָה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵי-בְגִיָּה אִתְּךָ: וְאֲקִים יָת קִנְמִי עִמָּךְ וְתִיעוֹל לְתִיבְתָּא אִתָּהּ וּבְנָךְ וְאִתְּךָ וּבְנֵי בְנָךְ עִמָּךְ:

וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי – בְּרִית הִזָּה צָרִיךְ עַל הַפִּירוֹת שֶׁלֹּא יִרְקְבוּ וְנִעְפְּשׁוּ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶהוּ רָשָׁעִים שְׂבִדוֹר. אִתָּהּ וּבְגִיָּה וְאִשְׁתְּךָ – הָאֲנָשִׁים לְכָד וְהַנָּשִׁים לְכָד, מִכָּאן שְׁנִאָסְרוּ בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה.

וּמִכָּל-הָחַי מִכָּל-בְּשָׁר שְׁנִיִּים מִכָּל תִּבְיָה אֶל-הַתִּבְיָה לְהַחֲיֹת אִתְּךָ זָכָר וְנִקְבָּה יִהְיוּ: וּמִכָּל דְּחֵי מִכָּל בְּסָרָא תִרִין מִכּוּלָּא תַעֲיִל לְתִיבְתָּא לְקִימָא עִמָּךְ דְּכָר וְנִקְבָּא יִהְיוּ:

וּמִכָּל הָחַי – אֲפִלוּ שְׁ-דִים. שְׁנִיִּים מִכָּל – מִן הַפְּחוֹת שְׂבָהֶם לֹא פָּתְחוּ מִשְׁנִים, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נִקְבָּה.

מִהַעֲוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן-הַבְּהֵמָה לְמִינֵהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנִיִּים מִכָּל נִבְאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיֹת: מַעֲוֹף לְמִינֵהוּ – אוֹתָן שֶׁדָּבְקוּ בְּמִינֵיהֶם וְלֹא הִשְׁחִיתוּ דְרָכָם. וּמֵאֲלִיָּהֶם בָּאוּ, וְכָל שֶׁהִתִּיבָה קוֹלְטָתוֹ הַכְּנִיס.

וְאִתָּהּ קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסְפַּתְּ אֵלֶיךָ וְהִנֵּה לָךְ וְלָהֶם לֶאֱכָלָהּ: וְאִתָּהּ סָב לָךְ מִכָּל מִיכָל דְּמִתְאַכִּיל וְתִכְנוּשׁ לְוִתְךָ וִיהִי לָךְ וְלָהֶם לְמִיכָל:

וַיַּעַשׂ גִּזְתָּ כָּכֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֶ-לֹהִים כִּן עָשָׂה: וַיַּעַשׂ גִּזְתָּ – זֶה בְּגִזְתָּ הַתִּיבָה.

שְׁנִי פֶרֶשֶׁת הַפְּנִיסָה לְתִיבָה

וַיֹּאמֶר יְיָ לְנֹחַ בָּא-אִתָּהּ וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתִּבְיָה כִּי-אִתְּךָ רָאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְדוֹר הַזֶּה: וְאָמַר יְיָ לְנֹחַ עוֹל אַתָּה וְכָל אֲנָשׁ בֵּיתְךָ לְתִיבְתָּא אָרִי יָתְךָ תְּחַיִּיתִי וְכָפַי קָדְמִי בְּדָרָא הָדִין:

רָאִיתִי צָדִיק – וְלֹא נֹאמַר "צָדִיק תָּמִיד", מִכָּאן שְׁאוּמְרִים מִקְצַת שְׂבָחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו וְכֵלּוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו.

מִכָּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנִיִּים אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: מִכָּל | הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שִׁבְעָה שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנִיִּים אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ:

הַטְּהוֹרָה – הַעֲתִידָה לְהִיּוֹת טְהוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל. לְמַדְנוּ שֶׁלְמַד גִּזְתָּ תוֹרָה. שִׁבְעָה שִׁבְעָה – זָכָר וְנִקְבָּה, כְּדֵי שִׁיקְרִיב מֵהֶם קָרְבָן בְּצִאֲתוֹ.

גַּם מַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּה לְחַיֹּת זָרַע עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ: אִתָּהּ מַעֲוֹפָא דְשָׁמַיָא שִׁבְעָה שִׁבְעָה זָכָר וְנִקְבָּא לְקִימָא זָרַעָא עַל אִפִּי כָל אֲרָעָא:

גַּם מַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם... – בְּטְהוֹרִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְלָמַד סְתוּם מִן הַמִּפְרָשׁ.

כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה אָנֹכִי מִמָּטִיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיָּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: אָרִי לְזִמְן יוֹמִין עוֹד שִׁבְעָה אָנָּה מַחֲיִית מִטְרָא עַל אֲרָעָא אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָן וְאִמְחִי יָת כָּל יָקוּמָא דְעַבְדִּית מֵעַל אִפִּי אֲרָעָא:

כִּי לְיָמִים עוֹד שִׁבְעָה – אֵלּוּ שִׁבְעֵי יָמִי אֲבֵלוּ שֶׁל מִתּוֹשְׁלַח הַצִּדִּיק, שֶׁחָס הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כְּבוֹדוֹ וְעַכְבֵּי אֶת הַפְּרָעָנוּת. צֵא וְחָשׁוּב שְׁנוּתוֹ שֶׁל מִתּוֹשְׁלַח, וְתַמְצֵא שֶׁהֵם כָּלִים בְּשִׁנְת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי גִזְתָּ. כִּי לְיָמִים עוֹד – מֵהוּ "עוֹד"? זִמְן אַחֵר זִמְן זֶה, נִוְסָף עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה. אַרְבָּעִים יוֹם – כְּנֻגָּד יְצִירַת הַיּוֹלֵד, שֶׁשְׁקֵלְקוֹ לְהַטְרִים לְיוֹצֵרָם לְצוּר צוּרַת מִמְזִרִים.

וַיַּעַשׂ גִּזְתָּ כָּכֵל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְיָ-הוָה: וַעֲבַד גִּזְתָּ כָּכֵל דְּפַקְדִּיָּה יְיָ:

וַיַּעַשׂ גִּזְתָּ – זֶה בִּיאָתוֹ לְתִיבָה.

וְנֹחַ בְּוָ-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמְּבוּל הָלָה מֵיָם עַל-הָאָרֶץ: וְנֹחַ בַּר שִׁית מֵאָה שָׁנִין וְטוֹפָנָא הָוָה מֵיָא עַל אֲרָעָא:

וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמָּבּוּל:	וְעָאֵל נֹחַ וּבָנוֹהֵי וְאִתְתִּיהֵי וְנָשֵׁי בָנוֹהֵי עֲמִיהֵי לְתִיבְתָּא מִן קָדָם מִי טוֹפָנָא:
נֹחַ וּבָנָיו – הָאֲנָשִׁים לְכָד וְהַנָּשִׁים לְכָד, לְפִי שְׁנֹאֶסְרוּ בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שָׁרִי בְּצַעַר. מִפְּנֵי מַי הַמָּבּוּל – אַף נֹחַ מְקַטְטֵי אֲמִנָּה הָיָה, מֵאֲמִין וְאִינוֹ מֵאֲמִין שֶׁיָּבֹא הַמָּבּוּל, וְלֹא נִכְנָס לְתִיבָה עַד שֶׁדִּחְקוּהוּ הַמַּיִם.	
מִן־הַבְּהֵמָה הַשְּׁהוּרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טֹהֵרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רָמַשׁ עַל־הָאָדָמָה:	מִן בְּעִירָא דְכִנְיָא וּמִן בְּעִירָא דְלִיתְהָא דְכִנְיָא וּמִן עוֹפָא וְכָל דְרַחֲשֵׁי עַל אֶרֶעָא:
שָׁנִים וְשָׁנִים בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱ־לֹהִים אֶת־נֹחַ:	תָּרִין תָּרִין עָאֵלוּ עִם נֹחַ לְתִיבְתָּא דְכָר וְנוֹקְבָא כְּמָא דְּפָקִיד יִי יֵת נֹחַ:
שָׁנִים שָׁנִים – כָּלֵם הָשׁוּוּ בְּמִנְיָן זֶה: מִן הַפָּחוֹת הָיוּ שָׁנִים. בָּאוּ אֵל נֹחַ – מֵאֲלִיָּהוּ.	
וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:	וַהֲוָה לְזִמְן שִׁבְעָא יוֹמִין וּמִי טוֹפָנָא הָווּ עַל אֶרֶעָא:
בַּשָּׁנָה שְׁש־מֵאוֹת שָׁנָה לַחֲיֵי־נֹחַ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל־ מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאֶרֶבַת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:	בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זֶה מִרְחֻשְׁנֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה אִיר. נִבְקָעוּ – לְהוֹצִיא מִמִּיקָהּ. תְּהוֹם רַבָּה – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: הֵם חֻטְאוֹ בִּ"רַבָּה רַעַת הָאָדָם" וְלָקוּ בִ"תְהוֹם רַבָּה".
וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:	וַהֲוָה מִטְרָא נָחִית עַל אֶרֶעָא אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָו:
וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל הָאָרֶץ – וְלִסְלֵן הוּא אוֹמֵר "וַיְהִי הַמָּבּוּל" ? אֵלָּא כְּשֶׁהוֹרִידֵן – הוֹרִידֵן בְּרַחֲמִים, שָׂאֵם יַחְזִירוּ יֵהִיו גִּשְׁמֵי בְּרָכָה. כְּשֶׁלֹּא חֲזָרוּ הָיוּ לְמָבּוּל. אַרְבָּעִים יוֹם... – אֵין יוֹם רֹאשׁוֹן מִן הַמִּנְיָן, לְפִי שֶׁאֵין לֵילוֹ עִמּוֹ, שֶׁהָיָה כְּתִיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל מַעֲיֵנוֹת". נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים יוֹם כָּלִים בְּעֶשְׂרִים וּשְ�מוֹנֶה בְּכֶסֶל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהִתְחַדְּשִׁים נִמְנִין כְּסֻדְרָן אֶחָד מֵלֹא וְאֶחָד חֹסֵר, הָרִי שָׁנִים עֶשֶׂר מִמִּרְחֻשְׁנֹן וְעֶשְׂרִים וּשְ�מוֹנֶה מְכֻסָּלוּ.	
בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וַחֲמֵ וַיָּפֹת בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נָשִׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:	בְּכָרֵן יוֹמָא הָדִין עָאֵל נֹחַ וְשֵׁם וַחֲמֵ וַיָּפֹת בְּנֵי נֹחַ וְאִתְתִּי נֹחַ וְתַלְתַּל נָשִׁי בָנוֹהֵי עֲמָהוּן לְתִיבְתָּא:
בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה – לְמִדָּה הַכְּתוּב שֶׁהָיוּ בָנֵי דָוִד אוֹמְרִים: אֵלּוּ אָנוּ רֹאִים אוֹתוֹ נִכְנָס לְתִיבָה, אָנוּ שׁוֹכְרִין אוֹתָהּ וְהוֹרְגִין אוֹתוֹ! אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אָנִי מְכַנִּיסוֹ לַעֲיֵנִי כָלֵם, וְנִרְאָה דְּבַר מִי יָקוּם.	
הָמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־ הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינָהּ כָּל צִפּוֹר כָּל־כְּנָף:	אֲנוּן וְכָל חַיְתָא לְזִנְהָ וְכָל בְּעִירָא לְזִנְהָ וְכָל רַחֲשָׂא דְרַחֲשֵׁי עַל אֶרֶעָא לְזִנְהֵי וְכָל עוֹפָא לְזִנְהֵי כָל צִפּוֹר כָּל דְּפִרַח:
צִפּוֹר כָּל כְּנָף – דְּבוּק הוּא, צִפּוֹר שֶׁל כָּל מִין כְּנָף, לְרַבּוֹת חֲגָבִים.	
וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים מִכָּל־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים:	וְעָאֵלוּ עִם נֹחַ לְתִיבְתָּא תָּרִין תָּרִין מִכָּל בְּסָרָא דְּבִיָּה רוּחָא דְחַיִּי:
וְהַבָּאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱ־לֹהִים וַיִּסְגֹּר יְ־הוָה בַּעֲדוֹ:	וְעָאֲלִיָּא דְכָר וְנוֹקְבָא מִכָּל בְּסָרָא עָאֵלוּ כְּמָא דְּפָקִיד יְתִיָּה יִי וְאַגִּין יִי בְּמִימָרִיָּה עֲלוּהֵי:
וַיִּסְגֹּר ה' בַּעֲדוֹ – הֵגֵן עָלָיו שֶׁלֹּא שִׁכְרוּהוּ: הַקִּיף הַתִּיבָה דְּבִים וְאִרְיֹת וְהָיוּ הוֹרְגִים בָּהֶם. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא: סָגַר כְּנֶגְדּוֹ מִן הַמַּיִם. וְכֵן כָּל "בַּעַד" שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן "כְּנֶגֶד" הוּא: "בַּעַד כָּל רַחֲם", "בַּעֲדָה וּבַעַד בְּנִי", "עוֹר בַּעַד עוֹר", "מִגֵּן בַּעֲדִי", "הַתְּפַלֵּל בַּעַד עֲבָדֶיךָ" – כְּנֶגֶד עֲבָדֶיךָ.	
שְׁלִישִׁי	
וַיְהִי הַמָּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֵּבָה וַתָּרֶם מֵעַל הָאָרֶץ:	וַהֲוָה טוֹפָנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אֶרֶעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וּנְטִלוּ יְת תִיבְתָּא וְאִתְרַמַּת מֵעַל אֶרֶעָא:

ותרם מעל הארץ – משקעת היתה במים אחת עשרה אמה, כספינה טעונה המשקעת מקצתה במים. ומקראות שלפנינו יוכיחו.

ותקיפו מיא וסגיאו לתדא על ארעא ומהלכא תיבתא על אפי מיא:

ויגברו המים ויגברו מאד על-הארץ ותלך התבה על-פני המים:

ויגברו – מצליחו.

ומיא תקיפו לתדא לתדא על ארעא ואתחפיו כל טוריא רמיא דתחות כל שמיא:

והמים גברו מאד מאד על-הארץ ויכסו כל-ההרים הגבהים אשר-תחת כל-השמים:

חמיש עשרי אמין מלעילא תקיפו מיא ואתחפיו טוריא:

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים:

חמש עשרה אמה מלמעלה – למעלה של גובה כל ההרים, לאחר שהושוו המים לראשי ההרים.

ומית כל בסרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא דרחיש על ארעא וכל אנשא:

ויג'ע כל-בשר ו הרמש על-הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל-השרץ השרץ על-הארץ וכל האדם:

כל דנשמת רוח חיון באפוהי מכל דבינשמתא מיתו:

כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו מפל אשר בתרבה מתו:

נשמת רוח חיים – נשמה של רוח חיים. אשר בתרבה – ולא דגים שבים.

ומחא ית כל יקומא דעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דשמיא ואתמחיו מן ארעא ואשתאר ברם נח ודעמיה בתיבתא:

וימח את-כל-היקום אשר ו על-פני האדמה מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים וימחו מן-הארץ וישאר אד-נח ואשר אתו בתבה:

וימח – לשון "ויפצל" הוא, ואינו לשון "ויפצל", והוא מגזרת "ויפן", "ויבן". כל תיבה שסופה ה"א, כגון בנה, מחה, קנה, פשהוא נותן וי"ו יו"ד בראשה – נקוד בחירק תחת הי"ו ד. אד נח – לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה: גונם וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאחר מזונות לארי והפישו, ועליו נאמר: "הן צדיק בארץ ושלם".

ותקיפו מיא על ארעא מאה ותמשין יומין:

ויגברו המים על-הארץ חמשים ומאת יום:

ודכיר יי ית נח ית כל חיתא וית כל בעירא דעמיה בתיבתא ואעבר יי רוחא על ארעא ונחו מיא:

ויזכר א-להים את-נח ואת כל-החיה ואת-כל-הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר א-להים רוח על-הארץ וישכו המים:

ויזכר א-להים – זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר: "וירא ה' כי רבה רעת האדם... ויאמר ה' אמתה" – והוא שם מדת הרחמים. ויזכר א-להים את נח... – מה זכר להם לבהמות? זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן, ושלא שמשו בתבה. ויעבר א-להים רוח – רוח מנחומין ונהנחה עברה לפניו. על הארץ – על עסקי הארץ. וישכו – כמו: "כשוף חמת המלך", לשון הנחת חמה.

ואסתכרו מעינת תהום וארבת השמים ויכלא הגשם מן-השמים:

ויסכרו מעינות – כשנפתחו כתיב "כל מעינות" וכאן אין כתיב "כל", לפי שנשתיירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהן. ויכלא – וימנע, כמו "לא תכלא רחמיה" "לא יכלה ממך".

ותבו מיא מעל ארעא אזלין ותיבין וחסרו מיא מסוף מאה ותמשין יומין:

וישבו המים מעל הארץ הלך ושוב ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום:

מקצה חמשים ומאת יום – התחילו לחסור, והוא אחד בסיון. כיצד? בעשרים ושבעה בכסלו פסקו הגשמים, הרי שלשה מכסלו ועשרים ותשעה מטבת – הרי שלשים ושנים. ושכט באדר וניסן ואיר מאה ושמונה עשר – הרי מאה וחמשים.

ונחת תיבתא בנרחא שביעאה בשבעת עסרא יומא לנחתא על טורי קרדו:

ונחת התבה בתדש השביעי בשבעה-עשר יום לתדש על הרי אררט:

בחדש השביעי – סיון, והוא שביעי לכסלו שבו פסקו הגשמים. **בשבועה עשר יום** – מפאן אתה למד שהיתה הטיבה משקעת במים אחת עשרה אמה, שהרי כתיב: "בַּעֲשִׂירִי בָאֶחָד לַחֲדָשׁ נָרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים" – זה אב שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים. והם היו גבוהים על ההרים חמש עשרה אמה, וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב חמש עשרה אמה לששים יום – הרי אמה לארבעה ימים. נמצא שבששה עשר בסיון לא חסרו אלא ארבע אמות, ונחה הטיבה ליום המתה. למדת שהיתה משקעת אחת עשרה אמה במים שעל ראשי ההרים.

והמים היו הלוד וחסור עד התדש העשירי
בַּעֲשִׂירִי בָאֶחָד לַחֲדָשׁ נָרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים:
ומיא הוּא אָזְלִין וְחִסְרִין עַד יִרְחָא עֲסִירָא בַּעֲסִירָא
בַּחַד לִירְחָא אִתְחִזִּיאוּ רִישֵׁי טוּרִיָּא:

בַּעֲשִׂירִי... נָרְאוּ רָאשֵׁי הַהָרִים – זה אב, שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ואם תאמר הוא אלול, ועשירי לכסלו שפסק הגשם, כשם שאתה אומר "בחדש השביעי" סיון והוא שביעי להפסקה – אי אפשר לומר כן, על פרחו שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה, שהרי לא כלו ארבעים יום של ירידת גשמים, ומאה וחמשים של תגבורת המים עד אחד בסיון. ואם אתה אומר שביעי לירידה – אין זה סיון. והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה, שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול, אי אתה מוצא "בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ", שהרי מקץ ארבעים יום משנראו ראשי ההרים שלח את העורב, ועשרים ואחד יום הוחיל בשליחות היונה – הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה. ואם תאמר באלול נראו, נמצא שחרבו במרחשון, והוא קורא אותו "ראשון", ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם, ולרבי יהושע הוא ניסן.

ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את-חלון התבה
אֲשֶׁר עָשָׂה:
והנה מסוף ארבעין יומין ופתח נח ית פות תיבתא
דַּעבַד:

מקץ ארבעים יום – משנראו ראשי ההרים. **את חלון התבה אשר עשה** – לצמר, ולא זה פתח הטיבה העשוי לביאה ויציאה.

וישלח את-העורב ויצא יצוא ושוב עד-יבשת
המים מעל הארץ:
וישלח ית עורבא ונפק מפק ותאיב עד דיבישו מיא
מעל ארעא:

יצוא ושוב – הולך ומקיף סביבות הטיבה. ולא הלך בשליחותו, שהיה חושדו על בת זוגו, וכמו ששנינו באגדת "חלק". **עד יבשת המים** – פשוטו כמשמעו. אבל מדרש אגדה: מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר: "והעורבים מביאים לו לחם ובשר".

וישלח את-היונה מאתו לראות תקלו המים מעל
פני האדמה:
וישלח ית יונה מלותיה למחזי אם קלו מיא מעל אפי
ארעא:

וישלח את היונה – לסוף שבועה ימים, שהרי כתיב: "ויחל עוד שבועה ימים אחרים", מקלל זה אתה למד שאף בראשונה הוחיל שבועה ימים. **וישלח** – אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח: שלחה ללכת לדרבה, ובזו יראה "אם קלו המים", שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו.

ולא-מצאה היונה מנוח לכף-רגלה ותשב אליו
אליהתבה פיימים על-פני כל-הארץ וישלח ידו
ויקחה ויבא אתה אליו אליהתבה:
ולא אשכחת יונה מנח לפרסת רגלה ותבת לותיה
לתיבתא ארי מיא על אפי כל ארעא ואושיט ידיה
ונסבה ואעיל יתה לותיה לתיבתא:

ויחל עוד שבועת ימים אחרים ויסף שלח את-
היונה מן-התבה:
ואוריו עוד שבועא יומין אחרנין ואוסיף שלח ית יונה
מן תיבתא:

ויחל – לשון המתנה. וכן: "לי שמעו ויחלו", ותרבה יש במקרא.

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה-זית טרף
בפייה וידע נח פייקלו המים מעל הארץ:
ואתת לותיה יונה לעדן רמשא והא טרף זיתא תביר
מתת בפומיה וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא:

טרף בפיה – אומר אני שזכר הנה, לכן קוראו פעמים לשון זכר ופעמים לשון נקבה. לפי שכל "יונה" שבמקרא לשון נקבה, כמו: "פיונים על אפיקי מים רוחצות", "פיוני הגאיות כלם הומות", וכמו "פיונה פותה". **טרף** – חטף. ומדרש אגדה: לשון מזון. ודרשו "בפיה" לשון מאמר, אמרה: יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקדוש ברוך הוא, ולא מתוקין כדבש בידי בשר נדם.

וייחל עוד שבועת ימים אחרים וישלח את-היונה
ולא-יספה שוב-אליו עוד:
ואוריו עוד שבועא יומין אחרנין ושלח ית יונה ולא
אויספת למתב לותיה עוד:

וייחל – הוא לשון "ויחל", אלא שזה לשון "ויפצל" וזה לשון "ויתפעל": "ויחל" – וימתן, "וייחל" – ויתמתן.

וַיְהִי בְּאַחַת וְשָׁש־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֲדָשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נָח אֶת־מִכְסֵּה הַתְּבֹה וַיָּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה:	וַהֲנֶה בְּשִׁית מָאָה וַיְחַדָּא שְׁנִין בְּקַדְמָאָה בְּחַד לִירְחָא נְגֻיבּוּ מִיָּא מֵעַל אֲרַעָא וְאַעֲדִי נָח יֵת חוּפָאָה דְּתִיבְתָּא וַחֲזָא וְהָא נְגֻיבּוּ אִפִּי אֲרַעָא:
בְּרֵאשׁוֹן – לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תַּשְׁרִי, וּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיסָן. חָרְבוּ – נַעֲשֶׂה כַּמִּין טִיט, וְשִׁקְרָמוּ פְּנִיָּה שֶׁל מַעֲלָה.	וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ:
בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים – וַיִּרְדְּתָן בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, אֲלוֹ אֶחָד עָשָׂר יָמִים שֶׁהַחֲמָה יִתְרָה עַל הַלְכָּנָה, וְשִׁמְשָׁפֹט דּוֹר הַמַּבּוּל שָׁנָה תְּמִימָה הָיָה. יִבְשֶׁה – נַעֲשֶׂה גָרִיד כְּהַלְכָתָהּ.	וּבִירְחָא תְּנִינָא בְּעֶסְרִין וְשִׁבְעָא יוֹמָא לִירְחָא יִבְיִשַׁת אֲרַעָא:
רביעי	פְּרִשַׁת הַיְצִיאָה מִהַתִּיבָה
וַיַּזְבַּר אֱ-לֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר:	וּמִלִּיל יָיָ עַם נֹחַ לְמִימַר:
צֵא מִן־הַתְּבֹה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וּנְשֵׁי־בָנֶיךָ אִתְּךָ:	פֹּק מִן תִּיבְתָּא אַתָּ וְאַתְתָּךְ וּבְנֶךְ וּנְשֵׁי בְנֶךְ עִמָּךְ:
אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ... – אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, כֹּאֵן הַתִּיר לָהֶם תַּשְׁמִישׁ הַמָּטָה.	
כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אַתָּךְ מִכָּל־בֶּשָׂר בַּעֲוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הַרֹמֵשׁ הָרֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ הֵיבֵא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וָרָבוּ עַל־הָאָרֶץ:	כָּל חַיָּתָא דְּעַמָּךְ מִכָּל בְּסָרָא בְּעוּפָא וּבַבְּעִירָא וּבְכָל רַחֲשָׂא דְּרַחֲשֵׁי עַל אֲרַעָא אִפִּיק עִמָּךְ וַיִּתְּלִדּוּן בָּאֲרַעָא וַיִּפְשׁוּן וַיִּסְגּוּן עַל אֲרַעָא:
הַיּוֹצֵא – "הַיּוֹצֵא" כְּתִיב, "הַיּוֹצֵא" קָרִי. "הַיּוֹצֵא" – אֲמֹר לָהֶם שִׁינְאוּ. "הַיּוֹצֵא" – אִם אֵינָם רוֹצִים לְצֵאת הַיּוֹצִיאָם אַתָּה. וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ – וְלֹא בַּתִּיבָה, מִגִּיד שֶׁאֵף הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף נֶאֱסָרוּ בַּתַּשְׁמִישׁ.	
וַיַּצֵּא־נֹחַ וּבָנָיו וְאַשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ:	וַנִּפֹּק נֹחַ וּבְנוֹהֵי וְאַתְתִּיה וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמִּיה:
כָּל־הַחַיָּה כָּל־הַרֹמֵשׁ וְכָל־הַעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתְּבֹה:	כָּל חַיָּתָא כָּל רַחֲשָׂא וְכָל עוּפָא כָּל דְּרַחֲשֵׁי עַל אֲרַעָא לִירַעֲיִתְהוֹן נִפְקוּ מִן תִּיבְתָּא:
לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם – קָבְלוּ עֲלֵיהֶם עַל מְנַת לְדַבֵּק בְּמִינוֹן.	
וַיָּבֹן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיְ-הוָה וַיִּלָּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ:	וּבְנָא נֹחַ מִדְּבָחָא קָדָם יָי וַנְּסִיב מִכָּל בְּעִירָא דְּכִנָּא וּמִכָּל עוּפָא דְּכִי וְאַסִּיק עֲלוֹן עַל מִדְּבָחָא:
מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה – אָמַר: לֹא צָנָה לִי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַכְנִיס מֵאֲלוֹ שְׁבַע שְׁבַע, אֲלֹא כְּדִי לְהַקְרִיב קָרְבָּן מֵהֶם.	
וַיֵּרַח יְ-הוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־לְבֹו לֹא־אֲסֹף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יַצֵּר לֵב הָאָדָם רַע מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֲסֹף עוֹד לְהַפּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:	וַקְבִּיל יָי בְּרַעְנָא יֵת קוֹרְבָּנִיה וְאָמַר יָי בְּמִימָרִיה לֹא אוֹסִיף לְמַלֵּט עוֹד יֵת אֲרַעָא בְּדִיל חוּבֵי אֲנָשָׂא אֲרִי יַצֵּרָא לְבָא דְּאֲנָשָׂא בִישׁ מְזַעוּרִיה וְלֹא אוֹסִיף עוֹד לְמַמְחֵי יֵת כָּל דְּחֵי כְּמָא דְּעַבְדִּית:
מִנְּעֻרָיו – "מִנְּעֻרָיו" כְּתִיב, מִשְׁנַעֲרַע לְצֵאת מִמְּעֵי אֲמוֹ נִתֵּן בּוֹ יַצֵּר הָרַע. לֹא אֲסֹף, וְלֹא אֲסֹף – כָּפַל הַדְּבָר לְשִׁבוּעָה. הוּא שְׁכַתוֹב: "אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבוּר מִי נֹחַ", וְלֹא מְצִינוּ כֹּה שְׁבוּעָה אֲלֹא זֶה שֶׁכָּפַל דְּבָרָיו, וְהִיא שְׁבוּעָה. וְכֵן דָּרְשׁוּ חֲכָמִים בְּמַסְכַּת שְׁבוּעוֹת.	
עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיִּזְכֹּר וַיִּלְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:	עוֹד כָּל יוֹמֵי אֲרַעָא זְרוּעָא וְחַצְדָּא וְקוֹרָא וְחוּמָא וְקִיטָא וְסִתּוּא וַיִּימָם וַיִּלִּיל לֹא יִבְטְלוּן:
עוֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ... לֹא יִשְׁבְּתוּ – שֵׁשׁ עֲתִים הִלְלוּ, שְׁנֵי חֲדָשִׁים לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינוּ: חָצִי תַּשְׁרִי וּמִרְחֶשֶׁן וְחָצִי כְּסֵלוֹ זָרַע, חָצִי כְּסֵלוֹ וְטֵבֵת וְחָצִי שְׁבַט קוֹר וְכו'. קוֹר – קִשָּׁה מַחֲרָף. וְחֹרֶף – עֵת זָרַע שְׁעוּרִים וְקִטְנִית הַחֲרִיפִין לְהַתְּבַשֵּׁל מֵהָר, וְהוּא חָצִי שְׁבַט וְאַדָּר וְחָצִי נִיסָן. קָצִיר – חָצִי נִיסָן וְאַיִר וְחָצִי סִינוֹ. קִיץ – חָצִי סִינוֹ תַּמּוּז וְחָצִי אָב. הוּא זְמַן לְקִיטַת תְּאֵנִים וְזְמַן שְׁמִיכָשִׁים אוֹתָן בַּשְּׂדוֹת, וְשִׁמוֹ קִיץ כְּמוֹ: "וְהִלָּחֶם וְהִשָּׂא לְאֹכֹל הַנְּעָרִים". חֹם – הוּא סוּף יְמוֹת הַחֶמָּה, חָצִי אָב וְאֵלּוּל וְחָצִי תַּשְׁרִי, שֶׁהָעוֹלָם חֵם בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינוּ בְּמַסְכַּת יוֹמָא: שְׁלֵשִׁי קִיטָא קָשִׁי מִשְׁיִטָּא. וַיִּזְכֹּר וַיִּלְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ – מִכָּלל שֶׁשְׁבְּתוֹ כָּל יְמוֹת הַמַּבּוּל, שֶׁלֹּא שִׁמְשׁוּ הַמַּזְלוֹת, וְלֹא נִכְרַ בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. לֹא יִשְׁבְּתוּ – לֹא יִפְסְקוּ כָּל אֵלֶּה מִלְּהַתְּנֵהֵג בְּסִדְרָן.	

וַיִּבְרָךְ אֱ-לֹהִים אֶת-נֶחַם וְאֶת-בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת-הָאָרֶץ:	וּבְרִיךְ יי ית נח וית בְּנוֹהי וְאָמַר לְהוֹן פּוֹשׁוּ וּסְגוּ וּמְלוּ ית אֲרָעָא:
וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל-חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל-דָּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ:	וְדַחֲלַתְכוֹן וְאִימַתְכוֹן תְּהִי עַל כָּל חַיַּת אֲרָעָא וְעַל כָּל עוֹפָא דְשָׁמַיָא בְּכָל דְתִרְחִישׁ אֲרָעָא וּבְכָל נוֹגֵי יַמָּא בְּיַדְכוֹן מְסִירִין:
וְחַתְכֶּם – וְאִימַתְכֶּם, כְּמוֹ "תִּרְאוּ חֲתַת". וְאֲנִידָה: לְשׁוֹן חַיּוֹת, שְׂכָל זֶמַן שְׁתִּיבּוּק בֶּן יוֹמוֹ סִי – אִין אַתָּה צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים. עוֹג מְלֹךְ הַבָּשָׂן מֵת – צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים, שְׁנַאֲמַר: "וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶּם יִהְיֶה". אִימַתִּי יִהְיֶה מוֹרָאכֶם עַל הַחַיּוֹת? כָּל זֶמַן שְׁאַתֶּם חַיִּים.	וְחַתְכֶּם – וְאִימַתְכֶּם, כְּמוֹ "תִּרְאוּ חֲתַת". וְאֲנִידָה: לְשׁוֹן חַיּוֹת, שְׂכָל זֶמַן שְׁתִּיבּוּק בֶּן יוֹמוֹ סִי – אִין אַתָּה צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים. עוֹג מְלֹךְ הַבָּשָׂן מֵת – צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הָעֶכְבְּרִים, שְׁנַאֲמַר: "וּמוֹרָאכֶם וְחַתְכֶּם יִהְיֶה". אִימַתִּי יִהְיֶה מוֹרָאכֶם עַל הַחַיּוֹת? כָּל זֶמַן שְׁאַתֶּם חַיִּים.
כָּל-רֶמֶשׁ אֲשֶׁר הוּא-חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּיִּרְק עֹשֵׁב נִתַּתִּי לָכֶם אֶת-כָּל:	כָּל רַחֲשָׂא דְהוּא חַי לְכוֹן יִהְיֶה לְמִיכַל כִּיִּרוֹק עֶסְבָּא יִהְבִּית לְכוֹן ית כּוּלָּא:
לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ – שְׁלֹא הִרְשִׁיתִי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּשֶׁר אֶלָּא יִרְק עֹשֵׁב, וְלָכֶם "כִּיִּרְק עֹשֵׁב" שֶׁהִפְקַרְתִּי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן "נִתַּתִּי לָכֶם אֶת כָּל".	לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ – שְׁלֹא הִרְשִׁיתִי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּשֶׁר אֶלָּא יִרְק עֹשֵׁב, וְלָכֶם "כִּיִּרְק עֹשֵׁב" שֶׁהִפְקַרְתִּי לְאָדָם הָרִאשׁוֹן "נִתַּתִּי לָכֶם אֶת כָּל".
אֶד-בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:	בְּרַם בְּסָרָא בְּנִפְשִׁיהָ דְמִיָּה לֹא תִיכְלוּן:
בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ – אֶסֶר לָהֶם אֲכָר מִן הַסִּי, כְּלוּמַר: כָּל זֶמַן שְׁנִפְשׁוֹ בּוֹ – לֹא תֹאכְלוּ הַבְּשֶׁר. בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ – בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוֹ. בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ – הִרִי אֲכָר מִן הַסִּי, וְאִף "בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ" – הִרִי דָם מִן הַסִּי.	בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ – אֶסֶר לָהֶם אֲכָר מִן הַסִּי, כְּלוּמַר: כָּל זֶמַן שְׁנִפְשׁוֹ בּוֹ – לֹא תֹאכְלוּ הַבְּשֶׁר. בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ – בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוֹ. בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ – הִרִי אֲכָר מִן הַסִּי, וְאִף "בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ" – הִרִי דָם מִן הַסִּי.
וְאִף אֶת-דְּמָמְכֶם לְנִפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל-חַיָּה אֲדַרְשְׁנֻהּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֶחָיו אֲדַרְשׁ אֶת-נַפְשׁ הָאָדָם:	וּבְרַם ית דְּמָכוֹן לְנִפְשֵׁיכֶם אַתְּבַע מִיַּד כָּל חַיָּתָא אַתְּבַעְנִיהּ וּמִיַּד אֲנָשָׂא מִיַּד גְּבֵר דִּיִּישׁוּד ית דְּמָא דְאַחוּהִי אַתְּבַע ית נַפְשָׂא דְאַנְשָׂא:
וְאִף אֶת דְּמָמְכֶם – אִף עַל פִּי שְׁהִתְרַמְתִּי לָכֶם נְטִילַת נִשְׁמָה בְּבִהְמָה, "אֶת דְּמָמְכֶם אֲדַרְשׁ" מִהַשׁוּפָּךְ דָּם עֲצָמוֹ. לְנִפְשֵׁיכֶם – אִף הַחוּנֶק עֲצָמוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ דָּם. מִיַּד כָּל חַיָּה – לְפִי שְׁחָטָאוֹ דוֹר הַמַּבּוּל, וְהוֹפְקָרוֹ לְמַאֲכָל חַיּוֹת רְעוּת לְשִׁלוֹט בָּהֶן, שְׁנַאֲמַר "נִמְשַׁל בְּבִהְמוֹת נַדְמוֹ", לְפִיכָךְ הוֹצֵרָה לְהַזְהִיר עֲלֵיהֶן אֶת הַחַיּוֹת. וּמִיַּד הָאָדָם – מִיַּד הַהוֹרֵג בְּמִזִּיד וְאִין עֲדִים, אֲנִי אֲדַרְשׁ. מִיַּד אִישׁ אֶחָיו – מִיַּד שֶׁהוּא אוֹהֵב לוֹ כְּאָח, וְהַרְגוֹ שׁוֹגֵג – אֲנִי אֲדַרְשׁ, אִם לֹא יִגְלֶה וַיִּבְקֹשׁ עַל עוֹנוֹ לְמַחֵל, שְׁאֵף הַשׁוֹגֵג צָרִיד כְּפָרָה. וְאִם אִין עֲדִים לְחִיבּוֹ גְלוּת וְהוּא אִינוֹ נִכְנָע, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ "וְהָא-לֹהִים אֵנָּה לִידּוֹ" בְּמַסַּקַת מַכּוֹת: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לְפוֹנְדֵק אֶחָד וְכו'.	וְאִף אֶת דְּמָמְכֶם – אִף עַל פִּי שְׁהִתְרַמְתִּי לָכֶם נְטִילַת נִשְׁמָה בְּבִהְמָה, "אֶת דְּמָמְכֶם אֲדַרְשׁ" מִהַשׁוּפָּךְ דָּם עֲצָמוֹ. לְנִפְשֵׁיכֶם – אִף הַחוּנֶק עֲצָמוֹ, אִף עַל פִּי שְׁלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ דָּם. מִיַּד כָּל חַיָּה – לְפִי שְׁחָטָאוֹ דוֹר הַמַּבּוּל, וְהוֹפְקָרוֹ לְמַאֲכָל חַיּוֹת רְעוּת לְשִׁלוֹט בָּהֶן, שְׁנַאֲמַר "נִמְשַׁל בְּבִהְמוֹת נַדְמוֹ", לְפִיכָךְ הוֹצֵרָה לְהַזְהִיר עֲלֵיהֶן אֶת הַחַיּוֹת. וּמִיַּד הָאָדָם – מִיַּד הַהוֹרֵג בְּמִזִּיד וְאִין עֲדִים, אֲנִי אֲדַרְשׁ. מִיַּד אִישׁ אֶחָיו – מִיַּד שֶׁהוּא אוֹהֵב לוֹ כְּאָח, וְהַרְגוֹ שׁוֹגֵג – אֲנִי אֲדַרְשׁ, אִם לֹא יִגְלֶה וַיִּבְקֹשׁ עַל עוֹנוֹ לְמַחֵל, שְׁאֵף הַשׁוֹגֵג צָרִיד כְּפָרָה. וְאִם אִין עֲדִים לְחִיבּוֹ גְלוּת וְהוּא אִינוֹ נִכְנָע, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ "וְהָא-לֹהִים אֵנָּה לִידּוֹ" בְּמַסַּקַת מַכּוֹת: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לְפוֹנְדֵק אֶחָד וְכו'.
שְׁפֹךְ דָּם הָאָדָם בְּאֲדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ פִּי בְּצֹלָם אֱ-לֹהִים עֲשֵׂה אֶת-הָאָדָם:	דִּיִּישׁוּד דְּמָא דְאַנְשָׂא בְּסִהְדִין עַל מִימַר דִּיִּינִיָּא דְמִיָּה יִתְאַשֵּׁד אֲרִי בְּצֹלָם אֱ-לֹהִים עֲבַד ית אֲנָשָׂא:
בְּאֲדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ – אִם יֵשׁ עֲדִים הַמִּיתוּהוּ אַתֶּם. לָמָּה? "פִּי בְּצֹלָם אֱ-לֹהִים..." "עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם – זֶה מִקְרָא חֹסֵר, וְצָרִיד לְהַיּוֹת: "עֲשֵׂה הָעוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם". וְכֵן הִרְבֵּה בְּמִקְרָא.	דִּיִּישׁוּד דְּמָא דְאַנְשָׂא בְּסִהְדִין עַל מִימַר דִּיִּינִיָּא דְמִיָּה יִתְאַשֵּׁד אֲרִי בְּצֹלָם אֱ-לֹהִים עֲבַד ית אֲנָשָׂא:
וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ וּשְׂרָצוּ בְּאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ:	וְאַתּוֹן פּוֹשׁוּ וּסְגוּ אַתְּיַלְדוּ בְּאַרְעָא וּסְגוּ בַּהּ:
וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ – לְפִי פְּשׁוּטוֹ: הָרִאשׁוֹנָה לְבִרְכָּהּ, וְכֹאן לְצוּוּי. וּלְפִי מְדַרְשׁוֹ: לְהַקִּישׁ מִי שְׁאִינוֹ עוֹסֵק בְּכַרְיָה וּרְבִיָּה לְשׁוּפָּךְ דָּמִים.	וְאַתּוֹן פּוֹשׁוּ וּסְגוּ אַתְּיַלְדוּ בְּאַרְעָא וּסְגוּ בַּהּ:
חַמִּישִׁי	פְּרִשְׁת בְּרִית בְּנֵי נֶחַם
וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים אֶל-נֶחַם וְאֶל-בְּנָיו אַתּוּ לֹאמְרִ:	וַאֲמַר יי לנח ולבְנוֹהי עֲמִיָּה לְמִימַר:
וְאִנִּי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זִרְעְכֶם אִתְּרִיכֶם:	וְאַנָּא הָאֲנָא מְקִים ית קִימִי עֲמָכוֹן וְעַם בְּנִיכּוֹן בְּתִרִיכּוֹן:
וְאִנִּי הִנְנִי – מְסַפִּים אֲנִי עִמָּךְ. שְׁהִנֵּה נֶחַם דּוֹאֵג לַעֲסוֹק בְּכַרְיָה וּרְבִיָּה עַד שֶׁהִבְטִיחוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא לְשַׁחַת הָעוֹלָם עוֹד, וְכֵן עֲשֵׂה. וּבְאַחֲרוֹנָה אָמַר לוֹ: הִנְנִי מְסַפִּים לַעֲשׂוֹת קִיּוֹם וְחֻזֵּק בְּרִית לְהִבְטָחַתִּי, וְאַתֶּן לָהּ אוֹת.	וְאַנָּא הָאֲנָא מְקִים ית קִימִי עֲמָכוֹן וְעַם בְּנִיכּוֹן בְּתִרִיכּוֹן:
וְאַת כָּל-נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בַּעוֹף בְּבִהְמָה וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבֹה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ:	וְעַם כָּל נַפְשָׂא חַיָּתָא דְעֲמָכוֹן בַּעוֹפָא בְּבִיעִירָא וּבְכָל חַיַּת אֲרָעָא עֲמָכוֹן מִכָּל נַפְקִי תִיבְתָּא לְכָל חַיַּת אֲרָעָא:
חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם – הֵם הַמִּתְהַלְכִּים עִם הַבְּרִיּוֹת. מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבֹה – לְהַבִּיא שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים. חַיַּת הָאָרֶץ – לְהַבִּיא הַמַּזִּיקִין, שְׁאִינוֹן בְּכָלֵל "הַסִּיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם", שְׁאִין הַלּוֹכֵן עִם הַבְּרִיּוֹת.	חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם – הֵם הַמִּתְהַלְכִּים עִם הַבְּרִיּוֹת. מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבֹה – לְהַבִּיא שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים. חַיַּת הָאָרֶץ – לְהַבִּיא הַמַּזִּיקִין, שְׁאִינוֹן בְּכָלֵל "הַסִּיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם", שְׁאִין הַלּוֹכֵן עִם הַבְּרִיּוֹת.

וְהִקְמַתִּי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בְּשָׁר עוֹד מִמִּי הַמָּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מָבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ:	וְאֵלֶּים יֵת קִנְמִי עֲמֻכּוֹן וְלֹא יִשְׁתַּיֵּצִי כָּל בְּסָרָא עוֹד מִמִּי טוֹפָנָא וְלֹא יְהִי עוֹד טוֹפָנָא לְחַבְלָא אַרְעָא:
וְהִקְמַתִּי – אֶעֱשֶׂה קִיּוֹם לְבְרִיתִי. וּמָהוּ קִיּוּמוֹ? אוֹת הַקִּשּׁוֹת, כְּמוֹ שְׁמֹסִים וְהוֹלָה.	
וַיֹּאמֶר אֶ־לֵּהִים זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינִיכֶם וּבֵין כָּל־גִּפְשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם:	וַאֲמַר יֵי דָא אֵת קִנְם דְּאָנָא יְהִיב בֵּין מִימָרִי וּבֵינִיכּוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא דְּעֲמֻכּוֹן לְדָרִי עֲלֵמָא:
לְדֹרֹת עוֹלָם – נִכְתָּב חֹסֶר, שִׁישׁ דּוֹרוֹת שֶׁלֹּא הוּצָרְכוּ לְאוֹת לְפִי שְׂצָדִיקִים גְּמוּרִים הָיוּ, כְּמוֹ דּוֹרוֹ שֶׁל חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסָאי.	
אֶת־קִשְׁטִי נֹתַתִּי בַּעֲגוֹן וְהִיָּתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ:	יֵת קִשְׁתִּי יְהִיבִית בַּעֲנָנָא וְתַהִי לְאֵת קִנְם בֵּין מִימָרִי וּבֵין אַרְעָא:
וְהָיָה בַּעֲנָנִי עָגוֹן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה תְּקֻשַׁת בַּעֲגוֹן:	וְיִהִי בַּעֲנָנוּתִי עָנָנָא עַל אַרְעָא וְתַתְּחַזִּי קִשְׁתָּא בַּעֲנָנָא:
בַּעֲנָנִי עָגוֹן – כְּשֶׁתַּעֲלֶה בְּמַחְשָׁבָה לִפְנֵי לַהֲבִיא חֹשֶׁךְ וְאִבְדוֹן לְעוֹלָם.	
וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינִיכֶם וּבֵין כָּל־גִּפְשׁ חַיָּה בְּכָל־בְּשָׁר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמָּבּוּל לְשַׁחַת כָּל־בְּשָׁר:	וְדָכִירָנָא יֵת קִנְמִי דְּבֵין מִימָרִי וּבֵינִיכּוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא בְּכָל בְּסָרָא וְלֹא יְהִי עוֹד מִיָּא לְטוֹפָנָא לְחַבְלָא כָּל בְּסָרָא:
וְהִיָּתָה תְּקֻשַׁת בַּעֲגוֹן וְרֵאִיתִיהָ לְזָכַר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֶ־לֵּהִים וּבֵין כָּל־גִּפְשׁ חַיָּה בְּכָל־בְּשָׁר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:	וְתַהִי קִשְׁתָּא בַּעֲנָנָא וְאִחְזִינָה לְדוֹכְרוֹן קִנְם עֲלָם בֵּין מִימָרָא דֵּינִי וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא בְּכָל בְּסָרָא דְּעַל אַרְעָא:
בֵּין אֶ־לֵּהִים וּבֵין כָּל גִּפְשׁ חַיָּה – בֵּין מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעֲלָה וּבֵינִיכֶם, שֶׁהִיָּה לוֹ לְכַתּוּב: "בֵּינִי וּבֵין כָּל גִּפְשׁ חַיָּה". אֲלֹא זֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ: כְּשֶׁתִּבְאֵר מִדַּת הַדִּין לְקַטְרֵג עֲלֵיכֶם לְחַיֵּיב אֶתְכֶם, אֲנִי רוֹאֶה אֵת הָאוֹת וְנִזְכָּר.	
וַיֹּאמֶר אֶ־לֵּהִים אֶל־גִּזְתָּ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בְּשָׁר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:	וַאֲמַר יֵי לְנַח דָּא אֵת קִנְם דְּאֵקִימִית בֵּין מִימָרִי וּבֵין כָּל בְּסָרָא דְּעַל אַרְעָא:
זֹאת אוֹת הַבְּרִית – הִרְאֶהוּ הַקִּשּׁוֹת וְאָמַר לוֹ: הִרִי הָאוֹת שְׂאֻמְרִיתִי.	
שִׁישִׁי	פְּרֻשַׁת קַלְלַת כְּנַעַן
וַיִּהְיוּ בְּנֵי־נֹחַ הַיִּצְאָאִים מִן־הַתְּבָה שֵׁם וְחָם וְיִפֶּת וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן:	וְהָיוּ בְּנֵי נֹחַ דְּנַפְקוּ מִן תִּיבְתָּא שֵׁם וְחָם וְיִפֶּת וְחָם הוּא אָבוּהִי דְּכְנַעַן:
וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן – לָמָּה הוּצָרָה לוֹמַר כֵּן? לְפִי שֶׁהַפְּרָשָׁה עֲסוּקָה וּבָאָה בְּשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל נֹחַ, שֶׁקִּלְקַל בָּהּ חָם וְעַל יָדוֹ נִתְקַלַּל כְּנַעַן, וְעַדִּינִן לֹא כָּתַב תּוֹלְדוֹת חָם וְלֹא יִדְעֵנוּ שְׂכַנְעַן בְּנוֹ. לְפִיכָּה הוּצָרָה לוֹמַר כֵּן? "וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן".	
שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלָה גִּפְצָה כָּל־הָאָרֶץ:	תִּלְתָּא אֱלִין בְּנֵי נֹחַ וּמֵאֱלִין אִתְּבַדְרוּ בְּכָל אַרְעָא:
וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם:	וְשָׂרִי נֹחַ גָּבַר פָּלַח בְּאַרְעָא וַיַּצַּב כָּרְמָא:
וַיִּחַל – עָשָׂה עֲצָמוֹ חֲלִיו, שֶׁהִנֵּה לוֹ לַעֲסוֹק תַּחֲלָה בְּנִטְעָה אַחֲרָת. אִישׁ הָאֲדָמָה – אָדוּנִי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ: "אִישׁ גִּנְעָמִי". וַיִּטַּע כָּרֶם – כְּשֶׁנִּכְנַס לַתִּיבָה הַכְּנִיס עִמּוֹ זְמוּרוֹת וְיַחְוָרִי תַאנִּים.	
וַיִּשָּׂא מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בַּתּוֹךְ אֶהְלָה:	וַיִּשְׂתִּי מִן תַּמְרָא וַרְוִי וְאִתְּגַלִּי בְּגוֹ מַשְׁכְּנִיָּה:
אֶהְלָה – "אֶהְלָה" כְּתִיב, רָמַז לְעֶשֶׂר שְׂבָטִים שְׁנִקְרְאוּ עַל שֵׁם שׁוּמְרוֹן שְׁנִקְרְאָת "אֶהְלָה", שֶׁגָּלוּ עַל עֶסְקִי הַיַּיִן, שְׁנִאָמַר: "הַשּׁוֹתִים בְּמִזְרְקֵי יַיִן". וַיִּתְּגַל – לְשׁוֹן וַיִּתְּפַעַל.	
וַיִּרְא חָם אָבִי כְנַעַן אֵת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגִּד לְשִׁגְי־אֲחִיו בַּחוּץ:	וַחֲזָא חָם אָבוּהִי דְּכְנַעַן יֵת עֲרִיתָא דְּאָבוּהִי וְסוּי לְתַרְוִין אֲחוּהִי בְּשׁוּקָא:

וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן – יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ אוֹמְרִים: כְּנָעַן רָאָה וְהִגִּיד לְאָבִיו. לָכֵן הוֹנִפֵּר עַל הַדְּבָר וְנִתְקַלַּל. וַיֵּרָא אֶת עֲרֹנָת אָבִיו – יֵשׁ אוֹמְרִים סָרְסוּ, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים רָבְעוּ.

וַיִּקְחֹ וְשֵׁם וַיִּלְפַּת אֶת־הַשְּׁמֵלָה וַיַּשְׁלִימוּ עַל־שִׁכְמָם וַשְּׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַתְרֵנִיַּת וַיִּכְסּוּ אֶת עֲרֹנָת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַתְרֵנִיַּת וְעֲרֹנָת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיְנַסִּיב שֵׁם וַיִּפֹּת יָת כְּסוּתָא וַשְּׁוִיָּאוּ עַל כְּתָף תַּרְוִיהוֹן וַאֲזָלוּ מִחֲזָרִין וַכְּסִיאוּ יָת עֲרִיתָא דְאַבוּהוֹן וַאֲפִיהוֹן מִחֲזָרִין וְעֲרִיתָא דְאַבוּהוֹן לֹא חָזוּ:

וַיִּקְחַת שֵׁם וַיִּפֹּת – אֵין כְּתִיב "וַיִּקְחוּ" אֶלָּא "וַיִּקְחֹ": לְמַד עַל שֵׁם שֶׁנִּתְאַמָּץ בַּמַּצָּנָה יוֹתֵר מִיִּפֹּת, לָכֵן זָכוּ בְּנָיו לְטָלִית שֶׁל צִיצִית. וַיִּפֹּת זָכָה לַקְבוּרָה לְבָנָיו, שְׁנָאֲמַר: "אֲתָן לְגוֹג מְקוֹם שֵׁם קָבֵר". וְחָם שֶׁבִזָּה אֶת אָבִיו, נֶאֱמַר בְּזָרְעוֹ: "כֵּן יִהְיֶה מִלֶּךָ אֲשׁוּר אֶת שְׂבִי מִצָּרִים וְאֶת גְּלוּת פּוֹשׁ בְּעָרִים וְזַנְגִּים עָרוֹם וְיִחָף וְחֹשׁוֹפֵי שֵׁת..." וּפְנֵיהֶם אַחֲרֵנִיַּת – לְמָה נֶאֱמַר פַּעַם שְׁנֵי־הָאָדָם? מִלְּמַד שֶׁכְּשֶׁקָּרְבוּ אֶצְלוֹ וְהוֹצִיָּרוּ לְהַפּוֹךְ עֲצָמָם לְכַסּוֹתוֹ, הִפְכוּ פְנֵיהֶם אַחֲרֵנִיַּת.

וַיִּיקָץ זֶחַ מֵיִנּוֹ וַיִּדַּע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: וַאֲתַעֲרַר זֶחַ מִמִּמְרִיָּה וַיִּדַּע יָת דַּעְבָּד לִיה בְּרִיָּה זַעִירָא: בְּנוֹ הַקָּטָן – הַפָּסוּל וְהַבְּזוּי, כְּמוֹ: "הִנֵּה קָטָן נִתְמַיֵּד בְּגוֹיִם בְּזוּי בְּאֲדָם".

וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֻחָיו: וַאֲמַר לֵיט כְּנָעַן עֶבֶד פֶּלַח יִהְיֶה לְאֻחָיו: אָרוּר כְּנָעַן – אֵתָה גְּרַמְתָּ לִי שְׁלֹא אוֹלִיד בֶּן רַבִּיעִי אַחֵר לְשִׁמְשָׁנִי, אָרוּר בְּנֵה רַבִּיעִי לְהִיּוֹת מְשַׁמֵּשׁ אֶת זֶרַעַם שֶׁל אֱלֹו הַגְּדוֹלִים, שֶׁהִטֵּל עֲלֵיהֶם טוֹרַח עֲבוּדָתִי מֵעַתָּה. וְמָה רָאָה חָם שֶׁסָּרְסוּ? אָמַר לָהֶם לְאֻחָיו: אָדָם הִרְאִשׁוֹן שְׁנֵי בָנִים הָיוּ לוֹ, וְהֵרֵג זֶה אֶת זֶה בְּשִׁבְלִי יְרֵשֶׁת הָעוֹלָם, וְאָבִינוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשׁ בָּנִים וְעוֹדֵנּוּ מִבְּקֵשׁ בֶּן רַבִּיעִי!

וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יִי־הֵנָּה אֶ־לֵּהִי שֵׁם וַיִּהְיֶה כְּנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: וַאֲמַר בְּרִיךְ יִי אֶ־לֵּהִיָּה דָשֵׁם וַיִּהְיֶה כְּנָעַן עֶבְדָּא לַהוֹן: בְּרוּךְ ה' אֶ־לֵּהִי שֵׁם – שְׁעִתִּיד לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתוֹ לְזָרְעוֹ, לְמַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן. וַיִּהְיֶה לָהֶם כְּנָעַן לְמַס עוֹבֵד.

יִפֹּת אֶ־לֵּהִי לִיפֹת וַיִּשְׁכֹּן בְּאֶהֱלֵי־שֵׁם וַיִּהְיֶה כְּנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: יִפֹּתִי יִי לִיפֹת וַיִּשְׁרִי שְׁכִינָתִיָּה בְּמִשְׁכְּנִי שֵׁם וַיִּהְיֶה כְּנָעַן עֶבְדָּא לַהוֹן:

יִפֹּת אֶ־לֵּהִים לִיפֹת – מִתְרַגֵּם "יִפֹּתִי": יְרַחֵיב. וַיִּשְׁכֹּן בְּאֶהֱלֵי שֵׁם – יִשְׂרָאֵל שְׁכִינָתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִדְּרַשׁ חֲכָמִים: אַף עַל פִּי שֶׁ"יִפֹּת אֶ־לֵּהִים לִיפֹת", שֶׁבִּנְהַ כּוֹרֵשׁ שֶׁהֵיָה מִבְּנֵי יִפֹּת בֵּית שְׁנֵי – לֹא שָׁרְתָה בּוֹ שְׁכִינָה. וְהִיכָן שָׁרְתָה? בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן שֶׁבִּנְהַ שְׁלָמָה, שֶׁהֵיָה מִבְּנֵי שֵׁם. וַיִּהְיֶה כְּנָעַן עֶבֶד לָמוֹ – אַף מִשְׁיָגְלוֹ בְּנֵי שֵׁם, וַיִּמְכְּרוּ לָהֶם עֲבָדִים מִבְּנֵי כְנָעַן.

וַיַּחֲיֶינָח אַחֵר הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה: וַחֲיָא זֶחַ בְּתַר טוֹפְנָא תַלְתַּת מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין:

וַיַּהֲיוּ כָל־יְמֵי־זֶחַ תִּשְׁעָה מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: וַהֲוֹ כָל יוֹמֵי זֶחַ תִּשְׁעָה מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין וַיָּמִית:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־זֶחַ שֵׁם חָם וַיִּנָּפֹת וַיִּנְלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמַּבּוּל: וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־זֶחַ שֵׁם חָם וַיִּנָּפֹת וַיִּנְלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמַּבּוּל:

בְּנֵי יִפֹּת גֹּמֶר וּמִגְוֹג וּמִזֵּי וַיִּנּוּ וַתִּבֶּל וּמִשְׁדָּ וַתִּירָס: בְּנֵי יִפֹּת גּוֹמֶר וּמִגְוֹג וּמִזֵּי וַיִּנּוּ וַתּוֹבֵל וּמִשְׁדָּ וַתִּירָס: וַתִּירָס – זוּ הִירָס.

וּבְנֵי גֹמֶר אֲשַׁפָּנֻז וְרִיפָת וַתַּגְרָמָה: וּבְנֵי גּוֹמֶר אֲשַׁפָּנֻז וְרִיפָת וַתּוֹגְרָמָה:

וּבְנֵי יִנּוּ אֵלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ כְּתִים וְדוֹדָנִים: וּבְנֵי יִנּוּ אֵלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ כְּתִים וְדוֹדָנִים:

מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אַנְיֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם: מֵאֵלֶּיִן אֲתַפְּרָשׁוּ נִגְנוֹת עֲמֻמִּיָּא בְּאַרְעֵתָהוֹן גְּבַר לְלִישְׁנֵיהָ לְזַרְעֵיתָהוֹן בְּעֻמְמִיהוֹן:

וּבְנֵי חָם פּוֹשׁ וּמִצָּרִים וּפּוֹט וּכְנָעַן: וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצָּרִים וּפּוֹט וּכְנָעַן:

וּבְנֵי כּוֹשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וְדָדוֹן: וּבְנֵי כּוֹשׁ סְבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּא וְרַעְמָה וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שְׁבָא וְדָדוֹן:

וְכוֹשׁ יִלְד אֶת־נִמְרֹד הוּא הִחַל לַהֲנוֹת גִּבּוֹר בְּאַרְצָא:	וְכוֹשׁ אוֹלִיד יֵת נִמְרוֹד הוּא שָׂרִי לְמַהְנוֹי גִּבּוֹר בְּאַרְעָא:
לַהֲנוֹת גִּבּוֹר – לַהֲמָרִיד כָּל הָעוֹלָם עַל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצַת דּוֹר הַפְּלָגָה.	
הוּא־הִנֵּה גִבּוֹר־צִיד לַפָּנִי י־הִנֵּה עַל־כֵּן יֵאמָר פִּנְמֹרִד גִּבּוֹר פִּנְמֹרִד גִּבּוֹר צִיד לַפָּנִי י־הִנֵּה:	הוּא הִנֵּה גִבּוֹר תַּקִּיף קָדָם יֵי עַל כֵּן יתְאָמַר פִּנְמֹרִד גִּבּוֹר תַּקִּיף קָדָם יֵי:
גִּבּוֹר צִיד – צִיד דַּעְתָּן שֶׁל בְּרִיּוֹת בְּפִיו, וּמִטָּעָן לְמֹרֹד בְּמָקוֹם. לַפָּנִי פָּנִים, יוֹדַע רְבוּנוֹ וּמִתְכַּנֵּן לְמֹרֹד בּוֹ, יֵאמָר: זֶה פִּנְמֹרִד גִּבּוֹר צִיד.	ה' – מִתְכַּנֵּן לְהַקְנִיטוֹ עַל פָּנָיו. עַל כֵּן יֵאמָר – עַל כָּל אָדָם מִרְשִׁיעַ בְּעִזּוֹת
וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בְּכָל וָאָרֶץ וְאַפְד וְכַלְנָה בְּאַרְצָא שִׁנְעָר:	וַתְּהִי רֵישׁ מַלְכוּתִיהָ בְּכָל וָאָרֶץ וְאַפְד וְכַלְנָה בְּאַרְעָא דְּבָבֵל:
מִן־הָאָרֶץ הַהוּא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּכְן אֶת־גִּינּוֹה וְאֶת־רַחֲבַת עִיר וְאֶת־כָּלָח:	מִן אַרְעָא הַהִיא נָפַק אֶתְוֹרָאָה וּבָנָא יֵת גִּינּוּה וַיֵּת רַחֲבוֹת קֶרְתָּא וַיֵּת כָּלָח:
מִן הָאָרֶץ... – כִּינּוֹן שֶׁרָאָה אֲשׁוּר אֶת בְּנָיו שׁוֹמְעִין לְנִמְרוֹד, וּמוֹרְדִין בְּמָקוֹם לְבָנוֹת הַמֶּגֶדֶל, יֵצֵא מִתוֹכָם.	
וְאֶת־רֶסֶן בֵּין גִּינּוּה וּבֵין כָּלָח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:	וַיֵּת רֶסֶן בֵּין גִּינּוּה וּבֵין כָּלָח הִיא קֶרְתָּא רַבְתָּא:
הָעִיר הַגְּדֹלָה – הִיא גִּינּוּה, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיִּנְגַּה הָיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לֹא־לֵהִימ".	
וּמִצָּרִים יִלְד אֶת־לוֹדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לִהָבִים וְאֶת־נַפְתָּחִים:	וּמִצָּרִים אוֹלִיד יֵת לוֹדָאִי וַיֵּת עַנְמָאִי וַיֵּת לִהָבָאִי וַיֵּת נַפְתּוּחָאִי:
לִהָבִים – שְׁפָנִיהֶם דּוֹמִים לְלֶהָב.	
וְאֶת־פֶּתֶרֶסִים וְאֶת־כְּסָלִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם פִּלְשִׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים:	וַיֵּת פֶּתְרוּסָאִי וַיֵּת כְּסָלוּחָאִי דְנַפְקוּ מִתְּמָן פִּלְשִׁתָּאִי וַיֵּת קַפּוּטָקָאִי:
וְאֶת פֶּתֶרֶסִים וְאֶת כְּסָלוּחִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם פִּלְשִׁתִּים – מִשְׁנִיָּהֶם יֵצֵאוּ, שֶׁהֵיוּ פֶתֶרֶסִים וְכְסָלוּחִים מִחֲלִיפִין מִשְׁכַּב נְשׁוּמִיתָהֶם אֵלּוּ לְאֵלּוּ, וַיֵּצֵאוּ מִהֶם פִּלְשִׁתִּים.	
וּכְנַעַן יִלְד אֶת־צִידוֹן בְּכָרוֹ וְאֶת־חַת:	וּכְנַעַן אוֹלִיד יֵת צִידוֹן בּוּכְרִיהָ וַיֵּת חַת:
וְאֶת־הִיבּוּסִי וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי:	וַיֵּת יְבוּסָאִי וַיֵּת אֱמוֹרָאִי וַיֵּת גִּרְגִּישָׁאִי:
וְאֶת־הַחִתִּי וְאֶת־הָעֶרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי:	וַיֵּת חִתָּאִי וַיֵּת עֶרְקָאִי וַיֵּת אֲנַתּוּסָאִי:
וְאֶת־הָאֲרֹנִי וְאֶת־הָעֶמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:	וַיֵּת אֲרֹנָאִי וַיֵּת צֶמְרָאִי וַיֵּת חַמְתָּאִי וּבִתָּר כֵּן אֶתְבַּדְּרוּ זִרְעֵיתָא כְּנַעֲנָאִי:
וְאַחַר נָפְצוּ – מֵאֵלָה נִפְצְּוּ מִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה.	
וַיְהִי גָבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאַכָּה גִּרְרָה עַד־עֵזָה בְּאַכָּה סְדָמָה וַעֲמֹרָה וְאַדְמָה וַצְבִּיָּם עַד־לְשַׁע:	וַתְּהִי תַחֲוֹם כְּנַעֲנָאָה מִצִּידוֹן מִטִּי לְגִרְרָה עַד עֵזָה מִטִּי לְסְדוֹם וַעֲמֹרָה וְאַדְמָה וַצְבִּיָּם עַד לְשַׁע:
גָבוּל הַכְּנַעֲנִי – סוּף אֲרָצוֹ. כָּל "גָבוּל" לְשׁוֹן סוּף וְקֶצֶה. בְּאַכָּה – שֵׁם דְּבָר. וְלִי נִרְאָה: כָּאָדָם הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ, גָבוּל זֶה מֵגִיעַ עַד אֲשֶׁר תִּבְאֵ לְמָקוֹם פְּלוּנִי.	שֵׁם דְּבָר. וְלִי נִרְאָה: כָּאָדָם הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ, גָבוּל זֶה מֵגִיעַ עַד אֲשֶׁר תִּבְאֵ לְמָקוֹם פְּלוּנִי.
אֵלָה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם בְּגוֹיָהֶם:	אֵלִין בְּנֵי חָם לְזִרְעִיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן בְּאַרְעָתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן:
לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם – אַף עַל פִּי שֶׁנֶּחָלְקוּ לְלִשׁוֹנוֹת וְאַרְצוֹת, כָּלָם בְּנֵי חָם הֵם.	
וּלְשָׁם יִלְד גַּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אָחִי נֶפֶת הַגְּדוֹל:	וּלְשָׁם אֵיתִילִיד אַף הוּא אָבוּיהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֶבֶר אָחוּהִי דִּיקְפַת רַבָּא:

אָבִי כָל בְּנֵי עֵבֶר הִנֵּה, הִנֵּה שָׁם. אָחִי יִפְתַּח הַגְּדוּל – אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יִפְתַּח הַגְּדוּל אִם שָׁם? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "שָׁם בֶּן מֵאָת שָׁנָה... שְׁנֵמִים אַחֵר הַמְּבּוּל" הָיָה אוֹמֵר יִפְתַּח הַגְּדוּל, שְׁהָרִי בֶן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה הָיָה נֹחַ כִּשְׁהִתְחִיל לְהוֹלִיד, וְהַמְּבּוּל הָיָה בְּשֵׁנָת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, נִמְצָא שֶׁהַגְּדוּל בְּבָנָיו הָיָה בֶּן מֵאָה שָׁנָה. וְשָׁם לֹא הִגִּיעַ לְמֵאָה עַד שְׁנֵמִים אַחֵר הַמְּבּוּל. אָחִי יִפְתַּח – וְלֹא אָחִי חָם? שְׁאַלּוּ שְׁנֵיכֶם כִּבְדּוֹ אֶת אֲבִיכֶם, וְזֶה בְּזֶהוּ.

בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלִיד וְאַרְם:

וּבְנֵי אָרַם עוּיץ וְחוּל וְגֵתֵר וְנִמְשׁ:

וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֵׁלַח וְשֵׁלַח יָלַד אֶת־עֵבֶר:

וּלְעֵבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְנִמְיוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אָחִיו יִקְטָן:

נִפְלְגָה – נִתְּבַלְּבְּלוּ הַלְשׁוֹנוֹת, וְנִפְּצוּ מִן הַבִּקְעָה, וְנִתְּפַלְּגוּ בְּכָל הָעוֹלָם. לְמַדְּנוּ שֶׁהָיָה עֵבֶר נָבִיא, שֶׁקָּרָא שָׁם בְּנוֹ עַל שֵׁם הָעֵתִיד. וְשְׁנֵינוּ בְּסֹדֶר עוֹלָם שֶׁבְּסוֹף יָמָיו נִתְּפַלְּגוּ, שָׁאֵם תֵּאֵמַר בְּתַחֲלַת יָמָיו, הָרִי יִקְטָן אָחִיו צַעִיר מִמֶּנּוּ וְהוֹלִיד כִּמְהָ מִשְׁפָּחוֹת קוֹדֵם לָכֵן, שְׁנֹאֲמַר: "וְיִקְטָן יָלַד..."

וְיִקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוּדָד וְאֶת־שֵׁלַח וְאֶת־חֲצָרְמֹנֶת וְאֶת־יֵרַח:

וְיִקְטָן – שֶׁהָיָה עָנִיו וּמִקְטָן עֲצֻמוֹ, לָכֵן זָכָה לְהַעֲמִיד כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַלְלוּ. חֲצָרְמֹנֶת – עַל שֵׁם מְקוֹמוֹ, דְּבָרֵי אֲנָדָה.

וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דִּקְלָה:

וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא:

וְאֶת־אוֹפֵר וְאֶת־חוּיָלָה וְאֶת־יֹוֹבָב כָּל־אַלֶּה בְּנֵי יִקְטָן:

וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁכָּא בְּאַכָּה סְפָרָה הָרַ הַקָּדָם:

אַלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפָּחָתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם לְגוֹיָהֶם:

אַלֶּה מִשְׁפָּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאַלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאָרֶץ אַחֵר הַמְּבּוּל:

שְׁבִיעִי פְרָשֶׁת מִגְדָּל בָּבֶל

וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים:

שְׂפָה אֶחָת – לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ. וּדְבָרִים אֶחָדִים – בָּאוּ בַעֲצָה אֶחָת וְאָמְרוּ: לֹא כָל הַיָּמֵנוּ שֶׁיִּבְנוֹר לוֹ אֶת הָעֵלְיוֹנִים, נַעֲלֶה לְרָקִיעַ וְנַעֲשֶׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה! דְּבַר אַחֵר: עַל יַחֲידוֹ שֶׁל עוֹלָם. דְּבַר אַחֵר: "וּדְבָרִים אֶחָדִים", אָמְרוּ: אֶחָת לְאֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים הָרָקִיעַ מִתְמוֹטֵט, כִּשֵּׁם שֶׁעָשָׂה בִּימֵי הַמְּבּוּל. בָּאוּ וְנַעֲשֶׂה לוֹ סְמוּכוֹת.

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בִקְעָה בְּאָרֶץ שִׁנְעָר וַיִּשְׁבּוּ שָׁם:

בְּנִסְעָם מִקְדָּם – שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם, כְּדַכְתִּיב לְמַעַלָּה: "וַיְהִי מוֹשְׁבָם... הָרַ הַקָּדָם". וְנִסְעוּ מִשָּׁם לְתוֹר לָהֶם מְקוֹם לְהִתְזַיֵּק אֶת כָּלָם, וְלֹא מִצָּאוֹ אֶלָּא שִׁנְעָר.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלְבְּנָה לְאָבֹן וְהַחֲמֵר הָיָה לָהֶם לְחֵמֶר:

איש אל רעהו – אמה לאמה: מצרים לכוש, וכוש לפוט, ופוט לכנען. **הבה** – הזמינו עצמכם. כל "הבה" לשון הזמנה הוא, שמכינים עצמן ומתחברים למלאכה או לעצה או למשא. "הבה" – הזמינו, אפרייליי"ר בלעז. **לבנים** – שאין אבנים בבבל, שהיא בקעה. ונשרפה לשרפה – כך עושים הלבנים, שקורים טיול"ש בלעז: שורפים אותם בכבשן. **לחמר** – לטוס הקיר.

ויאמרו הבה | נבנה-לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-לנו שם פן-נפויז על-פני כל-הארץ:
ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורישיה מטי עד צית שמיא ונעביד לנא שום דלמא נתבדר על אפי כל ארעא:

פן נפויז – שלא יביא עלינו שום מכה להפיצנו מכאן.

וינרד י-הוה לראת את-העיר ואת-המגדל אשר בנו בני האדם:
ואתגלי יי לאתפרעא על עובד קרתא ומגדלא דבנו בני אנשא:

וינרד ה' לראות – לא הוצרך לכך, אלא בא ללמד לדינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו. מדרש רבי תנחומא. **בני האדם** – אלא בני מי, שמא בני חמורים וגמלים? אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה ואמר "האשה אשר נתתה עמדי", אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול.

ויאמר י-הוה הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא-יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות:
ואמר יי הא עמא חד ולישן חד לכולהון ודין דשריאו למעבד וכען לא יתמנע מנהון כל דחשיבו למעבד:

הן עם אחד – כל טובה זו יש עמה, שעם אחד הם ושפה אחת לכלם, ונדבר זה הסלו לעשות. **החלם** – כמו "אמרם", "עשותם" – להתחיל הם לעשות. **לא יבצר מהם... לעשות** – בתמיהה. "יבצר" לשון "מניעה" פתרגומו, ודומה לו "יבצור רוח נגידים".

הבה נרדה ונבנה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו:
הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון אנש לישן חבריה:

הבה נרדה – בבית דינו נמלך מענותנותו יתרה. **הבה** – מדה פגגד מדה: הם אמרו "הבה נבנה", והוא כנגדם מדד ואמר "הבה נרדה". ונבלל – ונבלבל. נו"ן משמש בלשון רבים, וה"א אחרונה יתרה כה"א של "נרדה". **לא ישמעו** – זה שואל לבנה, וזה מביא טיט. וזה עומד עליו ופוצע את מוחו.

ויפץ י-הוה אתם משם על-פני כל-הארץ ויחדלו לבנת העיר:
ויבדר יי יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמבני קרתא:

ויפץ ה' אותם משם – בעולם הזה. מה שאמרו "פן נפויז" נתקיים עליהם. הוא שאמר שלמה "מגורת רשע היא תבואנו".

על-פן קרא שמה בכל כיי-שם בלל י-הוה שפת כל-הארץ ומשם הפיצם י-הוה על-פני כל-הארץ:
על פן קרא שמה בכל ארי תמן בלביל יי לישן כל ארעא ומתמן בדרנון יי על אפי כל ארעא:

ומשם הפיצם – למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי איזו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה? אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעקר להלחם בו; ואלו נשפטו, ואלו לא נאבדו מן העולם? אלא שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו. ואלו היו נוקמים אהבה ורעות ביניהם, שנאמר: "שפה אחת ודברים אחדים" – למדת ששאנוי המתלקת וגדול השלום.

אלה תולדת שם שם בן-מאת שנה ויולד את-ארפכשד שנתים אתר המבול:
אלין תולדת שם שם בר מאה שנין ואוליד ית ארפכשד תרתין שנין בטר טופנא:

שם בן מאת שנה – כשהוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול.

ויחי-שם אחרי הולידו את-ארפכשד חמש מאות שנה ויולד בנים ובנות:
וחיא שם בטר דאוליד ית ארפכשד חמיש מאה שנין ואוליד בנין ובנן:

וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את-שלח:
וחיא ארפכשד אחרי הולידו את-שלח שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות:

ושלח חי שלשים שנה ויולד את-עבר:
ושלח חיא תלתין שנין ואוליד ית עבר:

וַיְחִי־שָׁלַח אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־עֹבֵר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא שְׁלַח בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת עֹבֵר אַרְבַּע מֵאָה וּתְלַת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי־עֹבֵר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פִּלָּג:	וַחֲזָא עֹבֵר תְּלַתִין וְאַרְבַּע שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת פִּלָּג:
וַיְחִי־עֹבֵר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־פִּלָּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא עֹבֵר בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת פִּלָּג אַרְבַּע מֵאָה וּתְלַתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי־פִלָּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־רָעוּ:	וַחֲזָא פִלָּג תְּלַתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת רָעוּ:
וַיְחִי־פִלָּג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־רָעוּ תִשְׁעָ שָׁנִים וּמֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא פִלָּג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת רָעוּ מֵאֲמָן וּתִשְׁעָ שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי רָעוּ שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שָׂרוּג:	וַחֲזָא רָעוּ תְּלַתִין וּתְרַמִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת שָׂרוּג:
וַיְחִי רָעוּ אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־שָׂרוּג שְׁבַע שָׁנִים וּמֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא רָעוּ בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת שָׂרוּג מֵאֲמָן וּשְׁבַע שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־נָחֹר:	וַחֲזָא שָׂרוּג תְּלַתִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת נָחֹר:
וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־נָחֹר מֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא שָׂרוּג בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת נָחֹר מֵאֲמָן שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי נָחֹר תִּשְׁעָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־תְּרַח:	וַחֲזָא נָחֹר עֶשְׂרִין וּתִשְׁעָ שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת תְּרַח:
וַיְחִי נָחֹר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת־תְּרַח תִּשְׁעָ־עֶשְׂרִה שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲזָא נָחֹר בְּתֵר דְּאוֹלִיד יֵת תְּרַח מֵאָה וּתִשְׁעָ עֶשְׂרִי שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:
וַיְחִי־תְרַח שְׁבַעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחֹר וְאֶת־הָרָן:	וַחֲזָא תְּרַח שְׁבַעִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יֵת אַבְרָם יֵת נָחֹר וְיֵת הָרָן:
וְאַלְהָ תוֹלְדַת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לֹוֹט:	וְאַלִין תּוֹלְדַת תְּרַח תְּרַח אוֹלִיד יֵת אַבְרָם יֵת נָחֹר וְיֵת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יֵת לוֹט:
וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תְּרַח אָבִיו בְּאַרְצָן מוֹלְדָתוֹ בְּאוּר כַּשְׁ־דִּים:	וַיְמִית הָרָן עַל אִפִּי תְּרַח אָבוּהִי בְּאַרְעַ נִלְדוּתֶיהָ בְּאוּר דְּכַשְׁדָּאִי:
עַל פְּנֵי תְּרַח אָבִיו – בְּחַיִּי אָבִיו. וּמִדְּרַשׁ אֲגָדָה: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעַל יְדֵי אָבִיו מֵת, שֶׁקִּבֵּל תְּרַח עַל אַבְרָם בְּנוֹ לִפְנֵי נִמְרוֹד עַל שִׁפְתָּת אֶת צִלְמִיּוֹ, וְהִשְׁלִיכוֹ לִכְבָּשׁן הָאֵשׁ. וְהָרָן יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ: אִם אַבְרָם נוֹצֵחַ אֹנִי מִשְׁלוֹ, וְאִם נִמְרוֹד נוֹצֵחַ אֹנִי מִשְׁלוֹ. וּכְשֶׁנִּצַּל אַבְרָם אֶמְרוּ לוֹ לְהָרָן: מִשְׁלִי מִי אֶתָּה? אָמַר לָהֶם הָרָן: מִשְׁלִי אַבְרָם אֹנִי! הִשְׁלִיכוּהוּ לִכְבָּשׁן הָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, וְזֶהוּ "אוּר כַּשְׁ־דִּים". וּמִנֵּחַם פֶּרֶשׁ "אוּר" – בְּקַעָה. וְכֵן "בְּאוּרִים כַּבְּדוּ ה'", וְכֵן "מֵאוֹרֵת צִפְעוֹנִי": כָּל חוֹר וּבְקַע עֲמוֹק קְרוִי "אוּר".	וַיְחִי אַבְרָם וְנָחֹר לָהֶם נָשִׁים וְשֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נָחֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאַבִּי יִסְכָּה:
יִסְכָּה – זוֹ שָׂרָה, עַל שֵׁם שְׁסוּכָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, וְשֶׁהִכֵּל סוֹכִין בִּיפְתָּיה. וְעוֹד: "יִסְכָּה" לִשׁוֹן נְסִיכוּת, כְּמוֹ "שָׂרָה" לִשׁוֹן שָׂרָה.	וַיְחִי אַבְרָם וְנָחֹר לָהֶם נָשִׁים וְשֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נָחֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאַבִּי יִסְכָּה:
וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד:	וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה לִית לָהּ וָלֶד:

וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ
וְאֶת שְׂרֵי כָלָתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר
כַּשְׁ-לַיִם לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם:

וידבר תרח ית אברם בריה וית לוט בר הרן בר בריה
ות שרי כלתיה אמת אברם בריה ונפקו עמהון מאור
דכסדאי למיזל לארעא דכנען ואתו עד חרן ויתיבו
תמן:

ויצאו אתם – ויצאו תרח ואברם עם לוט ושרי.

וַיְהִי יוֹמִי תָרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֲתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת
תָּרַח בְּחֶרֶן:

והיו יומי תרח מאתן וחמיש שנין ומית תרח בחרן:

וימת תרח בחרן – לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען, והיה שם יותר מששים שנה, שְׁהַרִי כְּתִיב: "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן", ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברם, הרי מאה ארבעים וחמש לתרח. כשיצא אברם מחרן, עדיין נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם? שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו: לא קים אברם את כבוד אביו, שהגניחו זמן והלך לו. לפיכך קראו הכתוב "מת", שְׁהַרְשָׁעִים אֶף בְּסִיִּיהֶם קְרוּיִם מֵתִים, והצדיקים אף במיתתן קרויִם חַיִּים, שְׁנֹאֲמַר "ויבניהו בן יהוידע בן איש חי".

טו «ובשנת שמנה עשרה למלך ירבעם בן-נבט מלך אבים על-יהודה: שלש שנים מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת-אבישלום: וילך בכל-חטאות אביו אשר-עשה לפגיו ולא-היה לבבו שלם עם-י-הוה א-להיו כלבב דוד אביו: כי למען דוד נתן י-הוה א-להיו לו גיר בירושלם להקים את-בנו אחזיו ולהעמיד את-ירושלם: אשר עשה דוד את-הישר בעיני י-הוה ולא-סר מפל אשר-צוהו כל ימי חיו רק בדבר אוריה החתי: ומלחמה היתה בין-ירבעם ובין ירבעם כל-ימי חייו: ויתר דברי אבים וכל-אשר עשה הלוואיהם כתובים על-ספר דברי הימים למלכי יהודה ומלחמה היתה בין אבים ובין ירבעם: וישקב אבים עם-אבתיו ויקברו אתו בעיר דוד וימלך אסא בנו תחתיו: ובשנת עשרים לירבעם מלך ישראל מלך אסא מלך יהודה: וארבעים ואחת שנה מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת-אבישלום: ויעש אסא הישר בעיני י-הוה כדוד אביו: ויעבר הקדשים מן-הארץ ויסר את-כל-הגללים אשר עשו אבתיו: וגם | את-מעכה אמו ויסרה מגבירה אשר-עשתה מפלצת לאשרה ויכרת אסא את-מפלצתה וישרף בגחל קדרון: והבמות לא-סרו רק לבב-אסא הנה שלם עם י-הוה כל-ימיו: ויבא את-קדשי אביו וקדשי בית י-הוה כסף וזהב וכלים: ומלחמה היתה בין אסא ובין בעשא מלך-ישראל כל-ימיהם: ויעל בעשא מלך-ישראל על-יהודה ויבן את-הרמה לבלתי תת יצא ובא לאסא מלך יהודה: וינקח אסא את-כל-הכסף וזהב הנותרים | באוצרות בית-י-הוה ואת-אוצרות בית המלך ויתנם ביד עבדיו וישלחם המלך אסא אל-בן-הדוד בן-טברמן בן-חזיון מלך ארם הישב בדמשק לאמר: «ברית ביני ובינך בין אבי ובין אביך הנה שלחתי לך שחד כסף וזהב לך הפרה את-בריתך את-בעשא מלך-ישראל ויעלה מעלי: וישמע בן-הדוד אל-המלך אסא וישלח את-שרי החילים אשר-לו על-ערי ישראל ויך את-עיון ואת-דן ואת אבל בית-מעכה ואת כל-כנרות על כל-ארץ

נפתלי: «ויהי כשמע בעשא ויחדל מבנות את-הרמה וישב בתרצה: ויהמלך אסא השמיע את-כל-יהודה אין נקי וישאו את-אבגי הרמה ואת-עציה אשר בנה בעשא ויבן במ המלך אסא את-גבע בנימן ואת-המצפה: ויתר כל-דברי-אסא וכל-גבורתו וכל-אשר עשה וקהרים אשר בנה הלא-המה כתובים על-ספר דברי הימים למלכי יהודה רק לעת זקנתו חלה את-רגליו: וישקב אסא עם-אבתיו ויקבר עם-אבתיו בעיר דוד אביו וימלך יהושפט בנו תחתיו: ונבדב בן-ירבעם מלך על-ישראל בשנת שתים לאסא מלך יהודה וימלך על-ישראל שנתים: ויעש הרע בעיני י-הוה וילך בדרך אביו ובחטאתו אשר החטיא את-ישראל: ויקשר עליו בעשא בן-אחיה לבית יששכר ויכהו בעשא בגבתון אשר לפלשתים ונבדב וכל-ישראל צרים על-גבתון: וימתהו בעשא בשנת שלש לאסא מלך יהודה וימלך תחתיו: ויהי כמלכו הכה את-כל-בית ירבעם לא-השאיר כל-נשמה לירבעם עד השמדו כדבר י-הוה אשר דבר ביד-עבדו אחיה השילני: על-חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את-ישראל בכעסו אשר הכעיס את י-הוה א-להי ישראל: ויתר דברי נבדב וכל-אשר עשה הלא-הם כתובים על-ספר דברי הימים למלכי ישראל: ומלחמה היתה בין אסא ובין בעשא מלך-ישראל כל-ימיהם: בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא בן-אחיה על-כל-ישראל בתרצה עשרים וארבע שנה: ויעש הרע בעיני י-הוה וילך בדרך ירבעם ובחטאתו אשר החטיא את-ישראל:

טז «ויהי דבר-י-הוה אלי-הוא בן-חנני על-בעשא לאמר: יען אשר הרימתיך מן-העפר ואתנך נגיד על עמי ישראל ותלך | בדרך ירבעם ותחטא את-עמי ישראל להכעיסני בחטאתם: הנני מבטל את-עמי אשר בעשא ואחרי ביתו ונתתי את-ביתך כבית ירבעם בן-נבט: והמת לבעשא בעיר יאכלו הפלבים והמת לו בשדה יאכלו עוף השמים: ויתר דברי בעשא ואשר עשה וגבורתו

הלא־הם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל: וישקב עמרי בעשא עם־אבתיו ויקבר בתרצה וימלך אלה בנו תחתיו: וגם בנד־יהוא בן־חנני הנביא דבר־י־הוֹה היה אל־בעשא ואל־ביתו ועל פל־הרצה | אשר־עשה | בעיני י־הוֹה להכעיסו במעשה ידיו להיות כבית ירבעם ועל אשר־הכה אתו: בשנת עשרים ושש שנה לאסא מלך יהודה מלך אלה בן־בעשא על־ישראל בתרצה שנתים: ויקשר עליו עבדו זמרי שר מחצית הרקב והוא בתרצה שנה שפור בית ארצא אשר על־הבית בתרצה: ויבא זמרי ויפגהו וימיתוהו בשנת עשרים ושבע לאסא מלך יהודה וימלך תחתיו: ויהי במלכו כשבתו על־כסאו הכה את־כל־בית בעשא לא־השאיר לו משתין בקיר וגאליו ורעהו: וישמד זמרי את כל־בית בעשא כדבר י־הוֹה אשר דבר אל־בעשא בנד יהוא הנביא: אל כל־חטאות בעשא וחטאות אלה בנו אשר חטאו ואשר החטיאו את־ישראל להכעיס את־י־הוֹה א־להי ישראל בהבליהם: ויתר דברי אלה וכל־אשר עשה הלוא־הם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל: בשנת עשרים ושבע שנה לאסא מלך יהודה מלך זמרי שבעת ימים בתרצה והעם חזים על־גבתון אשר לפלשתים: וישמע העם החגים לאמר קשר זמרי וגם הכה את־המלך וימלכו כל־ישראל את־עמרי שר־צבא על־ישראל ביום ההוא במחנה: ויעלה עמרי וכל־ישראל עמו מגבתון ויצרו על־תרצה: ויהי פראות זמרי כי־נלכדה העיר ויבא אל־ארמון בית־המלך וישורף עליו את־בית־מלך באש וימת: על־חטאתיו אשר חטא לעשות הרע בעיני י־הוֹה ללכת בדרך ירבעם ובחטאתו אשר עשה להחטיא את־ישראל: ויתר דברי זמרי וקשרו אשר קשר הלא־הם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל: אז יחלק העם ישראל לחצי חצי העם היה אחרי תבגי בן־גינת להמליכו והחצי אחרי עמרי: ויחזק העם אשר אחרי עמרי את־העם אשר אחרי תבגי בן־גינת וימת תבגי וימלך

עמרי: בשנת שלשים ואחת שנה לאסא מלך יהודה מלך עמרי על־ישראל שנים עשר שנה בתרצה מלך שש־שנים: וילקן את־הקר שמרון מאת שמר בכפרים כסף ויבן את־הקר ויקרא את־שם העיר אשר בנה על שם־שמר אזני הקר שמרון: ויעשה עמרי הרע בעיני י־הוֹה ופרע מכל אשר לפניו: וילך בכל־דרך ירבעם בן־נבט ובחטאתו אשר החטיא את־ישראל להכעיס את־י־הוֹה א־להי ישראל בהבליהם: ויתר דברי עמרי אשר עשה וגבורתו אשר עשה הלא־הם כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל: וישקב עמרי עם־אבתיו ויקבר בשמרון וימלך אחאב בנו תחתיו: ואחאב בן־עמרי מלך על־ישראל בשנת שלשים ושמנה שנה לאסא מלך יהודה וימלך אחאב בן־עמרי על־ישראל בשמרון עשרים ושנים שנה: ויעש אחאב בן־עמרי הרע בעיני י־הוֹה מכל אשר לפניו: ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן־נבט וילקח אשה את־איזבל בת־אתבעל מלך צידנים וילך ויעבד את־הבעל וישתחו לו: וינקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: ויעש אחאב את־האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את־י־הוֹה א־להי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: וימיו בנה חיאל בית האלי את־יריחה באבירים בכרו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה כדבר י־הוֹה אשר דבר בנד יהושע בן־נון:

יז ויאמר אליהו המשפּי משפּי גלעד אל־אחאב חי־י־הוֹה א־להי ישראל אשר עמדתו לפניו אם־יהיה השנים האלה טל ומטר פי אם־לפי דברי: ויהי דבר־י־הוֹה אליו לאמר: גלך מזה ופגית לך קדמה וגסתרם בגחל פּרית אשר על־פני הירדן: והנה מהנחל תשתה ואת־הערבים צויתי לכללך שם: וילך ויעש כדבר י־הוֹה וישב בגחל פּרית אשר על־פני הירדן: והערבים מבאים לו לחם ובשר בפקר ולחם ובשר בערב ומן־הנחל ישתה: ויהי מקץ ימים וייבש הנחל פי לא־היה גשם בארץ: ויהי דבר־י־הוֹה אליו לאמר: קום לך צרפתה אשר

לצידון וישבת שם הנה צניתי שם אשה אלמנה לכללך: וינקם ויילך צרפתה ויבא אלפתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקוששת עצים ויקרא אליה ויאמר קחינא לי מעטמים בפלי ואשתה: ונתלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחינא לי פתלחם בנדך: ונתאמר חי-הנה אלהיך אמ-ישלי מעוג כי אם-מלא כף-קמח בפד ומעט-שמן בצפתת והנני מקוששת שנים עצים ובאתי ועשיתיהו לי ולבני ואכלנהו ומתנו: ויאמר אליה אליהו אל-תיראי באי עשי כדברך אך עשי-לי משם ענה קטנה בראשנה והוצאת לי ולך ולבנך תעשי באחרונה: כי כה אמר י-הנה אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפתת השמן לא תחסר עד יום תתי-הנה גשם עלפני האדמה: ונתלך ותעשה כדבר אליהו ונתאכל [היא-והוא] וביתה ימים: כד הקמח לא כלתה וצפתת השמן לא חסר כדבר י-הנה אשר דבר בנד אליהו: ויהי אחר הדברים האלה חלה בן-האשה בעלת הבית ויהי חליו חזק מאד עד אשר לא-נוותרה-בו נשמה: ונתאמר אל-אליהו מה-לי ולך איש האלהים באת אלי להזכיר את-עוני ולהמית את-בני: ויאמר אליה תני-לי את-בנך ויקחהו מחיקה ויעלהו אל-העליה אשר-הוא ישב שם וישכבהו על-משחו: ויקרא אל-י-הנה ויאמר י-הנה אלהי הגם עליהאלמנה אשר-אני מתגורר עמה הרעות להמית את-בנה: ויתמדד על-הילד שלש פעמים ויקרא אל-י-הנה ויאמר י-הנה אלהי תשוב נא נפשי-הילד הזה על-קרבו: וישמע י-הנה בקול אליהו ותשוב נפשי-הילד על-קרבו ויחי: וניקח אליהו את-הילד וירדהו מן-העליה הביתה ויתנהו לאמו ויאמר אליהו ראי חי בנך: ונתאמר האשה אל-אליהו עתה זה ידעתי כי איש אלהים אתה ודבר-י-הנה בפיך אמת:

יח ויהי ימים רבים ודבר-י-הנה הנה אל-אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל-אחאב ואתנה מטר עלפני האדמה: ויילך אליהו להראות אל-אחאב והרעב חזק בשמרון: ויקרא

אחאב אל-עבדנהו אשר על-הבית ועבדהו הנה ירא את-י-הנה מאד: ויהי בהכרית איזבל את נביאי י-הנה וניקח עבדהו מאה נביאים ויחביאם חמשים איש במערה לך בארץ אל-פלמעני המים ואל פל-הנחלים אולי ונמצא חציר ונחיה סוס ופרד ולוא נכרית מהבהמה: ויחלקו להם את-הארץ לעבר-בה אחאב הלך בדרך אחד לבדו ועבדהו הלך בדרך-אחד לבדו: ויהי עבדהו בדרך והנה אליהו לקראתו ויכרהו ויפל עלפניו ויאמר האתה זה אדני אליהו: ויאמר לו אני לך אמר לאדניך הנה אליהו: ויאמר מה חטאתי כי-אתה נתן את-עבדך בנד-אחאב להמיתני: חי י-הנה אלהיך אם-ישגוי וממלכה אשר לא-שלח אדני שם לבקשך ואמרו אין והשביע את-הממלכה ואת-הגוי כי לא ימצאפה: ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו: ויהי אפי' אלך מאתך ורוח י-הנה ישאך על אשר לא-אדע ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך והרגני ועבדך ירא את-י-הנה מנערי: והלא-הגד לאדני את אשר-עשיתי בהרג איזבל את נביאי י-הנה ואחבא מנביאי י-הנה מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים: ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו והרגני: ויאמר אליהו חי י-הנה צבאות אשר עמדתי לפניו כי היום אראה אליו: ויילך עבדהו לקראת אחאב ויגד-לו ויילך אחאב לקראת אליהו: ויהי כראות אחאב את-אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עבר ישראל: ויאמר לא עכרתלי את-ישראל כי אם-אתה ובית אביך בעזבכם את-מצות י-הנה ונתלך אתרי הבעלים: ועתה שלח קבץ אלי את-כל-ישראל אל-הר הפרמל ואת-נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל: וישלח אחאב בכל-בני ישראל ויקבץ את-הנביאים אל-הר הפרמל: וישגש אליהו אל-פל-העם ויאמר עד-מתי אתם פסחים על-שתי הסעפים אם-י-הנה האלהים לכו אחריו ואם-

הַבַּעַל לָכוּ אַחֲרָיו וְלֹא־עָנוּ הָעָם אֹתוֹ דָּבָר׃
וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ אֶל־הָעָם אֲנִי נֹתַרְתִּי נָבִיא
לִי־הוּא לְבִדִּי וְנִבְיָאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע־מֵאוֹת
וַחֲמִשִּׁים אִישׁ׃ וַיִּתְּנוּ־לָנוּ שָׁנִים פָּרִים וַיִּבְתְּרוּ
לָהֶם הַפֶּר הָאֶחָד וַיִּנְתְּחֻהוּ וַיְשִׁימוּ עַל־הָעֲצִים
וְאֵשׁ לֹא יָשִׁימוּ וְאֲנִי אַעֲשֶׂה ׀ אֶת־הַפֶּר הָאֶחָד
וְנִתְּחִי עַל־הָעֲצִים וְאֵשׁ לֹא אֲשִׁים׃ וַיִּקְרָאֻם
בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֲנִי אֶקְרָא בְּשֵׁם־יְהוָה וְהָיָה
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־יַעֲבֹד בָּאֵשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן
כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ
לְנִבְיָאֵי הַבַּעַל בַּחֲרוּ לָכֶם הַפֶּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ
רֹאשֹׁנָה כִּי אַתֶּם הַרְבִּים וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם
וְאֵשׁ לֹא תָשִׁימוּ׃ וַיִּקְחֻהוּ אֶת־הַפֶּר אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם
וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁם־הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד־הַצִּהְרִים
לֹאמַר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל־
הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיְהִי בַצִּהְרִים וַיִּתְּחֵל בָּהֶם
אֱלֹהֵהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְּקוֹל־גָּדוֹל כִּי־אֱלֹהִים הוּא
כִּי שָׁמַח וְכִי־שָׂיַג לוֹ וְכִי־דָרַךְ לוֹ אוֹלִי יִשָּׁן הוּא
וַיִּקְרָא׃ וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְּגַדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּטִים
בַּחֲרָבוֹת וּבַרְמָחִים עַד־שִׁפְף־דָּם עֲלֵיהֶם׃ וַיְהִי
כַּעֲבַר הַצִּהְרִים וַיִּתְּנִבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאֵין־
קוֹל וְאֵין־עֲנָה וְאֵין קוֹשֵׁב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ לְכָל־
הָעָם גִּשּׁוּ אֵלַי וַיִּגְשׂוּ כָל־הָעָם אֵלָיו וַיִּרְפָּא אֶת־
מִזְבַּח יְהוָה הַהוּא׃ וַיִּנְקַח אֱלֹהֵהוּ שְׁתֵּים עָשָׂר
אַבְנִים כַּמִּסְפָּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יְהִיָּה שִׁמְךָ׃ וַיִּבְנֶה
אֶת־הָאֲבָנִים מִזְבַּח בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תְּעֵלָה כְּבִית
סֻמִּתִּים זָרַע סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ׃ וַיִּנְעֲרֶךְ אֶת־הָעֲצִים
וַיִּנְתַּח אֶת־הַפֶּר וַיִּשֶׂם עַל־הָעֲצִים׃ וַיֹּאמֶר מִלֹּא
אַרְבָּעָה כַּדִּים מַיִם וַיִּצְקוּ עַל־הָעֵלָה וְעַל־הָעֲצִים
וַיֹּאמֶר שָׁנוּ וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שִׁלְשׁוּ וַיִּשְׁלְשׂוּ׃ וַיִּלְכוּ
הַמַּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וְגַם אֶת־הַתְּעֵלָה מִלֹּא־מַיִם׃
וַיְהִי ׀ בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגָּשׁ אֱלֹהֵהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יוֹדַע
כִּי־אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאֲנִי עַבְדְּךָ וּבַדְּבָרֶךָ
עָשִׂיתִי אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ עָנָנִי יְהוָה עָנָנִי
וַיִּדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי־אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה
הַסִּבֵּת אֶת־לִבָּם אַחֲרֵיכֶת׃ וַיִּתְּחֵל אֲשֶׁר־יְהוָה

וַיִּתְּחֵל אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הָעֲצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים
וְאֶת־הָעֶפְרָא וְאֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר־בַּתְּעֵלָה לַחֲכָה׃
וַיִּירָא כָל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה
הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר
אֱלֹהֵהוּ לָהֶם תַּפְשׂוּ ׀ אֶת־נִבְיָאֵי הַבַּעַל אִישׁ אֶל־
יְמִלְט מֵהֶם וַיִּתְּפְשׂוּם וַיִּוֹרְדֵם אֱלֹהֵהוּ אֶל־גִּחְלֵל
קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵהוּ לְאַחָאָב
עֲלֵה אֵכָל וּשְׁתָּה כִּי־קוֹל הַמּוֹן הִגָּשָׁם׃ וַיַּעֲלֵה
אַחָאָב לְאֵכָל וּלְשִׁתּוֹת וְאֱלֹהֵהוּ עָלָה אֶל־רֹאשׁ
הַכַּרְמֶל וַיִּגְהַר אֶרְצָה וַיִּשֶׂם פָּגִיו בֵּין בָּרְכוּ׃
וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָו עֲלֵה־נָא הַבֵּט דָּרֶךְ־יָם וַיַּעַל
וַיִּבֵּט וַיֹּאמֶר אֵין מָאוּמָה וַיֹּאמֶר שָׁב שָׁבַע
פַּעַמִּים׃ וַיְהִי בַשִּׁבְעִית וַיֹּאמֶר הִנֵּה־עֵב קִטְנָה
כַּכֶּף־אִישׁ עָלָה מֵיָם וַיֹּאמֶר עֲלֵה אָמַר אֶל־אַחָאָב
אַסֵּר וְרֹד וְלֹא יַעֲצֹרְכָה הַגָּשָׁם׃ וַיְהִי ׀ עַד־כֹּה
וְעַד־כֹּה וְהַשָּׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ וַיְהִי גִשָּׁם
גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחָאָב וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה׃ וַיִּזְד־יְהוָה
הַיִּתֵּחַ אֶל־אֱלֹהֵהוּ וַיִּשְׁגַּם מִתְּגִיו וַיִּרָץ לִפְנֵי אַחָאָב
עַד־בֹּאָכָה יִזְרְעֶאלָה׃

יט וַיִּגָּד אַחָאָב לְאִיזָבֵל אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵהוּ
וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר הִרְגָה אֶת־כָּל־הַנָּבִיאִים בַּחֲרָב׃
וַיִּתְּשֵׁלֶח אִיזָבֵל מִלֵּאָדָּה אֶל־אֱלֹהֵהוּ לֵאמֹר כֹּה־
יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפּוֹן כִּי־כַעַת מִחֵר אֲשִׁים
אֶת־נַפְשִׁי כְּנַפֶּשׁ אֶחָד מֵהֶם׃ וַיִּירָא וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ אֶל־
נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בָּאָר שִׁבְעָה אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיִּנַּח אֶת־
נַעֲרָו שָׁם׃ וְהוּא־הֵלֶךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֵא
וַיִּשָּׁב תַּחַת רִתֵּם אֶחָד וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוֹת
וַיֹּאמֶר ׀ רַב עָתָה יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי־לֹא־טוֹב
אַנְכִי מֵאַבְתָּי׃ וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רִתֵּם אֶחָד
וְהִנֵּה־זֶה מִלֵּאָדָּה נִגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוֹם אָכּוֹל׃ וַיִּבֵּט
וְהִנֵּה מִרְאֲשֵׁיתוֹ עֹגַת רָצָפִים וְצַפְחַת מַיִם וַיֹּאכֵל
וַיִּשְׁתֵּי וַיִּשָּׁב וַיִּשְׁכַּב׃ וַיִּשָּׁב מִלֵּאָדָּה יְהוָה שְׁנִית
וַיַּעֲבֹ בּוֹ וַיֹּאמֶר קוֹם אֵכָל כִּי רַב מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ׃
וַיִּקָּם וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁתָּה וַיֵּלֶךְ בִּכְח ׀ הָאֲכִילָה הַהִיא
אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הָרֵאֱלֹהִים
חָרַב׃ וַיָּבֵא־שָׁם אֶל־הַמַּעֲרָה וַיֵּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לָּךְ פֹּה אֱלֹהֵהוּ׃ וַיֹּאמֶר
קָנָא קָנָאתִי לִי־הַהוּא ׀ אֱלֹהֵי צִבְאוֹת כִּי־עָזְבוּ

בְּרִיתָךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבַּחְתֶּיךָ הָרְסוּ וְאֶת־
 גְּבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַחֲרֵב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת־
 נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: ^אוַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדַת בְּהָרָא לִפְנֵי
 יְ-הוָה וְהִנֵּה יְ-הוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֹזֶק מִפָּרֶקַח
 הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלַעִים לִפְנֵי יְ-הוָה לֹא בְרוּחַ יְ-הוָה
 וְאוֹתָר הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ יְ-הוָה: ^בוְאוֹתָר
 הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְ-הוָה וְאוֹתָר הָאֵשׁ קוֹל
 דִּמְמָה דִּקָּה: ^גוַיְהִי וּפְשָׁמַע אֱלֹהֵהוּ וַיִּלְט פָּנָיו
 בְּאַדְרָתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וְהִנֵּה אֵלָיו
 קוֹל וַיֹּאמֶר מִה־לֶּךָ פֹּה אֱלֹהֵהוּ: ^דוַיֹּאמֶר קִנָּא
 קָנֵאתִי לִי־הוּא ^האֶ־לֹהִי צִ־בָּאוֹת כִּי־עֲזָבוּ בְרִיתְךָ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבַּחְתֶּיךָ הָרְסוּ וְאֶת־גְּבִיאֶיךָ
 הָרְגוּ בַחֲרֵב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת־נַפְשִׁי
 לְקַחְתָּהּ: ^ווַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ
 מִדְּבָרָה דִּמָּשֶׁק וּבֵאתָ וּמִשְׁחַתְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמַלְךְ
 עַל־אַרְם: ^זוְאוֹתָר יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי תִמְשַׁח לְמַלְךְ עַל־
 יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שַׁפְטַל מֵאֲבֵל מְחוּלָה
 תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ: ^חוְהִלָּה הַנִּמְלֵט מִתַּרְבַּח חֲזָאֵל
 יָמִית יֵהוּא וְהַנִּמְלֵט מִתַּרְבַּב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע:
^טוְהַשְׂאֵרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שְׂבָעַת אֲלָפִים כָּל־הַבְּרָפִים
 אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל־הַפֹּה אֲשֶׁר לֹא־נָשַׁק
 לוֹ: ^יוַיִּלְךָ מִשָּׁם וַיִּמָּצֵא אֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שַׁפְטַל
 וְהוּא חָרַשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר צִמְדִים לִפְנָיו וְהוּא
 בַּשְּׁנַיִם הָעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֱלֹהֵהוּ אֵלָיו וַיִּשְׁלַח אֲדָרְתוֹ
 אֵלָיו: ^{יא}וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבֶּקֶר וַיֵּרֶץ אַחֲרֵי אֱלֹהֵהוּ וַיֹּאמֶר
 אֲשַׁקֶּה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ
 לֵךְ שׁוּב כִּי מִה־עַשִׁיתִי לָךְ: ^{יב}וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח
 אֶת־צִמְד הַבֶּקֶר וַיִּזְבַּחַהוּ וּבִכְלִי הַבֶּקֶר בַּשָּׁלֹם
 הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵהוּ
 וַיִּשְׂרַתְהוּ:

כ ^אוּבֶן־הַדָּד מֶלֶךְ־אַרְם קִבֵּץ אֶת־כָּל־חֵילֹו
 וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מֵלָךְ אִתּוֹ וְסוֹס וְרֶכֶב וַיַּעַל וַיַּצֵּר
 עַל־שֹׁמְרוֹן וַיִּלָּחֶם בָּהּ: ^בוַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־
 אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הָעִירָהּ: ^גוַיֹּאמֶר לוֹ פֹּה אָמַר
 בֶּן־הַדָּד כִּסְפֶךָ וְזָהָבֶךָ לִי־הוּא וְנָשִׁיךָ וּבָגֶיךָ
 הַטּוֹבִים לִי־הֵם: ^דוַיַּעַן מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
 כַּדְּבָרֶךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָךְ אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר־לִי: ^הוַיָּשָׁבוּ
 הַמַּלְאָכִים וַיֹּאמְרוּ כֹה־אָמַר בֶּן־הַדָּד לְאָמַר כִּי־

שְׁלַחְתִּי אֵלָיֶךָ לְאָמַר כִּסְפֶךָ וְזָהָבֶךָ וְנָשִׁיךָ וּבָגֶיךָ לִי
 תָתֵן: ^וכִּי ^זאִם־כָּפַעַת מֵחֵר אֲשַׁלַּח אֶת־עַבְדִּי אֵלָיֶךָ
 וְחָפְשׁוֹ אֶת־בְּרִיתְךָ וְאֶת בְּתִי עַבְדֶּיךָ וְהִנֵּה כָל־
 מִחְמַד עֵינֶיךָ יַעֲשִׂמוּ בִינָם וְלִקְחוּ: ^חוַיִּקְרָא מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל לְכָל־זַקְנֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי
 רָעָה זֶה מִבְּקָשׁ כִּי־שְׁלַח אֵלַי לְנָשִׁי וּלְבָנִי וּלְכִסְפִּי
 וּלְזָהָבִי וְלֹא מִנְעַתִּי מִמֶּנּוּ: ^טוַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל־
 הַזִּקְנָנִים וְכָל־הָעָם אֶל־תִּשְׁמַע וְלֹא תֵאָבֶה:
^יוַיֹּאמֶר לְמַלְאָכִי בֶן־הַדָּד אֲמָרוּ לְאֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כָּל־
 אֲשֶׁר־שְׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ בְּרֹאשׁוֹנָה אַעֲשֶׂה וְהַדְּבָר
 הַזֶּה לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת וַיִּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיָּשָׁבוּ
 דְּבָר: ^{יא}וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן־הַדָּד וַיֹּאמֶר כֹּה־יַעֲשׂוּן לִי
 אֶ־לָהִים וְכֹה יוֹסֶפוּ אִם־יִשְׁפֹּק עֹפֶר שֹׁמְרוֹן
 לַשַּׁעֲלִים לְכָל־הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלִי: ^{יב}וַיַּעַן מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דְּבָרוּ אֶל־יְהוֹשָׁפָט חֲגֹר כַּמִּפְתָּח:
^{יג}וַיְהִי פְשָׁמַע אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה וְהוּא שָׁתָה הוּא
 וְהַמַּלְכִים בַּסָּפוֹת וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו שְׂיָמוּ וַיַּעֲשִׂמוּ
 עַל־הָעִיר: ^{יד}וְהִנֵּה ^{טו}נָבִיא אֶחָד נָגַשׁ אֶל־אַחְאָב
 מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר פֹּה אָמַר יְ-הוָה הִרְאִיתָ אֶת
 כָּל־הַקְּמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה הַנְּגִי נִתְּנוּ בִינָךְ הַיּוֹם
 וַיַּדְעַתָּ כִּי־אֲנִי יְ-הוָה: ^{טז}וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי וַיֹּאמֶר
 כֹּה־אָמַר יְ-הוָה בְּנַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינּוֹת וַיֹּאמֶר מִי־
 יֵאָסֵר הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה: ^{יז}וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי
 שָׂרֵי הַמְּדִינּוֹת וַיְהִיו מְאֻתָּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים
 וְאַחֲרֵיהֶם פָּקֹד אֶת־כָּל־הָעָם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 שְׂבָעַת אֲלָפִים: ^{יח}וַיֵּצְאוּ בַצֹּהֲרִים וּבֶן־הַדָּד שָׁתָה
 שְׁפוֹר בַּסָּפוֹת הוּא וְהַמַּלְכִים שְׁלֹשִׁים־וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ
 עֲזָר אִתּוֹ: ^{יט}וַיֵּצְאוּ נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינּוֹת בְּרֹאשׁוֹנָה
 וַיִּשְׁלַח בֶּן־הַדָּד וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים יָצְאוּ
 מִשֹּׁמְרוֹן: ^כוַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצְאוּ תִפְשׂוּם חַיִּים
 וְאִם לְמִלְחָמָה יָצְאוּ חַיִּים תִּפְשׂוּם: ^{כא}וְאֵלָה יָצְאוּ
 מִן־הָעִיר נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינּוֹת וְהַחִיל אֲשֶׁר
 אַחֲרֵיהֶם: ^{כב}וַיִּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ וַיִּגְסוּ אֶרֶם וַיִּרְדְּפֻם
 יִשְׂרָאֵל וַיִּמָּלֵט בֶּן־הַדָּד מֶלֶךְ אֶרֶם עַל־סוֹס
 וּפָרָשִׁים: ^{כג}וַיֵּצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּרֶךְ אֶת־הַסּוֹס
 וְאֶת־הָרֶכֶב וְהִכָּה בָאֶרֶם מִכָּה גְדוֹלָה: ^{כד}וַיִּגַּשׁ
 הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הַתְּחִלָּה וְזַע
 וּרְאֵה אֶת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה כִּי לְתַשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ

אֲרָם עָלָה עָלָיו: וַעֲבָדִי מֶלֶךְ-אֲרָם אָמְרוּ אֵלָיו
אֲ-לֹהֵי הָרִים אֲ-לֹהֵיהֶם עַל-כֵּן חִזְקוּ מִמֶּנּוּ וְאוֹלָם
נִלְחַם אַתֶּם בַּמִּישׁוֹר אִם-לֹא נַחֲזֵק מֵהֶם: וְאֶת-
הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה הָסֵר הַמְּלָכִים אִישׁ מִמָּקוֹמוֹ
וְשִׁים פָּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם: וְאֵתָה תִּמְנֶנָּה-לָּךְ חֵיל
כַּחֲלִיל הַנֶּפֶל מֵאוֹתָךְ וְסוֹס פָּסוּס וְרֶכֶב כָּרֹכֵב
וְנִלְחַמָּה אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר אִם-לֹא נַחֲזֵק מֵהֶם
וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ כֵּן: וַיְהִי לְתִשׁוּבַת הַשָּׁנָה
וַיִּפְקֹד בֶּן-הֶזְדָּד אֶת-אֲרָם וַיַּעַל אֶפְקָה לַמֶּלֶךְ
עִם-יִשְׂרָאֵל: וַיּוֹבִי יִשְׂרָאֵל הַתַּפְקִדוֹ וְכָלכָּלוּ וַיֵּלְכוּ
לְקִרְאָתָם וַיַּחֲנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל נִגְדָם כַּשְׁנִי חֲשָׁפִי
עֲזִים וְאֲרָם מִלָּאוּ אֶת-הָאָרֶץ: וַיִּצָּשׂ אִישׁ
הָאֲ-לֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה-
אָמַר יְ-הוָה יַעֲזֹר אֲשֶׁר אָמְרוּ אֲרָם אֲ-לֹהֵי הָרִים
יְ-הוָה וְלֹא-אֲ-לֹהֵי עֲמָקִים הוּא וְנִתַּתִּי אֶת-כָּל-
הַמִּזְמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה בְּיָדְךָ וַיִּדְעָתָם כִּי-אֲנִי יְ-הוָה:
וַיַּחֲנוּ אֵלֶּה גִבְחֵי-אֵלֶּה שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי וַתִּקְרַב הַמֶּלֶךְ וַיָּכּוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-
אֲרָם מֵאֶה-אֵלֶּף רִגְלֵי בַיּוֹם אֶחָד: וַיִּגְסוּ
הַנוֹתָרִים אֶפְקָה אֶל-הָעִיר וַתִּפֹּל הַחוֹמָה עַל-
עֲשָׂרִים וּשְׁבַעֲהָ אֵלֶּף אִישׁ הַנוֹתָרִים וּבֶן-הֶזְדָּד נָס
וַיָּבֹא אֶל-הָעִיר חֶדֶר בְּחֶדֶר: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדֶיךָ
הַנֶּה-גָּא שְׁמַעְנוּ כִּי מִלְכִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי-מִלְכִּי
חֹסֵד הֵם נִשְׁיִמָּה גָא שְׁלִים בְּמִתְנִיָנוּ וַחֲבָלִים
בְּרָאשָׁנוּ וְנִצָּא אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוֹלֵי יַחֲיָה אֶת-
נַפְשָׁךְ: וַיַּחֲגֹרוּ שְׁלִים בְּמִתְנִיָהֶם וַחֲבָלִים
בְּרָאשֵׁיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל-מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ עֲבָדְךָ
בֶּן-הֶזְדָּד אָמַר תַּחֲיֵי-גָא נַפְשִׁי וַיֹּאמֶר הַעוֹדְנוּ חַי
אִתִּי הוּא: וַהֲאֲנָשִׁים יִנְחָשׁוּ וַיִּמְהָרוּ וַיַּחֲלִטוּ
הַמִּמֶּנּוּ וַיֹּאמְרוּ אִתִּיךָ בֶּן-הֶזְדָּד וַיֹּאמֶר בָּאוּ קַחְתִּהוּ
וַיֵּצֵא אֵלָיו בֶּן-הֶזְדָּד וַיַּעֲלֵהוּ עַל-הַמֶּרְכָּבָה:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעָרִים אֲשֶׁר-לָקַח-אֲבִי מֵאֵת אֲבִיךָ
אֲשִׁיב וְחַצּוֹת תְּשִׁים לָךְ בְּדַמְיֶשֶׁק כְּאֲשֶׁר-שָׂם אֲבִי
בְּשִׁמְרוֹן וְאֲנִי בַּבְּרִית אֲשַׁלְחֶךָ וַיִּכְרַת-לּוֹ בְּרִית
וַיִּשְׁלַחְתֵּהוּ: וַאֲישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל-
רַעְהוּ בַּדָּבָר יְ-הוָה הַכִּינִי גָא וַיִּמָּאֵן הָאִישׁ
לְהַפְתּוֹ: וַיֹּאמֶר לּוֹ יַעֲזֹר אֲשֶׁר לֹא-שְׁמַעְתָּ בְּקוֹל
יְ-הוָה הַנֶּה הוֹלֵךְ מֵאִתִּי וְהַכָּה הָאָרֶץ וַיֵּלֶךְ מֵאֲצִלוֹ

וַיִּמָּצְאוּהוּ הָאָרֶץ וַיַּכֵּהוּ: וַיִּמָּצְאָה אִישׁ אֶחָד
וַיֹּאמֶר הַכִּינִי גָא וַיַּכֵּהוּ הָאִישׁ הַכָּה וַפָּצַע: וַיֵּלֶךְ
הַנְּבִיא וַיַּעֲמֵד לַמֶּלֶךְ עַל-הַדָּרָךְ וַיִּתְחַפֵּשׂ בְּאֶפֶר
עַל-עֵינָיו: וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עֹבֵר וְהוּא צֹעֵק אֶל-הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמֶר עֲבָדְךָ יֵצֵא בְּקֶרֶב-הַמֶּלֶךְ וְהִנֵּה-אִישׁ
סֹר וַיָּבֹא אֵלָי אִישׁ וַיֹּאמֶר שְׁמֹר אֶת-הָאִישׁ הַזֶּה
אִם-הִפְקֵד יִפְקֹד וְהִיתָה נַפְשָׁךְ תַּחַת נַפְשׁוֹ אוֹ
כִּפְרֵ-כֶסֶף תִּשְׁקוֹל: וַיְהִי עֲבָדְךָ עָשָׂה הַנֶּה וְהִנֵּה
וְהוּא אֵינְנוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל כֵּן מִשְׁפָּטָךְ
אֵתָה תִּרְצָתָ: וַיִּמְהָר וַיָּסֹר אֶת-הָאֶפֶר מֵעַל עֵינָיו
וַיָּכַר אֹתוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כִּי מִהַנְּבִיאִים הוּא:
וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְ-הוָה יַעֲזֹר שְׁלַחְתָּ אֶת-
אִישׁ-חֶרְמִי מִיָּד וְהִיתָה נַפְשָׁךְ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ
תַּחַת עַמּוֹ: וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ-יִשְׂרָאֵל עַל-בֵּיתוֹ סֹר וַזַּעַף
וַיָּבֹא שִׁמְרוֹנָה:
כֹּא וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַם הָיָה לְנָבוֹת
הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֵאל אֵצֶל הַיָּכֵל אַחְאָב מֶלֶךְ
שִׁמְרוֹן: וַיִּזְדָּבֵר אַחְאָב אֶל-נָבוֹת לֵאמֹר תִּנְהַל-לִי
אֶת-כַּרְמִי וַיְהִי-לִי לְגֹן-יֵרֶק כִּי הוּא קְרוֹב אֵצֶל
בֵּיתִי וְאֵתָנָה לָּךְ תַּחֲתָיו כָּרַם טוֹב מִמֶּנּוּ אִם טוֹב
בְּעֵינֶיךָ אֵתָנָה-לָּךְ כֶּסֶף מְחִיר זֶה: וַיֹּאמֶר נָבוֹת
אֶל-אַחְאָב חָלִילָה לִּי מִיְ-הוָה מִתַּתִּי אֶת-נַחֲלַת
אֲבוֹתִי לָּךְ: וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל-בֵּיתוֹ סֹר וַזַּעַף עַל-
הַדָּבָר אֲשֶׁר-דָּבָר אֵלָיו נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי וַיֹּאמֶר
לֹא-אֶתֵּן לָּךְ אֶת-נַחֲלַת אֲבוֹתִי וַיִּשְׁכַּב עַל-מִטָּתוֹ
וַיִּסָּב אֶת-פָּנָיו וְלֹא-אָכַל לֶחֶם: וַתִּבָּא אֵלָיו אִיזָבֵל
אִשְׁתּוֹ וַתִּדְבָר אֵלָיו מִהֲ-זֶה רֹחֶךָ סָרָה וְאֵינְךָ אֹכֵל
לֶחֶם: וַיִּזְדָּבֵר אֵלֶיהָ כִּי-אֲדַבֵּר אֶל-נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי
וְאָמַר לוֹ תִּנְהַל-לִי אֶת-כַּרְמִי בְּכֶסֶף אוֹ אִם-חֶפֶץ
אֵתָה אֵתָנָה-לָּךְ כָּרַם תַּחֲתָיו וַיֹּאמֶר לֹא-אֶתֵּן לָּךְ
אֶת-כַּרְמִי: וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזָבֵל אִשְׁתּוֹ אֵתָה עֲתָה
תַּעֲשֶׂה מְלוּכָה עַל-יִשְׂרָאֵל קוֹם אֲכַל-לֶחֶם וַיִּטֵּב
לָּבָד אֲנִי אֶתֵּן לָּךְ אֶת-כָּרַם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי:
וַתִּכְתֹּב סְפָרִים בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחֲתֵם בְּחַתְמוֹ
וַתִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-הַזִּקְנִים וְאֶל-הַחֲרִים אֲשֶׁר
בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת-נָבוֹת: וַתִּכְתֹּב בְּסָפָרִים
לֵאמֹר קְרָאוּ-צוֹם וְהַשִּׁיבוּ אֶת-נָבוֹת בְּרָאשׁ הָעָם:
וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי-בִלְעֵל נִגְדָו וַיַּעֲזֵהוּ

מִלִּפְנֵי יַעֲקֹב כִּי־נִכְנַע מִפְּנֵי לֹא־אָבִי הָרַעַה בְּיָמָיו
בְּיָמֵי בָנוֹ אָבִיא הָרַעַה עַל־בֵּיתוֹ:

לֵאמֹר בִּרְכַת אֱלֹהִים וּמַלְאָךְ וְהוֹצִיאָהוּ וְסִקְלָהוּ
וַיָּמָת: ^אוַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי עִירָו הַזִּקְנִים וְהַחֲרִים אֲשֶׁר
הָיִשְׁבִּים בְּעִירָו כְּאֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם אִיזָבֵל
כְּאֲשֶׁר כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם:
יִקְרְאוּ צֹם וְהָשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:
וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בְּגִי־בָלְעֵל וַיֵּשְׁבוּ נֶגְדוֹ
וַיַּעֲדָהּ אַנְשֵׁי הַבָּלְעֵל אֶת־נָבוֹת נֶגֶד הָעָם לֵאמֹר
בִּרְךָ נָבוֹת אֱלֹהִים וּמַלְאָךְ וַיִּצְאָהוּ מִחוּץ לְעִיר
וַיִּסְקְלָהוּ בָּאֲבָנִים וַיָּמָת: ^בוַיִּשְׁלַחוּ אֶל־אִיזָבֵל
לֵאמֹר סִקֵּל נָבוֹת וַיָּמָת: ^גוַיְהִי כִשְׁמַע אִיזָבֵל כִּי־
סִקֵּל נָבוֹת וַיָּמָת וְהָאִמֶּר אִיזָבֵל אֶל־אַחְאָב קוֹם רִשׁ
אֶת־כְּרָם י נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר מֵאֵן לְתַת־לָךְ
בְּכֶסֶף כִּי אֵין נָבוֹת חַי כִּי־מָת: ^דוַיְהִי כִשְׁמַע
אַחְאָב כִּי מָת נָבוֹת וַיָּקָם אַחְאָב לָרֶדֶת אֶל־כְּרָם
נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי לְרִשְׁתּוֹ: ^הוַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־
אֲלֵיהֶו הַתְּשֻׁבִי לֵאמֹר: ^וקוֹם רֵד לְקַרְאֵת אַחְאָב
מִלֶּךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכָרֶם נָבוֹת
אֲשֶׁר־גִּרַּד שָׁם לְרִשְׁתּוֹ: ^זוַדְּבַרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה
אָמַר יְהוָה הָרַצְחָתָ וְגַם־יִרְשָׁתָ וְדְבַרְתָּ אֵלָיו
לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לָקְחוּ הַכְּלָבִים
אֶת־עַדֵּם נָבוֹת יִלְקֹו הַכְּלָבִים אֶת־עַדְמֹךָ גַּם־אַתָּה:
וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־אֲלֵיהֶו הַמַּצְאֲתָנִי אִיבִי וַיֹּאמֶר
מַצְאֵתִי יַעֲקֹב הַתְּמַכְרֶךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה:
^חוַהֲנִי מִבִּי אֲלִיךָ רָעָה וּבַעֲרַתִּי אַחֲרֶיךָ וְהַכְרַתִּי
לְאַחְאָב מִשְׁתִּין בָּקִיר וְעֶצוֹר וְעֶזֶב בְּיִשְׂרָאֵל:
^טוַנִּתְּתִי אֶת־בֵּיתְךָ כְּבֵית יִרְבֶּעַם בֶּן־נִבְט וְכְבֵית
בַּעֲשָׂא בֶן־אַחֲזִיָּה אֶל־הַפֶּעַס אֲשֶׁר הִכְעִסְתָּ וְתַחֲטֹא
אֶת־יִשְׂרָאֵל: ^יוְגַם־לְאִיזָבֵל דְּבַר יְהוָה לֵאמֹר
הַכְּלָבִים יֵאָכְלוּ אֶת־אִיזָבֵל בַּחֵל יִזְרְעֵאל: ^{יא}הִמָּת
לְאַחְאָב בְּעִיר יֵאָכְלוּ הַכְּלָבִים וְהִמָּת בַּשָּׂדֶה יֵאָכְלוּ
עוֹף הַשָּׁמַיִם: ^{יב}רַק לֹא־הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הַתְּמַכֵּר
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה אֲשֶׁר־הִסְתָּה אֹתוֹ
אִיזָבֵל אֲשֶׁתּוֹ: ^{יג}וַיִּתְּעַב מְאֹד לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלְגָּלִים
כָּכָל אֲשֶׁר עָשׂוּ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{יד}וַיְהִי כִשְׁמַע אַחְאָב אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיִּשְׁם־שֹׁק עַל־בָּשָׂרוֹ וַיִּצְוֶם
וַיִּשְׁקַב בַּשֹּׁק וַיִּהְלֹךְ אֵט: ^{טו}וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־
אֲלֵיהֶו הַתְּשֻׁבִי לֵאמֹר: ^{טז}הֲרֹאִיתָ כִּי־נִכְנַע אַחְאָב

הַלְבוֹת יְבוּם וְחִלּוּצָה פָּרָק ז

ז, א שָׁנִים מִן הָאָחִין נִשְׁוֹאִין לְשֵׁתִי אֲחִיּוֹת, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן, וְלֹא נִדְּעָ אֵיזָה מֵהֶן מֵת רֹאשׁוֹן הוּאִיל וְאִי אִפְשָׁר לִיבָם שְׁתִּיהֶן, וְהָרִי זִיקָה נִפְלָה עַל שְׁתִּיהֶן שְׁתִּיהֶן חוֹלְצוֹת, וְלֹא מִתִּיבְמוֹת: וְאִפְלוּ הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אִסּוּרָה עַל הַיָּבָם מִשּׁוּם שְׁנֵיָהּ, אוֹ מִחֲבִיבִי עֲשֵׂה, אוֹ מִחֲבִיבִי לְאוֹיֵן הָרִי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת, וְלֹא מִתִּיבְמוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן עֲרוּהָ עָלֶיהָ, בְּגוֹן שְׁהִיתָהּ אִם אֲשֶׁתּוֹ, אוֹ בֵּתָהּ הָרִי אַחֲוָתָהּ מִתַּרְתָּ לּוֹ, וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מִיָּבָם: שְׁהָרִי לֹא נִפְלָה זִיקָתוֹ עַל שְׁתִּיהֶן, שָׂאִין זִיקָה עַל הָעֲרוּהָ.

ז, ב הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אִסּוּרָה עַל יָבָם זֶה מִשּׁוּם עֲרוּהָ, וְהָאֲחֵרֶת אִסּוּרָה עַל הַיָּבָם הַשֵּׁנִי מִשּׁוּם עֲרוּהָ הָאִסּוּרָה לָזֶה מִתַּרְתָּ לְאֲחִיו, וְהָאִסּוּרָה לָזֶה מִתַּרְתָּ לְאֲחִיו, שְׁהָרִי נִפְלָה זִיקָתָה כָּל אֶחָ מֵהֶן, עַל הַמִּתַּרְתָּ לּוֹ בְּלִבָּד; וְרָצָה חוֹלֵץ לָזֶה הַמִּתַּרְתָּ לּוֹ, רָצָה מִיָּבָם.

ז, ג מֵת אֶחָד מִן הָאָחִין, וְנִפְלָה אֲשֶׁתּוֹ לְיָבוּם, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת שֵׁנִי, וְנִפְלָה אֲשֶׁתּוֹ שְׁחִיא אַחֲוָת הָרֹאשׁוֹנָה לְיָבוּם, וְהָרִי שְׁתִּיהֶן קְיָמוֹת שְׁתִּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת, כִּמּוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ. מֵתָהּ הָאֲחֵרֹנָה חֲזָרָה הָרֹאשׁוֹנָה לְהַתְּרָהּ, וְחוֹלְצָת אוֹ מִתִּיבְמוֹת. מֵתָהּ הָרֹאשׁוֹנָה הָרִי הָאֲחֵרֹנָה בְּאִסּוּרָה עוֹמְדָתָה, וְחוֹלְצָת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת: שְׁהָרִי לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְיָבוּם, בְּשַׁעֲתָ נִפְלְתָהּ.

ז, ד וְכֵן אִם קָדָם אֶחָד מִן הָאָחִין, וְחָלַץ לְאַחֲרֹנָה הַתְּרָה הָרֹאשׁוֹנָה לְשֹׂאֵר הָאָחִין: שְׁהָרִי חֲזִיקָה שְׂאִסְרָה אוֹתָהּ, הִסִּירָה אֲחִיו בְּחִלּוּצָתוֹ. וְכֵן אִם הָיְתָה הָרֹאשׁוֹנָה עֲרוּהָ עַל אֶחָד מֵהֶן, וְקָדָם וְיָבָם אֶת הָאֲחֵרֹנָה שְׁחִיא מִתַּרְתָּ לּוֹ הַתְּרָה הָרֹאשׁוֹנָה לְשֹׂאֵר הָאָחִין: שְׁהָרִי הָאֲחֵרֹנָה שְׂאִסְרָה אוֹתָהּ עֲלִיהֶן, נִתִּיבְמוֹת לְמִתָּר לָהּ.

ז, ה אֲבָל אִם הָיְתָה הָאֲחֵרֹנָה הִיא שְׂאִסְרָה עַל

אֶחָד מֵהֶן בְּלִבָּד מִשּׁוּם עֲרוּהָ, הָרִי הוּא מִיָּבָם לְרֹאשׁוֹנָה. וְשֹׂאֵר הָאָחִין אִסּוּרִין בְּשְׁתִּיהֶן, וְחוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמוּין כִּמּוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ; וְאִם קָדָמוֹ וְכִנְסוּ כָּל אֶחָד אַחַת מִן הָאֲחִיּוֹת, מוֹצִיאִין אוֹתָן מֵהֶן.

ז, ו שְׁלֹשָׁה אָחִין, שָׁנִים מֵהֶן נִשְׁוֹאִין לְשֵׁתִי אֲחִיּוֹת, מֵת אֶחָד מִבְּעָלֵי אֲחִיּוֹת, וְעָשָׂה הַשְּׁלִישִׁי בִיבְמוֹתוֹ מֵאֲמָרָה, וְאַחֵר כֶּךָ מֵת בְּעַל הָאֲחֻת הַשֵּׁנִי, וְנִפְלָה הָאֲחֻת הַשְּׁנֵיָהּ לְפָנֶי הָאֶחָד הַשְּׁלִישִׁי הָרִי זֶה נֹתֵן גֹּט לְבַעֲלַת הַמֵּאֲמָרָה, וְחוֹלֵץ לָהּ; וְחוֹלֵץ לְאַחֲוָתָהּ הָאֲחֵרֹנָה, כִּדִּי לְהַתִּירָן לָזֶר.

ז, ז מֵת זֶה שָׁעָשָׂה הַמֵּאֲמָרָה, וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֲרָתָה, וְנִפְלוּ שְׁתִּיהֶן לְפָנֶי בְּעַל הָאֲחֻת בְּעֻלַּת הַמֵּאֲמָרָה פְּטוּרָה מִן חִלּוּצָהּ וּמִן הַיָּבוּם, שְׁהָרִי הִיא אַחֲוָת אֲשֶׁתּוֹ; וְהָאִשָּׁה הָאֲחֵרָתָה, חוֹלְצָת וְלֹא מִתִּיבְמוֹת, שָׂאִין הַמֵּאֲמָרָה קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר, עַד שִׁיפְטוּרָה אֶת הַצָּרָה.

ז, ח אֶחָד מִן הַיָּבָמוּין שֶׁקָּדַשׁ אַחֲוָת יָבָמוֹתוֹ אוֹמְרִין לוֹ, הַמֵּתִין וְאֵל תִּגְרָשְׁנָהּ וְאֵל תִּשְׁאַנָּה עַד שְׁיָיָבָם אַחִידָה, אוֹ יַחְלִין, לְיָבָמָה זֶה חֲזִיקוּקָה לְכָלֵכֶם. חָלַץ לָהּ אֲחִיו, אוֹ יָבָמָה, אוֹ שְׁמִתָּהּ הַיָּבָמָה הָרִי זֶה יָכֹנֵם אַרוּסָתוֹ; מֵתוּ אֲחִיו כָּלָם מוֹצִיא אֶת אַרוּסָתוֹ בְּגֹט, וְיָבָמוֹתוֹ בְּחִלּוּצָה. וְאִם מֵתָה אַרוּסָתוֹ, בֵּין שְׁמִתָּהּ קָדָם מִיתַת הָאָחִין בֵּין שְׁמִתָּהּ לְאַחֵר מִיתַתָּן חֲזָרָה הַיָּבָמָה לְהַתְּרָהּ, וְרָצָה מִיָּבָם רָצָה חוֹלֵץ.

ז, ט שְׁלֹשָׁה אָחִין, שָׁנִים מֵהֶן נִשְׁוֹאִין לְשֵׁתִי אֲחִיּוֹת, וְיֵשׁ לְכָל אַחַת מִשְׁתִּיהֶן צָרָה, וּמֵתוּ הַנִּשְׁוֹאִין אֶת הָאֲחִיּוֹת, וְנִפְלוּ הָאֲחִיּוֹת וְצָרוֹתֵיהֶן לְיָבוּם אִם חָלַץ לְצָרוֹתָהּ, נִפְטְרוּ אֲחִיּוֹתָהּ; אֲבָל אִם חָלַץ לְאַחֲוָתָהּ, לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹתֵיהֶן עַד שִׁיחְלְצוּ הַצָּרוֹת: מִפְּנֵי שֶׁחִלּוּצַת אֲחִיּוֹת, חִלּוּצָה שְׂאִינָה מְעַלָּה; וְחִלּוּצָה שְׂאִינָה מְעַלָּה, אֵינָה פּוֹטֶרֶת אֶת הַצָּרָה, כִּמּוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ.

זִי וַיֵּרָאָה לִי, שָׁפַךְ הַדִּין בְּשֵׁתִי וַיִּבְמֹת הַבָּאֹת
מִבֵּית אֶחָד, וְהָאֶחָת מִהֵן אֲסוּרָה עַל יִבְמָה
מִשׁוּם שְׁנִיָּה וְכִיּוּצָא בָּהּ, אוֹ מִחִיבֵי לְאוּיָן, אוֹ
מִחִיבֵי עֲשֵׂה שָׂאֵם חֲלִץ לְאִסּוּרָהּ, לֹא הִתְרָה
צָרְתָּהּ; חֲלִץ לְצָרָהּ, הִתְרָה הָאִסּוּרָה.

זִי, יֵאָשׁוּבָה אַחִין, שְׁנַיִם מִהֵן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי
אַחִיוֹת, וְהַשְּׁלִישִׁי נְשׂוּי נְכָרִית, מִת אֶחָד
מִבְּעָלֵי אַחִיוֹת, וַיִּבֶם הַנְּשׂוּי נְכָרִית אֶת אִשְׁתּוֹ,
וְאַחֵר כֶּךָ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שְׁלֹשָׁנִי, וְאַחֵר כֶּךָ מִת
הַשְּׁלִישִׁי, וְנִפְּלוּ שְׁתֵּי נְשׂוּי לִפְנֵי הַשְּׁנִי, שָׂאִין
לֹא אִשָּׁה חֲרִי אֵלּוּ פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה, וּמִן
הַיִּבּוּם: הָאֶחָת, מִפְּנֵי שְׁחִיתָה אַחֲוֹת אִשְׁתּוֹ
בְּשַׁעַה שְׁמַת אַחִיו הָרָאשׁוֹן, נֶאֱסְרָה עָלָיו לְעוֹלָם
מִשׁוּם אִשֶּׁת אָח, כִּדִּין אִשֶּׁת אַחִיו שֶׁלֹּא הָיָה
בְּעוֹלָמוֹ; וְהַנְּכָרִית, מִשׁוּם צָרְתָּהּ.

זִיב וְכֵן שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לְשְׁתֵּי אַחִיוֹת, וּמִת
אֶחָד מֵהֵן, וְאַחֵר כֶּךָ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שְׁלֹשָׁנִי חֲרִי
זוֹ אֲסוּרָה עוֹלָמִית, הוֹאִיל וְנֶאֱסְרָה עָלָיו שַׁעַת
נִפְּלָהּ. אֲבָל הַמִּגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהַחֲזִירָהּ וּמִת
חֲרִי זוֹ מִתְּרַת לַיִּבּוּם: וְאִם עַל פִּי שְׁחָרִי נֶאֱסְרָה
עָלָיו בְּחַיֵּי אַחִיו, בְּשַׁעַה שִׁגְרָשָׁהּ, חֲרִי חֲזָרָה
לְהִתְרָהּ, וּבְשַׁמַּת אַחִיו בְּהִתְרָהּ הִיתָה עוֹמֶדֶת.

זִיג קִטְנָה שֶׁחֲשִׂיאָהּ אֲבִיָּהּ, וְגִרְשָׁהּ בְּעָלָהּ,
וְהַחֲזִירָהּ וּמִת, וְעֵדִין הִיא קִטְנָה חֲרִי זוֹ אֲסוּרָה
לַיִּבּוּם: מִפְּנֵי שִׁגְרֻשִׁיהָ גְרוּשִׁין גְּמוּרִין, שְׁחָרִי
אֲבִיָּהּ חֲשִׂיאָהּ; וְאִין חֲזָרְתָּהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה, שָׂאִין
קְדוּשֵׁי קִטְנָה גְּמוּרִין, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְהוּא חֲרִין
לְמִגְרֵשׁ פְּקָחָת, וְנִתְּחַרְשָׁהּ, וְהַחֲזִירָהּ וּמִת,
וְהַנִּיחָהּ חֲרָשֶׁת שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַיִּבּוּם, וְאִינָהּ
חוֹלְצָת וְלֹא מִתִּיבָמֶת. וְצָרָת קִטְנָה זוֹ, אוֹ
חֲרָשֶׁת זוֹ חוֹלְצָת אוֹ מִתִּיבָמֶת. וְאִם הַחֲזִירָהּ
כִּשְׁהִיא קִטְנָה אוֹ חֲרָשֶׁת, וְגִדְּלָהּ אוֹ נִתְּפַקְּחָה
אֲצִלּוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ מִת חֲרִי זוֹ מִתְּרַת לַיִּבְמָה.

זִיד שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לְשְׁתֵּי אַחִיוֹת, הִיוּ
שְׁתֵּיהֶן קִטְנוֹת הָרָאוּיוֹת לְמֵאֵן אוֹ חֲרָשׁוֹת, וּמִת

אֶחָד מֵהֵן תֵּצֵא מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה, וּפְטוּרָה מִן
הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הִיוּ אַחַת גְּדוּלָּה וְאַחַת
קִטְנָה, וּמִת בְּעַל הַקִּטְנָה תֵּצֵא מִשׁוּם אַחֲוֹת
אִשָּׁה; מִת בְּעַל הַגְּדוּלָּה מִלְּמִדִּין אֶת הַקִּטְנָה
שְׁתֵּימָאן בְּבִעְלָהּ, וְתִהְיֶה גְּדוּלָּה זוֹ מִתְּרַת
לַיִבְמָה.

זִטו שְׁנֵי אַחִין חֲרָשִׁין נְשׂוּאִין לְשְׁתֵּי אַחִיוֹת
פְּקָחָת, אוֹ חֲרָשׁוֹת, אוֹ אַחַת פְּקָחָת וְאַחַת
חֲרָשֶׁת, וְכֵן שְׁתֵּי אַחִיוֹת חֲרָשׁוֹת נְשׂוּאֹת לְשְׁנֵי
אַחִין פְּקָחִין, אוֹ חֲרָשִׁין, אוֹ אֶחָד פְּקָח וְאַחַד
חֲרָשׁ, וּמִת אֶחָד מֵהֵן אִשְׁתּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה
וּמִן הַיִּבּוּם, מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה: שְׁחָרִי אִין
נְשׂוּאִי אֶחָד מִשְׁנִיָּהֶן, נְשׂוּאִין גְּמוּרִין.

זִטז שְׁנֵי אַחִין אֶחָד פְּקָח וְאַחַד חֲרָשׁ, נְשׂוּאִין
לְשְׁתֵּי אַחִיוֹת פְּקָחָת, אוֹ אַחַת חֲרָשֶׁת וְאַחַת
פְּקָחָת, וְחֲרִי הִיא אִשֶּׁת הַפְּקָח מִת הַחֲרָשׁ תֵּצֵא
אִשְׁתּוֹ, מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה. מִת הַפְּקָח הוֹאִיל
וְנְשׂוּאִי הַפְּקָח שְׁמַת נְשׂוּאִין גְּמוּרִין וְזִיקָתָהּ זֶה
הַחֲרָשׁ גְּמוּרָה, וְנְשׂוּאִי הַחֲרָשׁ אִינָן נְשׂוּאִין
גְּמוּרִין חֲרִי זֶה מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֹט, מִפְּנֵי
שֶׁאֲחֻתָּהּ זְקוּקָה לּוֹ; וְאִשֶּׁת אַחִיו הַפְּקָח אֲסוּרָה
לְעוֹלָם, שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְכַנֵּם מִפְּנֵי אַחֻתָּהּ, וְלֹא
יִחָלֵץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֲרָשׁ.

זִיז וְלָמָּה גָּזְרוּ חֲכָמִים שִׁיּוּצִיא זֶה הַחֲרָשׁ
אִשְׁתּוֹ הַחֲרָשֶׁת, וְהֵן אִינָן בְּנֵי חַיִּיב, אֲלֹא חֲרִי
הֵן בְּקָטָן אוֹכֵל גְּבֻלוֹת, שָׂאִין בֵּית דִּין מְצוּיִן
לְהַפְרִישׁוֹ: אָמְרוּ חֲכָמִים, אִם תֵּשֵׁב אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ,
נִמְצָאֵת אַחֻתָּהּ נִשְׂאָת לְזָר, וַיֵּאמְרוּ נִפְטָרָה
מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה; לְפִיכָךְ מוֹצִיא הַחֲרָשׁ אִשְׁתּוֹ
בְּגֹט, כִּדִּי שְׁתִּיָּהּ אַחֻתָּהּ אֲסוּרָה לְעוֹלָם.

זִיח וְכֵן שְׁנֵי אַחִין פְּקָחִין נְשׂוּאִין לְשְׁתֵּי
אַחִיוֹת, אַחַת פְּקָחָת וְאַחַת חֲרָשֶׁת מִת בְּעַל
הַחֲרָשֶׁת, תֵּצֵא מִשׁוּם אַחֲוֹת אִשָּׁה. מִת בְּעַל
הַפְּקָחָת, מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ הַחֲרָשֶׁת בְּגֹט; וְאֶת
אִשֶּׁת אַחִיו בַּחֲלִיצָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּקָח וְיָכוֹל

לחלץ.

זיט שני אחין אחד פקח ואחד חרש, וחרש נשוי שתי נשים פקחות, האחת מהן ערוה על הפקח, ומת חרש שתיהן פטורות על כל פנים: אם נשואי הערוה נשואין, הרי השניה צרתה ופטורה; ואם אין נשואי הערוה נשואין, כך לא יהיו נשואי צרתה נשואין. היתה בתו וכיוצא בה חרשת, ונשואה לאחיו הפקח צרתה חולצת, ולא מתבטלת: שאין נשואי חרשת גמורין.

זכ כל מקום שאמרנו בהלכות אלו שתי אחיות אחד שתי אחיות, או אשה ובתה, או אשה ובת בתה, וכיוצא בהן: ענין הדברים שהן שתי נשים שהאחת מהן ערוה עם האחרת, ואי אפשר לשא שתיהן משום ערוה. וכן כל מקום שנאמר אחות אשתו, או אחות יבמתו אחד אחותה, או אמה, או בתה: ענין הדברים אחת מקרובותיה, שהן ערוה עמה.

הלכות יבום וחליצה פרק ח

הא מי שקדש אחת משתי אחיות, ואין ידוע איזו מהן קדש, ומת, ולו אח אחד חולץ לשתיהן, כדי להתירן לאחרים. היו לו שני אחין: אחד חולץ לאחת מהן בתחלה; והשני מיבם לשניה על כל פנים אם זו היא שקדש אחיו, הרי יבם אותה, ואם אינה אשת אחיו, הרי נשא אשה משאר הנשים, ואחותה שהיתה אשת אחיו, כבר נחלצה.

הב אבל לא יבם האחת תחלה שמה האחרת היא אשת אחיו, ונמצא שנשא קרובת זקוקתו; קדמו שני האחים, וכנסו שתי היבמות אין מוציאין מידן.

הג שנים שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע איזו קדש, וזה אינו יודע איזו קדש, ומתו שניהן לזה אח, ולזה אח זה חולץ לשתיהן, וזה

חולץ לשתיהן. לזה אח אחד, ולזה שנים היחיד, חולץ לשתיהן בתחלה; והשנים, אחד חולץ ראשון, והשני מיבם. ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן, ואפלו היו בזהנים: שהחליצה שחלץ היחיד, מספק חלץ; ותחלוצה אסורה לכוהן מדברי סופרים, ובספק חלוצה לא גזרו.

הד היו לזה שני אחין, ולזה שני אחין אחיו שלזה חולץ לאחת, ואחיו שלזה חולץ לאחת; ואחר כך האח השני שלזה מיבם חלוצתו שלזה, והאח השני שלזה מיבם חלוצתו שלזה. קדמו שני אחין, וחלצו לשתיהן לא יבמו שני האחים האחרים; אלא אחד חולץ בתחלה, ואחד מיבם לשניה. ואם קדמו וכנסו, אין מוציאין מידן.

הה האשה שהיו לה בנים, והיו לבלתה בנים, ונתעברה האשה ונתעברה בלתה, וילדו שתיהן במחבוא אחת, ונתעברו שני הילדים והגדילו התערובות, ונשאו נשים ומתו פיצד הן נטרות: בני הפלה חולצין לשתיהן תחלה, ולא מיבמין שכל אחת משתיהן ספק שהיא אשת אחיו ותהיה מתרת לו, ספק שהיא אשת אחי אביו והיא ערוה עליו. אבל בני הזקנה, או חולצין או מיבמין: שאם היא זו אשת אחיו, הרי יבמה; ואם היא אשת בן אחיו, מתרת היא לו שפבר נחלצה.

הו מתו הבנים הידועים שלזקנה ושלבלתה, והרי בני התערבות קימין בני התערבות לנשי בני הזקנה, חולצין ולא מיבמין: שהיא ספק אשת אחי אביו, שהיא ערוה עליו. ולנשי בני הפלה: אחד חולץ בתחלה. ואחד מיבם על כל פנים אם בן הפלה הוא זה שחלץ תחלה, הרי חלץ אשת אחיו, והשני מן התערבות הוא בן הזקנה, ומתיר לו לשא אשת בן אחיו אחר שנחלצה מיבמה; ואם זה שחלץ תחלה הוא בן

הַזְקָנָה, הָרִי חָלֵץ לְאִשָּׁת בֶּן אָחִיו וְלֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְהַשְּׂנִי מִן הַתַּעֲרֻבָּת הוּא בֶּן הַכֶּלֶה, וְהָרִי יָבֵם אִשָּׁת אָחִיו.

ח,ז מִי שֶׁלֹּא שָׁחַת אַחֵר בַּעֲלָהּ שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִשְׁאָת וְיָלְדָה, וְאִין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לְרֹאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לְאַחֲרוֹן, וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרֹאשׁוֹן וּמִן הַשְּׂנִי אִם מֵת זֶה הֵבֶן הַסֶּפֶק בְּנֵי הָרֹאשׁוֹן וּבְנֵי הָאַחֲרוֹן חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא מִיָּבָמִין: שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן שִׁיבּוּא לְיָבֵם, שְׂמָא אֵינּוּ אָחִיו מֵאָבִיו; וְהָרִי הוּא אָחִיו מֵאִמּוֹ בּוֹדָאִי, וְאִשָּׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אֲסוּרָה עַל הָאָדָם לְעוֹלָם מְשׁוּם עֲרוּהָ. וְכֵן זֶה הֵבֶן הַסֶּפֶק חוֹלֵץ לְנִשְׁוֹתֵיהֶן, וְלֹא מִיָּבֵם.

ח,ח הָיָה בֶּן לְרֹאשׁוֹן וּבֶן לַשְּׂנִי, שֶׁלֹּא מֵאִשָּׁה זֹו שֶׁנִּשְׁאָת בְּתוֹךְ זְמַן, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן הָרִי זֶה הֵבֶן הַסֶּפֶק, חוֹלֵץ לְאִשָּׁת זֶה שְׂמֵת אוֹ מִיָּבֵם: שְׂאֵם אָחִיו מֵאָבִיו הוּא, הָרִי יָבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ; וְאִם אֵינּוּ אָחִיו מֵאָבִיו הָרִי אֵין בִּינֵיהֶן אַחֻוּהַ כְּלָל, לְפִיכָךְ מֵתָר לוֹ לִשְׂאֵא אֶת אִשְׁתּוֹ.

ח,ט מֵת הֵבֶן הַסֶּפֶק: אֶחָד מִשְּׁנֵי הַבָּנִים הַיִּדְּאִיִּין, חוֹלֵץ לְאִשְׁתּוֹ תַּחֲלָה; וְהַשְּׂנִי מִיָּבֵם עַל כָּל פָּנִים אִם אָחִיו הוּא, הָרִי יָבֵם אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאִם אֵינּוּ אָחִיו וּבֶן הָאָב הָאֲחֵר הוּא, הָרִי נִחְלָצָה מֵאָחִי בַּעֲלָהּ.

ח,י מִי שֶׁחָלַךְ בַּעֲלָהּ לְמַדִּינָה אַחֶרֶת וְשָׁמָּעָה שְׂמֵת וְנִשְׁאָתָה, וְאַחֵר כָּךְ בָּא הַבַּעַל הָרֹאשׁוֹן, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן, לָזָה אַחִין וּלָזָה אָחִיו שְׁלֹזָה וְאָחִיו שְׁלֹזָה, חוֹלְצִין וְלֹא מִיָּבָמִין.

ח,יא חֲמֹשׁ נָשִׁים שֶׁהָיָה לְכָל אַחַת מֵהֶן בֶּן יָדוּעַ,

וְנִתְעַבְּרוּ חֲמִשָּׁתָן וְיָלְדוּ כָּאֶחָת בְּמַחְבּוּאָה אַחַת, וְנִתְעַרְבוּ הַיִּלְדוֹת וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרֻבָּת, וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ הַחֲמִשָּׁה אָנָשִׁים, וְנִכְּלוּ חֲמֵשׁ הַנָּשִׁים לְפָנֵי הַחֲמִשָּׁה הַבָּנִים הַיִּדְּאִיִּין, שְׂאִין אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ אִיזֹו הִיא אִשָּׁת אָחִיו כִּיצַד תִּקְנָתוֹ: אַרְבַּעַה מֵהֶן, חוֹלְצִין לְאֶחָת תַּחֲלָה; וְהַחֲמִישִׁי, יִשָּׂא זֹו שְׁנִיחְלָצָה אַרְבַּע חֲלִיצוֹת עַל כָּל פָּנִים.

ח,יב כִּיצַד: אִם אִשָּׁת אָחִיו הִיא, הָרִי יָבֵם אוֹתָהּ; וְאִם אֵינָה אִשָּׁת אָחִיו הָרִי הִיא אִשָּׁת אֶח אֶחָד מֵהָאַרְבַּעַת, וְהָרִי חֲלָצוֹ לָהּ אַרְבַּעַתָּן תַּחֲלָה. וְכֵן הַשְּׂנִיָּה חוֹלְצִין לָהּ אַרְבַּעַת, וְהָאֶחָד מִן הָאַרְבַּעַת זֶה שֶׁנִּשְׂאָה הָרֹאשׁוֹנָה; וְהַחֲמִישִׁי, יִשָּׂאנָה. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַבָּנִים הַחֲמִשָּׁה נָשְׂאוּ הַחֲמֵשׁ נָשִׁים, אַחֵר שְׁנִיחְלָצָה כָּל אַחַת מֵהֶן אַרְבַּע חֲלִיצוֹת.

ח,יג וְלְעוֹלָם הַזֶּהָר כָּכָל הַסִּפְקוֹת בְּעִיקָרֵים אֵלּוּ: שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָךְ שְׂמָא בֵּת חֲלִיצָה הִיא לְאִישׁ זֶה, אוֹ אֵינָה צָרִיכָה לְחֲלִיצָה מִמֶּנּוּ אֵינָה נִתְּרָת לְהַנָּשָׂא לְזָר, עַד שֶׁיִּחְלֹץ לָהּ אוֹתוֹ הָאִישׁ; וְכָל מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָךְ שְׂמָא בִּיאָתָהּ אֲסוּרָה עַל אִישׁ זֶה, בֵּין מַדְבָּרִי תוֹרָה בֵּין מַדְבָּרִי סוּפְרִים אֵינָה מִתִּיבָמֵת לוֹ. וְכָל שְׁנִיחְלָצָה חֲלִיצָה מוֹעֵלָה, אוֹ נִבְעֵלָה בְּעִילָה כְּשֶׁרָה הִתְרָה צָרְתָּה לְזָר.

ח,יד וְעַל דֶּרֶךְ זֹו תִּבְיִן וְתוֹרָה, כָּכָל הַסִּפְקוֹת שְׂאִיאָרְעוּ לְעִנְיָן יָבוּם וְחֲלִיצָה שְׁחָרִי בְּאַרְגָּנוּ כָּל הָעִיקָרִין שֶׁעָלִיָּהֶן תִּסְמָךְ וְתִדַּע מִי הוּא שְׁחוֹלֵץ, וּמִי הוּא שְׂמִיָּבֵם, וּמִי הִיא הַפְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם, וּמִי הִיא הָרֹאשׁוֹנָה לְיָבוּם.

הַלְבוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה

יֵשׁ בְּכָללָן חֲמֵשׁ מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשָׂה, וּשְׁתֵּי מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פָּרֻטִין: לְקַנֵּם הַמִּפְתָּה; שִׁישָׂא הָאוֹנִם אֲנוּסָתוֹ; שֶׁלֹּא יִגְרַשׁ הָאוֹנִם; שֶׁתִּשָּׁב אִשָּׁת מוֹצִיא שֵׁם רָע תַּחַת בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם; שֶׁלֹּא יִגְרַשׁ מוֹצִיא שֵׁם רָע אֶת אִשְׁתּוֹ. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בַּפָּרָקִים אֵלּוּ.

א,א מִי שֶׁפָּתָה בְּתוּלָה, קוֹנְסִין אוֹתוֹ מִשְׁקָל

הַלְבוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה פָּרָק א

חֲמוּשִׁים סִלְעִים שְׁלֹכְסָה מְזַקֵּק; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא
קָנָם. וְכֵן אִם אָנֹכִי אוֹתָהּ. וְקָנָם זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה
שְׁלֵתוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה,
לְאִבִּי הַנֶּעֱרָר חֲמוּשִׁים כֶּסֶף". וְאִיזָה הוּא מִפְתָּה
וְאִיזָה הוּא אוֹנֵם מִפְתָּה, לְרִצּוֹנָהּ; וְאוֹנֵם, שֶׁבֹא
עָלֶיהָ בְּעַל בְּרָחָה.

א, ב כֹּל הַנִּבְעָלֶת בַּשָּׂדֶה חֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת אֲנוּסָה,
וְדִנּוֹן בּוֹ דִּין אוֹנֵם: עַד שִׁיעִידוֹ הָעֵדִים
שֶׁבְּרִצּוֹנָה נִבְעָלָה. וְכֹל הַנִּבְעָלֶת בְּעִיר חֲרִי זֶה
בְּחֻזְקַת מִפְתָּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹא זָעָקָה: עַד שִׁיעִידוֹ
הָעֵדִים שֶׁהִיא אֲנוּסָה; כִּגוֹן שֶׁשָּׁלַף חֶרֶב וְאָמַר
לָהּ, אִם תִּזְעָקִי אֶחְרַג אוֹתָךְ.

א, ג הַמִּפְתָּה שֶׁלֹא רָצְתָה לְהַנָּשָׂא לַמִּפְתָּה, אוֹ
שֶׁלֹא רָצְתָה אֲבִיהָ לְתַנָּה לוֹ, אוֹ שֶׁלֹא רָצְתָה הוּא
לְבָנָם חֲרִי זֶה נֹתֵן קָנָסָה, וְחֹלֶדֶךְ; וְאִין בּוֹפִין
אוֹתוֹ לְבָנָם. וְאִם רָצוּ וּבְכַנְסָה אִינוּ מְשַׁלֵּם קָנָם,
אֲלֹא כּוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה בִּשְׂאֵר הַבְּתוּלוֹת.

א, ד אֲבָל הָאֲנוּסָה שֶׁלֹא רָצְתָה הִיא, אוֹ אֲבִיהָ,
לְהַנָּשָׂא לְאוֹנֵם חֲרָשׁוֹת בִּידָם, וְנֹתֵן קָנָם. רָצְתָה
הִיא וְאֲבִיהָ, וְלֹא רָצְתָה הוּא בּוֹפִין אוֹתוֹ, וְכוּנֵם
וְנֹתֵן קָנָם: שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא תִהְיֶה לְאִשָּׁה", חֲרִי זֶה
מִצְוֹת עֲשֵׂה אֶפְלוֹ הִיא חֲגֻרָת אוֹ סוּמָה אוֹ
מִצְרַעַת, בּוֹפִין אוֹתוֹ לְבָנָם. וְאִינוּ מוֹצִיא
לְרִצּוֹנוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יוּכַל שִׁלְחָהּ, כָּל
יָמֶיהָ" חֲרִי זֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְאִין לָהּ כְּתֻבָּה
שֶׁלֹא תִקְנוּ חֲכָמִים כְּתֻבָּה לְאִשָּׁה אֲלֹא כִדִּי שֶׁלֹא
תִּהְיֶה קָלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְזֶה אִינוּ יוּכַל
לְהוֹצִיא.

א, ה הִיתָה אֲנוּסָה זֶה אֲסוּרָה עָלֶיהָ אֶפְלוֹ מַחֲבִיבִי
עֲשֵׂה, וְאֶפְלוֹ שְׂנִיָּה חֲרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן אִם
נִמְצָא בָּהּ דְּבַר זִמָּה אַחֵר שֶׁכִּנְסָהּ, חֲרִי זֶה
יִגְרָשֶׁנָּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא תִהְיֶה לְאִשָּׁה", אִשָּׁה
הָרְאוּיָה לוֹ. כּוֹהֵן גָּדוֹל שֶׁאָנֹכִי בְּתוּלָה, אוֹ
שֶׁפְּתָה אוֹתָהּ חֲרִי זֶה לֹא יִכְנָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
מִצְוָה לִשְׂאֵל אֶת הַבְּתוּלָה, וּבִשְׁעָה שִׁישָׂא זֶה,

אִינָה בְּתוּלָה; וְאִם כָּנָם, יוֹצִיא בָּנָט.

א, ו אִם עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּאוֹנֵם "לֹא יוּכַל שִׁלְחָהּ",
כִּיּוֹן שֶׁקִּדְמוֹ עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא תִהְיֶה לְאִשָּׁה"
חֲרִי נִתְקַן לַעֲשֵׂה; וְנִמְצָאת זֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה
שְׁנֵתִיקָה לַעֲשֵׂה, שֶׁאִין לִזְקִין עָלֶיהָ, אֲלֹא אִם לֹא
קָנָם עֲשֵׂה שְׂבִיָּה, כִּמּוֹ שִׁיתִּבְאָר בְּחֻלְפוֹת
סִנְהֶדְרִין.

א, ז לְפִיכָךְ אוֹנֵם שֶׁעָבַר וְגִרָשׁ בּוֹפִין אוֹתוֹ
לְחַחֲזִיר, וְאִינוּ לֹקָה; מִתָּה גִרּוּשָׁתוֹ קָדָם
שִׁיחֲזִירָנָה, אוֹ שְׁנֵתִיקָה לְאַחֵר, אוֹ שֶׁחֲיָה
כּוֹהֵן שֶׁאֲסוּר בְּגִרּוּשָׁה חֲרִי זֶה לֹקָה: שְׁחֲרִי עָבַר
עַל לֹא תַעֲשֶׂה, וְאִינוּ יוּכַל לְקָנָם עֲשֵׂה שְׂבִיָּה.

א, ח אִין הָאוֹנֵם אוֹ הַמִּפְתָּה חֵיב בְּקָנָם, עַד
שִׁיבּוֹא עָלֶיהָ בְּדִרְכָּהּ, וּבְעֵדִים; וְאִינוּ צָרִיךְ
הַתְּרָאָה. וּמֵאִימָתִי יִהְיֶה לְבַת קָנָם מֵאַחֵר שְׁלוֹשׁ
שָׁנִים גְּמוּרָת, עַד שֶׁתִּבְגַּר: נִבְעָלָה בְּתוֹךְ
שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, אִין בִּיאָתָהּ בִּיאָה; בֹּא עָלֶיהָ
מִשְׁבַּגְּרָה, אִין לָהּ קָנָם שֶׁנֶּאֱמַר "נֶעֱרָר בְּתוּלָה",
לֹא הַבּוֹגֶרֶת. וְאַחַת שִׁישׁ לָהּ אִב, אוֹ שֶׁאִין לָהּ
אִב יֵשׁ לָהּ קָנָם.

א, ט וְאִלוֹ שֶׁאִין לָחֵן קָנָם הַבּוֹגֶרֶת, וְהַמְּמֹאֲנָת,
וְהַאִילוּנִית, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַחֲרָשָׁת, וּמִי שִׁיִּצָּא
עָלֶיהָ שֵׁם רָע בִּילְדוּתָהּ וּבְאוֹ שָׁנִים וְהַעִידוֹ
שֶׁתִּבְעָה אוֹתָן לְזִנוֹת עִמָּה, וְהַמְּתַגְרָשֶׁת מִן
הַנְּשׁוּאִין וְעֵדִין הִיא נֶעֱרָה בְּתוּלָה. אֲבָל
הַמְּתַגְרָשֶׁת מִן הָאֲרוּסִין אִם נִאֲנָסָה, יֵשׁ לָהּ קָנָם;
וְאִם נִתְפַּתְתָּה, אִין לָהּ קָנָם.

א, י הַגִּיּוֹרָת, וְהַשְּׁבִיָּה, וְהַמְּשַׁחֲרֶרֶת אִם
נִתְּגִירָה וְנִפְדִּית וְנִשְׁתַּחֲרָרָה, וְהִיא בַת שְׁלוֹשׁ
שָׁנִים אוֹ פָחוֹת יֵשׁ לָהּ קָנָם. וְאִם הִיתָה בַת
שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד בְּשֵׁנֵתִיקָהּ אוֹ
בְּשֵׁנִפְדִּית אוֹ בְּשֵׁנִשְׁתַּחֲרָרָה, אִין לָהּ קָנָם:
הַזֹּאִיל וּבִיאָתָן בִּיאָה, חֲרִי הֵן כִּבְעוּלוֹת.

א, יא הִיתָה בְּתוּלָה זֶה אֲסוּרָה עַל הָאוֹנֵם, אוֹ

הַמִּפְתָּה אִם הָיְתָה מַחֲיִיבִי פְּרִתוֹת, בְּגוֹן אֲחֻתּוֹ
וְדוֹדָתּוֹ וְהַנִּדָּה וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, אוֹ שְׁהִיְתָה מַחֲיִיבִי
לְאוֹיֵן אִם הִתְּרוּ בּוֹ, הֲרִי זֶה לּוֹקָה וְאִינוּ מִשְׁלָם
קָנָם: שְׁאִין אָדָם לּוֹקָה וּמִשְׁלָם. וְאִם לֹא הָיְתָה
שָׁם הַתְּרָאָה הוֹאִיל וְאִינוּ חַיֵּב מִלְּקוּת, הֲרִי זֶה
מִשְׁלָם קָנָם.

א, יב הִיְתָה מַחֲיִיבִי עֲשֵׂה, אוֹ שְׁנִיָּה וְכִיּוֹצֵא בָּה
שְׁאִסוּרָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים בֵּין הִתְּרוּ בּוֹ בֵּין לֹא
הִתְּרוּ בּוֹ, חַיֵּב בְּקָנָם: שְׁאִין כָּאֵן מִלְּקוּת. הִיְתָה
מַחֲיִיבִי מִיִּתְּת בֵּית דִּין, בְּגוֹן בֵּיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ בְּנוֹ
וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן בֵּין הִתְּרוּ בּוֹ, בֵּין לֹא הִתְּרוּ בּוֹ
פְּטוּר מִן הַקָּנָם, שְׁנֵאמַר "וְלֹא יִהְיֶה, אִסּוּר עֲנוּשׁ
יַעֲנֶשׁ": הֵא אִם הָיָה שָׁם אִסּוּר, אִין שָׁם עֲנֶשׁ;
וְאִף עַל פִּי שְׁהִרְיָגַת הָאִשָּׁה בְּשִׁנְגָּה, שְׁחֲרִי לֹא
נִתְּבִינוּ לָהּ, שְׁנֵאמַר "כִּי יִנְצוּ אֲנָשִׁים, וְנִגְפוּ
אִשָּׁה חֲרָה..." הֵא לְמַדָּת שְׁלֹא חֵלֶק בְּאִסּוּר בֵּין
שׁוֹגֵג לְמִזִּיד, לְפָטְרוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין.

א, יג וְחֲרִי הוּא אוֹמֵר "מִכָּה נֶפֶשׁ בְּהִמָּה,
יִשְׁלַמְנָה" "וּמִכָּה אָדָם, יוֹמֶת" מִזֶּה מִכָּה נֶפֶשׁ
בְּהִמָּה, לֹא חֵלֶק בּוֹ בֵּין שׁוֹגֵג לְמִזִּיד לְחִיבּוֹ
בְּתִשְׁלוּמִין; אִף מִכָּה נֶפֶשׁ אָדָם, לֹא חֵלֶק בּוֹ בֵּין
שׁוֹגֵג לְמִזִּיד לְפָטְרוֹ מִן הַתְּשֻׁלוּמִין. וְהוּא חֲדִין
לְכָל עֹבֵרָה שִׁישׁ בָּהּ מִיִּתְּת בֵּית דִּין, שְׁאִין בָּה
תְּשֻׁלוּמִין.

א, יד בָּא עָלֶיהָ, וּמִתָּה חֲרִי זֶה פְּטוּר מִן הַקָּנָם:
שְׁנֵאמַר "וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ, לְאָבִי
הַנֶּעֱרָ", לֹא לְאָבִי הַמִּתָּה; וְהוּא, שְׁתִּמּוּת קָדָם
שְׁתַּעֲמֵד בְּדִין.

הַלְבוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה פֶּרֶק ב

ב, א חֲמִשִּׁים כֶּסֶף שְׁלֻקָּנָם, הֵם דְּמֵי הַנָּתַת
שְׁכִיבָה בְּלִבָּר. וְחַיֵּב הַמִּפְתָּה לְתֵן בִּשְׁת וּפְגָם,
יִתֵּר עַל הַקָּנָם חֲקָצוּב בַּתּוֹרָה; יִתֵּר עָלָיו הָאוֹנָם,
שְׁהוּא נֹתֵן אֶת הַצֶּעֶר: שְׁהַנְבַּעֲלַת בְּרִצּוֹנָהּ, אִין
לָהּ צֶעֶר; וְאִינוּסָהּ, יֵשׁ לָהּ צֶעֶר וְכֵן הוּא אוֹמֵר

בְּאִינוּסָהּ "תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה". נִמְצָא הַמִּפְתָּה
מִשְׁלָם שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים קָנָם, וּבִשְׁת, וּפְגָם;
וְהָאוֹנָם, אַרְבַּעָה קָנָם, וּבִשְׁת, וּפְגָם, וְצֶעֶר.

ב, ב קָנָם, שׁוֹנָה בְּכָל; אֶחָד הִבָּא עַל בֵּית כּוֹהֵן
גָּדוֹל, וְאֶחָד הִבָּא עַל בֵּית גֵּר אוֹ מִמְזֵרֶת קָנָסָהּ
חֲמִשִּׁים כֶּסֶף. אֲבָל הַבִּשְׁת וְהַפְּגָם וְהַצֶּעֶר אִין
שׁוֹוִין בְּכָל, וְצָרִיכִין שׁוּמָה.

ב, ג פִּיצֵד שְׁמִין חֲבִשְׁת: חֲבַל לְפִי הַמְּבִישׁ
וְהַמְּתַבֵּישׁ שְׁאִינוּ דוֹמָה הַמְּבִישׁ נַעֲרָה חֲשׁוּבָה
וּמִמְשַׁפְּחָה מִיִּחְסָהּ, לְמְבִישׁ קִטְנָה עֲנִיָּה בְּזוּיָה;
וְאִינוּ דוֹמָה הַמְּתַבֵּישׁ מֵאָדָם חֲשׁוּב וְגָדוֹל, לְמִי
שֶׁבִישׁוֹ אֶחָד מִן הַנְּבָלִים וְקַל מִן הַקְּלִים. וְלְפִי
זֶה, רֹאִין הַדִּינִין מַעֲלָתָהּ וּמַעֲלָתּוֹ; וְשְׁמִין כַּמָּה
מִמּוֹן רָאוּי לְאֲבִיָּה וּלְמִשְׁפַּחְתָּהּ לְתֵן וְלֹא יֵאָרֵעַ
לְהֵן דְּבָר זֶה מֵאָדָם זֶה, וְכִמּוּהוּ חַיֵּב לְשִׁלּוֹם.

ב, ד פְּגָם, לְפִי יִפְיָה רֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוֹ הִיא
שְׁפַחָה נִמְכָּרֶת בְּשׁוּק, כַּמָּה הִיא שׁוֹנָה בְּעוֹלָה
וְכַמָּה הִיְתָה שׁוֹנָה בְּתוּלָה, כְּשֵׁאָדָם רוֹצֵה
לְקַנּוֹת שְׁפַחָה בְּתוּלָה לְתַנָּה לְעִבְדוֹ, שְׁהוּא
רוֹצֵה בַּהֲנָאָתוֹ וְטוֹבָתּוֹ; וְרֹאִין כַּמָּה פְּחָתָהּ,
וְיִשְׁלָם.

ב, ה צֶעֶר, לְפִי קִטְנוּתָהּ וּבְנִין גּוֹפָה וְלְפִי שְׁנִין
וְגוֹפּוֹ אוֹמְדִין כַּמָּה הָאֵב רוֹצֵה לְתֵן וְלֹא
תַצְטַעֵר זֶה מִזֶּה, וְיִתֵּן.

ב, ו הַמִּפְתָּה נֹתֵן בִּשְׁת וּפְגָם, מִיָּד; וְאִינוּ נֹתֵן
אֶת הַקָּנָם אֲלֹא אִם כֵּן לֹא נִשְׁאַה, שְׁנֵאמַר "וְאִם
מָאֵן יִמָּאֵן אָבִיָּה, לְתַתָּה לוֹ כֶּסֶף וְשָׁקֶל, כַּמָּהָר
הַבְּתוּלָת". אֲבָל הָאוֹנָם נֹתֵן אַרְבַּעָה דְּבָרִים
מִיָּד, וְכוּנָם; לְפִיכָּד כְּשִׁתְּרָצָה לְהַתְּגַרֵּשׁ, אוֹ אִם
כִּת אִין לָהּ כָּלוּם.

ב, ז בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם, אֶחָד כְּדִרְכָּהּ וְאֶחָד שְׁלֹא
כְּדִרְכָּהּ: זֶה שָׁבָא עָלֶיהָ שְׁלֹא כְּדִרְכָּהּ אִם הוּא
רֵאשׁוֹן, חַיֵּב בְּבִשְׁת וּפְגָם; וְאִם הוּא אַחֲרוֹן,
חַיֵּב בְּבִשְׁת בְּלִבָּר, שְׁכַבְּר נִפְגָּמָה. וְזֶה שָׁבָא

עָלֶיהָ בְּדֶרֶפָה בֵּין רֹאשׁוֹן בֵּין אַחֲרוֹן, חַיִּב בְּקִנְיָם
וּבְשָׂאָר הַדְּבָרִים; אֲכַל אֵין בִּשְׁתּוּ וּפְגָם שְׁלֵבַת
שָׁלֹא נִבְעֵלָה כָּלָל, כִּבְשֵׁת וּפְגָם זֶה שְׁנִבְעֵלָה
שָׁלֹא בְּדֶרֶפָה.

ב,ח כָּכָר הוֹדְעָנוּ הַכְּנוּת שְׂאִין לָהֶן קִנְיָם, וְעֶשֶׂר
הֶן הַבּוֹגֶרֶת, וְהַמְּמַאֲנֶת, וְהַמְּגִירָה, וְהַמְּלִוֶּנֶת,
וְהַשּׁוֹטָה, וְהַחֲרָשֶׁת, וְהַגִּיּוֹרֶת, וְהַשְּׁבוּיָה,
וְהַמְּשַׁחֲרֶרֶת, וְהַיּוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם רָע; וּשְׂאָר
הַכְּנוּת, יֵשׁ לָהֶן קִנְיָם.

ב,ט כָּל בֵּת שֵׁישׁ לָהּ קִנְיָם יֵשׁ לָהּ בִּשְׁתּוּ, וּפְגָם;
וְאֵם הִיָּתָה אֲנוּסָה, יֵשׁ לָהּ צֶעַר. וְכָל בֵּת שְׂאִין
לָהּ קִנְיָם כִּדָּ אֵין לָהּ לֹא בִּשְׁתּוּ וְלֹא פְגָם, אֵם
נִתְּפַתָּה; וְכֵן אֵם נְאֻנָּה, חוּץ מִבּוֹגֶרֶת
וּמִמְּאֻנָּת וּשְׁוֹטָה וְחֲרָשֶׁת.

ב,י פִּיֹּצֵד: הָאוֹנֵם אֶת הַבּוֹגֶרֶת וְאֶת הַמְּמַאֲנֶת
אֶת עַל פִּי שְׂאִין לָהֶן קִנְיָם, יֵשׁ לָהֶן בִּשְׁתּוּ וּפְגָם
וְצֶעַר; וְהָאוֹנֵם שְׁוֹטָה אוֹ חֲרָשֶׁת, מִשְׁלָם צֶעַר
כָּלכָּד. אֲכַל הַמְּפַתָּה אֶת כָּלָן, פְּטוֹר מִכְּלוּם.

ב,יא אֵין אָדָם מִשְׁלָם קִנְיָם בְּכָל מְקוֹם, בְּהוֹדָאת
פִּיו אֲלֹא עַל פִּי עֵדִים. לְפִיכָּךְ הָאוֹמֵר, אֲנִסְתִּי
אוֹ פְתִיתִי בִּתּוֹ שְׁלִפְלוֹנִי אֵינוֹ מִשְׁלָם קִנְיָם; אֲכַל
מִשְׁלָם בִּשְׁתּוּ וּפְגָם, בְּהוֹדָאת פִּיו. וְכֵן בֵּת
שֶׁתְּבַעָה אִישׁ בְּדִין וְאָמְרָה לוֹ, אֲנִסְתָּ אוֹ פְתִיתָ
אוֹתִי, וְהוּא אוֹמֵר, לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעֲוֹלָם הָרִי
זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַסֵּת: שְׁאֵלוֹ הוֹדָה, הָיָה
מִשְׁלָם לָהּ בִּשְׁתּוּ וּפְגָם וְצֶעַר עַל פִּי עֲצָמוֹ.

ב,יב אָמְרָה לוֹ, אֲנִסְתָּ אוֹתִי, וְהוּא אוֹמֵר, לֹא
כִי אֲלֹא פְתִיתִי הָרִי זֶה נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה
עַל דְּמֵי הַצֶּעַר, וּמִשְׁלָם בִּשְׁתּוּ וּפְגָם: שְׁחָרִי הוֹדָה
בְּמִקְצַת חֲטָעָנָה, כִּמּוֹ שִׁיתָּ בָּאָר בְּמִקְוָמוֹ.

ב,יג שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שְׁלִמְפַתָּה, וְאַרְבָּעָה
שְׁלֹאֹנֵם הָרִי הֵן שְׁלֹאֵב, שְׁכָל שְׂבַח נְעוּרִים
לָאֵב; וְאֵם אֵין לָהּ אֵב, הָרִי הֵן שְׁלִעְצָמָה. מִפְּתָה
אוֹ אֲנוּסָה שְׁלֹא תְבַעָה עַד שְׁבַגְרָה, אוֹ עַד

שְׁנִשְׂאָתָה, אוֹ עַד שְׁמִיתָ הָאֵב הָרִי הָאַרְבָּעָה
דְּבָרִים אוֹ הַשְּׁלֹשָׁה, שְׁלֵה. עֲמִידָה בְּדִין וְתִבְעָה
אוֹתוֹ, וְאַחֲרֵי כֵךְ בְּגֶרֶה אוֹ נִשְׂאָתָה הָרִי הֵן
שְׁלֹאֵב; וְאֵם מִתְּ הָאֵב אַחֲרֵי עֲמִידָתָה בְּדִין הָרִי
הֵן שְׁלֹאֲחִין, שְׁחָן יוֹרְשֵׁי הָאֵב: מִעַתָּה שְׁעִמְדָה
בְּדִין, זָכָה בְּהֵן הָאֵב.

ב,יד חֲבַת שְׁנִתְאַרְסָה וְנִתְגַּרְשָׁה, קִנְסָה לְבָדוֹ
לְעֲצָמָה; נְאֻנָּה אוֹ נִתְּפַתָּה וְאַחֲרֵי כֵךְ
נִתְּקַדְשָׁה לְאַחֲרֵי, קִנְסָה וּשְׂאָר הַדְּבָרִים לְאַבִּיָּה
שְׂאִין הָאֲרוּסִין מוֹצִיאִין מִרְשׁוֹת הָאֵב.

ב,טו אֲנִי אוֹמֵר, שְׁזֵה שְׁנֵאֲמָר בַּתּוֹרָה "אֵל
תַּחֲלִל אֶת בִּתְּךָ, לְחַזְנוֹתָהּ" שְׁלֹא יֹאמֵר הָאֵב,
הוֹאִיל וְלֹא חִיבָה תּוֹרָה מִפְּתָה וְאוֹנֵם אֲלֹא
שִׁיתָן מִמּוֹן לָאֵב, הָרִינִי שׁוֹכֵר בִּתִּי הַבְּתוּלָה
לָזֶה לְבוֹא עָלֶיהָ בְּכָל מִמּוֹן שְׂאֲרָצָה; אוֹ אֲנִי־
זֶה לְבוֹא עָלֶיהָ בְּחֻנָּם, שֵׁישׁ לְאָדָם לְמַחֵל וּלְתֵן
מִמּוֹנוֹ לְכָל מִי שִׁירָצָה: לְכָךְ נֹאמָר "אֵל תַּחֲלִל
אֶת בִּתְּךָ, לְחַזְנוֹתָהּ".

ב,טז שְׁזֵה שְׁחִיבָה תּוֹרָה לְאוֹנֵם וּלְמִפְתָּה מִמּוֹן,
לֹא מִלְּקוֹת בְּשִׂאֲרַע הַדְּבָר מִקְרָה, שְׁלֹא מִדַּעַת
אֲבִיָּה וְלֹא חִיבָה עֲצָמָה לְכָךְ, שְׁדִבֵּר זֶה אֵינוֹ
הוֹדָה תְּמִיד, וְאֵינוֹ מְצוּי; אֲכַל אֵם הִנִּיחַ זֶה בִּתּוֹ
הַבְּתוּלָה מוֹכְנֶת לְכָל מִי שִׁיבֹא עָלֶיהָ, גּוֹרֵם
שְׁתַּמְלָא הָאָרֶץ זְמָנָה, וְנִמְצָא הָאֵב נוֹשֵׂא בִּתּוֹ
וְהָאֵח נוֹשֵׂא אֶחָתוֹ, שְׂאֵם תִּתְּעַבֵּר וְתִלָּד לֹא
יִוָּדַע בֶּן מִי הוּא.

ב,יז וְהַמְּכִין בִּתּוֹ לְכָךְ, הָרִי הִיא קְדֻשָּׁה. וְלִזְקָה
הַבּוֹעֵל וְהַנִּבְעֵלָת, מִשּׁוּם "לֹא תִהְיֶה קְדֻשָּׁה";
וְאֵין קוֹנְסִין אוֹתוֹ, שְׁלֹא חִיבָה תּוֹרָה קִנְיָם אֲלֹא
לְאוֹנֵם וּמִפְּתָה. אֲכַל זֶה שְׁחִיבָה עֲצָמָה לְכָךְ,
בֵּין מִדַּעַתָּה בֵּין מִדַּעַת אֲבִיָּה הָרִי זֶה קְדֻשָּׁה;
וְאִסּוּר קְדֻשָּׁה אֶחָד הוּא, בֵּין בְּבִתּוּלָה בֵּין
בְּבִעוּלָה. וְלְפִיכָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁחִיבָה עָלֶיהָ
שֵׁם רָע בְּיִלְדוּתָהּ, אֵין לָהּ קִנְיָם כִּמּוֹ שְׁבַגְרָנוּ
שְׁחָרִי זֶה בְּחִזְקַת שְׁחִיבָה עֲצָמָה לְדִבֵּר זֶה,

חֲלָפוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה פֶּרֶק ג

ג,א הַמוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא הַדָּבָר שֶׁקָּרָא לִזְקָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּסְרוּ, אֹתוֹ"; וְאִזְהָרָה שְׁלוֹ, מִ"לֹא תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמִּידָה". וְנוֹתֵן לְאֲבִיהָ, מִשְׁקָל מֵאָה סָלָעִים כֶּסֶף מִזְקָק; וְאִם חֵיתָה יְתוֹמָה, חֲרִי הֵן שְׁלֹעֲצָמָה. וְהַמוֹצִיא שֵׁם רָע עַל הַקְּטָנָה, אוֹ עַל הַבּוֹגֶרֶת פְּטוּר מִן הַקֶּנֶס, וּמִן הַמִּלְקוֹת; וְאִינוּ חַיֵּב, עַד שִׁיּוּצִיא עַל הַנַּעֲרָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְחִוּצִיאֹ אֶת בְּתוּלִי הַנַּעֲרָה", "נַעֲרָה" מִלֹּא דָבָר הַפְּתוּב.

ג,ב אֵין דִּנּוֹן דִּין זֶה אֵלֹא בְּפָנֵי הַבֵּית, וּבְבֵית דִּין שְׁלֹעֲשָׁרִים וּשְׁלוֹשָׁה מִפְּנֵי שֵׁישׁ בְּדִין מוֹצִיא שֵׁם רָע, דִּינֵי נִפְשׁוֹת: שְׁאֵם נִמְצָא הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, חֲרִי זֶה נִחְרָגָת. אֲבָל הָאוֹנֵם וְהַמִּפְתָּה, דִּנּוֹן בָּהֶן בְּכָל זְמַן בְּשְׁלוֹשָׁה, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בְּחֲלָפוֹת סִנְהֶדְרִין.

ג,ג וּמִצּוֹת עֲשֵׂה שְׁלֹתֹרָה, שֶׁתִּשָּׁב אִשֶּׁת מוֹצִיא שֵׁם רָע תַּחְתּוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלוֹ תַּחֲיָה לְאִשָּׁה", אֲפֹלוּ עוֹרֶת אוֹ מִבֵּית שְׁחִין. וְאִם גֵּרְשָׁה עָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָה כָּל יָמֶיהָ". וְכוּפִין אוֹתוֹ וּמַחְזִיר, וְאִינוּ לִזְקָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּאוֹנֵם; וְאִם קָדַם אַחֵר וְקִדְּשָׁה, אוֹ שְׁמָתָה, אוֹ שְׁחִיָּה כּוֹהֵן שְׂאֵסוּר בְּגֵרוּשָׁה לִזְקָה עַל גֵּרוּשִׁיהָ.

ג,ד נִמְצָא בָּהּ דָּבָר זָמָה, אוֹ שֶׁנִּמְצָאת אִסּוּרָה עָלָיו מַחֲיבֵי לְאוֹיֵן, אוֹ מַחֲיבֵי עֲשֵׂה, וְאֲפֹלוּ שְׁנִיָּה חֲרִי זֶה יִגְרָשְׁנָה בְּגֹט: שֶׁנֶּאֱמַר "וְלוֹ תַּחֲיָה לְאִשָּׁה", אִשָּׁה חֲרָאוּיָה לוֹ. וְלָמָּה לֹא יָבוֹא עֲשֵׂה וְיִדְּחָה לֹא תַעֲשֶׂה, בֵּין בְּמוֹצִיא שֵׁם רָע בֵּין בְּאוֹנֵם, וַיֵּשֶׁא זֶה הָאִסּוּרָה לוֹ שְׁחִירֵי אִפְשָׁר שֶׁלֹּא תִרְצָה הִיא לֵישֵׁב, וְנִמְצָא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה מְבִינִין.

ג,ה פִּיצֵד הוֹצֵאת שֵׁם רָע הוּא שְׁיִבּוּא לְבֵית

דִּין וַיֹּאמֶר, נַעֲרָה זֹאת בְּעֵלְתִּי אוֹתָהּ וְלֹא מִצָּאתִי לָהּ בְּתוּלִים, וּכְשֶׁבִקְשָׁתִי עַל הַדָּבָר, נִדְּעָה לִּי שְׁזַנְתָּה תַּחְתִּי אַחֵר שְׂאֵרְסָתִיהָ, וְאֵלּוּ הֵן עֲדֵי שְׁזַנְתָּה בְּפָנֶיהֶן; וּבֵית דִּין שׁוֹמְעִין דְּבָרֵי הָעֵדִים, וְחוֹקְרִין עֲדוּתָן: אִם נִמְצָא הַדָּבָר אֱמֶת, נִסְקָלָתָה; וְאִם הִבִּיא הָאֵב עֵדִים וְחִזְמוּ הָעֵדִים שֶׁהִבִּיא הַבַּעַל, וְנִמְצָאוּ שֶׁחֲעִידוּ שֶׁקָּרָא יִסְקָלוּ, וַיִּלָּקֶה הוּא, וַיִּתֵּן מֵאָה סָלָע.

ג,ו וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאֵלֶּה, בְּתוּלֵי בְתִי", אֵלּוּ הָעֵדִים שִׁיְזַמּוּ עֲדֵי הַבַּעַל. חֹזֵר הַבַּעַל וְהִבִּיא עֵדִים אַחֲרֵים, וְחִזִּים עֲדֵי הָאֵב חֲרִי הַנַּעֲרָה וְעֲדֵי אֲבִיהָ נִסְקָלִין; וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאִם אֱמֶת הִיָּה, הַדָּבָר הַזֶּה", מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁפָּרְשָׁה זֹאת יֵשׁ בָּהּ עֵדִים וְזוֹמָמִין וְזוֹמָמֵי זוֹמָמִין.

ג,ז הוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, וְהִיא בּוֹגֶרֶת אֶפֶס עַל פִּי שֶׁהִבִּיא עֵדִים שְׁזַנְתָּה תַּחְתּוֹ, כִּשְׁחִיתָה נַעֲרָה חֲרִי זֶה פְּטוּר מִן הַמִּלְקוֹת וּמִן הַקֶּנֶס; וְאִם נִמְצָא הַדָּבָר אֱמֶת חֲרִי זֶה תִּפְסָק, אֶפֶס עַל פִּי שֶׁהִיא בּוֹגֶרֶת, הוֹאִיל וּבָעֵת שְׁזַנְתָּה נַעֲרָה חֵיתָה.

ג,ח כָּל נַעֲרָה שֶׁאֵין לָהּ קֶנֶס, אִם נֶאֱנָסָה אוֹ נִתְּפַתְתָּה כִּדּוּ הַמוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, פְּטוּר מִן הַמִּלְקוֹת וּמִן הַתְּשֻׁלוּמִין. וְכֵן הַנִּכְבְּרִית שְׁנֵתִּגְיָרָה וְהַשְּׁפָחָה שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָרָה, כְּחֻתָּה מִבֵּית שְׁלוֹשׁ שָׁנִים אֲפֹלוּ חֵיתָה הוֹרְתָה שְׁלֹא בְּקִדְּשָׁה, וְלִידְתָּהּ בְּקִדְּשָׁה הַמוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, פְּטוּר מִן הַקֶּנֶס וּמִן הַמִּלְקוֹת: שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע, עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל", עַד שֶׁתַּחֲיָה הוֹרְתָה וְלִידְתָּהּ בְּקִדְּשָׁה.

ג,ט קִדְּשׁ נַעֲרָה וְגֵרְשָׁה, וְחֹזֵר וְקִדְּשָׁה וְהוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, וְהִבִּיא עֵדִים שְׁזַנְתָּה תַּחְתּוֹ בְּקִדּוּשֵׁין חֲרָאוּשׁוֹנִים, וְנִמְצָאוּ זוֹמָמִים חֲרִי זֶה פְּטוּר. וְכֵן אִם חֵיתָה יְבֻמָּתוֹ שֶׁכִּנְסָהּ, וְהוֹצִיא עָלֶיהָ שֵׁם רָע, וְהִבִּיא עֵדִים שְׁזַנְתָּה תַּחַת קִדּוּשֵׁי אֲחִיו, וְנִמְצָאוּ זוֹמָמִים חֲרִי זֶה פְּטוּר מִן הַמִּלְקוֹת וּמִן הַתְּשֻׁלוּמִין. וְכָל הַפְּטוּר אִם רָצָה

לְגֶרֶשׁ, יִגְרֶשׁ.

גַּי אֵינוֹ חַיֵּב עַד שְׂיִבְעַל אוֹתָהּ בְּדֶרֶכָּה, וְיוֹצִיא שָׁם רֵעַ בְּדֶרֶכָּה. בַּעֲלָהּ שְׁלֹא בְּדֶרֶכָּה, וְאָמַר לֹא מִצְאָתִיהָ בְּתוֹלָה פְּטוּר; וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת. וְכֵן אִם אָמַר לֹא מִצְאָתִיהָ בְּתוֹלָה, וְלֹא אָמַר שְׂזֻנְתָּה תַּחְתִּי, אוֹ שְׂאֵמַר זִנְתָּה תַּחְתִּי, וְלֹא הֵבִיא עֲדִים אֵלָּא בָּאוּ מֵאֵלֵיהֶם חֲרִי זֶה פְּטוּר, אַף עַל פִּי שֶׁהָעֲדִים נִהְרָגִים אִם הוּזְמוּ.

גַּיָּא זֶה שְׂנֵאֲמַר בְּתוֹרָה "וּפְרָשׁוּ, חֲשֹׁמְלָה" לְשׁוֹן כְּבוֹד, שְׂנֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בְּסִתְרֵי הַדְּבָר; וְכֵן זֶה שְׂנֵאֲמַר הָאֵב "וְאֵלֶּה, בְּתוּלֵי בְתִי", הֵן זֻמְמֵי עַדִי הַבַּעַל. וְזֶה שְׂנֵאֲמַר "וְאִם אָמַת הָיָה, הַדְּבָר" תַּחֲרֹג בְּשֻׁנַּת אַחֵר הָאֲרוּסִין בְּעֲדִים, שְׂנֵאֲמַר "לְזִנּוֹת בֵּית אָבִיהָ"; אֲבָל קֹדֶם הָאֲרוּסִין, כִּכֹּר דָּנָה תוֹרָה בָּהּ שְׂהִיא פְּטוּרָה מִכְּלוּם, וּבִבְעָלָהּ חַיֵּב בְּתִשְׁלוּמֵי מִמּוֹן בְּלָבָד, בֵּין פֶּתַח בֵּין אָנָם.

הַלְבוֹת סוּטָה

יֵשׁ בְּבִלְלֵן שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטִין: לַעֲשׂוֹת לַסּוּטָה בְּתוֹרַת חֻקֵּינִיאוֹת הַסְּדוּרָה בְּתוֹרָה; שְׁלֹא לִיתֵן שְׁמֵן עַל קֶרֶבֶנָּה; שְׁלֹא לִיתֵן עָלָיו לְבוֹנָה. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפִרְקִים אֵלּוּ.

הַלְבוֹת סוּטָה פֶּרֶק א

א, א קִנּוּי הָאֲמוּר בְּתוֹרָה "וְקִנְיָ אֶת אִשְׁתּוֹ" הוּא שְׂנֵאֲמַר לָהּ בְּפָנֵי עֲדִים, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּזִי: אֲפֹלוּ הָיָה אָבִיהָ, אוֹ אַחִיהָ, אוֹ גֹי, אוֹ עֶבֶד, אוֹ שְׁחוּף וְהוּא הָאִישׁ שְׂאִינוּ מִתְקַשֵּׁה וְאִינוּ מוֹלִיד.

א, ב הַסְּתִירָה הָאֲמוּרָה בְּתוֹרָה "וְנִסְתְּרָה" הִיא שְׁתִּסְתֵּר עִם אוֹתוֹ הָאִישׁ שְׂאֵמַר לָהּ אֵל תִּסְתְּרֵי עִמּוֹ, בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים. אִם שָׁחַת עִמּוֹ בְּדִי טַמְאָה, שְׂחִיבָה בְּדִי לְצִלּוֹת בִּיצָה וְלִגְמָעָה חֲרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ, עַד שְׁתִּשְׁתֶּה מִי הַמְּרִים וְיִבְדֹּק הַדְּבָר; וּבִזְמַן שְׂאִין שָׁם מִי סוּטָה תִּאָּסֵּר עָלָיו לְעוֹלָם, וְתִצָּא בְּלֹא בְּתִבָּה.

א, ג קִנְיָ לָהּ עִם שְׁנֵים בְּאֶחָד וְאָמַר לָהּ, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּזִי וּפְלוּזִי, וְנִסְתְּרָה עִם שְׁנֵיהֶן בְּאֶחָד, וְשָׁחַת בְּדִי טַמְאָה אֲפֹלוּ הֵן שְׁנֵי אַחִיהָ, אוֹ אָבִיהָ וְאִחִיהָ חֲרִי זֶה אֲסוּרָה עַד שְׁתִּשְׁתֶּה.

א, ד אָמַר לָהּ בְּפָנֵי שְׁנֵים, אֵל תִּדְבָּרִי עִם פְּלוּזִי אֵין זֶה קִנּוּי; וְאִף עַל פִּי שְׂנִסְתְּרָה עִמּוֹ בְּעֲדִים, וְשָׁחַת בְּדִי טַמְאָה לֹא נִאָּסְרָה עָלָיו, וְאִינָּה שוֹתָה בְּקִנּוּי זֶה. וְכֵן אִם אָמַר לָהּ, אֵל תִּסְתְּרֵי

עִמּוֹ, וְרִאיוֹהָ מִדְּבַרְתָּ עִמּוֹ אֵין זֶה סְתִירָה, וְלֹא נִאָּסְרָה וְלֹא שוֹתָה; וְכֵן אִם לֹא קֹדֶם קִנּוּי, וּבָאוּ שְׁנֵים וְהָעִידוּ שְׂנִסְתְּרָה עִם זֶה, וְשָׁחַת בְּדִי טַמְאָה לֹא נִאָּסְרָה עַל בַּעֲלָהּ, וְאִינָּה שוֹתָה.

א, ה אָמַר לָהּ, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּזִי, וְהָיָה קִטּוֹן פְּחוֹת מִכֵּן תִּשְׁעֵ שְׁנֵים יוֹם אַחֵד, אוֹ שְׂאֵמַר לָהּ, אֵל תִּסְתְּרֵי עִם בְּהֻמָּה זֶה אֵין זֶה קִנּוּי: שְׂנֵאֲמַר "וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּה" פְּרָט לְקִטּוֹן וְלְבִהְמוֹה, שְׂאִינֵן אוֹסְרִין אוֹתָהּ עָלָיו.

א, ו בַּעַל שְׂמַחֲל עַל קִנּוּיוֹ קֹדֶם שְׁתִּסְתֵּר קִנּוּיוֹ מִחוּל, וּבְאֵלוּ לֹא קִנְיָ לָהּ; אֲבָל אַחֵר שְׁתִּסְתֵּר, אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחֲל. גִּרְשָׁה, חֲרִי זֶה בְּמִי שְׂמַחֲל; וְאִם חֲזוּרָה, צְרִיךְ לְקַנּוֹת קִנּוּי אַחֵר.

א, ז קִנְיָ לָהּ בְּפָנֵי שְׁנֵים, וְרִאָּה אוֹתָהּ שְׂנִסְתְּרָה עִם זֶה שְׂקִנְיָ לָהּ עָלָיו, וְשָׁחַת בְּדִי טַמְאָה חֲרִי זֶה אֲסוּרָה עָלָיו, וְיוֹצִיא וְיִתֵּן בְּתִבָּה: שְׂאִינוּ יָכוֹל לְחַשְׁקוֹתָהּ, עַל פִּי עֲצֻמוֹ. וְכֵן אִם שָׁמַע הָעַם מִרְגָּנִין אַחֲרֶיהָ אַחֵר חֻקִּיוֹ, עַד שִׁשְׁמַע מִחֻנְשִׁים חֲטוּוֹת לְאוּר חֲלָבָנָה נוֹשְׂאוֹת וְנוֹתְנֹת בָּהּ, שְׂזֻנַּת עִם הָאִישׁ שְׂקִנְיָ לָהּ עָלָיו חֲרִי זֶה אֲסוּר לֹא לְקִיּוּמָהּ, וְיוֹצִיא וְיִתֵּן בְּתִבָּה.

א, ח בֹּא עַד אַחֵד וְהָעִיד לֹא שְׂנִסְתְּרָה עִמּוֹ אַחֵר

קנזיו, וְשָׁחַת בְּיַד טַמְאָה אִם הוּא נֶאֱמָן לוֹ וַדַּעְתּוֹ
סוֹמְכֶת עָלָיו, יוֹצִיא וְיִתֵּן כֶּתֶבָּהּ; וְאִם לֹא, חָרִי
אֲשֶׁתּוֹ מִתַּתֵּר לּוֹ.

א, ט וְאֵלּוֹ שְׂבִית דִּין מִקְנֵי לָחַן מִי שְׁנַת־חֲרָשׁ
בַּעֲלָהּ, אוֹ נִשְׁתַּטָּה, אוֹ שָׁחָה בַּמִּדְיָנָה אַחֲרֶת,
אוֹ שָׁחָה חֲבוּשׁ בַּבַּיִת הָאֲסוּרִין: לֹא לְהַשְׁקוּתָהּ,
אַלּא לְפַסְלָהּ מִכֶּתֶבָּתָהּ.

א, י פִּי־צַד: שָׁמְעוּ בַּיִת דִּין שְׁחָעַם מִרְנָנִין
אַחֲרֶיהָ קוֹרְאִין לָהּ וְאוֹמְרִין לָהּ, אַל תִּסְתְּרִי עִם
פְּלוּזִי. בָּאוּ עֲדִים אַחֵר בֶּךָ שְׁנִסְתְּרָה עִמּוֹ,
וְשָׁחַת בְּיַד טַמְאָה בַּיִת דִּין אוֹסְרִין אוֹתָהּ עַל
בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְקוֹרְעִין כֶּתֶבָּתָהּ; וְכַשִּׁיבּוֹא
בַּעֲלָהּ, אוֹ יִבְרִיא, אוֹ יֵצֵא מִבַּיִת הָאֲסוּרִין נוֹתֵן
לָהּ גִט; וְאִינּוּ יִכּוֹל לְהַשְׁקוּתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קָנָא
לָהּ.

א, יא שְׁתֵּת מִי הַמְּרִים, וְנִקְתָּה מִחֵן, וְחֹזֵר וְקָנָא
לָהּ מִחֲאִישׁ שֶׁהִשְׁקָה עַל יָדוֹ, וְנִסְתְּרָה עִמּוֹ אִינּוּ
מִשְׁקָה אוֹתָהּ עַל יָדוֹ, פַּעַם שְׁנִיָּה; אֲלֹא תֵּאֲסַר
עָלָיו לְעוֹלָם, וְתֵצֵא בְּלֹא כֶּתֶבָּהּ. אֲבָל אִם קָנָא
לָהּ עִם אַחֵר, וְנִסְתְּרָה עִם הָאֲחֵר בְּעֲדִים מִשְׁקָה
אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְאֵפֶלּוּ בִּמְהַ פְּעָמִים: וְהוּא
שִׁי־שְׁקָה כָּל פַּעַם, בְּגִלְלֵל אִישׁ אַחֵר.

א, יב חֲשָׁקָה אוֹתָהּ, וְגִרְשָׁהּ, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר,
וְקָנָא לָהּ עִם חֲאִישׁ שֶׁהִשְׁקָה אוֹתָהּ הַבַּעַל
הָרֵאשׁוֹן בְּגִלְלוֹ, וְנִסְתְּרָה עִמּוֹ בְּעֲדִים חָרִי הַבַּעַל
הַשְּׁנִי מִשְׁקָה אוֹתָהּ עַל יָדוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעַל
שְׁנִי; וְאֵפֶלּוּ מֵאָה וְנִשְׁאֵת לָזֶה אַחֵר זֶה, מִשְׁקִין
אוֹתָהּ עַל יְדֵי אִישׁ אַחֵר, וְאִין אוֹמְרִין וְדָאִי
שֶׁחֲחֻזָּקָה לָזֶה וְטַמְאָה, עַד שִׁי־חִיָּה שָׁם עַד.

א, יג הָאִשָּׁה שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ, וְנִסְתְּרָה אַחֵר
הַקְנִזִּי עִמּוֹ בְּעֲדִים, וְחָרִי הִיא עוֹמֶדֶת לְשִׁתּוֹת,
וְבָא עַד אַחֵר וְחָעִיד עָלֶיהָ שֶׁנִּבְעֵלָה בְּפָנָיו עִם
זֶה שֶׁקָּנָא לָהּ עִמּוֹ חָרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ
לְעוֹלָם; וְאִינּוּ שׁוֹתָהּ, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא כֶּתֶבָּהּ:

וְאֵפֶלּוּ חָיָה עַד טַמְאָה זֶה אַחֵר מִעֲדֵי הַסְתִּירָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וְעַד אִין כֶּה", וְחָרִי עַד.

א, יד אֵפֶלּוּ אִשָּׁה, וְעֶבֶד, וְשִׁפְחָה, וְפֶסוּל לְעִדּוֹת
בַּעֲבָרָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאֵפֶלּוּ קְרוֹב נֶאֱמָן
לְעִדּוֹת סוֹטָה לְחָעִיד עָלֶיהָ שְׁוֹנָת, וְתֵאֲסַר עַל
בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְאִינּוּ שׁוֹתָהּ, וְתֵצֵא בְּלֹא כֶּתֶבָּהּ:
הוֹאִיל וְקֶדֶם הַקְנִזִּי וְהַסְתִּירָה בְּעֲדִים בְּשָׂרִים,
וְחֲתוּרָה הָאֲמִינָה עַד אַחֵר בְּטַמְאָה חָרִי כֵּלָן
בְּשָׂרִין לְעִדּוֹת טַמְאָה.

א, טו אִם חָמֵשׁ הַנָּשִׁים שֶׁשׁוֹנָאוֹת זֶה אֶת זֶה,
מְעִידוֹת זֶה עַל זֶה שֶׁנִּטְמָאוֹת, וְנֶאֱמָנֶת עָלֶיהָ
לְאֲסָרָה עַל בַּעֲלָהּ, וְשִׁלָּא לְהַשְׁקוּתָהּ; אֲבָל לֹא
לְפַסְלָהּ מִכֶּתֶבָּתָהּ, אֲלֹא נוֹטֶלֶת כֶּתֶבָּתָהּ
וְיוֹצֵאָהּ.

א, טז בָּא עַד אַחֵר בְּשָׂר וְאָמַר נִטְמָאוֹת, חָרִי זֶה
אִינּוּ שׁוֹתָהּ כִּמּוֹ שְׁבַאֲרָנּוּ; בָּא אַחֵר וְהִכְחִישׁוּ
וְאָמַר לֹא נִטְמָאוֹת, אִין שׁוֹמְעִין לוֹ: שְׁעַר אַחֵר
בְּטַמְאוֹת סוֹטָה כְּשֵׁנִים; וְאִין דְּבָרֵינוּ שֶׁלֹּא־חֲרוֹן
דוֹחִין דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהוּא כְּשֵׁנִים. בָּאוּ
שְׁנֵיחַן כְּאַחֵד, זֶה אוֹמֵר נִטְמָאוֹת, וְזֶה אוֹמֵר לֹא
נִטְמָאוֹת, אוֹ שֶׁאָמַר אַחֵד נִטְמָאוֹת, וְבָאוּ שְׁנֵים
אַחֲרָיו וְאָמְרוּ לֹא נִטְמָאוֹת חָרִי זֶה שׁוֹתָהּ.

א, יז בָּא עַד אַחֵר בְּשָׂר, וְנָשִׁים רַבּוֹת, אוֹ
פֶסוּלִין רַבִּים, כְּאַחֵד חָעִיד אוֹמֵר נִטְמָאוֹת,
וְהַנָּשִׁים וְהַפֶּסוּלִין אוֹמְרִין לֹא נִטְמָאוֹת חָרִי זֶה
שׁוֹתָהּ: שְׁעַר אַחֵד וְפֶסוּלִין רַבִּים, כְּמַחֲצָה עַל
מַחֲצָה הֵם.

א, יח חָיו כֵּלָן פֶּסוּלִין, הוֹלְכִין אַחֵר חָרִב. פִּי־צַד:
שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹמְרוֹת נִטְמָאוֹת, וְשְׁלוֹשׁ אוֹמְרוֹת
לֹא נִטְמָאוֹת חָרִי זֶה שׁוֹתָהּ; שְׁלוֹשׁ אוֹמְרוֹת לֹא
נִטְמָאוֹת, וְאַרְבַּע אוֹמְרוֹת נִטְמָאוֹת חָרִי זֶה אִינּוּ
שׁוֹתָהּ. חָיו מַחֲצָה לְמַחֲצָה, חָרִי זֶה שׁוֹתָהּ.

א, יט כָּל סוֹטָה שֶׁאִינּוּ שׁוֹתָהּ, מִפְּנֵי עֲדֵי טַמְאָה
חָרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם, וְתֵצֵא בְּלֹא

בתבה: שְׁחָרִי נֶאֱסָרָה בְּקִנּוּי וּסְתִירָה, וְהַשְׁתִּירָה שְׁתִּירָה נִמְנָעָה שְׁחָרִי יֵשׁ בָּהּ עַד, כְּמוֹ שְׂבָאֲרֹנוּ.

הלכות סוטה פרק ב

ב,א אִשָּׁה שֶׁקָּנָא לָהּ בַּעֲלָהּ, וְנִסְתָּרָה אֵין בּוֹפִין אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת: אֵלֹא אִם רָצָת, וְאִמְרָה הֵין נִטְמָאתִי תֵצֵא בְּלֹא בְתִבָּה, וְנֶאֱסָרָה עַל בַּעֲלָהּ לְעוֹלָם; וְאִינָה שׁוֹתָה. וְכֵן אִם אִמְרָה אִינִי טְמֵאָה, וְאִינִי שׁוֹתָה אֵין בּוֹפִין אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת, וְתֵצֵא בְּלֹא בְתִבָּה. וְכֵן אִם אָמַר בַּעֲלָהּ אִינִי רוֹצֵחַ לְהַשְׁקוֹתָהּ, אוֹ שֶׁבַּעֲלָהּ בַּעֲלָהּ אַחֵר שֶׁנִּסְתָּרָה חָרִי זֶה אִינָה שׁוֹתָה, וְנוֹטְלָת בְּתִבָּתָה וְיוֹצֵאָהּ; וְהִיא אִסּוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם.

ב,ב וְאֵלֹו הֵן הַנָּשִׁים שְׂאִינָן רְאוּיּוֹת לְשִׁתּוֹת, אִף עַל פִּי שְׁחִיא רוֹצֵחַ לְשִׁתּוֹת, וּבַעֲלָהּ רוֹצֵחַ לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֵלֹא יוֹצֵאֹת בְּלֹא בְתִבָּה, מִשְׁיִבּוֹאוֹ עַדִּי סְתִירָה אַחֵר עַדִּי קִנּוּי, וְיֶאֱסָרוּ עַל בַּעֲלִיהֶן לְעוֹלָם; וְחִמּוּשׁ עֲשָׂרָה נָשִׁים הֵן, וְאֵלֹו הֵן: אַרְוִיסָה, וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם, וְקַטְנָה אִשֶּׁת הַגָּדוֹל, וְגִדּוּלָה אִשֶּׁת הַקָּטָן, וְאִשֶּׁת אֲנָדְרָגִינוֹס, וְאִשֶּׁת הַסּוֹמָה, אוֹ הַחֲגֹר, אוֹ הָאֵלִם, אוֹ מִי שְׂאִינֹו שׁוֹמֵעַ, אוֹ שְׁחִיא בְּרוֹת יָד, וְכֵן הַחֲגֹרֶת, וְהַאֲלָמָת, וְהַסּוֹמָה, וּבְרוֹתָת בָּהּ, וְשְׂאִינָה שׁוֹמַעַת כָּל אַחַת מֵאלֹו, אִינָה רְאוּיָה לְשִׁתּוֹת.

ב,ג וּמִנֵּין שְׂאִינָן רְאוּיּוֹת לְשִׁתּוֹת: שְׁנֵאֲמַר "אֲשֶׁר תִּשְׁטָה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה" "תַּחַת אִישָׁה", פָּרֹט לְאַרְוִיסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם שְׂאִינָה תַּחַת אִישָׁה; "אִשָּׁה", פָּרֹט לְקַטְנָה; "אִישָׁה", פָּרֹט לְאִשֶּׁת קָטָן וְאִשֶּׁת אֲנָדְרָגִינוֹס שְׂאִינֹו אִישׁ; "וְנִעְלָם מֵעֵינֵי אִישָׁה", פָּרֹט לְאִשֶּׁת סוֹמָה; "וְהָעֶמִיד הִכְהִין אֶת הָאִשָּׁה", פָּרֹט לְחֲגֹרֶת; "וְנָתַן עַל בִּפְיָהּ", פָּרֹט לְמִי שְׂאִין לָהּ בָּהּ, אוֹ שְׁחִיתָה עֲקוֹמָה, אוֹ יִבְשָׁה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְקַח בָּהּ, וְאִפְלוּ כִּפָּה אַחַת שְׁנֵאֲמַר "בִּפְיָהּ"; "וְאִמְרָה

הָאִשָּׁה", פָּרֹט לְאֲלָמָת; "וְאָמַר אֵל הָאִשָּׁה", פָּרֹט לְמִי שְׂאִינָה שׁוֹמַעַת. וְחָרִי הוּא אֹמֵר "אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁה", עַד שֶׁתַּחֲהִי הִיא שְׁלֵמָה כְּמוֹהוּ וְהוּא שָׁלֵם כְּמוֹתָהּ: הֵא לְמִדָּת, שְׁכַל דְּבַר שְׁמַעְכֵּב אוֹתָהּ מִלְּשִׁתּוֹת, מְעַכֵּב אֶת בַּעֲלָהּ מִלְּהַשְׁקוֹתָהּ; וְכָל הַמְּעַכֵּב אֶת הַבַּעַל מִלְּהַשְׁקוֹתָהּ, מוֹם כְּמוֹהוּ מְעַכֵּב אוֹתָהּ מִלְּשִׁתּוֹת.

ב,ד קַטְנָה שֶׁהִשְׁאִיָּה אָבִיהָ אִם זָנָת בְּרִצּוֹנָהּ, נֶאֱסָרָה עַל בַּעֲלָהּ; לְפִיכָּךְ מְקַנֵּין לָהּ לֹא לְהַשְׁקוֹתָהּ, אֵלֹא לְפַסְלָהּ מִבְּתִבָּתָה כְּמוֹ שְׂאִמְרָנוּ. אֲבָל קַטְנָה בַּת מֵאוֹן אֵין מְקַנֵּין לָהּ, שְׂאִין לָהּ רִצּוֹן לְהֶאֱסֹר עַל בַּעֲלָהּ; וְאִפְלוּ הִיָּה בּוֹהֵן, לֹא נֶאֱסָרָה עָלָיו.

ב,ה קָנָא לְאַרְוִיסָתוֹ אוֹ לְזִקְוֹקָתוֹ, וְנִסְתָּרָה אַחֵר שֶׁנִּשְׁאָה חָרִי זֶה שׁוֹתָה, כְּשֶׁאֵר כָּל הַנָּשִׁים. נִשְׁאָה שֶׁקָּנָא לָהּ, וְנִסְתָּרָה קֹדֶם שִׁיבַעֲלָהּ אוֹתָהּ בַּעֲלָהּ אִינָה שׁוֹתָה, וְיוֹצֵאָה בְּלֹא בְתִבָּה, וְאִסּוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם: שְׁנֵאֲמַר "וַיִּתֵּן אִישׁ בֶּךָ אֶת שְׂכָבָתוֹ, מִבְּלַעַדִּי אִישׁוֹ", שֶׁקִּדְּמָה שְׂכִיבַת הַבַּעַל לְשְׂכִיבַת הַבּוֹעֵל.

ב,ו הַגִּיּוֹרֶת, וְהַמְּשַׁחֲרֶרֶת, וְאִשֶּׁת הַגֵּר, וְאִשֶּׁת עֶבֶד מְשַׁחֲרֶר, וּמִמְזוֹרָת, וְאִשֶּׁת מִמְזוֹר, וְאִשֶּׁת הַפָּרִים בֵּין סָרִיס חֲמָה בֵּין סָרִיס אָדָם הַמְּתָרוֹת לְבַעֲלִיהֶן חָרִי הֵן כָּכָל הַנָּשִׁים וְשׁוֹתוֹת. מְעַבְרַת וּמִנִּיקָה מְקָנָא לָהּ וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ, כְּמוֹת שְׁחִיא. אִשָּׁה הָעוֹמֶרֶת לְשִׁתּוֹת, וּמַת בַּעֲלָהּ קֹדֶם שֶׁתִּשְׁתָּה אִינָה שׁוֹתָה, וְלֹא נוֹטְלָת בְּתִבָּה.

ב,ז כָּל אִישׁ שֶׁבָּא בִּיאָה אִסּוּרָה, מִיָּמִיו אַחֵר שֶׁהִגְדִּיל אֵין חֲמִים הַמְּאָרְרִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ; אִפְלוּ בָּא עַל אַרְוִיסָתוֹ בְּבֵית חָמִיו, שְׁאִסּוּרָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים אֵין חֲמִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ: שְׁנֵאֲמַר "וְנִיקָה הָאִישׁ, מִעוֹן; וְהָאִשָּׁה חֲחִיא, תִּשָּׂא אֶת עוֹנָהּ" בְּזִמְן שֶׁהָאִישׁ מְנַקֵּה מִעוֹן, הָאִשָּׁה נוֹשָׂאָה אֶת עוֹנָהּ.

ב,ח לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחיבי לאוין או מחיבי עשה, אפלו שניה, וקנא לה, ונסתרה אינה שותה, אלא תצא בלא כתובה, ותייה אסורה עליו, אף משם זה. עבר ונשא מעברת חברו, ומניקת חברו חרי זו שותה, שאין באן עברה.

ב,ט מי שאין לו אשה הראויה לולד ולא בנים, ונשא עקרה או זקנה או אילנית שותה, ולא נוטלת כתובה; היו לו בנים, או אשה אחרת ראויה לולד חרי זה משקה אותה, אף על פי שהיא זקנה או עקרה או אילנית ואינה ראויה לולד: שלא נאמר בתורה "ונוזעה זרע" אלא בראויה לולד שאם היתה יולדת בצער, תלד ברוח; היה דרכה לילד נקבות, תלד זכרים.

ב,י היו לו אשה ובנים, ומתו בין קנאי לסתירה בכר נראית לשתות, ומשקה אותה. לא היו לו בנים, ולא אשה הראויה לולד, אלא זו האילנית וכיוצא בה, ונלד לו בן מגרושתו בין קנאי לסתירה בכר נדחית האילנית מלשתות.

ב,יא כל אשה שהיה לה קנאי וסתירה, ולא שותת מי המרים בין שלא רצה בעלה להשקותה, בין שלא רצת היא לשתות, בין שבא לה עד טמאה, או הודת, או שהיתה מאלו הנשים שאינן ראויות לשתות, או שקנאו לה בית דין הואיל ונאסרה על בעלה מכל מקום, חרי היא אסורה על זה שנתיהדה עמו לעולם, בדרך שהיא אסורה על בעלה. ואם עבר ונשאה מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפלו היו לה ממונו בנים: מפי השמועה למדו בשם שטמאה לבעל, כך טמאה לבועל.

ב,יב אבל אם לא קדם קנאי, ובאו עליה עדים שנסתרה עם זה, וראו דבר מכער, כגון שנכנסו אחריו ומצאוה חוגרת חגורה או

מצאו רק למעלה מן הכילה וכיוצא בזה אם הוציאה בעלה בדבר מכער זה חרי זו לא תנשא לנטען, אלא אסורה עליו. ואם עבר ונשאה, וחיו לה בנים ממונו לא תצא; ואם לא היו לה בנים, תצא.

ב,יג במה דברים אמורים, שנבוכה העיר עליה ועל זה הנטען יום ומחצה או יותר, ואמרו פלוני זנה עם פלוגית, ולא פסק הקול וחוא, שלא היו לה או לו אויבים שמעבירין הקול. אבל אם לא היתה שם רנה לדבר זה בעיר, או שפסק הקול שלא מחמת יראה אם נשאת לנטען לא תצא, אף על פי שאין לה בנים; אפלו בא עד אחד שזנת עמו, לא תצא.

ב,יד מי שהוציאה בעלה בערי דבר מכער, ונשאת לאחר וגרשה חרי זו אסורה להנשא לנטען שיצאת מתחת בעלה בגללו; ואם נשאת לא תצא, אף על פי שאין לה בנים.

ב,טו כל אשה שבאו שני עדים, והעידו שזנת עם זה פשהיתה תחת בעלה הראשון חרי זו תצא מזה, ואף על פי שיש לה ממונו במה בנים. וכל שאמרנו תצא, תצא בלא כתובה.

אַנְשֵׁי שְׁלוֹמִינוּ פִּלְעָגן נֶאֱכָזָאָגן פֿון הָרָה"ק רַבִּי פֿנְחָס'ל קאַריצער זי"ע אַז די ווײַטער נַעכט ווערן אָנגערופֿן "די גאַלדענע נַעכט". ווײַל דעמאלט קען מען גוט אויסנוצן די צײַט און אַרײַנכאַפֿן אַסאַך תּוֹרָה, תּפִּלָּה, און רעדן צום אײַבערשטן. בײַנאַכט, ווען יעדער שְׁלֶאפֿט און ס'איז דא ווײַניגער שטערונגען, קען מען גוט אויסנוצן די צײַט און אַסאַך רעדן צום אײַבערשטן, אַזוי ווי דער רַבִּי זאָגט (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן נ"ב) אַז בײַנאַכט איז אַ גוטע צײַט זיך אויסצורעדן צום אײַבערשטן.

דער רַבִּי זאָגט דאָרט אַז ווען אַ מענטש מאַכט הִתְבּוֹדּוּת, ער רעדט צום אײַבערשטן, ער בעט דעם אײַבערשטן אַז ער זאל פֿטור ווערן פֿון אַלע שְׁלֵעכְטע מִדּוֹת, און האָבן נאָר גוטע מִדּוֹת, דאָרף ער קודם בעטן אויף אײן מִדָּה און אַרבעטן נאָר אויף דעם בײַז ער וועט אינגאַנצן אויסאַרבעטן די מִדָּה, און דערנאָך זאל ער גיין צו די צווייטע און צו די דריטע און אַזוי ווײַטער. שטעלט זיך אָפֿער די שְׂאֵלָה, פֿון וואו הייבט מען אָן? ווען מען איז אָנגעפֿולט מיט אַלע שְׁלֵעכְטע מִדּוֹת, אויף וועלכע מִדָּה זאל מען די ערשטע בעטן?

די ערשטע מִדָּה אויף וואס מען דאָרף בעטן איז אויף שְׂמֻחָה, מען דאָרף אַסאַך בעטן דעם אײַבערשטן אַז מען זאל שטענדיג זיין פֿרײַליך, און קײַנמאל נישט זיין צוגעלייגט און טרויעריג, ווײַל ווען מען איז פֿרײַליך פֿאַלט שוין מִמִּילָא אַוועק אַלע אַנדערע שְׁלֵעכְטע מִדּוֹת, וואס קומען פֿון עֲצָבוֹת און מְרָה שְׁחוּרָה, און מען באַקומט אַלע גוטע מִדּוֹת.

וואויל איז דעם וואס איז זוכה צו רעדן אַסאַך צום אײַבערשטן, עס איז נישט דא קיין גרעסערע זאך פֿון דעם.

==הזמנים לפי אופק חו"ל==

11 OCT	ראשון Sunday	ל 30	בבלי: בכורות כג ירושלמי: מכות א תוספתא: קרבנות ט נ"ך: מלכים"א טו רמב"ם: יבום וחליצה ז	Rosh Chodesh Cheshvan נץ החמה 7:03 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:52 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 7:34	א' דראש חודש חשון עלות השחר 5:51 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:16 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:25 שקיעה 6:21
12 OCT	שני Monday	א 1	בבלי: בכורות כד ירושלמי: מכות ב תוספתא: קרבנות י נ"ך: מלכים"א טז רמב"ם: יבום וחליצה ח	Rosh Chodesh Cheshvan נץ החמה 7:04 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:52 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 7:33	ב' דראש חודש חשון עלות השחר 5:52 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:16 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:25 שקיעה 6:20
13 OCT	שלישי Tuesday	ב 2	בבלי: בכורות כה ירושלמי: מכות ג תוספתא: קרבנות יא נ"ך: מלכים"א יז רמב"ם: נערה בתולה א	נץ החמה 7:05 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:53 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 7:31	עלות השחר 5:53 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:17 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:25 שקיעה 6:18
14 OCT	רביעי Wednesday	ג 3	בבלי: בכורות כו ירושלמי: מכות ד תוספתא: קרבנות יב נ"ך: מלכים"א יח רמב"ם: נערה בתולה ב	נץ החמה 7:06 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:53 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 7:30	עלות השחר 5:54 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:17 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:25 שקיעה 6:17
15 OCT	המישי Thursday	ד 4	בבלי: בכורות כז ירושלמי: מכות ה תוספתא: קרבנות יג נ"ך: מלכים"א יט רמב"ם: נערה בתולה ג	נץ החמה 7:08 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:54 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:49 צה"כ לשיטת ר"ת 7:28	עלות השחר 5:55 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:18 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:25 שקיעה 6:15
16 OCT	ששי Friday	ה 5	בבלי: בכורות כח ירושלמי: מכות ו תוספתא: מנחות א נ"ך: מלכים"א כ רמב"ם: שוטה א	נץ החמה 7:09 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:54 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת 7:26	עלות השחר 5:56 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:18 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:26 שקיעה 6:13
Candle Lighting 5:56 הדלקת הנרות א			בבלי: בכורות כט ירושלמי: מכות ז תוספתא: מנחות ב נ"ך: מלכים"א כא רמב"ם: שוטה ב	נץ החמה 7:10 סו"ץ קר"ש - גר"א ... 9:55 סו"ץ תפלה - גר"א ... 10:50 צה"כ לשיטת ר"ת 7:25	נח, פברקין בה"ב עלות השחר 5:57 סו"ץ קר"ש - פג"א ... 9:19 סו"ץ תפלה - פג"א ... 10:26 שקיעה 6:12
17 OCT	שב"ק Shabbos	ו 6	זמן מוצע שיק 7:25 Shabbos Ends		דו"ר: זאגן "תקון חצות" ווערט מען געראטעוועט פון גנבים. (ספר המדות אות גנבה וגזלה חלק ב' סימן ה)